Thomas Charlton.

SACROSANCTI ET ŒCUMENICI

# CONCILII TRIDENTINI

## CANONES ET DECRETA.

EX TYPIS BEAU, SANCTI GERMANI IN LAIA.

SACROSANCTI ET OECUMENICI

# CONCILII TRIDENTINI

PAULO III, JULIO III ET PIO IV

PONTIFICIBUS MAXIMIS,

CELEBRATI

## CANONES ET DECRETA.

Quod in hac editione præstitum sit, sequens Philippi Chiffleth, abbatis Balernensis et Ecclesiæ Vesontinæ canonici et vicarii generalis, Præfatio indicabit.

PARISIIS,
APUD MÉQUIGNON JUNIOREM,
BIBLIOPOLAM FACULTATIS THEOLOGIÆ,
Via Majorum Augustinianorum, n° 9.

1837.

# PHILIPPUS CHIFFLETIUS,

ABBAS BALERNENSIS,

Illustrissimi Claudii d'Achey archiepisc. Vesontini S. R. I. principis vicarius generalis,

AD

*Clarissimum et doctissimum virum*

BALTHASARUM MORETUM.

---

Pii IV papæ lex est [1] : Commentarios, annotationes et cætera id genus in Concilii Tridentini decreta, clerici, laici, neve scribunto, neve edunto; prudenter sane, et magno rei christianæ bono : etiam id palam est, si scribendi facultas daretur, fore, ut vitio humani ingenii, quo quisque nihil nisi quod ipse fecerit rectum putat, hæc ipsa libertas ἀταξίαν potius ac tenebras pareret quam lucem. Quocirca cum hæc œcumenica Synodus Tridentina, quantum substringitur verbis, tantum diffundatur sensibus; nec tamen cuiquam liberum sit super hoc negotio animi sui sensa patefacere; ita mihi persuadeo hoc unum elaborandum esse, huic uni insistendum, ut sal-

---

[1] Bulla confirm. concilii.

tem ejus placita ac decreta, quæ quotidie manibus terimus, artis chalcographicæ ministerio diligenter excusa, hoc etiam ascititio ornatu commendentur, et ad sui lectionem spectatores invitent. Sane si sponsam Christi Ecclesiam decet *non habere maculam neque rugam*[1]; turpe est, librum qui illius mysteria Spiritu sancto dictante pertractet, maculis editione minus accurata contractis erubescere. Multi quidem cum religionis et doctrinæ laude in hoc opere versati sunt; in quorum tamen editionibus multa, quibus opus non erat, invenias, desideres non pauca: Paulus Manutius puros Canones et ipsa Concilii Decreta præmisit; quibus deinde eruditorum virorum cura breves adjectæ sunt ad marginem annotationes[2]: quæ tametsi lectoris commodo satisfacere utcumque potuissent, desiderabantur tamen quatuor illæ et viginti constitutiones, quas ex veteri jure desumptas, Synodus Tridentina verbis conceptissimis novas fecit. Quæ quidem postea accessere, verum non sine insigni vitio; nam ut taceam de capitulo *Cum in cunctis*, quod mutilum reciso paragrapho *Inferiora* redditum est, quamvis diserte citetur a Patribus sess. 24, de Reform. cap. 22, error ille haud paulo utique gravior videri potest, cum ibidem statuat Concilium,

---

[1] Ephes. v. — [2] Joan. Sotealli, et Hor. Lutii.

cos *qui statis horis interfuerint, distributiones recipere, reliquos vero, quavis collusione aut remissione exclusa, his carere debere, juxta Bonifacii VIII decretum, quod incipit* Consuetudinem. Quidam in appendice harum Constitutionum, quam ad calcem Concilii rejecerant, capitulum *Consuetudinem*, de consuetudine in 6 inter alias collocarunt, rati Patres Synodi hanc Bonifacianam præ oculis habuisse, atque adeo innovasse; cum tamen nihil ad rem faciat; quippe alteram laudarunt, cujus etiam initium est *Consuetudinem*, tit. De clericis non residentibus, in 6. Hæc enim plane ad mentem Concilii, mandat absentibus non dari distributiones quotidianas; sed his solum qui intersunt divinis, non obstante qualibet consuetudine contraria. At hæc obiter de ratione vitii, quod in quasdam editiones irrepsit: nunc ad institutum redeo. Pius IV, cum cavisset ne quis decreta Concilii auctoritate propria interpretaretur, si quid minus clare dictum, aut expeditu difficilius in illis fortassis occurrisset, quæstionis nodum solo Sedis Apostolicæ judicio resolvi voluit. Aliorum deinde Pontificum auctoritate instituta cardinalium congregatio[1], qui, consulta eadem Sede Apostolica, de jure responderent. Itaque Tridentina Synodo per uni-

[1] Gregorii XIII et Sixti V.

versum orbem christianum promulgata, multæ statim dubitationes propositæ, multæ etiam a cardinalibus responsiones datæ; quas quidam paulatim collectas una cum decretis Concilii ediderunt : fortassis quia tum fuere [1] viri docti qui ita existimarent, horum sententias et opiniones, quemadmodum apud antiquos responsa prudentum, eam auctoritatem tenere, ut judici recedere a responso eorum non liceret. Verum hodie Urbani VIII papæ lex est [2], *His declarationibus sacræ Congregationis concilii, nullam fidem esse in judicio, vel extra, a quoquam adhibendam, sed tantum illis quæ in authentica forma, solito sigillo, et subscriptione eminentissimi cardinalis præfecti, ac secretarii ejusdem sanctæ Congregationis, pro tempore existentium, munitæ fuerint.* Quare illarum editio tenues admodum fruges parit. Paucis abhinc annis prodiere in lucem Concilii decreta novis declarationibus conserta, ac pereruditis Roberti cardinalis Bellarmini *observationibus doctrinæ* illustrata. In hac editione, quæ passim mendis typographicis adspersa est, requirunt nonnulli, præter alia, necessariam prorsus ad Concilii decreta appendicem, videlicet XXIV constitutiones ab illo speciatim

---

[1] Nicol. Garcias *de Beneficiis*, in præfat. tom. I, et alii. — [2] Decretum Urbani VIII, 2 augusti 1631.

innovatas, et eam quam Pius IV edidit de forma juramenti professionis fidei.

At vero de Augustini Barbosæ prolixis admodum remissionibus quid dicam? utiles illæ quidem, et quæ auctorem suum commendant; verum præterquam quod si decretis Concilii adjungantur, molem faciunt, rerumque seriem identidem interrumpunt; quotidie experimur in hoc laudandorum auctorum negotio, in quo notis Arabum et græcis elementis perquam exiguis tota res agitur, typographorum vel accuratissimorum industriam falli.

Quorsum, inquies, hæc jam inde a principio suscepta narratio? ut cum, quid hactenus in hoc opere præstitum sit, perspexeris, aut jam ante perspectum memineris, quid novi in eo illustrando industria tua conferre possit, intelligas. Quamobrem, quoniam sat multas habemus editiones declarationum, observationum et remissionum; optandum foret, puros Canones et nuda Concilii Decreta, ad Romanum exemplar recensita, seorsim regio tuo chalcographio excudi, ac minori quidem cæteris forma, ut facile et sine molestia circumferri possent: ea sunt etenim quæ quotidie legi mereantur, imo nunquam de manibus nostris deponi; ut, præcipiente gentium Apostolo [1], ex assidua illorum perlustratione obtinea-

[1] Ad Titum, 1.

mus *eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, et potentes simus exhortari in doctrina sana, et eos qui contradicunt arguere.* Sunt enim hac tempestate non pauci, qui quod alias de Nestorio ejusque sequacibus dixit Cyrillus Alexandrinorum antistes [1]:

ἀδικοῦσι τῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων τὸ ἱερώτατον κάλλος, καὶ τὴν ἁγίαν τε καὶ πάναγνον ῥυτιδοῦσι παρθένον, εἰς ἀκαλλῆ σαθρότητα τῶν ἰδίων αὐτὴν κατακομίζοντες ἐννοιῶν καὶ ξένων ἡμῖν εὑρημάτων ἐπιτειχίζοντες ὄχλον.

*Dogmatum Ecclesiæ sacratissimum decorem violant, et sanctam et castissimam virginem rugis maculant, dum illam in turpem sensuum suorum vanitatem deducunt, et novorum commentorum turbam nobis quasi murum objiciunt.* Neque tamen tam præcisum opus esse velim, ut quidquam necessariis subducatur. Præcedat oportet bulla Pauli papæ III (nam hanc in multis editionibus desiderari haud libenter sustineo), quæ de ratione ac fine convocati Concilii compendiosa narratione lectorem certiorem faciat. Viri quidam docti operæ pretium se facturos putarunt, si servatum in Patrum sessionibus ordinem inverte-

[1] Lib. 1, contra Nestorium.

rent; ac primum universam ejus materiam Antonius Philotheus de Homodæis Siculus in sex libros distinctam prælo mandavit; dein Petrus Vincentius de Marzilla, diversa ab illa ratione rubricas seu titulos juris canonici, quantum potuit, fideliter observavit, et decreta Concilii ad tria institutionum imperialium capita revocavit; ad res videlicet, personas, et actiones. Verum, sicuti ego existimo, præsertim si instituti nostri ratio spectetur, Concilium Tridentinum eo ordine debet legi quo scriptum est. In gratiam tamen pragmaticorum, brevem expeditamque methodum legendi decreta de Reformatione in ipso Concilii capite collocandum duximus: quam ita commodam censet et laudat illustrissimus Mechliniensium archipræsul Jacobus Boonen, ut, cum ejus auctor ignoretur, non indigna videri possit quæ sub tanti pastoris nomine innotescat. Itaque litteras indictionis Concilii sequantur ex ordine quinque et viginti Patrum sessiones, videlicet Pauli III decem, Julii III sex, Pii IV novem; et cujusque paginæ fastigium præferat quid in ea doceatur; ut lectori decreta Concilii cognoscere properanti omnia in expedito sint. Singulis capitibus, in quibus de doctrina sacramentali aliave tractatur, breves tituli; decretis vero de Reformatione nostra argumenta præfigantur litteris longiusculis distincta, quibus Italicis nomen est. Accedant præterea charactere non absimili, sed

tamen minori, ad marginem annotationes, quæ venuste et cum summa diligentia aptentur et niteant : has etenim in superioribus editionibus mendis scatentes, et in locis quamplurimis longe ab alveo fœde stagnantes, ad suos fontes non sine magno labore reduximus, et abunde locupletavimus; ut si quis accuratior fuerit, certiori quam antehac fide ad origines reversus, intelligat Patres Concilii non tam nova posteris tradere, quam a majoribus accepta referre : tametsi diffitendum non sit, operam eos dedisse ut nonnulla hactenus indecisa dirimerent, quædam minus perspicua explicarent; sui temporis hæreses ferirent anathemate, pravas exscinderent consuetudines; demum, remedia morbis convenientia adhibentes, sanam pro viribus morum reformationem inducerent. Addidimus insuper prioribus notis breves remissiones ad posteriores summorum Pontificum bullas, quæ ad Concilii elucidationem nonnihil faciunt, ejusque decreta vel temperant vel interpretantur, et jus novissimum constituunt. Sequitur ut publica fides, sæpius a Concilio Protestantibus data, quam salvum conductum vocant, suis locis inseratur; ut inscitiæ male sibi consciæ atque infantissimæ notam male feriati homines isti sustineant, qui adulterinis doctrinis Ecclesiæ pudicitiam corrumpere, et veritatem evangelicam violare conati sunt. Postremo muniatur de more Concilium bulla confirmationis

Pii IV; nec reliqua pigeat annectere, ex quibus utilitas maxima consequetur, videlicet xxv juris veteris Constitutiones, præfixo earumdem pagellæ unius indiculo: alias item quatuor Pii papæ IV, quibus forma juramenti professionis fidei præscribitur; tempus, ex quo Concilii decreta observari debeant, declaratur; octo cardinales, qui huic negotio invigilent, eliguntur; ac demum privilegia, exemptiones, facultates, et alia id genus abrogantur, quæ quocumque modo Concilii decretis adversari potuissent. Has autem, tum veteres, tum novas, si primum omnium excusas littera numerali more Romanorum notaveris; quo postea in decursu editionis, ubi opus erit; cujusque pagina certius adnotetur; operæ pretium, remque, uti spero, lectori gratam feceris. Quantum attinet ad indicem librorum prohibitorum, non est institutæ hujus editionis tam vasta ingredi; solas tamen decem regulas paucis paginis concludere nihil vetat, quibus veluti lydio lapide boni a malis secernantur. Præterea summopere cuperem his omnibus superinduci Hieronymi Ragazoni orationem, quam habuit in ultima sessione, antequam Patrum comitia solverentur; ut, cum quis doctrinam Concilii penitus imbiberit, aut sane illius decreta familiariter noverit, hic recognoscat quæ ibi legerit; est enim ἀνακεφαλαίωσις sive summa totius rei in Concilio pertractatæ: cui etiam nomina eorum qui sub

Pio IV concilio interfuerunt, non inutile erit apponere; inter quæ plurima temere corrupta, e temporis historia, necnon clarorum virorum elogiis pro cujusque dignitate restituimus, et brevibus observationibus sparsim interpunximus. Universo tandem operi in hunc modum ad finem usque perducto indices quatuor subjungentur; decretorum, capitulorum, extravagantium juris novissimi quæ in annotationibus citantur, rerum denique et verborum.

Cæterum de ipsa editione typis elegantioribus exornanda ad te, quod scribam, nihil habeo; scio etenim fore, ut cum illa præclare agatur, dummodo ex officina tua prodeat: sed ut corpus illud per se elegans ac venustum nullo prorsus externo cultu amictuque destituatur, trium summorum Pontificum imagines in capite ejus partis Concilii collocandas esse censeo, quam illi celebraverint. Horum enim incredibili labore atque constantia coactum Tridenti Concilium, aliquando intermissum, distractum varie atque divulsum, summa tandem omnium ordinum ac nationum voluntate absolutum est; ita ut præstantissimi hujus operis auctores merito censeri possint, cum etiam eorum sit illa vox: *Omnia nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impertimur*. Hanc ego, mi doctissime ac suavissime Morete, quam pridem animo conceperam, novæ editionis designationem huic paginæ commisi

Vide nunc, obsecro, quanta te maneat apud Deum et homines gratia, si nobis aliquando morem geras. Vale.

Bruxellis, XVIII kal. septemb. ipso festo Virginis in cœlos assumptæ, MDCXXXIX.

---

[illegible]

# ORDO LEGENDI

## DECRETA REFORMATIONIS PER CONCILIUM TRIDENTINUM FACTA,

DISTINCTUS PER TITULOS ET CAPITA.

---

TIT. I.

*De Fide.*

CAP. I.

*De facienda professione fidei.*

Cogit temporum calamitas, *sess.* XXV, *cap. reform.* II, *pag.* 330.

§. Provisi etiam, *usque* Neminem, XXIV, XII, 283.

CAP. II.

*De impressione, expositione, et legitimo usu sacræ Scripturæ.*

Insuper, IV (post decretum de libris canonicis), 22.

TIT. II.

*De sacrorum Canonum observatione.*

CAP. UNIC.

Sicuti publice expedit, XXV, XVIII, 354.

TIT. III.

*De conciliis provincialibus et diœcesanis.*

a

CAP. UNIC.

Provincialia concilia, *sess.* XXIV, *cap. ref.* 11, *pag.* 271.

TIT. IV.

*De his quæ universi cleri reformationem spectant.*

CAP. UNIC.

Nihil est, XXII, 1, 213.
Quia vero, XIV, vi, 153.
Quam turpe, XXV, xiv, 348.
Ut paternæ, XXV, xv, 351.
Optandum, XXV, 1, 328.
Admonet, *usque* Illis vero, XXV, viii, 339.
Quicumque de cætero, VII, iv, 80.
Cum ecclesiasticus, XXIV, xvii, 292.

TIT. V.

*De episcopali functione.*

CAP. I.

*Qui, quales, et quomodo ad episcopatum assumendi, et intra quod tempus consecrandi.*

Ad cathedralium, VII, 1, 79.
Quicumque, XXII, ii, 215.
Si in quibuslibet, XXIV, 1, 267.
Ad majores, VII, ix, 83.
Ecclesiis, XXIII, ii, 234.

CAP. II.

*De residentia et honestate episcoporum.*

Eadem sacrosancta, VI, 1, 65.

Cum præcepto, *usque* Eadem omnino, *sess.* XXIII, *cap. reform.* I, *pag.* 230.
Non potest, XXV, XVII, 353.

CAP. III.

*De beneficiorum pluralitate episcopis prohibita.*

Nemo, VII, II, 79.
Cum ecclesiasticus, *usque* Hæcque, XXIV, XVII, 292.
Quoniam pleræque, *usque* In parochial. XXIV, XIII, 286.
§. Ad hæc imposterum, *usque* In iis, XXIV, XIII, 288.

CAP. IV.

*De officio episcopi in prædicando.*

Quia vero, V, II, 35.
Prædicationis, XXIV, IV, 275.

CAP. V.

*De officio episcopi in ordinando.*

Episcopi, XXIII, III, 235.
Quoniam, XXI, I, 191.
Ordinationes, XXIII, VIII, 238.
Episcopus, XIV, III, 150.
Episcopus, XXIII, IX, 238.
Nulli episcopo, VI, V, 70.
Et quoniam, XIV, II, 149.
Abbatibus, *usque* Nec ipsi, XXIII, X, 239.
Facultates de promovendo, VII, XI, 84.
§. Nec ipsi, *usque* Pœnam quoque, XXIII, X, 239.

CAP. VI.

*De officio, jure, et auctoritate episcopi in visitando.*

Patriarchæ, *sess.* XXIV, *cap. reform.* III, *pag.* 272.
Beneficia, VII, VII, 82.
Capitula, VI, IV, 69.
Quæcumque in diœcesi, XXI, VIII, 198.
Locorum ordinarii, VII, VIII, 83.
Quæ alias, XXIV, IX, 280.
Ecclesiarum prælati, VI, III, 69.
Episcopi ut aptius, XXIV, X, 280.
Omnes ecclesiarum prælati, XIV, IV. 151.

CAP. VII.

*De officio, jurisdictione, auctoritate episcopi in judiciis civilibus et criminalibus tam in foro conscientiæ quam contentioso.*

Eadem sacrosancta, *usque* Cum igitur, XIII, I, 111.
Cum proprie, XIV, *procem.*, 147.
Causæ omnes, *usque* Legati quoque, XXIV, XX, 298.
In exemptorum, VII, XIV, 86.
Insuper cum nonnulli, XIV, V, 151.
Quoniam privilegia, XXIV, XI, 281.
Omnes ecclesiarum prælati, XIV, IV, 151.
Præterea quia nonnulli, XIV, VIII, 155.
§. Legati quoque, *usque* Præterea si quis, XXIV, XX, 299.
§. Cum igitur rei criminum, XIII, I, 113.

A sententia, *sess.* XIII, *cap. reform.* II, *pag.* 114.
Legati et nuntii, XXII, VII, 219.
Reus, ab episcopo, XIII, III, 114.
§. Præterea si quis, XXIV, XX, 300.
Cum vero tam, XIII, IV, 115.
Et quoniam, XIII, V, 116.
Liceat, XXIV, VI, 278.
Apostolus monet, XXIV, VIII, 279.
Quamvis, XXV, III, 331.
Quoniam, XXV, X, 344.
Dispensationes, XXII, V, 218.
In commutationibus, XXII, VI, 218.
Episcopi, XXII, VIII, 219.
Administratores, XXII, IX, 220.
Cum ex notariorum, XXII, X, 221.

CAP. VIII.

*Causæ in Episcopos apud quos, et a quibus tractandæ et suscipiendæ.*

Quoniam vero, XIII, VI, 116.
Testes, XIII, VII, 117.
Causæ, XIII, VIII, 117.
Causæ, XXIV, V, 277.

TIT. VI.

*De jurisdictione ac potestate capituli sede vacante.*

CAP. UNIC.

Capitulum, XXIV, XVI, 291.
Non liceat, VII, X, 84.
§. Pœnam quoque, XXIII, X, 239.

TIT. VII.

## *De parochis.*

CAP. I.

### *Qui et quales creandi parochi.*

Inferiora beneficia, *sess.* VII, *cap. reform.* III, *pag.* 80.
Expedit maxime, XXIV, XVIII, 294.
Præsentati, VII, XIII, 85.
Decernit, XXIV, XIX, 298.
§. Provisi etiam; *usque* Neminem, XXIV, XII, 283.

CAP. II.

### *De residentia parochorum.*

Episcopis inferiores, VI, II, 68.
§. Eadem omnino, XXIII, I, 233.
§. In iis quoque, XXIV, XIII, 288.

CAP. III.

### *De beneficiorum curatorum pluralitate prohibita.*

Quicumque de cætero, VII, IV, 80.
Ordinarii locorum, VII, V, 81.
Cum ecclesiasticus, XXIV, XVII, 292.
Episcopi, etiam, XXI, IV, 194.

CAP. IV.

### *De unione beneficiorum, sive curatorum vel non curatorum, cum curatis; sive non curatorum, inter se.*

Ut etiam, XXI, V, 195.

§. In parochialibus, *usque* In iis, *sess.* XXIV, *cap. reform.* xiii, in med. *pag.* 288.
Et quia, XIV, ix, 156.
§. In unionibus, XXIV, xiii, med. 287.
Uniones perpetuæ, VII, vi, 82.

CAP. V.

*De officio parochorum in prædicando, et sacramenta administrando.*

§. Archipresbyteri, *usque* Quæstores, V, ii, 36.
Prædicationis, *usque* Iidem, XXIV, iv, 275.
Ut fidelis populus, XXIV, vii, 278.
Quia illiterati, XXI, vi, 196.

CAP. VI.

*De parochialibus ecclesiis, earumque proventibus conservandis.*

Statuit sancta Synodus, XXV, xvi, 352.
Decernit sancta Synodus, XXV, xiii, 348.
Cum illud, XXI, vii, 197.

TIT. VIII.

*De canonicis.*

CAP. I.

*Qui et quales ad dignitates et canonicatus ecclesiarum tam cathedral., quam collegiatarum, vocari et admitti debeant.*

Cum dignitates, *usque* Præterea, XXIV, xii, 283.
Ratio postulat, XXV, v, 335.

CAP. II.

*De residentia canonicorum.*

§. Præterea, *usque* Omnes vero, *sess.* XXIV, *cap. reform.* XII. in med. *pag.* 285.
Cum beneficia, XXI, III, 193.
Episcopi, XXII, III, 216.

CAP. III.

*De officio et moribus canonicorum.*

Quicumque, XXII, IV, 217.
Omnes vero, XXIV, XII, 285.

CAP. IV.

*De modo augendi præbendas æquo tenuiores.*

In ecclesiis, XXIV, XV, 290.

CAP. V.

*Canonicorum mali mores, quod episcopi auctoritate corrigi possint et debeant.*

In pluribus, XXIV, XIV, 289.
Capitula, VI, IV, 69.
Statuit sancta Synodus, XXV, VI, 335.

TIT. IX.

*De vita religiosorum.*

CAP. I.

*Qui, quales, quomodo ad beneficia regularia debeant promoveri.*

Regularia, XIV, X, 156.
In electione, XXV, VI de Regul. 313.

Abbatissa, *sess.* XXV, *cap. reform.* VII *idem, pag.* 313.
Cum pleraque, XXV, XXI *idem,* 325.

CAP. II.

*De revocanda vita religiosorum ad monasticam disciplinam.*

Quoniam, XXV, I de Regul. 307.
In quacumque, XXV, XV *idem,* 319.
Nulla quoque, XXV, XVI *idem,* 320.
Libertati, XXV, XVII *idem,* 321.
Anathemati, XXV, XVIII *idem,* 322.
Quicumque, XXV, XIX *idem,* 323.
Quia vero, XIV, XI de Reform. 157.
Prohibet, XXV, IV de Regul. 310.
Bonifacii, XXV, V *idem,* 311.
Nemini, XXV, II *idem,* 308.
Concedit, XXV, III *idem,* 309.
Regularis, XXV, XIV *idem,* 319.
Censuræ, XXV, XII *idem,* 318.
Controversias, XXV, XIII *idem,* 318.
Monasteria sanctimonialium, XXV, IX de Regul. 316.
Attendant, XXV, X *idem,* 316.
In monasteriis, XXV, XI *idem,* 317.
Abbates, XXV, XX *idem,* 324.
Monasteria omnia, XXV, VIII *idem,* 314.
Hæc omnia, XXV, XXII *idem,* 326.

TIT. X.

*De fideli administratione hospitalium.*

CAP. UNIC.

Curent ordinarii, VII, XV de Reform. 86.
§. Illis vero, XXV, VIII, 339.

TIT. XI.

*De quæstoribus eleemosynariis.*

CAP. UNIC.

S. Quæstores vero, *sess.* V, *cap. reform.* II *in fin. pag.* 38.
Cum multa, XXI, IX, 199.

TIT. XII.

*De jure patronatus.*

CAP. UNIC.

Nemo, XIV, XII, 157.
Non liceat, XIV, XIII, 158.
Sicuti legitima, XXV, IX, 143.

TIT. XIII.

*De tollendis quibusdam quæ omnium ecclesiarum debitam administrationem evertunt aut dedecent.*

CAP. I.

*De tollendis regressibus et coadjutoriis.*

Cum in beneficiis, XXV, VII, 338.

CAP. II.

*De tollendis locationibus bonorum Ecclesiæ quæ fiunt repræsentata pecunia.*

Magnam ecclesiis, XXV, XI, 346.

TIT. XIV.

## *De his qui sunt initiandi sacris.*

CAP. I.

### *De tonsurandis, et ad minores ordines promovendis.*

Prima tonsura, *sess.* XXIII, *cap. reform.* iv, *pag.* 235.
Minores XXIII, xi, 240.
Ad minores, *usque* Hi vero, XXIII, v, 236.
Nullus prima, XXIII, vi, 236.

CAP. II.

### *De promovendis ad majores ordines.*

§. Hi vero qui, XXIII, v *post. init.* 236.
Nullus in posterum, XXIII, xii, 241.
Subdiaconi, XXIII, xiii, 241.
Qui pie, XXIII, xiv, 242.
Cum non deceat, XXI, ii, 192.
Cum etiam, XIV, vii, 154.
Cum honestius, XIV, i, 148.
Cum nullus, XXIII, xvi, 243.
Ut sanctorum, XXIII, xvii, 244.
Quamvis presbyteri, XXIII, xv, 243.
Facultates de non, VII, xii, 85.

CAP. III.

### *De examine ordinandorum, et tempore ac loco ordinandi.*

Sancta Synodus, XXIII, vii, 237.

Ordinationes, *usque* Unusquisque, *sess.* XXIII, *cap. reform.* VIII, *pag.* 238.

CAP. IV.

*A quo sit quisque ordinandus.*

§. Unusquisque autem, XXIII, VIII *in med.* 238.
Non liceat, VII, X, 84.
§. Pœnam quoque, XXIII, X *sub fin.* 239.

TIT. XV.

*De celebratione Missarum.*

CAP. I.

*De his quæ in ea sint observanda, et quæ vitanda.*

Quanta cura, XXII (proxime post canones), 210.

CAP. II.

*De moderando numero Missarum, certo casu.*

Contingit sæpe, XXV, IV, 334.

TIT. XVI.

*De clericis instituendis in theologia, et disciplinis eo ducentibus, eorumque seminariis erigendis.*

CAP. UNIC.

Eadem sacrosancta, *usque* Quia vero, V, I, 32.
Cum adolescentium, XXIII, XVIII, 245.

TIT. XVII.

*De matrimonii reformatione, de restrictione quorumdam ejus impedimentorum, de raptoribus, vagis, et concubinariis, de libertate matrimonialis contractus, de temporibus solemniter matrimonium celebrandi.*

Capita novem, ordine continuo, *sess.* XXIV, (post canones), *pag.* 257.

TIT. XVIII.

*De his qui bona Ecclesiæ subtrahunt, aut sibi sumunt.*

CAP. UNIC.

Si quem clericorum, XXII, XI, 221.
Non sunt ferendi, XXV, XII, 347.

TIT. XIX.

*De sublatis duellis.*

CAP. UNIC.

Detestabilis, XXV, XIX, 354.

TIT. XX.

*De officio christianorum principum et potestatum, in tuenda immunitate ecclesiarum.*

CAP. UNIC.

Cupiens, XXV, XX, 355.

TIT. XXI.

*De officio eorumdem in recipiendo et observando, ac observari procurando decreta generalis Concilii Tridentini.*

CAP. UNIC.

Tanta fuit, XXV *sub finem*, 362.

## Ex concilio Nicæno.

### ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ
ταῖς Ἐκκλησιαις.

Πᾶν εἰ τὶ δ' αν ἐν τοῖς ἁγιοις τῶν ἐπίσκοπων συνέδριοις πράττεται, τοῦτο πρὸς τὴν θεῖαν βούλησιν ἔχει τὴν ἀναφοραν.

### CONSTANTINUS AUGUSTINUS
AD ECCLESIAS.

QUIDQUID IN SANCTIS EPISCOPORUM CONCILIIS DECERNITUR, ID UNIVERSUM DIVINÆ VOLUNTATI DEBET ATTRIBUI.

# BULLA INDICTIONIS

## SACRI ŒCUMENICI

### ET GENERALIS

# CONCILII TRIDENTINI,

## SUB PAULO III, PONT. MAX.

---

Paulus episcopus, servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Initio nostri hujus pontificatus, quem non ob merita nostra, sed propter suam magnam bonitatem, Dei omnipotentis providentia nobis commisit, cernentes jam tum in quas perturbationes temporum, quotque incommoda rerum fere omnium nostra pastoralis sollicitudo et vigilia esset vocata; cupiebamus quidem mederi christianæ reipublicæ malis, quibus illa jamdudum vexata et propemodum oppressa est: sed ipsi etiam, ut homines circumdati infirmitate [1], ad tantum onus tollendum impares vires nostras esse sentiebamus. Nam cum pace opus esse intelligeremus ad liberandam et conservandam a pluribus impendentibus periculis rempublicam, omnia inveni-

---

[1] Hebr. v.

mus odiis et dissensionibus plena, dissentientibus præsertim principibus iis inter se, quibus summa rerum pene omnis a Deo permissa est. Cum unum ovile et unum pastorem[1] dominici esse gregis, ad integritatem christianæ religionis, et ad cœlestium bonorum spem in nobis confirmandam, necessarium duceremus ; schismatibus, dissidiis, hæresibus erat christiani nominis divulsa jam pene et lacerata unitas : cum tutam atque munitam ab Infidelium armis atque insidiis rempublicam optaremus ; nostris erratis, nostraque cunctorum culpa, Dei videlicet ira peccatis nostris imminente, Rhodus fuerat amissa, Hungaria vexata, conceptum et meditatum contra Italiam, contraque Austriam et Illyricum terra marique bellum : cum impius et immitis hostis noster Turca nullo tempore requiesceret ; nostrorumque inter se odia et dissensiones, suam bene gerendæ rei occasionem duceret. Igitur, ut dicebamus, in tanta hæresum, dissensionum bellorumque tempestate, tantisque excitatis fluctibus, cum essemus ad moderandam et gubernandam Petri naviculam vocati, nec viribus ipsi nostris satis fideremus : primum conjecimus in Domino cogitatus nostros[2], ut ipse nos nutriret, animumque nostrum firmitate et robore, mentem consilio sapientiaque instrueret. Deinde, animo repetentes majores nostros, sapientia admirabili et sanctitate præditos, sæpe in summis christianæ reipublicæ periculis remedium optimum atque opportunissimum, œcumenica concilia et episcoporum generales conventus adhibuisse ; ipsi quoque animum ad generale habendum conci-

[1] Joan. x. — [2] Psal. LIV.

lium adjecimus; exquisitisque principum sententiis quorum nobis videbatur utilis inprimis et opportuna ad hanc rem esse consensio, cum eos tunc non alienos ab hoc tam sancto opere invenissemus, œcumenicum concilium, et generalem eorum episcoporum, aliorumque patrum ad quos pertineret, conventum in civitate Mantuæ indiximus, anno Incarnationis Domini, sicut litteris et monumentis nostris testatum est, millesimo quingentesimo trigesimo septimo, pontificatus nostri tertio, ad x kalendarum junii inchoandum; spem prope certam habentes fore, ut, cum illic in nomine Domini essemus congregati, ipse sicut promisit [1], Dominus in medio nostrum affuturus, et bonitate ac misericordia sua omnes temporum procellas, omniaque pericula Spiritu oris sui facile depulsurus esset. Sed, ut semper insidiatur piis actionibus humani generis hostis, primum, contra omnem spem et exspectationem nostram, denegata fuit nobis Mantuana civitas, nisi aliquas conditiones subiremus ab institutis majorum nostrorum et conditione temporum, nostraque ac hujus sanctæ Sedis, ac nominis ecclesiastici dignitate libertateque prorsus alienas; quas in aliis nostris litteris expressimus. Quapropter alium invenire locum, aliamque deligere civitatem necesse habuimus: quæ cum non statim nobis occurreret idonea et apta, ad sequentes kalendas novembris prorogare concilii celebrationem fuimus coacti. Interim sævus et perpetuus hostis noster Turca, ingenti classe Italiam adortus, aliquot oppida in littoribus Apuliæ cepit, vastavit, diripuit, præ-

[1] Matth. XVIII.

das hominum abegit : nos in maximo timore et periculo omnium, muniendis littoribus nostris, finitimisque auxilio juvandis fuimus occupati : nec tamen interea destitimus consulere et hortari christianos principes, ut de idoneo ad habendum concilium loco quid sentirent, nobis exponerent : quorum cum essent incertæ variæque sententiæ, tempusque diutius quam erat opus videretur extrahi; nos optimo animo, atque, ut arbitramur, etiam consilio, Vincentiam elegimus, urbem copiosam, et Venetorum, qui eam nobis concedebant, virtute, auctoritate, potentia cum aditum patentem, tum stationem omnibus liberam atque tutam inprimis in se habentem. Sed, cum jam tempus longius progressum esset, novæque urbis electionem omnibus significari conveniret, jamque kalendæ novembris appetentes facultatem hujus divulgationis excluderent, hiemsque esset propinqua; rursus altera prorogatione tempus concilii differre in proximum sequens ver, maiique futuras kalendas, compulsi fuimus. Qua re firmiter constituta atque decreta, cum et nos ipsos et cætera omnia ad eum bene agendum, Deo juvante, celebrandumque conventum pararemus, plurimum reputantes interesse cum celebrationis concilii, tum universæ christianæ reipublicæ christianos principes pace inter se et concordia consentire; charissimos in Christo filios nostros, Carolum Romanorum imperatorem semper Augustum, et Christianissimum regem Franciscum, duo præcipua christiani nominis firmamenta atque subsidia, orare atque obsecrare institimus, ut ad colloquium inter se et nobiscum una convenirent; quorum quidem apud utrumque litteris, nuntiis,

et a latere nostro missis ex venerabilium fratrum nostrorum numero legatis, sæpissime egeramus, ut ex simultate et dissidiis ambo in unum fœdus et piam amicitiam vellent convenire, labentibusque succurrere christianis rebus: quarum servandarum cum esset illis potestas a Deo præcipue tributa, si id non agerent, et ad commune christianorum bonum sua consilia non dirigerent, acris et severa ratio eidem Deo ab ipsis reddenda esset. Qui aliquando precibus nostris annuentes, Nicæam se contulere: quo nos quoque longum iter, et senili ætati nostræ vehementer contrarium, Dei et pacis conciliandæ causa suscepimus: neque prætermisimus interea, cum tempus concilii præstitutum, kalendæ videlicet maiæ appropinquarent, tres legatos summæ virtutis ac auctoritatis, a latere nostro, de numero eorumdem fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium, Vincentiam mittere, qui initium concilii facerent, prælatosque undique venientes exciperent, et ea quæ judicarent esse opus, agerent et tractarent, quoad nos, ab itinere et negotio pacis reversi, omnia accuratius dirigere possemus. Interim vero in illud sanctum opus, maximeque necessarium, tractationem videlicet pacis inter principes, incubuimus, et quidem omni animi studio, omni pietate ac diligentia. Testis est nobis Deus, cujus freti clementia, nosmetipsos itineris et vitæ periculo exposuimus; nostra testis conscientia, quæ nihil habet in hac re quidem in quo nos arguat aut prætermissæ, aut non quæsitæ ad pacificandum occasionis. Principes ipsi testes, quos tam sæpe tamque vehementer nuntiis, litteris, legatis, monitis, hortatu precibusque omnibus obsecraveramus, ut simultates deponerent, ut so-

cietatem coirent, ut christianæ reipublicæ in maximum et propinquum jam adductæ discrimen communibus studiis et subsidiis opitularentur. Jamvero testes illæ vigiliæ atque curæ, illi diurni nocturnique animi nostri labores, gravesque sollicitudines, quas ob hanc rem et causam plurimas jam suscepimus : nec tamen ad optatum exitum nostra consilia et acta adhuc perducta sunt. Ita enim visum Domino Deo est : quem tamen non desperamus aliquando optata nostra benignius respecturum. Ipsi quidem, quantum in nobis fuit, nihil quod esset nostro pastorali officio debitum, in hac re omisimus. Quod si qui sunt qui actiones pacis nostras in aliam interpretentur partem, dolemus quidem ; sed tamen in dolore nostro gratias Deo omnipotenti agimus, qui ad exemplum et doctrinam patientiæ nostræ suos voluit Apostolos haberi dignos qui pro nomine Jesu, qui pax nostra est, contumeliam paterentur [1]. Verum in illo congressu colloquioque nostro quod Nicææ habitum est, etsi, peccatis nostris impedientibus, inter duos principes vera et perpetua pax non potuit confici, induciæ tamen decennales factæ sunt, quarum opportunitate nos sperantes et sacrum concilium commodius celebratum iri, et deinde ex concilii auctoritate perfici posse pacem, apud principes institimus, ut et ipsi venirent ad concilium, et prælatos suos præsentes ducerent, absentesque accerserent. Qui cum de utroque se excusassent, quod et ipsis redire in regna sua tum necesse esset, et prælatos, quos secum habuissent, itinere atque impendiis fessos atque exhaustos, recreari et refici oporte-

[1] Act. v, in fin. et II Cor. xi, f. g.

rei; nos hortati sunt ut aliam quoque prorogationem temporis habendi concilii decerneremus. Qua in re concedenda cum essemus aliquantum difficiles, litteras interim a legatis nostris, qui Vincentiæ erant, accepimus, transacto jam et longius præterito concilii ineundi die, unum vix aut alterum ex externis nationibus prælatum Vincentiam se contulisse. Quo nuntio accepto, cum videremus eo tempore nulla jam ratione haberi concilium posse, ipsis principibus concessimus ut differretur tempus agendi concilii usque ad sanctum Pascha, diemque festum futuræ dominicæ Resurrectionis. Cujus nostri præcepti exspectationisque decretæ litteræ Genuæ anno Incarnationis Domini 1538, IV kalendarum julii factæ publicatæque sunt. Atque hanc dilationem eo propensius fecimus, quod pollicitus est nobis uterque princeps legatos suos Romam ad nos se missurum, ut ea quæ ad perfectionem pacis reliqua essent, neque Nicææ ob brevitatem temporis potuerant omnia confici, Romæ commodius coram nobis agerentur et tractarentur. Et ob hanc rationem etiam a nobis ambo petierunt, ut hæc pacificationis procuratio concilii celebrationi præponeretur, cum ipsum concilium, pace facta, multo deinde utilius et salutarius christianæ reipublicæ futurum esset. Semper enim hæc pacis spes nobis injecta principum nos voluntatibus assentiri hortata est: quam spem vehementer auxit post discessum a Nicæa nostrum ipsorum duorum principum inter se benevola amicaque congressio: quæ maxima nostra cum lætitia, a nobis intellecta, confirmavit nos in bona spe, ut tandem aliquando nostras preces apud Deum exauditas, et vota pacis accepta esse crederemus. Hanc igitur

pacis conclusionem cum et expeteremus et urgeremus; nec solum duobus antedictis principibus, verum etiam charissimo in Christo filio nostro Ferdinando, regi Romanorum, videretur actionem concilii, nisi pace facta, suscipi non oportere; cunctique a nobis per litteras suosque oratores contenderent, ut alias rursus temporis prorogationes faceremus; præcipue autem instaret serenissimus Cæsar, promisisse se demonstrans iis qui a catholica unitate dissentiunt, se operam suam apud nos interpositurum, ut aliqua concordiæ ratio iniretur; quod ante suam in Germaniam profectionem apte non posset fieri: nos, eadem semper spe pacis, et tantorum principum voluntate adducti, cum præsertim cerneremus, ne ad dictum quidem Resurrectionis festum alios prælatos Vincentiam convenisse: prorogationis nomen jam fugientes, quod tam sæpe frustra fuerat repetitum, celebrationem generalis concilii ad nostrum et Sedis Apostolicæ beneplacitum suspendere maluimus: itaque fecimus, et de suspensione hujusmodi litteras ad singulos supradictorum principum decima die junii 1539 dedimus, sicut ex illis perspicue potest intelligi. Ea itaque suspensione necessario per nos facta, dum tempus illud magis idoneum a nobis, pacisque aliqua conclusio exspectatur; quæ et dignitatem postea frequentiamque concilio, et christianæ reipublicæ præsentiorem salutem erat allatura; christianæ interea res in deterius quotidie prolapsæ sunt. Hungaris, rege ipsorum mortuo, Turcam vocantibus; Ferdinando rege bellum in eos movente; Belgis ad defectionem a Cæsare ex parte quadam incitatis: cujus defectionis comprimendæ causa per Galliam amicissime, et cum rege Chri-

stianissimo concordissime; magno benevolæ inter eos voluntatis indicio transiens in Belgas serenissimus Cæsar, et illinc deinde in Germaniam profectus, conventus Germaniæ principum et civitatum, tractandæ ejus, quam dixerat, concordiæ causa habere cœpit. Sed cum, spe pacis jam deficiente, ille quoque modus curandæ in conventibus tractandæque concordiæ ad majores potius discordias concitandas aptus esse videretur : inducti fuimus ad pristinum concilii generalis remedium reverti, idque per legatos nostros S. R. E. cardinales, ipsi Cæsari obtulimus; quod etiam postremo, et præcipue in Ratisponensi conventu egimus, cum illic dilectus filius noster, Gaspar titulo S. Praxedis, cardinalis Contarenus, summa doctrina et integritate legatum nostrum ageret. Nam cum, id quod ne accideret, antea veriti eramus, ex ejus conventus sententia peteretur a nobis ut ab Ecclesia dissentientium quosdam articulos tolerandos declararemus, quoad per œcumenicum concilium illi excuterentur, et deciderentur; idque nobis ut concederemus, neque christiana et catholica veritas, neque nostra et Sedis Apostolicæ dignitas permitteret; palam potius concilium, ut quamprimum fieret, proponi mandavimus. Neque vero in alia unquam sententia et voluntate fuimus, quam ut primo quoque tempore concilium œcumenicum et generale congregaretur. Sperabamus enim ex eo et pacem populo christiano, et christianæ religionis integritatem posse recuperari : verumtamen id cum bona gratia et voluntate christianorum principum habere volebamus. Quam voluntatem dum exspectamus; dum observamus tempus absconditum, tempus

beneplaciti tui [1], o Deus; aliquando tandem decernere compulsi sumus, omne esse tempus beneplacitum Deo, cum de rebus sanctis, et ad christianam pietatem pertinentibus, consilia ineuntur. Quapropter videntes, maximo quidem animi nostri cum dolore, rem christianam quotidie in pejus ruere, Hungaria a Turcis oppressa, Germanis periclitantibus, cæteris omnibus metu mœroreque afflictis; nullius jam principis consensum exspectare, sed tantum Dei omnipotentis voluntatem, et christianæ reipublicæ utilitatem attendere constituimus. Itaque cum Vincentiam amplius non haberemus, cuperemusque cum universæ christianorum saluti, tum Germanicæ nationis incommodis in eligendo per nos novo concilii habendi loco consulere; aliquotque locis propositis, ipsam Tridentinam civitatem ab ipsis desiderari videremus: nos etsi in citeriore Italia commodius omnia tractari posse judicabamus, ad eorum tamen postulationes nostram voluntatem paterna charitate deflexinus. Itaque Tridentum [2] civitatem elegimus: qua in civitate œcumenicum concilium ad proxime venturas kalendas novembris haberetur: idoneum locum illum statuentes, quo ex Germania quidem, aliisque Germaniæ finitimis nationibus facillime, ex Gallia, Hispania cæterisque provinciis remotioribus non difficiliter episcopi et prælati convenire possent. Dies autem concilii ea a nobis spectata est, quæ spatium in se haberet et publicandi per christianas

---

[1] Psal. LXVIII. — [2] In extrema Italiæ ora seu finibus Venetorum Germaniam versus sita est, amœnissimo loco.

nationes nostri hujus decreti, et facultatis omnibus prælatis ad veniendum tribuendæ. Quominus autem annuum tempus præfiniremus mutando concilii loco, sicut quibusdam constitutionibus alias præscriptum est [1], ea res fuit in causa quod longius extrahi spem sanandæ aliqua in parte christianæ reipublicæ quæ tot detrimentis et calamitatibus affecta est, noluimus : et tamen videmus tempora ; agnoscimus difficultates : quid sperari possit ex consiliis nostris, incertum esse intelligimus. Sed quia scriptum est, Revela Domino viam tuam, et spera in eo ; et ipse faciet [2] : magis Dei clementiæ et misericordiæ confidere, quam nostræ imbecillitati diffidere, constituimus. Sæpe enim fit in bonis operibus incipiendis, ut, quod humana consilia non valent, divina virtus efficiat. Hujus igitur ipsius Dei omnipotentis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, ac beatorum ejus Apostolorum Petri et Pauli auctoritate, qua nos quoque in terris fungimur, freti atque subnixi, de venerabilium item fratrum nostrorum, S. R. E. cardinalium consilio et assensu, sublata amotaque suspensione, de qua supra commemoratum est, quam per præsentes tollimus et amovemus, sacrum œcumenicum et generale concilium in civitate Tridentina, loco commodo et libero, omnibusque nationibus opportuno, ad kalendas proximas novembris, anni præsentis ab Incarnatione Domini 1542 incipiendum, prosequendum, et eodem Domino adjuvante, ad ipsius gloriam atque laudem, et christiani totius populi salutem absolvendum perficiendumque indicimus, annuntiamus, convocamus, statuimus, at-

---

[1] Conc. Constantiense, sess. 39.— [2] Psalm. xxxvi.

que decernimus: omnes omnibus ex locis tam venerabiles fratres nostros patriarchas, archiepiscopos, episcopos et dilectos filios abbates, quam alios quoscumque, quibus jure aut privilegio in conciliis generalibus residendi, et sententias in eis dicendi permissa potestas est, requirentes, hortantes, admonentes, ac nihilominus eis vi jurisjurandi quod nobis et huic sanctæ Sedi præstiterunt, ac sanctæ virtute obedientiæ, aliisque sub pœnis jure aut consuetudine in celebrationibus conciliorum adversus non accedentes ferri et proponi solitis, mandantes, arcteque præcipientes, ut ipsimet, nisi forte justo detineantur impedimento; de quo tamen fidem facere compellantur, aut certe per suos legitimos procuratores et nuntios; sacro huic concilio omnino adesse, et interesse debeant. Supra autem dictos Imperatorem, regemque Christianissimum, necnon cæteros reges, duces, principes, quorum præsentia, si alias unquam, hoc quidem tempore maxime sanctissimæ Christi fidei et Christianorum omnium futura est salutaris; rogantes atque obsecrantes per viscera misericordiæ Dei, et Domini nostri Jesu Christi, cujus fidei veritas et religio, et intus et extra graviter jam oppugnatur, ut, si salvam volunt christianam esse rempublicam, si se Domino obstrictos et obligatos pro maximis illius erga se beneficiis intelligunt, ne deserant ipsius Dei causam et negotium; ipsimet ad sacri concilii celebrationem veniant, in quo ipsorum pietas atque virtus communi utilitati, salutique suæ ac cæterorum, et temporali et æternæ, plurimum est profutura. Sin autem, id quod nollemus, accedere ipsi non poterunt; at graves saltem viros legatos cum auctoritate mit-

tant, qui personam principis sui quisque et cum prudentia et cum dignitate possint in concilio referre. Inprimis vero ut id curent, quod ipsis facillimum est, ut ex suis cujusque regnis ac provinciis episcopi et prælati sine tergiversatione et mora ad concilium proficiscantur, quod maxime quidem a prælatis principibusque Germaniæ Deum ipsum atque nos impetrare æquum est; ut cum eorum præcipue causa, ipsisque cupientibus concilium indictum sit, et in ea civitate indictum quæ ab eis est desiderata, non graventur ipsi sua cunctorum præsentia id celebrare, et ornare; quo melius atque commodius, quæ ad integritatem et veritatem christianæ religionis, quæ ad bonorum morum reductionem, emendationemque malorum, quæ ad christianorum inter se tam principum quam populorum pacem, unitatem concordiamque pertineant, et quæ ad repellendos impetus barbarorum et infidelium, quibus illi universam christianitatem obruere moliuntur, sint necessaria, Deo nostris consultationibus præeunte, et lumen sapientiæ suæ ac veritatis mentibus nostris præferente, agi in dicto sacro œcumenico concilio, et conspirante omnium charitate consuli, tractari, confici, ad optatosque exitus deduci, quamprimum, et quamoptime possint. Atque ut nostræ hæ litteræ, et quæ in eis continentur, ad notitiam cunctorum, quorum oportet, perveniant; neve quis illorum ignorantiæ excusationem prætendat, cum præsertim etiam non ad omnes eos, quibus nominatim illæ essent intimandæ, tutus forsitan pateat accessus, volumus et mandamus, ut in basilica Vaticana Principis Apostolorum, et in ecclesia Lateranensi, cum ibi multitudo populi ad audiendam rem divinam

congregari solita est, palam clara voce per curiæ nostræ cursores, aut notarios aliquos publicos legantur, lectæque in valvis dictarum ecclesiarum, itemque Cancellariæ apostolicæ portis, et campi Floræ solito loco affigantur, ubi ad lectionem et notitiam cunctorum aliquandiu expositæ pendeant : cumque inde amovebuntur, earum nihilominus exempla in eisdem locis remaneant affixa. Nos enim per lectionem, publicationem affixionemque hujusmodi, omnes et quoscumque, quos antedictæ nostræ litteræ comprehendunt, post spatium duorum mensium a die litterarum publicationis et affixionis, ita volumus obligatos esse atque adstrictos, ac si ipsismet illæ coram lectæ et intimatæ essent, transsumptis quidem earum quæ manu publici notarii scripta, aut subscripta, et sigillo personæ alicujus ecclesiasticæ in dignitate constitutæ munita fuerint, ut fides certa et indubitata habeatur, mandamus atque decernimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Indictionis, annuntiationis, convocationis, statuti, decreti, mandati, præcepti et obsecrationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli, apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicæ 1542, XI kalendarum junii, pontificatus nostri anno VIII.

BLOSIUS.

HIER. DAND.

SACROSANCTI OECUMENICI

ET GENERALIS

# CONCILII TRIDENTINI

## SESSIO PRIMA,

SUB PAULO III, PONT. MAX.

CELEBRATA

die 13 mensis dec. anno Dom. 1545.

---

### DECRETUM DE INCHOANDO CONCILIO.

Placetne vobis, ad laudem et gloriam sanctæ et individuæ Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, ad incrementum et exaltationem fidei et religionis christianæ, ad exstirpationem hæresum, ad pacem et unionem Ecclesiæ, ad reformationem cleri et populi christiani, ad depressionem et exstinctionem hostium christiani nominis, decernere, et declarare, sacrum Tridentinum et generale Concilium incipere, et inceptum esse? *Responderunt,* Placet.

### *Indictio futuræ sessionis.*

Et cum proxima sit celebritas Nativitatis Domini nostri Jesu Christi, et subsequantur aliæ festivitates labentis et incipientis anni; placetne vobis primam futuram sessionem habendam esse

die Jovis post Epiphaniam, quæ erit septima mensis januarii anno Domini 1546? *Responderunt*, Placet.

## SESSIO SECUNDA,

### celebrata die 7 mensis januarii 1546.

#### DECRETUM DE MODO VIVENDI, ET ALIIS IN CONCILIO SERVANDIS.

Sacrosancta Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, in ea præsidentibus eisdem tribus Apostolicæ Sedis legatis, agnoscens cum beato Jacobo Apostolo, quod omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum[1], qui iis qui postulant a se sapientiam, dat omnibus affluenter, et non improperat eis; et simul sciens quod initium sapientiæ est timor Domini[2], statuit et decrevit, omnes et singulos Christi fideles in civitate Tridentina congregatos, exhortandos esse, prout exhortantur, ut se a malis et peccatis hactenus commissis emendare, ac de cætero in timore Domini ambulare, et desideria carnis non perficere[3], orationibus instare, sæpius confiteri, Eucharistiæ sacramentum sumere, ecclesias frequentare, præcepta denique dominica, quantum quisque poterit, adimplere, necnon quotidie pro pace principum christianorum et unitate Ec-

[1] Jac. I. — [2] Prov. I et IX. Psalm. CX. Eccli. I. — [3] Galat. V.

clesiæ privatim orare velint : episcopos vero, et quoscumque alios in ordine sacerdotali constitutos, œcumenicum concilium in ea civitate concelebrantes, ut assidue in Dei laudibus incumbere, hostias, laudes et preces offerre, sacrificium Missæ quolibet saltem die dominico, in quo Deus lucem condidit, et a mortuis resurrexit, ac Spiritum sanctum in Discipulos infudit [1], peragere satagant, facientes, sicut idem Spiritus sanctus per Apostolum [2] præcipit, obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro sanctissimo domino nostro Papa, pro Imperatore, pro regibus et cæteris qui in sublimitate constituti sunt, et pro omnibus hominibus : ut quietam et tranquillam vitam agamus, pace fruamur, et fidei incrementum videamus. Præterea hortatur ut jejunent saltem singulis sextis feriis in memoriam Passionis Domini, et eleemosynas pauperibus erogent : in ecclesia autem cathedrali singulis quintis feriis celebretur missa de Spiritu sancto, cum litaniis et aliis orationibus ad hoc institutis : in aliis vero ecclesiis eadem die dicantur ad minus litaniæ et orationes : tempore autem quo sacra peraguntur, collocutiones et confabulationes non fiant ; sed ore et animo celebranti assistatur [3]. Et quoniam oportet episcopos esse irreprehensibiles, sobrios, castos, domui suæ bene præpositos [4] ; hortatur etiam, ut ante omnia quilibet in mensa servet sobrietatem, moderationemque ciborum [5] ; deinde cum in eo

[1] Act. II. — [2] I Tim. II. — [3] Infra, sessione 22, in decreto de Observandis in celebr. Miss. — [4] I Tim. III. — [5] Tit. I. I Tim. III. C. fin. 2, q. 7, cum

loco sæpe otiosi sermones oriri soleant, ut in ipsorum episcoporum mensis divinarum Scripturarum lectio admisceatur [1] : familiares vero suos unusquisque instruat et erudiat, ne sint rixosi, vinosi, impudici, cupidi, elati, blasphemi et voluptatum amatores; vitia demum fugiant, et virtutes amplectantur; et in vestitu, et cultu, et omnibus actibus honestatem præ se ferant, sicut decet ministros ministrorum Dei. Ad hæc, cum hujus sacrosancti Concilii præcipua cura, sollicitudo et intentio sit ut, propulsatis hæresum tenebris, quæ per tot annos operuerunt terram, catholicæ veritatis lux, Jesu Christo, qui vera lux est [2], annuente, candor puritasque refulgeat; et ea quæ reformatione egent reformentur : ipsa Synodus hortatur omnes catholicos hic congregatos et congregandos, atque eos præsertim qui sacrarum Litterarum peritiam habent, ut sedula meditatione diligenter secum ipsi cogitent quibus potissimum viis et modis ipsius Synodi intentio dirigi, et optatum effectum sortiri possit : quo maturius et consultius damnari damnanda, et probanda probari queant; ut per totum orbem omnes uno ore et eadem fidei confessione glorificent Deum, et Patrem Domini nostri Jesu Christi.

In sententiis vero dicendis, juxta Toletani [3] con-

---

sim. Conc. Tolet. III, cap. 7. Conc. Rhemens. c. 27. Euseb. in 4 Decr. et infra sess. 25, cap. 1 de reform.

[1] C. Pro reverentia, dist. 44. — [2] Joan. 1. — [3] Conc. Tolet. 11, c. 1. Conc. Constant. sess. 1, in princ. C. In loco 5, q. 4. Vide et IV Tolet. cap. 3.

cilii statutum, in loco benedictionis considentibus Domini sacerdotibus, nullus debeat aut immodestis vocibus perstrepere, aut tumultibus perturbare; nullus etiam falsis vanisve aut obstinatis disceptationibus contendere: sed quidquid dicatur, sic mitissima verborum prolatione temperetur, ut nec audientes offendantur, nec recti judicii acies perturbato animo inflectatur.

Insuper ipsa sacra Synodus statuit ac decrevit, quod, si forte contigerit aliquos debito in loco [1] non edere, et sententiam, etiam sub verbo *Placet* proferre, congregationibus interesse, et alios quoscumque actus facere, concilio durante; nulli propterea præjudicium generetur, nullique novum jus acquiratur.

*Deinde indicta fuit futura sessio ad diem Jovis, quartam mensis februarii proxime venturi.*

## SESSIO TERTIA,

### celebrata die 4 mensis febr. an. 1546.

#### DECRETUM DE SYMBOLO FIDEI.

*In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti.*

Hæc sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime con-

[1] Idem in conclusione repetitur. Episcopis forma præscripta est 1 Bracc. c. 24, et c. Episcopos, 17 dist.

gregata, in ea præsidentibus eisdem tribus Apostolicæ Sedis legatis, magnitudinem rerum tractandarum considerans, præsertim earum quæ duobus illis capitibus, de exstirpandis hæresibus et moribus reformandis, continentur, quorum causa præcipue est congregata; agnoscens autem cum Apostolo [1], non esse sibi colluctationem adversus carnem et sanguinem, sed adversus spirituales nequitias in cœlestibus, cum eodem omnes et singulos inprimis hortatur ut confortentur in Domino, et in potentia virtutis ejus, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possint omnia tela nequissimi ignea exstinguere, atque galeam spei salutis accipiant, cum gladio spiritus, quod est verbum Dei [2]. Itaque, ut hæc pia ejus sollicitudo principium et progressum suum per Dei gratiam habeat, ante omnia statuit et decernit, præmittendam esse confessionem fidei, Patrum exempla in hoc secuta, qui sacratioribus conciliis hoc scutum contra omnes hæreses, in principio suarum actionum apponere consuevere [3]: quo solo aliquando et infideles ad fidem traxerunt, hæreticos expugnarunt, et fideles confirmarunt. Quare Symbolum fidei, quo sancta Romana Ecclesia utitur, tanquam principium illud, in quo omnes qui fidem Christi profitentur necessario conveniunt, ac fundamentum firmum et unicum, contra quod portæ Inferi nunquam

---

[1] Ephes. VI. — [2] Ibid. — [3] Conc. Nicæn. Conc. Rom. sub. Jul. I Conc. Hippon. in princ. Conc. Constant. VI, actione 17, cum sim. C. 1, dist. 15. C. Baptizandos, cum seq. de Conf. dist. 4, c. 1, de sum. Trin.

prævalebunt [1], totidem verbis, quibus in omnibus ecclesiis legitur, exprimendum esse censuit. Quod quidem ejusmodi est :

Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli et terræ, visibilium omnium, et invisibilium : et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum ante omnia sæcula; Deum de Deo, lumen de lumine; Deum verum de Deo vero; genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt; qui propter nos homines, et propter nostram salutem, descendit de cœlis, et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, et homo factus est; crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus et sepultus est; et resurrexit tertia die, secundum Scripturas; et ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Patris; et iterum venturus est cum gloria judicare vivos et mortuos; cujus regni non erit finis : et in Spiritum sanctum Dominum, et vivificantem : qui ex Patre Filioque procedit; qui cum Patre et Filio simul adoratur, et conglorificatur; qui locutus est per Prophetas : et unam sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum : et exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi sæculi. Amen.

## *Indictio futuræ sessionis.*

Eadem sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, in ea præsidentibus eisdem tribus Apo-

[1] Matth. XVI.

stolicæ Sedis legatis, intelligens multos prælatos ex diversis partibus accinctos esse itineri, nonnullos etiam in via esse, quo huc veniant; cogitansque omnia ab ipsa sacra Synodo decernenda, eo majoris apud omnes existimationis et honoris videri posse, quo majori fuerint et pleniori patrum consilio et præsentia sancita et corroborata [1], statuit et decrevit, futuram sessionem post præsentem celebrandam esse die Jovis quæ subsequetur dominicam Lætare proxime futuram : interim tamen non differri discussionem et examinationem eorum quæ ipsi Synodo discutienda et examinanda videbuntur.

## SESSIO QUARTA,

### celebrata die 18 mensis aprilis an. 1546.

#### DECRETUM DE CANONICIS SCRIPTURIS.

Sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ Sedis legatis, hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, ut, sublatis erroribus, puritas ipsa Evangelii in Ecclesia conservetur : quod promissum ante per Prophetas in Scripturis sanctis [2], Dominus noster Jesus Christus Dei Filius proprio ore

[1] Vide ad calcem hujus libri Catalogum eorum qui Concilio interfuerunt sub Pio IV. — [2] Jer. XXXI, 1.

primum promulgavit; deinde per suos Apostolos tanquam fontem omnis et salutaris veritatis, et morum disciplinæ, omni creaturæ prædicari jussit [1]: perspiciensque hanc veritatem et disciplinam contineri in libris scriptis, et sine scripto traditionibus, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis [2], Spiritu sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt; orthodoxorum Patrum exempla secuta, omnes libros tam Veteris quam Novi Testamenti, cum utriusque unus Deus sit auctor, necnon traditiones ipsas, tum ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenus a Christo, vel a Spiritu sancto dictatas, et continua successione in Ecclesia catholica conservatas, pari pietatis affectu ac reverentia suscipit et veneratur. Sacrorum vero Librorum indicem huic decreto adscribendum censuit [3], ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. Sunt vero infra scripti: Testamenti Veteris, quinque Moysi, id est, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; Josue, Judicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, Esdræ primus, et secundus qui dicitur Nehemias; Tobias, Judith, Esther, Job, Psalterium Davidicum centum quin-

[1] Matth. et Marc. ult. — [2] Thess. II. C. Ecclesiasticarum, dist. 11, et c. Cum Marthæ, de celeb. Miss. Conc. Senonense tempore Clement. VII, dec. 5. — [3] In Can. Apost. c. 84. Innocent. I, Epist. 3, c. 7. Gelasius, in conc. 70 episc. Conc. Laod. cap. 59. Conc. Carth. III, c. 47. C. Sancta Romana, dist. 15; et fine Epist. Eugen. in Conc. Florent. ad Armenos.

quaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel; duodecim Prophetæ minores, id est, Osea, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias; duo Machabæorum, primus et secundus: Testamenti Novi, quatuor Evangelia, secundum Matthæum, Marcum, Lucam et Joannem; Actus Apostolorum a Luca evangelista conscripti; quatuordecim Epistolæ Pauli apostoli, ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos; Petri apostoli duæ, Joannis apostoli tres, Jacobi apostoli una, Judæ apostoli una; et Apocalypsis Joannis apostoli. Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia catholica legi consueverunt, et in veteri Vulgata latina editione habentur, pro sacris et canonicis non susceperit, et traditiones prædictas sciens et prudens contempserit; anathema sit. Omnes itaque intelligant quo ordine et via ipsa Synodus, post jactum fidei confessionis fundamentum, sit progressura, et quibus potissimum testimoniis ac præsidiis in confirmandis dogmatibus, et instaurandis in Ecclesia moribus, sit usura.

## DECRETUM
## DE EDITIONE ET USU SACRORUM LIBRORUM.

Insuper, eadem sacrosancta Synodus, considerans non parum utilitatis accedere posse Eccle-

siæ Dei, si ex omnibus latinis editionibus, quæ circumferuntur, sacrorum Librorum, quænam pro authentica habenda sit innotescat; statuit et declarat, ut hæc ipsa vetus et Vulgata editio, quæ longo tot sæculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus et expositionibus pro authentica habeatur; et ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat vel præsumat.

Præterea, ad coercenda petulantia ingenia [1], decernit, ut nemo, suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei et morum, ad ædificationem doctrinæ christianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum [2], ipsam Scripturam sacram interpretari audeat; etiamsi hujusmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendæ forent. Qui contravenerint, per ordinarios declarentur, et pœnis a jure statutis puniantur.

Sed et impressoribus modum in hac parte, ut par est, imponere volens [3], qui jam sine modo, hoc est, putantes sibi licere quidquid libet, sine licentia superiorum ecclesiasticorum ipsos sacræ

---

[1] C. Hæresis, et c. Quidam, in fin. 24, q. 3. Infra sess. 13, c. 1. — [2] Sic Synodus in Trul. c. 19, quam putant Constant. VI .C. Exiit, circa fin. de ver. Sig. in 6. — [3] Vide infra de libr. prohibitis regulam 10. Nunc etiam censuris bullæ Cœnæ impressores librorum prohibitorum innodantur.

Scripturæ libros, et super illis annotationes et expositiones quorumlibet indifferenter, sæpe tacito, sæpe etiam ementito prelo, et, quod gravius est, sine nomine auctoris imprimunt; alibi etiam impressos libros hujusmodi temere venales habent: decernit et statuit, ut posthac sacra Scriptura, potissimum vero hæc ipsa vetus et Vulgata editio, quam emendatissime imprimatur; nullique liceat imprimere, vel imprimi facere quosvis libros de rebus sacris sine nomine auctoris; neque illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere, nisi primum examinati probatique fuerint ab ordinario, sub pœna anathematis et pecuniæ in canone concilii novissimi Lateranensis apposita [1]. Et, si regulares fuerint, ultra examinationem et probationem hujusmodi, licentiam quoque a suis superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris, juxta formam suarum ordinationum. Qui autem scripto eos communicant vel evulgant, nisi antea examinati probatique fuerint, eisdem pœnis subjaceant quibus impressores. Et qui eos habuerint, vel legerint, nisi prodiderint auctores, pro auctoribus habeantur. Ipsa vero hujusmodi librorum probatio in scriptis detur, atque ideo in fronte libri, vel scripti, vel impressi, authentice appareat: idque totum, hoc est, et probatio, et examen, gratis fiat: ut probanda probentur, et reprobentur improbanda. Post hæc temeritatem illam reprimere volens, qua ad profana quæque convertuntur et torquentur verba et sententiæ sacræ Scripturæ, ad scurrilia scilicet, fabulosa,

---

[1] Vide infr. 1.

vana, adulationes, detractiones, superstitiones impias et diabolicas incantationes, divinationes, sortes, libellos etiam famosos; mandat et præcipit, ad tollendam hujusmodi irreverentiam et contemptum, ne de cætero quisquam quomodolibet verba Scripturæ sacræ ad hæc et similia audeat usurpare; ut omnes hujus generis homines, temeratores et violatores verbi Dei, juris et arbitrii pœnis per episcopos coerceantur.

### *Indictio futuræ sessionis.*

Item hæc sacrosancta Synodus statuit et decernit, proximam futuram sessionem tenendam et celebrandam esse feria quinta post sacratissimum festum proximum Pentecostes.

## SESSIO QUINTA,

## celebrata die 17 mensis junii an. 1546.

### DECRETUM DE PECCATO ORIGINALI.

Ut fides nostra catholica, sine qua impossibile est placere Deo [1], purgatis erroribus, in sua sinceritate integra et illibata permaneat; et ne populus christianus omni vento doctrinæ circumferatur [2]; cum serpens ille antiquus [3], humani generis perpetuus hostis, inter plurima mala quibus Ecclesia Dei his nostris temporibus perturbatur, etiam de peccato originali ejusque re-

[1] Hebr. xi. — [2] Ephes. iv. — [3] Gen. iii.

medio non solum nova, sed vetera etiam dissidia excitaverit: sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ Sedis legatis, jam ad revocandos errantes et nutantes confirmandos accedere volens, sacrarum Scripturarum, et sanctorum Patrum, ac probatissimorum conciliorum testimonia, et ipsius Ecclesiæ judicium et consensum secuta, hæc de ipso peccato originali statuit, fatetur ac declarat:

1. Si quis non confitetur[1], primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem et justitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, incurrisseque per offensam prævaricationis hujusmodi iram et indignationem Dei, atque ideo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus[2], et cum morte captivitatem sub ejus potestate qui mortis deinde habuit imperium[3], hoc est, diaboli, totumque Adam, per illam prævaricationis offensam, secundum corpus et animam in deterius commutatum fuisse: anathema sit.

2. Si quis Adæ prævaricationem sibi soli et non ejus propagini[4] asserit nocuisse; et acceptam a Deo sanctitatem et justitiam, quam perdidit, sibi soli et non nobis etiam eum perdidisse; aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum, mortem et pœnas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem et peccatum,

---

[1] Cœlestin. I, epist. 1, c. 4. — [2] Gen. III. — [3] Hebr. II. Conc. Arausicanum II, c. 1. — [4] Rom. v. I Cor. xv. Conc. Arausicanum II, cap. 2.

quod mors est animæ : anathema sit ; cum contradicat Apostolo dicenti : Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors : et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt [1].

3. Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine unum est et propagatione, non imitatione transfusum omnibus, inest unicuique proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium asserit tolli, quam per meritum unius mediatoris Domini nostri Jesu Christi, qui nos Deo reconciliavit in sanguine suo [2], factus nobis justitia, sanctificatio et redemptio [3]; aut negat ipsum Christi Jesu meritum per Baptismi sacramentum in forma Ecclesiæ rite collatum, tam adultis quam parvulis applicari : anathema sit : quia non est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri [4]. Unde illa vox : Ecce Agnus Dei; ecce qui tollit peccata mundi [5]. Et illa : Quicumque baptizati estis, Christum induistis [6].

4. Si quis parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, etiamsi fuerint a baptizatis parentibus orti; aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari [7], sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro necesse sit expiari ad vitam æter-

---

[1] Rom. v. C. Placuit 153, c. Regenerante, et c. Quæris in fin. de Cons. distinct. 4. — [2] I Tim. II. Coloss. II. — [3] I Cor. I. — [4] Act. IV. — [5] Joan. I. — [6] Galat. III. — [7] Conc. Milevitanum, cap. 2. Conc. Afric. c. 77; et c. Placuit, 163, de Cons. dist. 4.

nam consequendam; unde fit consequens, ut in eis forma Baptismatis, in remissionem peccatorum, non vera, sed falsa intelligatur: anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est id quod dixit Apostolus: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors; et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt [1]: nisi quemadmodum Ecclesia catholica ubique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei ex traditione Apostolorum etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur quod generatione contraxerunt. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei [2].

5. Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam, quæ in Baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat; aut etiam asserit non tolli totum id quod veram et propriam peccati rationem habet; sed illud dicit tantum radi, aut non imputari [3]: anathema sit. In renatis enim nihil odit Deus: quia nihil est damnationis [4] iis qui vere consepulti sunt cum Christo per Baptisma in mortem [5]: qui non secundum carnem ambulant [6], sed veterem hominem [7] exu-

[1] Rom. v. C. Placuit; c. Quæris, in fin. et c. Regenerantc, de Cons. dist. 4. — [2] Joan. III. C. Filius, et c. Non dubito, de Cons. dist. 4. C. Debitum cum seq. de Bapt. — [3] Ex c. 13 lib. 1 contra 2 epist. Pelag. — [4] Rom. VIII. — [5] Rom. VI, et c. Proprie, de Cons. dist. 4. — [6] Rom. VIII. — [7] Col. III.

entes, et novum, qui secundum Deum creatus est, induentes [1]; innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti sunt, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi [2], ita ut nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur. Manere autem in baptizatis concupiscentiam, vel fomitem, hæc sancta Synodus fatetur et sentit: quæ cum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, sed viriliter per Christi Jesu gratiam repugnantibus non valet: quinimo qui legitime certaverit [3], coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum [4] appellat, sancta Synodus declarat, Ecclesiam catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod vere et proprie in renatis peccatum sit; sed quia ex peccato est [5], et ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.

Declarat tamen hæc ipsa sancta Synodus, non esse suæ intentionis comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, beatam et immaculatam virginem Mariam, Dei genitricem; sed observandas esse constitutiones felicis recordationis Sixti papæ IV, sub pœnis in eis constitutionibus contentis, quas innovat [6].

---

[1] Ephes. IV. C. Quomodo renovari, de Pœnit. dist. 2. — [2] Rom. VIII. Gal. III. — [3] II Tim. II. — [4] Rom. VI, VII et VIII. Coloss. III. — [5] Respicit c. 13, lib. 1 contra 2 epist. Pelag. et alios locos ejusdem. — [6] Vide infra 11.

## DECRETUM DE REFORMATIONE.

### CAPUT I.

### *De instituenda lectione sacræ Scripturæ et liberalium artium.*

Eadem sacrosancta Synodus, piis summorum Pontificum et probatorum Conciliorum constitutionibus[1] inhærens, easque amplectens, et illis adjiciens; ne cœlestis ille sacrorum Librorum thesaurus, quem Spiritus sanctus summa liberalitate hominibus tradidit, neglectus jaceat; statuit et decrevit, quod in illis ecclesiis in quibus præbenda, aut præstimonium, seu aliud quovis nomine nuncupatum stipendium pro lectoribus sacræ theologiæ deputatum reperitur, episcopi, archiepiscopi, primates, et alii locorum ordinarii, eos qui præbendam aut præstimonium, seu stipendium hujusmodi obtinent, ad ipsius sacræ Scripturæ expositionem et interpretationem per seipsos, si idonei fuerint, alioquin per idoneum substitutum, ab ipsis episcopis, archiepiscopis, primatibus, et aliis locorum ordinariis eligendum, etiam per subtractionem fructuum, cogant et compellant. De cætero vero præbenda, præstimonium aut stipendium hujusmodi nonnisi personis idoneis, et quæ per seipsos id munus explicare possint, conferantur: et aliter facta provisio nulla sit et invalida. In ecclesiis autem metropolitanis[2], vel cathedralibus,

---

[1] Conc. Lateran. sub Innoc. III, cap. 11; Cabilon. II, c. 3. C. De quibusdam, 37 dist. — [2] C. Quia, et c. fin. de Magist. et infr. sess. 23, de ref. c. 18.

si civitas insignis vel populosa, ac etiam in collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido, etiam nullius diœcesis, si ibi clerus numerosus fuerit, ubi nulla præbenda aut præstimonium, seu stipendium hujusmodi deputatum reperitur, præbenda quomodocumque, præterquam ex causa resignationis, primo vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non sit, ad eum usum ipso facto perpetuo constituta et deputata intelligatur. Et quatenus in ipsis ecclesiis nulla, vel non sufficiens præbenda foret, metropolitanus [1], vel episcopus ipse per assignationem fructuum alicujus simplicis beneficii, ejusdem tamen debitis supportatis oneribus, vel per contributionem beneficiatorum suæ civitatis et diœcesis, vel alias, prout commodius fieri poterit, de capituli consilio ita provideat, ut ipsa sacræ Scripturæ lectio habeatur, ita tamen, ut quæcumque aliæ lectiones, vel consuetudine, vel quavis alia ratione institutæ, propter id minime prætermittantur. Ecclesiæ vero quarum annui proventus tenues fuerint, et ubi tam exigua est cleri et populi multitudo, ut theologiæ lectio in eis commode haberi non possit, saltem magistrum habeant [2], ab episcopo cum consilio capituli eligendum, qui clericos aliosque scholares pauperes grammaticam gratis doceat; ut deinceps ad ipsa sacræ Scripturæ studia, annuente Deo, transire possint. Ideoque

[1] Infra sess. 24, c. 15 de reform. — [2] Conc. Constantin. VI, c. 5, c. 1, et c. Quia de Mag. Conc. Lateran. sub Alex. III, c. 18; et sub Inn. III, c. 11, et infra sess. 23, c. 18, de reform. Clem. Ne in agro, de statu mon. c. 2 de mag.

illi magistro grammatices[1] vel alicujus simplicis beneficii fructus, quos tamdiu percipiat quamdiu in docendo perstiterit, assignentur; dum tamen beneficium ipsum suo debito non fraudetur obsequio: vel ex capitulari, vel episcopali mensa condigna aliqua merces persolvatur: vel alias episcopus ipse aliquam rationem ineat suæ ecclesiæ et diœcesi commodam; ne pia hæc, utilis atque fructuosa provisio quovis quæsito colore negligatur. In monasteriis quoque monachorum, ubi commode fieri queat, etiam lectio sacræ Scripturæ habeatur[2]. Qua in re si abbates negligentes fuerint, episcopi locorum, in hoc ut Sedis Apostolicæ delegati, eos ad id opportunis remediis compellant. In conventibus vero aliorum regularium, in quibus studia commode vigere possunt, sacræ Scripturæ lectio similiter habeatur: quæ lectio a capitulis generalibus vel provincialibus assignetur dignioribus magistris. In gymnasiis etiam publicis, ubi tam honorifica, et cæterorum omnium maxime necessaria lectio hactenus instituta non fuerit, religiosissimorum principum ac rerumpublicarum pietate et charitate, ad catholicæ fidei defensionem et incrementum, sanæque doctrinæ conservationem et propagationem instituatur; et, ubi instituta foret et negligeretur, restituatur. Et, ne sub specie pietatis impietas disseminetur[3], statuit eadem sancta Synodus,

---

[1] Is ad professionem fidei tenetur, ex Bulla Pii IV *In sacrosancta*, 1564. — [2] Cui addidit Paulus V lectionem hebraicam, græcam et arabicam, const. *Apostolicæ*, 1610. — [3] Hinc emanavit Bulla Pii IV de profess. fidei, 12 decemb. 1564.

neminem ad hujusmodi lectionis officium tam publice quam privatim admittendum esse, qui prius ab episcopo loci de vita, moribus et scientia examinatus et approbatus non fuerit : quod tamen de lectoribus in claustris monachorum non intelligatur. Docentes vero ipsam sacram Scripturam, dum publice in scholis docuerint, et scholares [1], qui in ipsis scholis student, privilegiis omnibus de perceptione fructuum, præbendarum et beneficiorum suorum, in absentia a jure communi concessis, plene gaudeant et fruantur.

CAPUT II.

## *De verbi Dei concionatoribus, et quæstoribus eleemosynariis.*

Quia vero christianæ reipublicæ non minus necessaria est prædicatio Evangelii, quam lectio [2]; et hoc est præcipuum episcoporum munus [3]; statuit et decrevit eadem sancta Synodus omnes episcopos, archiepiscopos, primates, et omnes alios ecclesiarum prælatos teneri per seipsos, si legitime impediti non fuerint, ad prædicandum sanctum Jesu Christi Evangelium. Si vero contigerit episcopos, et alios prædictos, legitimo detineri impedimento, juxta formam generalis concilii viros idoneos assumere [4] teneantur ad hujusmodi prædicationis officium salubriter exsequendum [5].

---

[1] C. fin. de mag. — [2] Infr. sess. 24, c. 4, de reform. — [3] u Tolet. c. 3. — [4] C. Inter cætera de Off. jud. ord. Vide infra VIII. — [5] Inf. sess. 24, de ref. cap. 4.

Si quis autem hoc adimplere contempserit, districtæ subjaceat ultioni. Archipresbyteri quoque, plebani, et quicumque parochiales vel alias curam animarum habentes ecclesias quocumque modo obtinent, per se, vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem dominicis et festis solemnibus [1], plebes sibi commissas pro sua et earum capacitate pascant salutaribus verbis; docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, annuntiandoque eis cum brevitate et facilitate sermonis, vitia quæ eos declinare, et virtutes quas sectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, et cœlestem gloriam consequi valeant. Id vero si quis eorum præstare negligat, etiam si ab episcopi jurisdictione quavis ratione exemptum se esse prætenderet; etiam si ecclesiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut alicui monasterio, etiam extra diœcesim existenti, forsan annexæ, vel unitæ, modo reipsa in diœcesi sint, provida pastoralis episcoporum sollicitudo non desit, ne illud impleatur: Parvuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis [2]. Itaque, ubi ab episcopo moniti trium mensium spatio muneri suo defuerint, per censuras ecclesiasticas, seu alias, ad ipsius episcopi arbitrium cogantur, ita ut etiam, si ei sic expedire visum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua merces persolvatur, donec principalis ipse resipiscens officium suum impleat.

Si quæ vero parochiales ecclesiæ reperiantur

---

[1] Conc. Constantinop. VI, cap. 8. C. Exiit, § Habetur etiam de Verb. sig. in 6. Conc. Lateran. ultimum, sess. XI. — [2] Jer. Thren. IV.

subjectæ monasteriis in nulla diœcesi existentibus; si abbates et regulares prælati in prædictis negligentes fuerint, a metropolitanis in quorum provinciis diœceses ipsæ sitæ sunt, tanquam, quoad hoc, Sedis Apostolicæ delegatis, compellantur; neque hujus decreti exsecutionem consuetudo, vel exemptio, aut appellatio, aut reclamatio sive recursus impedire valeat, quousque desuper a competenti judice, qui summarie, et sola facti veritate inspecta, procedat, cognitum et decisum fuerit. Regulares vero cujuscumque ordinis [1], nisi a suis superioribus de vita, moribus et scientia examinati et approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in ecclesiis suorum ordinum, prædicare non possint: cum qua licentia personaliter se coram episcopis præsentare, et ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant. In ecclesiis vero quæ suorum ordinum non sunt, ultra licentiam suorum superiorum, etiam episcopi licentiam habere teneantur [2]: sine qua in ipsis ecclesiis non suorum ordinum nullo modo prædicare possint. Ipsam autem licentiam gratis episcopi concedant.

Si vero, quod absit, prædicator errores aut scandala disseminaverit in populum, etiam si in monasterio sui vel alterius ordinis prædicet; episcopus ei prædicationem interdicat. Quod si hæreses prædicaverit; contra eum, secundum juris dispositionem, aut loci consuetudinem, proce-

---

[1] Conc. Lateran. ultimum, sess. 11, de modo præd. — [2] C. Excommunicamus, § Quia vero, de hæret. Infra, sess. 24, c. 4, de reform.

dat; etiam si prædicator ipse generali vel speciali privilegio exemptum se esse prætenderet. Quo casu episcopus auctoritate apostolica, et tanquam Sedis Apostolicæ delegatus procedat. Curent autem episcopi, ne quis prædicator vel ex falsis informationibus, vel alias calumniose vexetur, justamve de eis conquerendi occasionem habeat.

Caveant præterea Episcopi, ne aliquem, vel eorum qui, cum sint nomine regulares, extra claustra tamen et obedientiam religionum suarum vivunt; vel presbyterorum sæcularium, nisi ipsis noti sint, et moribus atque doctrina probati, etiam quorumlibet privilegiorum prætextu, in sua civitate vel diœcesi prædicare permittant, donec ab ipsis episcopis super ea re sancta Sedes Apostolica consulatur; a qua privilegia hujusmodi, nisi tacita veritate, et expresso mendacio, ab indignis extorqueri verisimile non est.

Quæstores vero eleemosynarii, qui etiam quæstuarii vulgo dicuntur, cujuscumque conditionis existant, nullo modo nec per se, nec per alium, prædicare præsumant; et contra facientes ab episcopis et ordinariis locorum, privilegiis quibuscumque non obstantibus, opportunis remediis omnino arceantur[1].

---

[1] Conc. Later. sub Inn. III, c. 62. C. Cum ex eo, de pœnit. et remiss. Clement. Abusionibus, eo tit. Infra sess. 21, de reform. c. 9. C. Ut officium, § Compescendi de hæret. in 6. Ex Bulla Pii V *Etsi Dominici*, 1567, sublatæ sunt indulgentiæ etiam perpetuæ, quæ quæstuandi præbeant occasionem.

### *Indictio futuræ sessionis.*

Item hæc sacrosancta Synodus statuit, et decernit, primam futuram sessionem tenendam et celebrandam esse die Jovis, feria quinta post festum beati Jacobi apostoli.

*Prorogata deinde fuit sessio ad diem* 13 *mensis januarii* 1547.

## SESSIO SEXTA,

### celebrata die 13 mensis januarii 1547.

### DECRETUM DE JUSTIFICATIONE.

#### *Proœmium.*

Cum hoc tempore, non sine multarum animarum jactura, et gravi ecclesiasticæ unitatis detrimento, erronea quædam disseminata sit de justificatione doctrina; ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, Ecclesiæ tranquillitatem, et animarum salutem, sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea nomine sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Pauli, divina providentia papæ tertii, reverendissimis dominis dominis Jo. Maria episcopo Prænestino, de Monte, et Marcello tit. S. Crucis in Jerusalem presbytero, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus, et apostolicis de latere legatis: exponere intendit omnibus Christi fidelibus veram sanamque doctrinam ipsius justificationis, quam Sol justitiæ [1] Christus Jesus, fidei nostræ [2]

[1] Malach. IV. — [2] Hebr. XII.

auctor et consummator, docuit, Apostoli tradiderunt, et catholica Ecclesia, Spiritu sancto suggerente, perpetuo retinuit, districtius inhibendo ne deinceps audeat quisquam aliter credere, prædicare aut docere, quam præsenti decreto statuitur ac declaratur.

CAPUT I.

*De naturæ et legis ad justificandos homines imbecillitate.*

Primum declarat sancta Synodus, ad justificationis doctrinam probe et sincere intelligendam, oportere ut unusquisque agnoscat et fateatur, quod cum omnes homines in prævaricatione Adæ innocentiam perdidissent [1]; facti immundi [2], et, ut Apostolus inquit, natura filii iræ [3], quemadmodum in decreto de peccato originali exposuit, usque adeo servi erant peccati, et sub potestate diaboli ac mortis [4], ut non modo gentes per vim naturæ, sed ne Judæi quidem per ipsam etiam litteram legis Moysi, inde liberari aut surgere possent; tametsi in eis liberum arbitrium minime exstinctum esset, viribus licet attenuatum et inclinatum [5].

CAPUT II.

*De dispensatione et mysterio adventus Christi.*

Quo factum est ut cœlestis Pater, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis [6], Chri-

[1] Cœlest. I, epist. I, c. 4. I Cor. XV. Rom. V. — [2] Isai. LXIV. — [3] Eph. II. Supra, sess. 5, in princ. [4] Rom. III et VI. Hebr. II. — [5] Conc. II Araus. c. 25. — [6] II Cor. I.

stum Jesum, Filium suum, et ante Legem, et Legis tempore, multis sanctis patribus declaratum ac promissum [1], cum venit beata illa plenitudo temporis [2], ad homines miserit; ut et Judæos, qui sub Lege erant, redimeret; et gentes, quæ non sectabantur justitiam, justitiam apprehenderent, atque omnes adoptionem filiorum reciperent [3]. Hunc proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris [4]; non solum autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi [5].

### CAPUT III.

*Qui per Christum justificantur.*

Verum, etsi ille pro omnibus mortuus est [6], non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt, sed ii duntaxat quibus meritum passionis ejus communicatur. Nam, sicut revera homines, nisi ex semine Adæ propagati nascerentur [7], non nascerentur injusti; cum ea propagatione, per ipsum dum concipiuntur, propriam injustitiam contrahant: ita, nisi in Christo renascerentur, nunquam justificarentur; cum ea renascentia per meritum passionis ejus gratia, qua justi fiunt, illis tribuatur. Pro hoc beneficio Apostolus [8] gratias nos semper agere hortatur Patri, qui di-

---

[1] Gen. XLIX, cum sim.— [2] Gal. IV.—[3] Rom. IX.— [4] Rom. III et V. Coloss. II. I Tim. II, et II Tim. I. C. Multiplex de Pœn. dist. I. — [5] I Joan. II. — [6] II Cor. V. — [7] Allusio ad verb. Aug. epist. 89: *Omnes qui renascuntur in justificationem, etc.* quæ alibi crebro inculcat; infra, can. I. — [8] Coloss. I.

gnos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, et eripuit de potestate tenebrarum, transtulitque in regnum Filii dilectionis suæ; in quo habemus redemptionem, et remissionem peccatorum.

### CAPUT IV.

*Insinuatur descriptio justificationis impii, et modus ejus in statu gratiæ.*

Quibus verbis justificationis impii descriptio insinuatur, ut sit translatio ab eo statu in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ, et adoptionis filiorum Dei per secundum Adam Jesum Christum, Salvatorem nostrum [1]. Quæ quidem translatio post Evangelium promulgatum, sine lavacro regenerationis, aut ejus voto, fieri non potest, sicut scriptum est: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei [2].

### CAPUT V.

*De necessitate præparationis ad justificationem in adultis, et unde sit.*

Declarat præterea ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, qua, nullis eorum existentibus meritis, vocantur; ut, qui per peccata a Deo aversi erant, per ejus excitantem atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiæ libere assentiendo

---

[1] Gal. IV. Tit. III. — [2] Joan. III. C. Filius, et c. Non dubito, de Consec. dist. 4.

et cooperando disponantur : ita ut, tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem [1] neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens : quippe qui illam et abjicere potest [2], neque tamen sine gratia Dei movere se ad justitiam coram illo libera sua voluntate possit. Unde in sacris Litteris, cum dicitur, Convertimini ad me, et ego convertar ad vos [3]; libertatis nostræ admonemur : cum respondemus, Converte nos, Domine, ad te, et convertemur; Dei nos gratia præveniri confitemur.

### CAPUT VI.

### *Modus præparationis.*

Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, et adjuti, fidem ex auditu concipientes [4], libere moventur in Deum, credentes vera esse quæ divinitus revelata et promissa sunt; atque illud inprimis, a Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu [5]; et dum peccatores se esse intelligentes, a divinæ justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore; illumque, tanquam omnis justitiæ fontem [6] diligere incipiunt : ac propterea moventur adversus peccata [7] per odium aliquod

[1] Infra can. 3. — [2] Prosp. lib. 2 de Voc. gentium, c. 28 et 29. — [3] Zach. 1 a. Joel. 11. C. Convertimini, de Pœnit. dist. 1. Thren. v d, et cap. 31 c. — [4] Rom. x. — [5] Rom. III. — [6] Psalm. XLI. — [7] Inf. c. 14, et sess. 14, cap. 4, de Contritione.

et detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam quam ante Baptismum agi oportet : denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, et servare divina mandata. De hac dispositione scriptum est : Accedentem ad Deum oportet credere quia est, et quod inquirentibus se remunerator sit [1]. Et, Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua [2]. Et, Timor Domini expellit peccatum [3]. Et, Pœnitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus sancti [4]. Et, Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, docentes eos servare quæcumque mandavi vobis [5]. Denique, Præparate corda vestra Domino [6].

### CAPUT VII.

### *Quid sit justificatio impii, et quæ ejus causa.*

Hanc dispositionem seu præparationem justificatio ipsa consequitur ; quæ non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio, et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ et donorum. Unde homo ex injusto fit justus, et ex inimico amicus, ut sit hæres secundum spem vitæ æternæ [7]. Hujus justificationis causæ sunt : finalis quidem, gloria Dei et Christi,

---

[1] Hebr. XI. — [2] Marc. II, et Matth. IX. — [3] Eccli. I. — [4] Act. II. C. Agunt, et c. Proprie, de Cons. dist. 4. — [5] Matth. et Marc. ult. C. Prima, c. Si quis 79 ; et c. Proprie, de Consecr. dist. 4. — [6] I Reg. VII, 2. — [7] Tit. III.

ac vita æterna : efficiens vero, misericors Deus, qui gratuito abluit [1] et sanctificat [2] signans, et ungens Spiritu promissionis sancto [3], qui est pignus hæreditatis nostræ : meritoria autem, dilectissimus Unigenitus suus, Dominus noster Jesus Christus; qui, cum essemus inimici [4], propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, sua sanctissima passione in ligno crucis nobis justificationem meruit [5], et pro nobis Deo Patri satisfecit : instrumentalis item, sacramentum Baptismi; quod est sacramentum fidei [6], sine qua nulli unquam contigit justificatio [7] : demum unica formalis causa est justitia Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit, qua videlicet ab eo donati, renovamur spiritu mentis nostræ; et non modo reputamur, sed vere justi nominamur et sumus, justitiam in nobis recipientes unusquisque suam secundum mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult [8], et secundum propriam cujusque dispositionem et cooperationem. Quanquam enim nemo possit esse justus, nisi cui merita passionis Domini nostri Jesu Christi communicantur [9]; id tamen in hac impii justificatione fit, dum ejusdem sanctissimæ passionis merito per Spiritum sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum qui justificantur [10], atque ipsis inhæret, unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum,

[1] I Cor. vi. — [2] Tit. iii. — [3] Ephes. i. — [4] Ephes. ii. Rom. v. — [5] Ephes. ii. Rom. iv d. — [6] C. Nihil est, de Consec. dist. 4. — [7] Hebr. xi. — [8] I Cor. xii. Ephes. iv. — [9] Philip. iii. — [10] Rom. v.

cui inseritur, fidem, spem et charitatem. Nam fides, nisi ad eam spes accedat et charitas [1], neque unit perfecte cum Christo, neque corporis ejus vivum membrum efficit. Qua ratione verissime dicitur, Fidem sine operibus mortuam et otiosam esse [2]; et, In Christo Jesu neque circumcisionem aliquid valere, neque præputium; sed fidem, quæ per charitatem operatur [3]. Hanc fidem ante Baptismi sacramentum ex Apostolorum traditione catechumeni ab Ecclesia petunt, cum petunt fidem, vitam æternam præstantem; quam sine spe et charitate fides præstare non potest. Unde et statim verbum Christi audiunt : Si vis ad vitam ingredi, serva mandata [4]. Itaque veram et christianam justitiam accipientes, eam ceu primam stolam [5] pro illa quam Adam sua inobedientia sibi et nobis perdidit, per Christum Jesum illis donatam, candidam et immaculatam, jubentur statim renati conservare, ut eam perferant ante tribunal Domini nostri Jesu Christi, et habeant vitam æternam.

## CAPUT VIII.

### *Quomodo intelligatur, impium per fidem et gratis justificari.*

Cum vero Apostolus dicit, justificari hominem per fidem, et gratis [6]; ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiæ ca-

---

[1] Infra cap. 10. — [2] Jacob II. — [3] Gal. V et VI. C. Circumcisio, de Pœnit. dist. 2. — [4] Matth. XIX. — [5] Lucæ XV. C. Quomodo renovari, de Pœnit. dist. 2. — [6] Rom. IV.

tholicæ consensus tenuit et expressit; ut scilicet per fidem ideo justificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum, et radix omnis justificationis : sine qua impossibile est placere Deo [1], et ad filiorum ejus consortium pervenire : gratis autem justificari ideo dicamur, quia nihil eorum quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur. Si enim gratia est, jam non ex operibus [2] : alioquin, ut idem Apostolus inquit, gratia jam non est gratia.

### CAPUT IX.

### *Refellitur inanis hæreticorum fiducia.*

Quamvis autem necessarium sit credere, neque remitti neque remissa unquam fuisse peccata, nisi gratis divina misericordia propter Christum : nemini tamen fiduciam et certitudinem remissionis peccatorum suorum jactanti, et in ea sola quiescenti, peccata dimitti, vel dimissa esse, dicendum est [3]; cum apud hæreticos et schismaticos possit esse, imo nostra tempestate sit, et magna contra Ecclesiam catholicam contentione prædicetur vana hæc et ab omni pietate remota fiducia. Sed neque illud asserendum est, oportere eos qui vere justificati sunt, absque ulla omnino dubitatione apud semetipsos statuere se esse justificatos, neminemque a peccatis absolvi ac justificari, nisi eum qui certo credat se absolutum et justificatum esse [4]; atque hac sola fide absolutionem

---

[1] Hebr. xi. Infra can. 9. — [2] Rom. ii. Ephes. ii. Tit. iii. — [3] Infra can. 12 et 13. — [4] Infra can. 14.

et justificationem perfici : quasi qui hoc non credit, de Dei promissis, deque mortis et resurrectionis Christi efficacia dubitet. Nam sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deque sacramentorum virtute et efficacia dubitare debet : sic quilibet, dum seipsum suamque propriam infirmitatem et indispositionem respicit, de sua gratia formidare et timere potest ; cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum.

### CAPUT X.

*De acceptæ justificationis incremento.*

Sic ergo justificati, et amici Dei, ac domestici facti [1], euntes de virtute in virtutem renovantur, ut Apostolus inquit [2], de die in diem : hoc est, mortificando membra carnis suæ [3], et exhibendo ea arma justitiæ in sanctificationem [4], per observationem mandatorum Dei, et Ecclesiæ, in ipsa justitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, crescunt atque magis justificantur, sicut scriptum est : Qui justus est, justificetur adhuc [5]. Et iterum : Ne verearis usque ad mortem justificari [6]. Et rursus : Videtis quoniam ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantum [7]. Hoc vero justitiæ incrementum petit sancta Ecclesia, cum orat. Da nobis, Domine, fidei, spei et charitatis augmentum [8].

---

[1] Ephes. II. — [2] Psalm. LXXXIII. Infra can. 24. II Cor. IV, in fin. — [3] Coloss. III. — [4] Rom. VI d. — [5] Apoc. ult. — [6] Eccli. XVIII c. — [7] Jac. II d. — [8] Dominica 13 post Pentecosten.

### CAPUT XI.

### *De observatione mandatorum, eamque necessariam esse nec impossibilem.*

Nemo autem, quantumvis justificatus, liberum se esse ab observatione mandatorum putare debet; nemo temeraria illa et a patribus sub anathemate prohibita voce uti, Dei præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia. Nam Deus [1] impossibilia [2] non jubet [3], sed jubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis; et adjuvat, ut possis [4]. Cujus mandata gravia non sunt [5], cujus jugum suave est, et onus leve [6]. Qui enim sunt filii Dei, Christum diligunt: qui autem diligunt eum, ut ipsemet testatur [7], servant sermones ejus. Quod utique cum divino auxilio præstare possunt. Licet enim in hac mortali vita quantumvis sancti et justi in levia saltem et quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur, peccata quandoque cadant, non propterea desinunt esse justi. Nam justorum illa vox est et humilis, et verax : Dimitte nobis debita nostra [8]. Quo fit, ut justi ipsi eo magis se obligatos ad ambulandum in via justitiæ sentire debeant, quo liberati jam a peccato, servi autem facti Deo [9], sobrie, juste et pie viventes [10] profi-

---

[1] Ex Aug. c. 43 lib. de Nat. et Gratia c. 1. — [2] Joan. v. Infr. can. 18. — [3] Conc. Araus. II, c. 25. — [4] Hieron. in epist. ad Ctesiph. — [5] Joan. v. — [6] Matth. XI. — [7] Joan. XIV. Conc. Africanum, c. 81, 82 et 83. Conc. Milevitanum, cap. 7, 8 et 9. — [8] Matth. VI. Luc. XI. C. Adhuc, et c. De quotidianis, de Pœnit. dist. 3. — [9] Rom. VI. — [10] Tit. II.

cere possint per Christum Jesum, per quem accessum habuerunt in gratiam istam [1]. Deus namque sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur [2]. Itaque nemo sibi in sola fide blandiri debet [3], putans fide sola se hæredem esse constitutum, hæreditatemque consecuturum, etiam si Christo non compatiatur, ut et conglorificetur [4]. Nam et Christus ipse, ut inquit Apostolus [5], cum esset Filius Dei, didicit ex iis quæ passus est, obedientiam; et consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ. Propterea Apostolus ipse monet justificatos, dicens [6] : Nescitis quod ii qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? sic currite ut comprehendatis. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum ; sic pugno, non quasi aerem verberans : sed castigo corpus meum, et in servitutem redigo ; ne forte, cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar [7]. Item princeps Apostolorum Petrus : Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis. Hæc enim facientes, non peccabitis aliquando [8]. Unde constat [9] eos orthodoxæ religionis doctrinæ adversari, qui dicunt, justum in omni bono opere saltem venialiter peccare, aut, quod intolerabilius est, pœnas æternas mereri : atque etiam eos qui statuunt in omnibus operibus justos peccare, si in illis suam ipsorum

---

[1] Rom. v. — [2] Aug. lib. de Nat. et Grat. c. 26; et Prosp. Sent. 7 ad c. Gallorum; et resp. ad 7 object. Vincent. — [3] Infra can. 20. — [4] Rom. viii. — [5] Philip. ii. Hebr. v. — [6] I Cor. ix. — [7] Ibid. — [8] II Petr. i. — [9] Infra, can. 25.

socordiam excitando, et sese ad currendum in stadio cohortando, cum hoc, ut inprimis glorificetur Deus, mercedem quoque intuentur æternam; cum scriptum sit: Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas propter retributionem [1]; et de Mose dicat Apostolus [2], quod respiciebat in remunerationem.

## CAPUT XII.

### *Prædestinationis temerariam præsumptionem cavendam esse.*

Nemo quoque, quamdiu in hac mortalitate vivitur, de arcano divinæ prædestinationis mysterio usque adeo præsumere debet, ut certo statuat se omnino esse in numero prædestinatorum: quasi verum esset, quod justificatus aut amplius peccare non possit, aut, si peccaverit, certam sibi resipiscentiam promittere debeat [3]; nam, nisi ex speciali revelatione, sciri non potest quos Deus sibi elegerit.

## CAPUT XIII.

### *De perseverantiæ munere.*

Similiter de perseverantiæ munere, de quo scriptum est: Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit [4]: quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo qui potens est eum qui

---

[1] Infra can. 31. Psal. CXVIII n. — [2] Hebr. XI. Infra can. 15 et 16. C. Corripiantur, in fin. 23, q. 3. — [3] Ezech. XVIII. Galat. III. — [4] Matth. X et XIV. C. Suggestum 7, q. 1, et c. Non revertebantur, de Pœnit. dist. 2. Infra, can. 16 et 22. Ezech. XXXIII.

stat statuere, ut perseveranter stet, et eum qui cadit restituere [1] : nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur; tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare et reponere omnes debent. Deus enim, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle et perficere [2]. Verumtamen qui se existimant stare, videant ne cadant [3]; et cum timore ac tremore salutem suam operentur in laboribus, in vigiliis, in eleemosynis, in orationibus et oblationibus, in jejuniis et castitate [4] : formidare enim debent, scientes quod in spem gloriæ, et nondum in gloriam renati sunt, de pugna quæ superest cum carne, cum mundo, cum diabolo, in qua victores esse non possunt, nisi cum Dei gratia Apostolo obtemperent dicenti : Debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus [5] : si enim secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

### CAPUT XIV.

### *De lapsis, et eorum reparatione.*

Qui vero ab accepta justificationis gratia per peccatum exciderunt [6], rursus justificari poterunt, cum, excitante Deo per Pœnitentiæ sacramentum, merito Christi amissam gratiam recuperare procuraverint : hic enim justificationis modus est lapsis reparatio : quam secundam post

---

[1] Rom. XIV. Philipp. I. II Cor. VIII. — [2] Philip. I et II. — [3] I Cor. X. — [4] Philip. II. — [5] I Petr. I a. Rom. VIII. — [6] Infr. can. 23 et 29.

naufragium deperditæ gratiæ tabulam sancti Patres[1] apte nuncuparunt. Etenim pro iis qui post Baptismum in peccata labuntur, Christus Jesus sacramentum instituit Pœnitentiæ, cum dixit : Accipite Spiritum sanctum : quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt[2]. Unde docendum est christiani hominis pœnitentiam post lapsum multo aliam esse a baptismali; eaque contineri non modo cessationem a peccatis, et eorum detestationem, aut cor contritum et humiliatum[3], verum etiam eorumdem sacramentalem confessionem saltem in voto, et suo tempore faciendam, et sacerdotalem absolutionem; itemque satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes, et alia pia spiritualis vitæ exercitia; non quidem pro pœna æterna, quæ vel sacramento vel sacramenti voto una cum culpa remittitur, sed pro pœna temporali; quæ, ut sacræ Litteræ docent, non tota semper, ut in Baptismo fit[4], dimittitur illis qui gratiæ Dei, quam acceperunt[5], ingrati Spiritum sanctum contristaverunt, et templum Dei[6] violare non sunt veriti. De qua pœnitentia scriptum est : Memor esto unde excideris[7] : age pœnitentiam, et prima opera fac. Et iterum : Quæ secundum Deum tristitia est,

---

[1] Hieron. tom. I, in Epist. ad Demetr. quæ incipit *Inter omnes*; et in cap. Secunda post naufragium, de Pœnit. dist. I. — [2] Joan. XX. Matth. XVI. C. Ut constitueretur, dist. 50. C. Ut evidenter I, q. I, cum sim. Infr. sess. 14, de Pœnit. cap. 3. — [3] Psalm. L. C. Sacrificium, de Pœnit. dist. I. — [4] Florent. concil. in Decretis Eugenii. — [5] Ephes. IV. — [6] I Cor. III. — [7] Apoc. II. C. Quia sanctitas, 50 dist. et c. Miror. de Pœnit. dist. I.

pœnitentiam in salutem stabilem operatur [1]. Et rursus : Pœnitentiam agite ; et, Facite fructus dignos pœnitentiæ [2].

CAPUT XV.

*Quolibet mortali peccato amitti gratiam, sed non fidem.*

Adversus etiam hominum quorumdam callida ingenia, qui per dulces sermones [3] et benedictiones seducunt corda innocentium, asserendum est, non modo infidelitate, per quam et ipsa fides amittitur, sed etiam quocumque alio mortali peccato, quamvis non amittatur fides, acceptam justificationis gratiam amitti, divinæ legis doctrinam defendendo : quæ a regno Dei non solum infideles excludit [4], sed et fideles quoque, fornicarios, adulteros, molles, masculorum concubitores, fures, avaros, ebriosos, maledicos, rapaces [5], cæterosque omnes qui lethalia committunt peccata ; a quibus cum divinæ gratiæ adjumento abstinere possunt [6], et pro quibus a Christi gratia separantur.

CAPUT XVI.

*De fructu justificationis, hoc est, de merito bonorum operum, deque ipsius meriti ratione.*

Hac igitur ratione justificatis hominibus, sive acceptam gratiam perpetuo conservaverint, sive amissam recuperaverint, proponenda sunt Apo-

---

[1] II Corinth. VII. — [2] Matth. III et IV. Lucæ V. Infra can. 17. — [3] Rom. XVI. — [4] I Tim. I. — [5] I Cor. VI. — [6] Philip. IV. II Cor. XII. C. Quod dicit, distinct. 41.

stoli verba : Abundate in omni opere bono, scientes quod labor vester non est inanis in Domino [1]; non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius [2]. Et, Nolite amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem [3]. Atque ideo bene operantibus usque in finem [4], et in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, et tanquam gratia filiis Dei per Christum Jesum misericorditer promissa; et tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus et meritis fideliter reddenda [5]. Hæc est enim illa corona justitiæ, quam post suum certamen et cursum repositam sibi esse aiebat Apostolus [6], a justo Judice sibi reddendam : non solum autem sibi, sed et omnibus qui diligunt adventum ejus; cum enim ille ipse Christus Jesus tanquam caput in membra, et tanquam vitis in palmites [7], in ipsos justificatos jugiter virtutem influat; quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, et comitatur, et subsequitur, et sine qua nullo pacto Deo grata et meritoria esse possent; nihil ipsis justificatis amplius deesse credendum est, quominus plene illis quidem operibus, quæ in Deo sunt facta, divinæ legi pro hujus vitæ statu satisfecisse, et vitam æternam suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint [8], consequendam, vere promeruisse censeantur : cum Christus, Salvator noster, dicat [9] : Si

[1] I Cor. xv. — [2] Hebr. vi. C. Non est tam injustus, de Pœnit. dist. 2. — [3] Hebr. x in fin. Infra can. 26. — [4] Matth. x. — [5] Psalm. cii. Rom. v. — [6] II Timoth. iv. — [7] Joan. xv. — [8] Apoc. xiv. — [9] Joan. iv.

quis biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum; sed fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Ita neque propria nostra justitia, tanquam ex nobis propria statuitur [1]; neque ignoratur aut repudiatur justitia Dei : quæ enim justitia nostra dicitur, quia per eam nobis inhærentem justificamur; illa eadem Dei est, quia a Deo nobis infunditur per Christi meritum. Neque vero illud omittendum est, quod licet bonis operibus in sacris Litteris usque adeo tribuatur, ut etiam qui uni ex minimis suis potum aquæ frigidæ dederit [2], promittat Christus eum non esse sua mercede cariturum; et Apostolus testetur id quod in præsenti est momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operari in nobis [3] : absit tamen ut christianus homo in seipso vel confidat, vel glorietur, et non in Domino [4] ! cujus tanta est erga omnes homines bonitas, ut eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona [5]. Et quia in multis offendimus omnes [6], unusquisque sicut misericordiam et bonitatem, ita severitatem et judicium ante oculos habere debet, neque seipsum aliquis, etiam si nihil sibi conscius fuerit [7], judicare : quoniam omnis hominum vita non humano judicio examinanda et judicanda est, sed Dei : qui illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium [8] : et tunc laus erit unicuique a Deo, qui, ut scriptum est, reddet unicuique secundum opera sua [9].

---

[1] Rom. x.—[2] Matth. x, in fin. et Marc. ix, circa fin. — [3] II Cor. iv.— [4] I Cor. i in fine. II Cor. x. in fin. Gal. vi. Jer. ix. — [5] Ex Epist. Cœlest. I, c. 12. — [6] Jac. iii.—[7] I Cor. iv.—[8] Ib.—[9] Matth. xvi. Rom. ii.

Post hanc catholicam de justificatione doctrinam, quam nisi quisque fideliter firmiterque receperit, justificari non poterit; placuit sanctæ Synodo hos canones subjungere, ut omnes sciant, non solum quid tenere et sequi, sed etiam quid vitare et fugere debeant.

## DE JUSTIFICATIONE.

### CANON I.

Si quis dixerit hominem suis operibus [1], quæ vel per humanæ naturæ vel per legis doctrinam fiant, absque divina per Jesum Christum gratia posse justificari coram Deo : anathema sit.

### CANON II.

Si quis dixerit ad hoc solum divinam gratiam per Christum Jesum dari, ut facilius homo juste vivere [2], ac vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed ægre tamen et difficulter possit : anathema sit.

### CANON III.

Si quis dixerit sine præveniente Spiritus sancti inspiratione [3], atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur : anathema sit.

---

[1] Supra, cap. I et 3. Rom. III. I Corinth. XV. — [2] Con. Afr. cap. 80, et c. ult. de Conf. dist. 4, ex Conc. Milevit. — [3] Concil. Araus. II, c. 6, super cap. V Rom.

CANON IV.

Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum et excitatum [1], nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac præparet [2]; neque posse dissentire, si velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passive se habere : anathema sit.

CANON V.

Si quis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum et exstinctum esse [3] dixerit, aut rem esse de solo titulo, imo titulum sine re, figmentum denique a Satana invectum in Ecclesiam : anathema sit.

CANON VI.

Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere [4], sed mala opera, ita ut bona, Deum operari, non permissive solum, sed etiam proprie et per se, adeo ut sit proprium ejus opus non minus proditio Judæ, quam vocatio Pauli : anathema sit.

CANON VII.

Si quis dixerit opera omnia quæ ante justificationem fiunt, quacumque ratione facta sint, vere

---

[1] Conc. Arausicanum II, cap. 3, 4, 5, 6, 9 et 25.— [2] Eccli. XV. — [3] Vide Aug. l. 1 contra 2 Epist. Pelag. cap. 2. — [4] Ibid. c. 3, et Prosp. Sentent. 14, ad cap. Gallorum, et Respons. ad 10 object. Vincent. Joan. 1. Conc. Arausicanum II circa fin.

esse peccata, vel odium Dei mereri; aut, quanto vehementius quis nititur se disponere ad gratiam, tanto eum gravius peccare: anathema sit.

CANON VIII.

Si quis dixerit gehennæ metum [1], per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores pejores facere: anathema sit.

CANON IX.

Si quis dixerit sola fide impium justificari [2], ita ut intelligat nihil aliud requiri quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, et nulla ex parte necesse esse eum suæ voluntatis motu præparari atque disponi: anathema sit.

CANON X.

Si quis dixerit homines, sine Christi justitia, per quam nobis meruit [3], justificari; aut per eam ipsam formaliter justos esse: anathema sit.

CANON XI.

Si quis dixerit homines justificari vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia et charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur [4], atque illis inhæreat; aut etiam gratiam,

---

[1] Psal. XVII. Lucæ XII, et Matth. IX in fin. — [2] Supra, cap. 7 et 8. — [3] Sup. c. 7. Gal. II et V. Ephes. I et IV. — [4] Rom. V.

qua justificamur, esse tantum favorem Dei : anathema sit.

CANON XII.

Si quis dixerit fidem justificantem [1] nihil aliud esse quam fiduciam divinæ misericordiæ, peccata remittentis propter Christum; vel eam fiduciam solam esse, qua justificamur : anathema sit.

CANON XIII.

Si quis dixerit omni homini, ad remissionem peccatorum assequendam, necessarium esse ut credat certo, et absque ulla hæsitatione propriæ infirmitatis et indispositionis, peccata sibi esse remissa : anathema sit.

CANON XIV.

Si quis dixerit hominem a peccatis absolvi ac justificari [2], ex eo quod se absolvi ac justificari certo credat; aut neminem vere esse justificatum, nisi qui credat se esse justificatum, et hac sola fide absolutionem et justificationem perfici : anathema sit.

CANON XV.

Si quis dixerit hominem renatum et justificatum teneri ex fide ad credendum se certo esse in numero prædestinatorum [3] : anathema sit.

CANON XVI.

Si quis magnum illud usque in finem perseverantiæ donum se certo habiturum [4], absoluta et

---

[1] Supra, cap. 9. — [2] Ibid. — [3] Aug. c. 13 lib. de Corrept. et Gratia. Supra, c. 12. — [4] Aug. lib. de Dono persev. c. 13. Supra, c. 12 et 13. Galat. v. Ezech. XVIII.

infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali revelatione didicerit : anathema sit.

CANON XVII.

Si quis justificationis gratiam nonnisi prædestinatis ad vitam contingere dixerit; reliquos vero omnes qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere, utpote divina potestate prædestinatos ad malum [1] : anathema sit.

CANON XVIII.

Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam justificato, et sub gratia constituto, esse ad observandum impossibilia [2] : anathema sit.

CANON XIX.

Si quis dixerit nihil præceptum esse in Evangelio præter fidem [3], cætera esse indifferentia, neque præcepta, neque prohibita, sed libera; aut decem præcepta nihil pertinere ad Christianos : anathema sit.

CANON XX.

Si quis hominem justificatum, et quantumlibet perfectum [4], dixerit non teneri ad observantiam mandatorum Dei et Ecclesiæ, sed tantum ad credendum; quasi vero Evangelium sit nuda et absoluta promissio vitæ æternæ, sine conditione observationis mandatorum : anathema sit.

---

[1] Concil. Araus. II, cap. 25. — [2] Supra cap. II. I Joan. v. — [3] Clement. Ad nostram, §-3, de hæret. — [4] Supra, cap. II.

CANON XXI.

Si quis dixerit Christum Jesum a Deo hominibus datum fuisse ut redemptorem, cui fidant; non etiam ut legislatorem [1], cui obediant : anathema sit.

CANON XXII.

Si quis dixerit justificatum, vel sine speciali auxilio Dei, in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse [2] : anathema sit.

CANON XXIII.

Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere [3], atque ideo eum qui labitur et peccat nunquam vere fuisse justificatum ; aut contra, posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia, vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de beata Virgine tenet Ecclesia : anathema sit.

CANON XXIV.

Si quis dixerit justitiam acceptam non conservari [4], atque etiam augeri coram Deo per bona opera ; sed opera ipsa fructus solummodo et signa esse justificationis adeptæ, non autem ipsius augendæ causam : anathema sit.

CANON XXV.

Si quis in quolibet bono opere justum saltem venialiter peccare dixerit [5] : aut, quod intolera-

---

[1] Isaiæ XXXIII d. Matth. I, II, VI. — [2] Supra, cap. 13. — [3] Supra, c. 14. — [4] Supra, c. 10. — [5] Supra, c. II in fin.

bilius est, mortaliter, atque ideo pœnas æternas mereri, tantumque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem : anathema sit.

CANON XXVI.

Si quis dixerit justos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, exspectare et sperare æternam retributionem a Deo per ejus misericordiam et Jesu Christi meritum [1], si bene agendo et divina mandata custodiendo usque in finem perseveraverint [2] : anathema sit.

CANON XXVII.

Si quis dixerit nullum esse mortale peccatum, nisi infidelitatis [3]; aut nullo alio, quantumvis gravi et enormi, præterquam infidelitatis, peccato, semel acceptam gratiam amitti : anathema sit.

CANON XXVIII.

Si quis dixerit, amissa per peccatum gratia, simul et fidem semper amitti; aut fidem, quæ remanet, non esse veram fidem, licet non sit viva; aut eum qui fidem sine charitate habet, non esse christianum : anathema sit.

CANON XXIX.

Si quis dixerit, eum qui post baptismum lapsus est, non posse per Dei gratiam resurgere [4]; aut posse quidem, sed sola fide, amissam justitiam recuperare sine sacramento Pœnitentiæ, prout

---

[1] Supra, cap. 16. — [2] Matth. XXIV. — [3] I Corinth. VI. Supra, cap. 15. — [4] Supra, cap. 14.

sancta Romana et universalis Ecclesia, a Christo Domino, et ejus Apostolis edocta, hucusque professa est, servavit et docuit : anathema sit.

CANON XXX.

Si quis post acceptam justificationis gratiam, cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti, et reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exsolvendæ [1], vel in hoc sæculo, vel in futuro in purgatorio [2], antequam ad regna cœlorum aditus patere possit : anathema sit.

CANON XXXI.

Si quis dixerit, justificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur [3] : anathema sit.

CANON XXXII.

Si quis dixerit, hominis justificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius justificati merita ; aut, ipsum justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam et Jesu Christi meritum, cujus vivum membrum est, fiunt, non vere mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, et ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum : anathema sit.

CANON XXXIII.

Si quis dixerit, per hanc doctrinam catholicam de justificatione, a sancta Synodo hoc præsenti

---

[1] Infra, sess. 14, cap. 8. — [2] Infra, sess. 25, in princ. — [3] Supra, c. 11, in fin.

decreto expressam, aliqua ex parte gloriæ Dei, vel meritis Jesu Christi Domini nostri, derogari, et non potius veritatem fidei nostræ, Dei denique ac Christi Jesu gloriam illustrari : anathema sit.

## DECRETUM DE REFORMATIONE.

### CAPUT I.

*Prælatos convenit in ecclesiis suis residere ; si secus fecerint, juris antiqui pœnæ in eos innovantur, et novæ decernuntur.*

Eadem sacrosancta Synodus, eisdem præsidentibus Apostolicæ Sedis legatis, ad restituendam collapsam admodum ecclesiasticam disciplinam, depravatosque in clero et populo christiano mores emendandos se accingere volens, ab iis qui majoribus ecclesiis præsunt, initium censuit esse sumendum ; integritas enim præsidentium salus est subditorum [1]. Confidens itaque per Domini ac Dei nostri misericordiam, providamque ipsius Dei in terris Vicarii solertiam [2], omnino futurum ut ad ecclesiarum regimen, onus quippe angelicis humeris formidandum, qui maxime digni fuerint, quorumque prior vita ac omnis ætas a puerilibus exordiis usque ad perfectiores annos per disciplinæ stipendia ecclesiasticæ laudabiliter acta, testimonium præbeat, secundum venerabiles beatorum Patrum sanctiones [3] assumantur : omnes

[1] C. Miramur, 61 dist. — [2] Cap. Inter corporalia, de Translat. episc. — [3] C. In sacerdotibus, et

patriarchalibus, primatialibus, metropolitanis, et cathedralibus ecclesiis quibuscumque, quovis nomine ac titulo, præfectos monet, ac monitos esse vult, ut attendentes sibi, et universo gregi, in quo Spiritus sanctus posuit eos regere ecclesiam Dei [1], quam acquisivit sanguine suo, vigilent, sicut Apostolus præcipit, in omnibus laborent, et ministerium suum impleant [2]: implere autem illud se nequaquam posse sciant, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant, atque ovium suarum, quarum sanguis de eorum est manibus a supremo Judice requirendus [3], custodiæ minime incumbant; cum certissimum sit, non admitti pastoris excusationem, si lupus oves comedit, et pastor nescit [4]. Ac nihilominus, quia nonnulli, quod vehementer dolendum est, hoc tempore reperiuntur, qui, propriæ etiam salutis immemores, terrenaque cœlestibus ac divinis humana præferentes, in diversis curiis vagantur, aut in negotiorum temporalium sollicitudine, ovili derelicto, atque ovium sibi commissarum cura neglecta, se detinent occupatos: placuit sacrosanctæ Synodo, antiquos Canones [5], qui temporum atque hominum injuria pene in desuetudinem abierunt, adversus non residentes

---

c. Episcopum, 61 dist. c. fin. 59 dist. Conc. Sardic. cap. 13; et infra, sess. 24, de reform. cap. 1.

[1] Act. xx. — [2] II Tim. iv. Joan. x. C. Sit rector. 43 dist. C. Adversitas, 7, q. 1 pal. C. Nisi, de renunt. — [3] Ez. xxxiii et xxxiv. Act. xx. — [4] C. Ephesiis, 43 dist. c. 1, 13, q. 1; et infra, sess. 24, c. 1 in fin. de reform. — [5] C. Pervenit, cum multis seq. 7, q. 1, de Cler. non resid. per totum, et c. Cum ex eo, de elect. in 6.

promulgatos innovare; quemadmodum virtute præsentis decreti innovat, ac ulterius, pro firmiori eorumdem residentia, et reformandis in Ecclesia moribus, in hunc, qui sequitur, modum statuere atque sancire. Si quis[1] a patriarchali, primatiali, metropolitana, seu cathedrali ecclesia, sibi quocumque titulo, causa, nomine, seu jure commissa, quacumque ille dignitate, gradu et præeminentia præfulgeat, legitimo impedimento, seu justis et rationabilibus[2] causis cessantibus[3], sex mensibus continuis extra suam diœcesim morando abfuerit: quartæ partis fructuum unius anni, fabricæ ecclesiæ, pauperibus loci per superiorem ecclesiasticum applicandorum, pœnam ipso jure incurrat. Quod si per alios sex menses in hujusmodi absentia perseveraverit[4], aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittat. Crescente vero contumacia, ut severiori sacrorum Canonum censuræ subjiciatur, metropolitanus suffraganeos episcopos absentes, metropolitanum vero absentem suffraganeus episcopus antiquior residens, pœna interdicti ingressus ecclesiæ eo ipso incurrenda infra tres menses per litteras seu nuntium Romano pontifici denuntiare teneatur: qui in ipsos absentes, prout cujusque major aut minor contumacia exegerit, suæ supremæ Sedis auctoritate animadvertere, et ecclesiis ipsis de pastori-

[1] Novas adhuc pœnas adjecit Pius IV in Bulla *In suprema,* 1564. — [2] Vide sess. 23, c. 1 de reform. ubi causæ subindicantur. — [3] C. Ex tuæ, de Cler. non resid. Cap. Quoniam, § Porro utili non contest. — [4] Infra, sess. 23, de reform. c. 1.

bus utilioribus providere [1] poterit, sicut in Domino noverit salubriter expedire.

CAPUT II.

*Nulli beneficium exigens personalem residentiam obtinenti abesse licet, nisi justa de causa ab episcopo approbanda : qui tum etiam vicarium subducta parte fructuum substituat, ob curam animarum.*

Episcopi inferiores, quævis beneficia ecclesiastica personalem residentiam de jure sive consuetudine exigentia, in titulum sive commendam obtinentes, ab eorum ordinariis, quemadmodum eis pro bono ecclesiarum regimine, et divini cultus augmento, locorum et personarum qualitate pensata, expediens videbitur, opportunis juris remediis residere cogantur : nullique privilegia seu indulta perpetua de non residendo, aut de fructibus in absentia percipiendis, suffragentur [2]. Indulgentiis vero et dispensationibus temporalibus, ex veris et rationabilibus causis tantum concessis, et coram ordinario legitime probandis [3], in suo robore permansuris : quibus casibus nihilominus officium sit episcoporum, tanquam in hac parte a Sede Apostolica delegatorum [4], providere, ut per deputationem idoneorum vicariorum et congruæ portionis fructuum assignationem [5], cura animarum nullatenus negligatur :

---

[1] C. Ex parte, de Cler. non resid. — [2] C. fin. de resc. in 6. — [3] Roboratur declar. Pii IV, 1564, 24 nov. — [4] C. Cum ex eo, de elect. in 6. C. Beneficium, de regul. eod. et infra, sess. 7, c. 5 et 7 de reform. — [5] Vide const. Pii V *Ad exsequendum*, 1567.

nemini, quoad hoc, privilegio seu exemptione quacumque suffragante.

### CAPUT III.

*Excessus sæcularium clericorum, et regularium agentium extra monasteria, ab ordinario loci corrigantur.*

Ecclesiarum prælati ad corrigendum subditorum excessus prudenter ac diligenter intendant: et nemo sæcularis clericus, cujusvis personalis [1], vel regularis extra monasterium degens, etiam sui ordinis privilegii prætextu tutus censeatur [2], quominus, si deliquerit, ab ordinario loci, tanquam super hoc a Sede Apostolica delegato, secundum canonicas sanctiones visitari, puniri et corrigi valeat.

### CAPUT IV.

*Ecclesias quascumque episcopi et alii majores prælati, quoties opus fuerit, visitent; omnibus quæ huic decreto obstare possent sublatis.*

Capitula cathedralium [3], et aliarum majorum ecclesiarum, illorumque personæ, nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordiis, quæ tantum suos obligent auctores, non etiam successores, tueri se possint, quominus a suis episcopis, et aliis majoribus prælatis, per seipsos solos, vel illis quibus sibi videbitur adjunctis, juxta canonicas sanctiones [4],

---

[1] Refer. ad vocem *privilegii*. — [2] Infr. sess. 14, cap. 4 et 5, de reform. — [3] Sess. 25, c. 6, de reform. et c. 4, de reform. sess. 14. — [4] Infr, sess, ult. de reform. cap, 6.

toties quoties opus fuerit, visitari, corrigi et emendari, etiam auctoritate Apostolica, possint et valeant.

CAPUT V.

*Episcopi in aliena diœcesi nec pontificalia exerceant, nec Ordines conferant.*

Nulli episcopo liceat, cujusvis privilegii prætextu, pontificalia in alterius diœcesi exercere [1], nisi de ordinarii loci expressa licentia, et in personas eidem ordinario subjectas tantum; si secus factum fuerit, episcopus ab exercitio pontificalium, et sic ordinati ab exsecutione Ordinum sint ipso jure suspensi.

## *Indictio futuræ sessionis.*

Placetne vobis, proximam futuram sessionem celebrari die Jovis feria quinta post primam dominicam subsequentis Quadragesimæ, quæ erit dies tertia mensis martii? *Responderunt,* Placet.

---

[1] Vide Conc. I Nicæn. c. 15 et 16, et II Arelat. c. 11, et Antioch. sub Jul. I, cap. 3; Sard. c. 18 et 19, et III Carth. c. 20 et 21; Aurel. III, c. 15. C. Placuit, cum seq. 7, q. 1; et infra, sess. 14, de reform. c. 2, 3 et 8.

## SESSIO SEPTIMA,

### celebrata die 3 mensis martii 1547.

#### DECRETUM DE SACRAMENTIS.

*Proœmium.*

Ad consummationem salutaris de justificatione doctrinæ, quæ in præcedenti proxima sessione uno omnium patrum consensu promulgata fuit, consentaneum visum est de sanctissimis Ecclesiæ sacramentis agere, per quæ omnis vera justitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amissa reparatur [1]; propterea sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis legatis, ad errores eliminandos, et exstirpandas hæreses quæ circa sanctissima ipsa sacramenta hac nostra tempestate, tum de damnatis olim a patribus nostris hæresibus suscitatæ, tum etiam de novo adinventæ sunt, quæ catholicæ Ecclesiæ puritati, et animarum saluti magnopere officiunt, sanctarum Scripturarum doctrinæ, Apostolicis traditionibus, atque aliorum conciliorum et patrum consensui inhærendo, hos præsentes canones statuendos et decernendos censuit; reliquos, qui supersunt ad cœpti operis perfectionem, deinceps, divino Spiritu adjuvante, editura.

---

[1] C. Nulla, de Cons. dist. 4.

## *De Sacramentis in genere.*

CANON I.

Si quis dixerit, sacramenta novæ Legis non fuisse omnia a Jesu Christo, Domino nostro, instituta; aut esse plura vel pauciora quam septem, videlicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam [1], Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, et Matrimonium; aut etiam aliquod horum septem non esse vere et proprie sacramentum : anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit, ea ipsa novæ Legis sacramenta a sacramentis antiquæ Legis non differre, nisi quia cærimoniæ sunt aliæ, et alii ritus externi : anathema sit.

CANON III.

Si quis dixerit, hæc septem sacramenta ita esse inter se paria [2], ut nulla ratione aliud sit alio dignius [3] : anathema sit.

CANON IV.

Si quis dixerit, sacramenta novæ Legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua; et sine eis, aut eorum voto, per solam fidem homines a Deo gratiam justificationis adipisci [4]; licet omnia singulis necessaria non sint : anathema sit.

---

[1] Concil. Florent. in Decretis Eugenii ad Armenos. — [2] C. Ad abolendam, de hæret. — [3] C. Nihil, de Cons. dist. 2, cum sim. — [4] Supra, sess. 6, de Justif. c. 5 et can. 7.

CANON V.

Si quis dixerit, hæc sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse : anathema sit.

CANON VI.

Si quis dixerit, sacramenta novæ Legis non continere gratiam [1], quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint acceptæ per fidem gratiæ, vel justitiæ, et notæ quidam christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus : anathema sit.

CANON VII.

Si quis dixerit, non dari gratiam per hujusmodi sacramenta semper, et omnibus, quantum est ex parte Dei, etiam si rite ea suscipiant, sed aliquando, et aliquibus : anathema sit.

CANON VIII.

Si quis dixerit, per ipsa novæ Legis sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere : anathema sit.

CANON IX.

Si quis dixerit, in tribus sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, et Ordine, non imprimi characterem in anima [2], hoc est, signum quod-

---

[1] Conc. Florent. sub Eug. IV, in decr. de Sacr. — [2] Infr. sess. 23, can. 4. Ex Decretis Eugenii in Conc. Flor.

dam spirituale, et indelebile, unde et iterari non possunt : anathema sit.

CANON X.

Si quis dixerit, christianos omnes in verbo [1], et omnibus sacramentis administrandis habere potestatem : anathema sit.

CANON XI.

Si quis dixerit, in ministris, dum sacramenta conficiunt et conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia [2] : anathema sit.

CANON XII.

Si quis dixerit, ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia quæ ad sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere, aut conferre sacramentum [3] : anathema sit.

CANON XIII.

Si quis dixerit, receptos et approbatos Ecclesiæ catholicæ ritus, in solemni sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libitu omitti, aut in novos alios per quemcumque ecclesiarum pastorem mutari posse : anathema sit.

---

[1] Vide Conc. Carth. IV, c. 98, et Conc. Constant. art. 13, Joan. Wiclef. Infra, sess. 14, de Pœnit. c. 6. — [2] Concil. Florent. in Decretis Eugenii. — [3] Idem error damnatur in Wiclef. a Conc. Constant. sess. 8. C. Multæ, c. Remissionem, c. Christus, cum plur. seq. 1, q. 1, c. ult. 15, q. ult.

## *De Baptismo.*

CANON I.

Si quis dixerit, baptismum Joannis habuisse eamdem vim cum Baptismo Christi [1] : anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit, aquam veram et naturalem non esse de necessitate Baptismi [2], atque ideo verba illa Domini nostri Jesu Christi : Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto [3], ad metaphoram aliquam detorserit : anathema sit.

CANON III.

Si quis dixerit, in Ecclesia Romana, quæ omnium ecclesiarum mater est et magistra [4], non esse veram de Baptismi sacramento doctrinam : anathema sit.

CANON IV.

Si quis dixerit, Baptismum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum [5] : anathema sit.

CANON V.

Si quis dixerit, Baptismum liberum esse [6], hoc

---

[1] Aug. Enchiridii cap. 49. C. Alii d, et c. Non regenerabantur, de Cons. dist. 4. — [2] C. Pen. de Bapt. c. Filius, et c. Non dubito, de Cons. distinct. 4. — [3] Joan. III. — [4] C. Non decet. 12, dist. c. Ad abolendam. de hæret. — [5] Concil. Florent. in Decretis Eugenii. C. Dictum. § Quod vero, cum 2 capp. seqq. 1, q. 1. — [6] Joan. III. C. Nulla præter, de Cons. dist. 4.

est, non necessarium ad salutem : anathema sit.

CANON VI.

Si quis dixerit, baptizatum non posse, etiam si velit, gratiam amittere, quantumcumque peccet, nisi nolit credere : anathema sit.

CANON VII.

Si quis dixerit, baptizatos per Baptismum ipsum, solius tantum fidei debitores fieri [1], non autem universæ legis Christi servandæ : anathema sit.

CANON VIII.

Si quis dixerit, baptizatos liberos esse ab omnibus sanctæ Ecclesiæ præceptis, quæ vel scripta vel tradita sunt, ita ut ea observare non teneantur, nisi se sua sponte illis submittere voluerint : anathema sit.

CANON IX.

Si quis dixerit, ita revocandos esse homines ad Baptismi suscepti memoriam, ut vota omnia quæ post Baptismum fiunt, vi promissionis in Baptismo ipso jam factæ, irrita esse intelligant, quasi per ea et fidei quam professi sunt detrahatur, et ipsi Baptismo : anathema sit.

CANON X.

Si quis dixerit, peccata omnia quæ post Baptismum fiunt, sola recordatione, et fide suscepti Baptismi, vel dimitti, vel venialia fieri : anathema sit.

---

[1] Gal. v.

CANON XI.

Si quis dixerit, verum et rite collatum Baptismum iterandum esse illi qui apud infideles fidem Christi negaverit [1], cum ad pœnitentiam convertitur : anathema sit.

CANON XII.

Si quis dixerit, neminem esse baptizandum nisi ea ætate qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo : anathema sit.

CANON XIII.

Si quis dixerit, parvulos, eo quod actum credendi non habent, suscepto Baptismo inter fideles computandos non esse [2] ; ac propterea, cum ad annos discretionis pervenerint, esse rebaptizandos; aut præstare omitti eorum Baptisma, quam eos non actu proprio credentes baptizari in sola fide Ecclesiæ : anathema sit.

CANON XIV.

Si quis dixerit, hujusmodi parvulos baptizatos, cum adoleverint, interrogandos esse an ratum habere velint quod patrini eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti sunt; et, ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos; nec alia interim pœna ad christianam vitam cogendos, nisi ut ab Eucharistiæ aliorumque sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant : anathema sit.

---

[1] C. Majores, § ult. de Baptismo. — [2] Aug. lib. 1 de Pecc. mer. et remiss. c. 19, et lib. 3, c. 2.

## *De Confirmatione.*

CANON I.

Si quis dixerit, Confirmationem baptizatorum [1] otiosam cærimoniam esse, et non potius verum et proprium sacramentum; aut olim nihil aliud fuisse quam catechesim quamdam, qua adolescentiæ proximi fidei suæ rationem coram Ecclesia exponebant : anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit, injurios esse Spiritui sancto eos qui sacro Confirmationis chrismati virtutem aliquam tribuunt [2] : anathema sit.

CANON III.

Si quis dixerit, sanctæ Confirmationis ordinarium ministrum non esse solum episcopum, sed quemvis simplicem sacerdotem [3] : anathema sit.

### DECRETUM DE REFORMATIONE.

Eadem sacrosancta Synodus, eisdem præsidentibus legatis, incœptum residentiæ et reformationis negotium [4], ad Dei laudem et christianæ religionis incrementum persequi intendens, ut sequitur, statuendum censuit, salva semper in omnibus Sedis Apostolicæ auctoritate [5].

---

[1] C. Nullus ministrorum, de Cons. distinct. 4. — [2] Vide finem Epist. Urbani I *Ad omnes*, etc. Cap. 1, cum seq. de Cons. dist. 5. — [3] Cap. Manus, de Cons. dist. 5. Conc. Flor. in Decr. Eug. Vide Euseb. pap. 1 Epist. ad Episc. Tusciæ; Innoc. I, Epist. 1, c. 3; et infra, sess. 23, c. 4. — [4] Supr. sess. 6, cap. 2; et infra, sess. 23, cap. 1. — [5] Infra, sess. ult. de reform. cap. 1.

CAPUT I.

*Quis capax regiminis ecclesiarum cathedralium.*

Ad cathedralium ecclesiarum regimen [1] nullus, nisi ex legitimo matrimonio natus, et ætate, natura, gravitate morum, litterarumque scientia, juxta constitutionem Alexandri III quæ incipit, Cum in cunctis [2], in concilio Lateranensi promulgatam, præditus assumatur.

CAPUT II.

*Tenentes plures cathedrales ecclesias jubentur omnes excepta una dimittere, certo modo et tempore.*

Nemo, quacumque etiam dignitate, gradu aut præeminentia præfulgens, plures metropolitanas seu cathedrales ecclesias in titulum, sive commendam, aut alio quovis nomine, contra sacrorum Canonum instituta [3], recipere et simul retinere præsumat: cum valde felix sit ille censendus cui unam ecclesiam bene ac fructuose, et cum animarum sibi commissarum salute, regere contigerit. Qui autem plures ecclesias contra præsen-

---

[1] Sess. 21, c. 2, plus exigitur. — [2] Parte 1, c. 3 Constit. ejus. Vide infr. IX. — [3] Cap. Cum in cunctis, § Cum vero, de Elect. C. Sicut, de Excess. prælat. c. 1 et 2, 21, q. 1; c. Sanctorum, 70 dist. c. Unio, § sed 10, q. 3; cap. Quia in tantum; c. Ad hæc, et c. De multa, de Præb. C. Quia nonnulli, de Mag. c. Cum singula, de Præb. in 6, Clem. Gratiæ, de reform. Cap. Execrab. § Qui vero, in Extrav. com. de Præb. et infra, sess. 24, c. 17 de reform.

tis decreti tenorem nunc detinent, una, quam maluerint, retenta, reliquas infra sex menses, si ad liberam Sedis Apostolicæ dispositionem pertineant; alias infra annum dimittere teneantur: alioquin ecclesiæ ipsæ, ultimo obtenta duntaxat excepta, eo ipso vacare censeantur.

CAPUT III.

*Habilibus duntaxat personis beneficia conferantur.*

Inferiora beneficia ecclesiastica, præsertim curam animarum habentia, personis dignis et habilibus, et quæ in loco residere ac per seipsos curam ipsam exercere valeant, juxta constitutionem Alexandri III, in Lateranensi, quæ incipit, Quia nonnulli[1], et aliam Gregorii X, in generali Lugdunensi concilio, quæ incipit, Licet canon [2], editam, conferantur. Aliter autem facta collatio, sive provisio, omnino irritetur: et ordinarius collator pœnas constitutionis concilii generalis, quæ incipit, Grave nimis [3], se noverit incursurum.

CAPUT IV.

*Plurium beneficiorum retentor contra canones iis privatur.*

Quicumque de cætero plura curata, aut alias incompatibilia beneficia ecclesiastica [4], sive per viam unionis ad vitam, seu commendæ perpetuæ, aut alio quocumque nomine et titulo contra formam sacrorum Canonum, et præsertim constitu-

---

[1] Vide inf. x. — [2] Vide infr. xi. — [3] Vide infr. xii. — [4] Infr. sess. 24, de reform. cap. 17.

tionis Innocentii III quæ incipit, De multa [1], recipere, ac simul retinere præsumpserit; beneficiis ipsis, juxta ipsius constitutionis dispositionem, ipso jure, etiam præsentis canonis vigore, privatus existat.

## CAPUT V.

*Plura beneficia curata obtinentes ordinario suas dispensationes exhibeant, qui de vicario ecclesiis provideat, congrua portione fructuum assignata.*

Ordinarii locorum, quoscumque plura curata, aut alias incompatibilia beneficia ecclesiastica obtinentes, dispensationes suas exhibere districte compellant, et alias procedant juxta constitutionem Gregorii X, in generali Lugdunensi concilio editam, quæ incipit, Ordinariis [2] : quam eadem sancta Synodus innovandam censet, et innovat; addens insuper, quod ipsi ordinarii etiam per idoneorum vicariorum deputationem, et congruæ portionis fructuum assignationem [3], omnino provideant ut animarum cura nullatenus negligatur, et beneficia ipsa debitis obsequiis minime defraudentur : appellationibus, privilegiis et exemptionibus quibuscumque, etiam cum judicum specialium deputatione, et illorum inhibitionibus in præmissis nemini suffragantibus.

---

[1] Vide infr. XIII. — [2] Infra, cap. 7, et supra, sess. 6, de reform. c. 1 in fin. Vide inf. XIV. — [3] Vide Constit. Pii V *Ad exsequendum*, 1567.

CAPUT VI.

*Quæ beneficiorum uniones validæ censeantur.*

Uniones perpetuæ, quadraginta annis citra factæ, examinari ab ordinariis, tanquam a Sede Apostolica delegatis, possint [1] : et quæ per subreptionem vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ declarentur. Illæ vero quæ a dicto tempore citra concessæ nondum in toto, vel in parte sortitæ sunt effectum, et quæ deinceps ad cujusvis instantiam fient, nisi eas ex legitimis, aut alias rationabilibus causis, coram loci ordinario, vocatis quorum interest, verificandis, factas fuisse constiterit, per subreptionem obtentæ præsumantur : ac propterea, nisi aliter a Sede Apostolica declaratum fuerit, viribus omnino careant.

CAPUT VII.

*Beneficia ecclesiastica unita visitentur : per vicarios etiam perpetuos cura exerceatur; quorum deputatio fiat cum portione assignanda, etiam super re certa.*

Beneficia ecclesiastica curata quæ cathedralibus, collegiatis, seu aliis ecclesiis, vel monasteriis, beneficiis, seu collegiis, aut piis locis quibuscumque perpetuo unita et annexa reperiuntur, ab ordinariis locorum annis singulis visitentur [2] : qui sollicite providere procurent, ut per idoneos vicarios, etiam perpetuos [3], nisi ipsis ordinariis

---

[1] Vide sess. 14, cap. 9 de reform. Infra, sess. 24, de reform. c. 13, et sess. 25, de reform. c. 9. — [2] Infra, sess. 14, de reform. cap. 9. — [3] Vide sess. 25, cap. 16 de reform. et supra, cap. 5.

pro bono ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur, ab eis cum tertiæ partis fructuum; aut majori, vel minori, arbitrio ipsorum ordinariorum, portione etiam super certa re assignanda [1], ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur: appellationibus, privilegiis, exemptionibus, etiam cum judicum deputatione, et illorum inhibitionibus quibuscumque in præmissis minime suffragantibus.

CAPUT VIII.

*Ecclesiæ reparentur: cura animarum sollicite habeatur.*

Locorum ordinarii ecclesias quascumque, quomodolibet exemptas, auctoritate Apostolica, singulis annis visitare teneantur, et opportunis juris remediis providere ut quæ reparatione indigent reparentur [2]; et cura animarum, si quæ illis immineat, aliisque debitis obsequiis minime defraudentur: appellationibus, privilegiis, consuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore præscriptis, judicum deputationibus, et illorum inhibitionibus penitus exclusis.

CAPUT IX.

*Munus consecrationis non differendum.*

Ad majores ecclesias promoti munus [3] conse-

---

[1] Qualiter sit assignanda declarat Bulla Pii V, 1567, *Ad exsequendum*. — [2] Infra, sess. 24, de ref. c. 9, et sess. 21, de ref. c. 8. Conc. Tolet. IV, c. 35. Conc. Braccarens. II, cap. 1. Conc. Arel. sub Leone III, c. 17. C. Decernimus, c. Episcopum, et c. Placuit 10, q. 1. — [3] Sess. 23, c. 2, de reform. C. Quoniam, dist. 100.

orationis infra tempus a jure statutum suscipiant: et prorogationes ultra sex menses concessæ nulli suffragentur.

CAPUT X.

*Sede vacante capitula nulli dent reverendas, nisi arctato occasione obtinendi aut obtenti beneficii: variæ contravenientium pœnæ.*

Non liceat capitulis ecclesiarum, sede vacante[1], infra annum a die vacationis, ordinandi licentiam, aut litteras dimissorias, seu reverendas, ut aliqui vocant, tam ex juris communis dispositione, quam etiam cujusvis privilegii aut consuetudinis vigore, alicui, qui beneficii ecclesiastici recepti sive recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere. Si secus fiat, capitulum contraveniens ecclesiastico subjaceat interdicto[2]: et sic ordinati, si in minoribus ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio clericali, præsertim in criminalibus, gaudeant: in majoribus vero, ab exsecutione Ordinum, ad beneplacitum futuri prælati, sint ipso jure suspensi.

CAPUT XI.

*Facultates de promovendo sine justa causa nemini suffragentur.*

Facultates de promovendo a quocumque non suffragentur, nisi habentibus legitimam causam, ob quam a propriis episcopis ordinari non possint, in litteris exprimendam; et tunc non ordinentur, nisi ab episcopo[3] in sua diœcesi resi-

---

[1] Sess. 23 de reform. c. 20. C. Cum nullus, de temp. ordin. in 6. — [2] Infr. sess. 23, ibid. — [3] Supra, sess. 6, c. 5 de reform. Inf. sess. 14, c. 2 de reform.

dente, aut pro eo pontificalia exercente, et diligenti prævio examine

CAPUT XII.

### *Facultas de non promovendo annum non excedat.*

Facultates de non promovendo, præterquam in casibus a jure expressis [1], concessæ, ad annum tantum suffragentur.

CAPUT XIII.

### *A quocumque præsentati non instituantur sine prævio examine ordinarii et approbatione, certis exceptis.*

Præsentati, seu electi, vel nominati a quibusvis ecclesiasticis personis, etiam Sedis Apostolicæ nuntiis, ad quævis ecclesiastica beneficia non instituantur, nec confirmentur [2], neque admittantur, etiam prætextu cujusvis privilegii, seu consuetudinis, etiam ab immemorabili tempore præscriptæ, nisi fuerint prius a locorum ordinariis examinati, et idonei reperti. Et nullus appellationis remedio se tueri possit, quominus examen subire teneatur. Præsentatis tamen electis seu nominatis ab universitatibus, seu collegiis generalium studiorum exceptis [3].

---

[1] Cap. Licet canon, et cap. Cum ex eo, de elect. in 6. — [2] Inf. sess. 25, c. 9 de reform. — [3] Vide sess. 24, c. 18 de reform. ubi exceptio videtur revocari.

CAPUT XIV.

*Causæ civiles exemptorum, clericorum sæcularium et regularium degentium extra monasterium, ab episcopis cognoscantur.*

In exemptorum causis constitutio Innocentii IV, quæ incipit, Volentes [1], in generali concilio Lugdunensi edita, servetur; quam eadem sacrosancta Synodus innovandam censuit et innovat; addendo insuper, quod in civilibus causis mercedem, et miserabilium personarum, clerici sæculares, aut regulares, extra monasterium degentes, quomodolibet exempti, etiam si certum judicem, a Sede Apostolica deputatum in partibus habeant; in aliis vero, si ipsum judicem non habuerint, coram locorum ordinariis, tanquam in hoc ab ipsa Sede delegatis, conveniri, et jure medio ad solvendum debitum cogi et compelli possint : privilegiis, exemptionibus, conservatorum deputationibus, et eorum inhibitionibus adversus præmissa nequaquam valituris.

CAPUT XV.

*Ordinarii curent ut hospitalia quæcumque, etiam exempta, a suis administratoribus fideliter gubernentur.*

Curent ordinarii ut hospitalia quæcumque [2] a suis administratoribus, quocumque illi nomine censeantur, etiam quomodolibet exemptis, fideliter et diligenter gubernentur, constitutionis concilii Viennensis, quæ incipit, Quia contingit [3],

---

[1] Vide inf. XVI. Infra sess. 14, de reform. cap. 6, in fin. — [2] Sess. 25, cap. 8 de reform. — [3] Vide infr. XVII.

forma servata. Quam quidem constitutionem eadem sancta Synodus innovandam duxit, et innovat, cum derogationibus in ea contentis.

## *Indictio futuræ sessionis.*

Item hæc sacrosancta Synodus statuit, et decrevit, proximam futuram sessionem habendam et celebrandam esse die jovis, feria quinta post sequentem dominicam in Albis, quæ erit vigesima prima mensis aprilis præsentis anni 1547.

# BULLA

## FACULTATIS TRANSFERENDI CONCILII.

Paulus episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Joanni Mariæ, episcopo Prænestino, et dilectis filiis Marcello tit. Sanctæ Crucis in Jerusalem presbytero, ac Reginaldo S. Mariæ in Cosmedin diacono, cardinalibus, nostris et Apostolicæ Sedis legatis de latere, salutem et Apostolicam benedictionem.

Regimini universalis Ecclesiæ, meritis licet imparibus, disponente Domino, præsidentes, nostri officii partes esse putamus, ut, si quid gravius causa reipublicæ christianæ constituendum sit, id non modo tempore opportuno, verum etiam loco commodo et idoneo perficiatur. Cum itaque nos nuper, postquam suspensionem celebrationis sacri œcumenici et universalis concilii, alias per nos in civitate Tridentina, ex causis tunc expressis, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio et as-

sensu indicti, ex certis aliis etiam tunc expressis causis, usque ad aliud opportunius et commodius tempus per nos declarandum, de simili consilio et assensu factam, audita pace inter charissimos in Christo filios nostros, Carolum Rom. imperatorem semper Augustum, et Franciscum Francorum regem Christianissimum conciliata, pari consilio et assensu sustuleramus et amoveramus: nequeuntes ipsi, tunc legitime impediti, ad dictam civitatem personaliter accedere, et eidem concilio interesse, vos nostros et Apostolicæ Sedis legatos de latere, in eodem concilio de simili consilio constituerimus et deputaverimus, nosque ad eamdem civitatem, tanquam pacis angelos, destinaverimus, prout in diversis nostris desuper confectis litteris plenius continetur: Nos ne tam sanctum celebrationis concilii hujusmodi opus ex incommoditate loci, aut alias quovis modo impediatur, aut plus debito differatur, opportune providere volentes, motu proprio, et ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, parique consilio et assensu vobis insimul, aut duobus ex vobis, reliquo legitimo impedimento detento, seu inde forte absente, quandocumque vobis videbitur, concilium prædictum de eadem civitate Tridentina ad quamcumque aliam commodiorem et opportuniorem, seu tutiorem civitatem, de qua vobis etiam videbitur, transferendi et mutandi, ac illud in ipsa civitate Tridentina supprimendi et dissolvendi; necnon prælatis, et aliis personis concilii hujusmodi, ne in eo ad ulteriora in dicta civitate Tridentina procedant, etiam sub censuris et pœnis ecclesiasticis inhibendi, ac

idem concilium in alia civitate hujusmodi, ad quam illud transferri et mutari contigerit, continuandi, tenendi, et celebrandi, et ad illud prælatos et alias personas concilii Tridentini hujusmodi etiam sub perjurii et aliis in Litteris indictionis concilii hujusmodi expressis pœnis, evocandi, eidemque sic translato et mutato concilio, nomine et auctoritate prædictis, præsidendi, ac in eo procedendi, cæteraque in præmissis, et circa ea necessaria et opportuna, alias juxta priorum vobis directarum litterarum continentiam et tenorem, faciendi, statuendi, ordinandi et exsequendi, plenam et liberam Apostolica auctoritate tenore præsentium concedimus potestatem et facultatem; ratum et gratum habituri quidquid per vos in præmissis factum, statutum, ordinatum exsecutumve fuerit, idque facturi, auctore Domino, inviolabiliter observari: non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli, apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ 1547, XIII kal. mart. pontificatus nostri anno XI.

Fab. *Episcopus Spol.*

B. Motta.

# SESSIO OCTAVA,

## celebrata die 11 mensis martii 1547.

### DECRETUM DE TRANSLATIONE CONCILII.

Placetne vobis decernere, et declarare, de hujusmodi morbo ex præmissis et aliis allegatis ita manifeste et notorie constare, ut prælati in hac civitate sine vitæ discrimine commorari, et in ea idcirco inviti minime retineri possint, et debeant? itemque, attento recessu multorum prælatorum post proxime præteritam sessionem, et attentis protestationibus aliorum complurium prælatorum in congregationibus generalibus factis, hinc omnino timore ipsius morbi abire volentium, qui juste detineri non possunt, et ex quorum discessu concilium vel dissolveretur, vel ex paucitate prælatorum, bonus ejus progressus impediretur; et attento etiam imminenti periculo vitæ, et aliis causis per aliquos ex patribus in ipsis congregationibus allegatis, utpote notorie veris, et legitimis : placetne vobis similiter decernere, et declarare, pro conservatione et prosecutione ipsius concilii, securitate vitæ ipsorum prælatorum, concilium ipsum ad civitatem Bononiæ, velut ad locum magis paratum, salubrem et idoneum, pro tempore transferendum esse, et ex nunc transferri, et ibidem sessionem jam indictam, statuta die, vigesima prima aprilis, celebrandam esse, et celebrari; et successive ad ulteriora procedendum, donec sanctissimo Domino nostro et sacro Concilio expedire videbitur, ut ad hunc, seu alium locum, communicato etiam con-

silio cum invictissimo Cæsare, Christianissimo rege, et aliis regibus ac principibus christianis, ipsum concilium reduci possit, et debeat? *Responderunt,* Placet.

## SESSIO NONA,

### Bononiæ celebrata die 21 mensis apr. 1547.

#### DECRETUM PROROGATIONIS SESSIONIS.

Hæc sacrosancta œcumenica et generalis Synodus, quæ dudum in civitate Tridenti congregata erat, nunc Bononiæ in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea nomine sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Pauli divina providentia papæ III, eisdem reverendissimis dominis D. Joan. Maria episcopo Prænestino de Monte, et Marcello tit. S. crucis in Jerusalem presbytero, S. R. E. cardinalibus, et apostolicis de latere legatis, considerans quod die undecima mensis martii præsentis anni, in generali publica sessione, in eadem civitate Tridenti, et in loco consueto celebrata, omnibusque agendis de more peractis, ex causis tunc instantibus, urgentibus et legitimis, interveniente etiam auctoritate sanctæ Sedis Apostolicæ, eisdem reverendissimis præsidentibus etiam specialiter concessa, decrevit, et ordinavit, concilium ex eo loco in hanc civitatem transferendum esse, sicuti transtulit; itemque sessionem pro præsenti die vigesima prima aprilis illic indictam, ut de Sacramentorum et reformationis materiis, de quibus tractandum proposuerat, canones sanci-

rentur et promulgarentur, in hac ipsa civitate Bononiæ celebrari debere; considerausque nonnullos ex patribus qui in hoc concilio interesse consueverunt, his superioribus Majoris hebdomadæ et solemnitatis Paschalis diebus, in propriis ecclesiis occupatos, aliquos etiam aliis impedimentis detentos, huc nondum accessisse, quos tamen brevi affuturos sperandum est; ac propterea factum esse, ut non ea, quam sancta Synodus desiderabat, prælatorum frequentia potuerint materiæ ipsæ Sacramentorum et reformationis examinari et discuti: ut omnia maturo consilio, cum dignitate et gravitate debita fiant, bonum, opportunum et expediens censuit, censetque, sessionem prædictam, quæ hoc ipso die, ut præfertur, celebranda erat, ad diem Jovis infra octavam Pentecostes proxime futuram, quoad ipsas materias expediendas differendam et prorogandam esse, quemadmodum differt ac prorogat; quam diem et rei gerendæ maxime opportunam, et patribus præsertim absentibus percommodam, judicavit, et judicat: hoc tamen adjecto, quod terminum ipsum ipsa sancta Synodus, pro ejus arbitrio et voluntate, sicuti rebus Concilii putaverit expedire, etiam in privata congregatione restringere et imminuere possit, et valeat.

## SESSIO DECIMA,

### Bononiæ celebrata die 2 mensis junii 1547.

#### DECRETUM PROROGATIONIS SESSIONIS.

Quamvis hæc sacrosancta œcumenica et generalis Synodus sessionem, quæ die vigesima prima

mensis aprilis proxime præteriti, super Sacramentorum et reformationis materiis in hac inclyta civitate Bononiæ, ex decreto in urbe Tridentina, in publica sessione, die undecima mensis martii promulgato, celebranda erat, propter aliquas causas, ac præsertim propter absentiam nonnullorum patrum, quos brevi affuturos sperabat, ad hunc præsentem diem differendam et prorogandam esse decreverit: volens tamen cum iis qui non venerunt etiam adhuc benigne agere, eadem sacrosancta Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus, et Apostolicæ Sedis legatis, statuit et decernit, sessionem ipsam, quam hac die secunda mensis junii præsentis anni millesimi quingentesimi quadragesimi septimi celebrare decreverat, ad diem Jovis post festum Nativitatis beatæ Mariæ virginis, quæ erit decima quinta mensis septembris proxime futuri, quoad prædictas et alias materias expediendas, differendam et prorogandam esse, quemadmodum differt et prorogat; ita tamen, quod prosecutio discussionis et examinationis eorum quæ tam ad dogmata quam ad reformationem pertinent, interim non omittatur, et terminum ipsum ipsa sancta Synodus, pro ejus libito et voluntate, etiam in privata congregatione, abbreviare et prorogare libere possit, et valeat.

***Die 14 septemb. 1547, in congregatione generali, Bononiæ, prorogata fuit sessio, quæ futura erat die sequenti, ad beneplacitum sacri Concilii.***

# BULLA

## RESUMPTIONIS CONCILII TRIDENTINI,

## SUB JULIO III, PONT. MAX.

---

**Julius episcopus, servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.**

Cum ad tollenda religionis nostræ dissidia, quæ in Germania longo tempore non sine totius christiani orbis perturbatione et scandalo viguerunt, bonum, opportunum et expediens esse videatur; sicuti etiam charissimus in Christo filius noster, Carolus Romanorum imperator semper Augustus, nobis per suas litteras et nuntios significari fecit, ut sacrum œcumenicum generale concilium per fel. rec. Paulum papam III, prædecessorem nostrum indictum, et per nos, tunc cardinalatus honore fungentes, atque ipsius prædecessoris nomine, una cum duobus aliis sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus ipsi Concilio præsidentes, inceptum, ordinatum et continuatum, in quo plures publicæ et solemnes habitæ fuerunt sessiones, pluraque tam in causa fidei quam reformationis promulgata decreta, multaque etiam ad utramque causam pertinentia examinata et discussa, ad civitatem Tridentinam reducatur: Nos ad quos [1], ut summos pro tempore

---

[1] Teste Marcel. I, in Epist. 1, ad episc. prov. Antioch. et Pelag. II in Epist. sua decret. et Bo-

Pontifices, spectat generalia concilia indicere, et dirigere, ut Ecclesiæ pacem et christianæ fidei atque orthodoxæ religionis incrementum ad omnipotentis Dei laudem et gloriam procuremus, et, quantum in nobis est, tranquillitati ipsius Germaniæ, quæ sane provincia retroactis temporibus in vera religione, ac sacrorum conciliorum et sanctorum patrum doctrina excolenda, exhibendaque maximis Pontificibus, Christi Redemptoris nostri in terra vicariis, debita obedientia et reverentia, nulli Christianorum provinciæ fuit unquam secunda, paterne consulamus, sperantes per ipsius Dei gratiam et benignitatem futurum, ut reges omnes ac principes christiani justis piisque nostris in hac re votis annuant, faveant atque assistant: venerabiles fratres patriarchas, archiepiscopos, episcopos, et dilectos filios abbates, omnesque alios et singulos qui de jure, vel consuetudine, vel privilegio conciliis generalibus interesse debent, quosque idem prædecessor noster in suis indictionis et aliis quibuscumque desuper confectis et publicatis litteris, Concilio interesse voluit, per viscera misericordiæ Domini nostri Jesu Christi hortamur, requirimus et monemus, ut proximis futuris kalend. maii, quem diem ad ipsum Concilium, in eo, in quo nunc reperitur, statu resumendum et prosequendum, prævia matura deliberatione, et ex certa nostra scientia, et de Apostolicæ auctoritatis plenitudine, ac venerabilium fratrum nostrorum

---

nifacio episc. ad Zachariam pap. scrib. et Synodo Chalced. act. 1 et 2, Nicæna, tom. 1, act. 6, et Nicolao I in Epist. ad Michael imp.

ejusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium consilio et assensu, statuimus, decernimus et declaramus, in ipsa civitate Tridenti, legitimo cessante impedimento, convenire, et se congregare, ac ipsius Concilii continuationi et prosecutioni, omni mora postposita, incumbere velint. Nos enim operam sedulo daturi sumus ut, eodem tempore, in eadem civitate, nostri omnino adsint legati, per quos, si per ætatem nostram valetudinemque, et Sedis Apostolicæ necessitates, personaliter adesse nequiverimus, Spiritu sancto duce, ipsi Concilio præsidebimus : quacumque ipsius Concilii translatione et suspensione, cæterisque contrariis non obstantibus quibuscumque, ac præsertim illis quæ idem prædecessor noster in suis litteris prædictis, quas cum omnibus et singulis in eis contentis clausulis et decretis in suo robore permanere volumus atque decernimus, et quatenus opus sit, innovamus, voluit, non obstantibus; irritum nihilominus decernentes et inane si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum hortationis, requisitionis, monitionis, statuti, declarationis, innovationis, voluntatis et decretorum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum-Petrum, anno incarnationis Dominicæ 1548, kalend. decemb. pontificatus nostri anno primo.

*M. Cardinalis* Crescen.

*Rom.* Amasæus.

---

SACROSANCTI OECUMENICI

ET GENERALIS

# CONCILII TRIDENTINI

## SESSIO UNDECIMA,

QUÆ EST PRIMA SUB JULIO III, PONT. MAX.

celebrata kal. maii 1551.

### DECRETUM DE RESUMENDO CONCILIO.

Placetne vobis ad laudem et gloriam sanctæ et individuæ Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, ad incrementum et exaltationem fidei et religionis christianæ, sacrum œcumenicum et generale concilium Tridentinum, juxta formam et tenorem litterarum sanctissimi Domini nostri, resumi debere, et procedendum esse ad ulteriora? *Responderunt :* Placet.

### *Indictio futuræ sessionis.*

Placetne vobis, proximam futuram sessionem habendam et celebrandam esse in futuris kalend. septembris? *Responderunt :* Placet.

## SESSIO DUODECIMA,

QUÆ EST SECUNDA SUB JULIO III, PONT. MAX.

celebrata die 1 septemb. 1551.

### DECRETUM PROROGATIONIS SESSIONIS.

Sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina

Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem sanctæ Sedis Apostolicæ legato et nuntiis, quæ in proxime præterita sessione sequentem hanc hodie habendam, et ad ulteriora procedendum esse, decreverat, cum ob inclytæ Germanicæ nationis, cujus præcipue causa agitur, absentiam, ac non magnam cæterorum patrum frequentiam procedere hactenus distulerit; de venerabilium in Christo fratrum, et filiorum suorum, Moguntini et Trevirensis archiepiscoporum, ac sacri Romani Imperii principum electorum, et complurium ipsius aliarumque provinciarum episcoporum, sub hanc ipsam diem adventu in Domino exsultans, et dignas ipsi omnipotenti Deo agens gratias, firmamque spem concipiens, quamplurimos alios, tam ipsius Germanicæ quam aliarum nationum prælatos, et sui officii debito, et hoc exemplo commotos, propediem esse venturos; futuram sessionem ad quadragesimam diem, quæ erit undecima mensis octobris proxime sequentis, indicit; et Concilium ipsum in statu in quo reperitur prosequendo, cum in præteritis sessionibus de septem sacramentis novæ Legis in genere, et in specie de Baptismate et Confirmatione definitum fuerit; statuit et decernit, de sanctissimæ Eucharistiæ sacramento, necnon, quod ad reformationem attinet, de reliquis quæ ad faciliorem et commodiorem prælatorum residentiam pertinent, agi et tractari debere: ac monet et hortatur omnes patres ut interim, Domini nostri Jesu Christi exemplo [1], quantum tamen humana fragilitas pa-

[1] Matth. IV.

tietur, jejuniis et orationibus vacent; ut tandem placatus, qui in sæcula sit benedictus, Deus, corda hominum ad veræ suæ fidei agnitionem, et sanctæ matris Ecclesiæ unitatem, ac recte vivendi normam reducere dignetur.

## SESSIO DECIMA TERTIA,

QUÆ EST TERTIA SUB JULIO III, PONT. MAX.

celebrata die 11 octob. 1551.

### DECRETUM
### DE SANCTISSIMO EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

Sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem sanctæ Sedis Apostolicæ legato et nuntiis, etsi in eum finem, non absque peculiari Spiritus sancti ductu et gubernatione convenerit, ut veram et antiquam de fide et sacramentis doctrinam exponeret, et ut hæresibus omnibus, et aliis gravissimis incommodis, quibus Dei Ecclesia misere nunc exagitatur, et in multas et varias partes scinditur, remedium afferret; hoc præsertim jam inde a principio in votis habuit, ut stirpitus convelleret zizania execrabilium errorum et schismatum [1], quæ inimicus homo his nostris calamitosis temporibus in doctrina fidei, usu et cultu sacrosanctæ Eucharistiæ superseminavit; quam alioqui Salvator noster in Ecclesia sua tanquam symbolum reliquit ejus unitatis, et charitatis, qua Christianos omnes inter se conjunctos et copulatos esse voluit. Itaque

[1] Matth. xiii.

eadem sacrosancta Synodus sanam et sinceram illam de venerabili hoc et divino Eucharistiæ sacramento doctrinam tradens, quam semper catholica Ecclesia, ab ipso Jesu Christo Domino nostro et ejus Apostolis erudita, atque a Spiritu sancto, illi omnem veritatem in dies suggerente[1], edocta, retinuit, et ad finem usque sæculi conservabit; omnibus Christi fidelibus interdicit, ne posthac de sanctissima Eucharista aliter credere, docere aut prædicare audeant, quam ut est hoc præsenti decreto explicatum atque definitum.

### CAPUT I.

### *De reali præsentia Domini nostri Jesu Christi in sanctissimo Eucharistiæ sacramento.*

Principio docet sancta Synodus, et aperte ac simpliciter profitetur, in almo sancto Eucharistiæ sacramento, post panis et vini consecrationem, Dominum nostrum Jesum Christum, verum Deum atque hominem[2], vere, realiter ac substantialiter sub specie illarum rerum sensibilium contineri; nec enim hæc inter se pugnant, ut ipse Salvator noster semper ad dexteram Patris in cœlis assideat[3], juxta modum existendi naturalem; et ut multis nihilominus aliis in locis sacramentaliter præsens sua substantia nobis adsit, ea existendi ratione, quam etsi verbis exprimere vix possumus, possibilem tamen esse Deo[4], cogita-

---

[1] Luc. XII. Joan. XIV et XVI. Dist. 21, in princ. vers. Ego rogavi; et infra, sess. 22, cap. 1; et supra, sess. 5, cap. 1. — [2] Joan. 1. — [3] Cap. 1, de sum. Trin. Supra, sess. 3, in Symbolo. Ephes. 1. Matth. XVI in fin. — [4] Matth. XIX. Luc. XVIII.

tione per fidem illustrata, assequi possumus, et constantissime credere debemus: ita enim majores nostri omnes, quotquot in vera Christi Ecclesia fuerunt qui de sanctissimo hoc sacramento disseruerunt, apertissime professi sunt, hoc tam admirabile sacramentum in ultima cœna Redemptorem nostrum instituisse [1]: cum post panis vinique benedictionem, se suum ipsius corpus illis præbere, ac suum sanguinem, disertis ac perspicuis verbis testatus est: quæ verba a sanctis Evangelistis commemorata [2], et a divo Paulo postea repetita [3], cum propriam illam et apertissimam significationem præ se ferant secundum quam a patribus intellecta sunt; indignissimum sane flagitium est, ea a quibusdam contentiosis et pravis hominibus ad fictitios et imaginarios tropos, quibus veritas carnis et sanguinis Christi negatur, contra universum Ecclesiæ sensum detorqueri: quæ tanquam columna et firmamentum veritatis [4], hæc ab impiis hominibus excogitata commenta, velut satanica detestata est, grato semper et memore animo præstantissimum hoc Christi beneficium agnoscens.

### CAPUT II.

### *De ratione institutionis sanctissimi hujus sacramenti.*

Ergo Salvator noster, discessurus ex hoc mundo ad Patrem, sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effu-

---

[1] C. Cum Marthæ, de celeb. Miss. Cl. unica, de rel. et ven. sanct. — [2] Matth. XXVI. Marc. XIV. Luc. XXII. — [3] I Cor. XI. — [4] I Tim. III.

dit, memoriam faciens mirabilium suorum [1]; et in illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit, suamque annuntiare mortem, donec ipse ad judicandum mundum veniat [2]. Sumi autem voluit sacramentum hoc [3], tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur et confortentur viventes vita illius qui dixit : Qui manducat me, et ipse vivet propter me [4]; et tanquam antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, et a peccatis mortalibus præservemur. Pignus præterea id esse voluit futuræ nostræ gloriæ, et perpetuæ felicitatis : adeoque symbolum unius illius corporis, cujus ipse caput existit [5], cuique nos tanquam membra, arctissima fidei, spei et charitatis connexione adstrictos esse voluit, ut idipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata [6].

### CAPUT III.

### *De excellentia sanctissimæ Eucharistiæ super reliqua sacramenta.*

Commune hoc quidem est sanctissimæ Eucharistiæ cum cæteris sacramentis, symbolum esse rei sacræ [7], et invisibilis gratiæ formam visibilem : verum illud in ea excellens et singulare reperitur, quod reliqua sacramenta tunc primum sanctificandi vim habent [8], cum quis illis utitur : at in Eucharistia ipse sanctitatis auctor ante usum est. Nondum enim Eucharistiam [9] de manu Do-

---

[1] Psalm. cx. — [2] I Cor. xi. Luc. xxii. C. Iteratur, de Cons. dist. 2. — [3] Matth. xxvi. — [4] Joan. vi. — [5] I Cor. iii et xi. Ephes. v. Rom. xii. — [6] I Cor. i. — [7] C. Sacrificium, de Cons. dist. 2. — [8] C. Multi. 1, q. 1. — [9] Matth. xxvi. Marc. xiv.

mini Apostoli susceperant, cum vere tamen ipse affirmaret corpus suum esse quod præbebat; et semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus [1], verumque ejus sanguinem, sub panis et vini specie una cum ipsius anima et divinitate existere; sed corpus quidem sub specie panis, et sanguinem sub vini specie, ex vi verborum, ipsum autem corpus sub specie vini, et sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis et concomitantiæ, qua partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit [2], non amplius moriturus, inter se copulantur : divinitatem porro propter admirabilem illam ejus cum corpore et anima hypostaticam unionem. Quapropter verissimum est, tantumdem sub alterutra specie atque sub utraque contineri [3]; totus enim et integer Christus sub panis specie et sub quavis ipsius speciei parte, totus item sub vini specie et sub ejus partibus existit.

### CAPUT IV.

### *De transsubstantiatione.*

Quoniam autem Christus redemptor noster, corpus suum id, quod sub specie panis offerebat [4], vere esse dixit : ideo persuasum semper in

---

[1] Infra, can. I. — [2] Rom. VI. C. Semel Christus c. Iteratur; c. Singuli, et c. Qui manducat; de Cons. dist. 2. — [3] Infr. can. 3, sess. 21, c. 3. Vide Homil. 5, de Pascha, inter eas quæ Eus. Emisseno adscribuntur, et de Cons. dist. 2. c. 35, ubi pars est. — [4] Luc. XXII. Joan. VI. I Cor. XI.

Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo sancta hæc Synodus declarat, per consecrationem panis et vini conversionem fieri totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, et totius substantiæ vini in substantiam sanguinis ejus[1] : quæ conversio convenienter et proprie a sancta catholica Ecclesia transsubstantiatio est appellata.

CAPUT V.

*De cultu et veneratione huic sanctissimo sacramento exhibenda.*

Nullus itaque dubitandi locus relinquitur, quin omnes Christi fideles pro more in catholica Ecclesia semper recepto latriæ cultum, qui vero Deo debetur, huic sanctissimo sacramento in veneratione exhibeant[2]; neque enim ideo minus est adorandum, quod fuerit a Christo Domino, ut sumatur, institutum[3] : nam illum eumdem Deum præsentem in eo adesse credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum, dicit : Et adorent eum omnes Angeli Dei[4], quem Magi procidentes adoraverunt[5], quem denique in Galilæa ab Apostolis adoratum fuisse Scriptura testatur[6]. Declarat præterea sancta Synodus, pie et religiose admodum in Dei Ecclesiam inductum fuisse hunc morem[7], ut singulis annis peculiari

---

[1] C. Panis; de Cons. dist. 2. C. Cum Marthæ, de celebr. Miss. Infra, can. 2. — [2] Infra, can. 6. — [3] Matth. XXVI. — [4] Psalm. XCVI. Hebr. I. — [5] Matth. II. — [6] Matth. XXVIII. Luc. XXIV. — [7] Urbanus papa, citatus in Clementina unde Reliq. et ven. Sanct.

quodam et festo die præcelsum hoc et venerabile sacramentum singulari veneratione ac solemnitate celebraretur, utque in processionibus reverenter et honorifice illud per vias et loca publica circumferretur [1]. Æquissimum est enim sacros aliquos statutos esse dies, cum Christiani omnes singulari ac rara quadam significatione gratos et memores testentur animos erga communem Dominum et Redemptorem pro tam ineffabili et plane divino beneficio, quo mortis ejus victoria et triumphus repræsentatur [2]; atque sic quidem oportuit victricem veritatem de mendacio et hæresi triumphum agere; ut ejus adversarii in conspectu tanti splendoris, et in tanta universæ Ecclesiæ lætitia positi, vel debilitati et fracti tabescant, vel pudore affecti et confusi aliquando resipiscant.

CAPUT VI.

## *De asservando sacræ Eucharistiæ sacramento, et ad infirmos deferendo.*

Consuetudo asservandi in sacrario sanctam Eucharistiam [3] adeo antiqua est, ut eam sæculum etiam Nicæni concilii agnoverit [4]. Porro deferri ipsam sacram Eucharistiam ad infirmos, et hunc usum diligenter in ecclesiis conservari, præterquam quod cum summa æquitate et ratione conjunctum est, tum multis in conciliis [5] præ-

---

[1] Infra, can. 6. — [2] I Cor. xv. Hebr. II. — [3] Infra, can. 7. C. Sane, de celeb. Miss. C. Presbyter, de Cons. dist. 2. — [4] Nicæn. I, cap. 13. — [5] Conc. Rhemens. cap. 2. Conc. Lateran. sub. Inn. III, cap. 26. C. Præsente, 93 dist. Ancyran. cap. 6. Carth. IV, cap. 77 et 78. Agathens. c. 15, etc.

ceptum invenitur, et vetustissimo catholicæ Ecclesiæ more est observatum. Quare sancta hæc Synodus retinendum omnino salutarem hunc et necessarium morem statuit.

### CAPUT VII.

### *De præparatione adhibenda, ut digne quis sacram Eucharistiam percipiat.*

Si non decet ad sacras ullas functiones quempiam accedere, nisi sancte; certe quo magis sanctitas et divinitas cœlestis hujus sacramenti viro christiano comperta est, eo diligentius cavere ille debet ne absque magna reverentia et sanctitate ad id percipiendum accedat, præsertim cum illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus : Qui manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini [1]. Quare communicare volenti revocandum est in memoriam ejus præceptum : Probet seipsum homo [2]. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur [3], absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat, quod a christianis omnibus, etiam ab iis sacerdotibus quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuo servandum esse decrevit, modo non desit illis copia confessoris [4]; quod si, necessitate urgente,

[1] I Cor. XI. Cap. Quid est; c. Et sancta; c. Sicut Judas, et c. Timorem : de Cons. dist. 2. — [2] I Cor. I. C. Qui scelerate; c. Quotidie, et c. Panem : de Cons. dist. 2. C. Omnis qui, cum seq. de Pœn, dist. 1, palam. — [3] Infra, can. 11. — [4] Infra, ib.

sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.

CAPUT VIII.

### *De usu admirabilis hujus sacramenti.*

Quoad usum autem recte et sapienter patres nostri tres rationes hoc sanctum sacramentum accipiendi distinxerunt [1]: quosdam enim docuerunt sacramentaliter duntaxat id sumere, ut peccatores: alios tantum spiritualiter, illos nimirum qui voto propositum illum cœlestem panem edentes, fide viva, quæ per dilectionem operatur [2], fructum ejus et utilitatem sentiunt: tertios porro sacramentaliter simul et spiritualiter [3]; hi autem sunt qui ita se prius probant et instruunt, ut vestem nuptialem induti ad divinam hanc mensam accedant [4]. In sacramentali autem sumptione semper in Ecclesia Dei mos fuit, ut laici a sacerdotibus communionem acciperent; sacerdotes autem celebrantes seipsos communicarent [5]: qui mos, tanquam ex traditione Apostolica descendens [6], jure ac merito retineri debet. Demum autem paterno affectu admonet sancta Synodus, hortatur, rogat et obsecrat per viscera misericordiæ Dei nostri, ut omnes et singuli qui christiano nomine censentur, in hoc unitatis signo, in hoc vinculo charitatis, in hoc concordiæ symbolo jam

---

[1] C. Quid est, cum seq. c. Dupliciter, et c. In illo. De Cons. dist. 2. Augustinus contra Donat. sæpe. Prosper in lib. Sentent. — [2] Galat. v. — [3] Infra, can. 8. — [4] Matth. xxii. — [5] C. Relatum. De Cons. dist. 2. Infra, can. 10. — [6] Hebr. v et vii.

tandem aliquando conveniant et concordent, memoresque tantæ majestatis, et tam eximii amoris Jesu Christi Domini nostri, qui dilectam animam suam in nostræ salutis pretium, et carnem suam nobis dedit ad manducandum [1]; hæc sacra mysteria corporis et sanguinis ejus ea fidei constantia et firmitate, ea animi devotione ac pietate et cultu credant et venerentur, ut panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint; et is vere eis sit animæ vita, et perpetua sanitas mentis; cujus vigore confortati, ex hujus miseræ peregrinationis itinere ad cœlestem patriam pervenire valeant, eumdem panem Angelorum [2], quem modo sub sacris velaminibus edunt, absque ullo velamine manducaturi.

Quoniam autem non est satis veritatem dicere, nisi detegantur et refellantur errores; placuit sanctæ Synodo hos canones subjungere : ut omnes, jam agnita catholica doctrina, intelligant quoque quæ ab illis hæreses caveri vitarique debeant.

## *De sacrosancto Eucharistiæ sacramento.*

### CANON I.

Si quis negaverit in sanctissimæ Eucharistiæ sacramento contineri vere, realiter et substantialiter corpus et sanguinem una cum anima et divinitate Domini nostri Jesu Christi, ac proinde totum Christum [3]; sed dixerit tantummodo esse

---

[1] Joan. vi. C. Prima; de Cons. dist. 2. — [2] Psal. LXXVII. C. Revera; de Cons. dist. 2. — [3] Supra, cap. 3. Concil. Constantiense.

in eo ut in signo, vel figura, aut virtute : anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit, in sacrosancto Eucharistiæ sacramento remanere substantiam panis et vini una cum corpore et sanguine Domini nostri Jesu Christi [1]; negaveritque mirabilem illam et singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, et totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis et vini; quam quidem conversionem catholica Ecclesia aptissime transsubstantiationem appellat [2] : anathema sit.

CANON III.

Si quis negaverit, in venerabili sacramento Eucharistiæ sub unaquaque specie, et sub singulis cujusque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri [3] : anathema sit.

CANON IV.

Si quis dixerit, peracta consecratione, in admirabili Eucharistiæ sacramento non esse corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi, sed tantum in usu, dum sumitur, non autem ante vel post, et in hostiis seu particulis consecratis, quæ post communionem reservantur vel supersunt, non remanere verum corpus Domini [4] : anathema sit.

---

[1] Concil Constantiense, damnans articulos Joan. Wiclef. — [2] Supra, cap. 4. — [3] Concil. Florent. in Decretis Eugenii ad Armenos. Supra, c. 3; et infra, sess. 21, c. 1 de Commun. — [4] Supra, cap. 3.

CANON V.

Si quis dixerit, vel præcipuum fructum sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus provenire [1] : anathema sit.

CANON VI.

Si quis dixerit, in sancto Eucharistiæ sacramento Christum unigenitum Dei Filium non esse cultu latriæ, etiam externo, adorandum [2], atque ideo nec festiva peculiari celebritate venerandum; neque in processionibus, secundum laudabilem et universalem Ecclesiæ sanctæ ritum et consuetudinem, solemniter circumgestandum; vel non publice, ut adoretur, populo proponendum, et ejus adoratores esse idololatras : anathema sit.

CANON VII.

Si quis dixerit, non licere sacram Eucharistiam in sacrario reservari [3], sed statim post consecrationem adstantibus necessario distribuendam, aut non licere ut illa ad infirmos honorifice deferatur : anathema sit.

CANON VIII.

Si quis dixerit, Christum in Eucharistia exhibitum spiritualiter tantum manducari, et non etiam sacramentaliter ac realiter [4] : anathema sit.

CANON IX.

Si quis negaverit, omnes et singulos [5] Christi

---

[1] Conc. Florent. ibid. Supra, c. 2. — [2] Supra, cap. 5. — [3] Supra, cap. 6. — [4] Supra, cap. 8. — [5] Infra, sess. 14, can. 8 de Pœnit. Vide infra xx.

fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, juxta præceptum sanctæ matris Ecclesiæ : anathema sit.

CANON X.

Si quis dixerit, non licere sacerdoti celebranti seipsum communicare [1] : anathema sit.

CANON XI.

Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimæ Eucharistiæ sacramentum [2] : anathema sit. Et, ne tantum sacramentum indigne, atque ideo in mortem et condemnationem sumatur ; statuit atque declarat ipsa sancta Synodus, illis quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment [3], habita copia confessoris, necessario præmittendam esse confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publice disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat.

## DECRETUM DE REFORMATIONE.

CAPUT I.

*Episcopi prudenter moribus caste informandis invigilent : ab eorum correctione non appelletur.*

Eadem sacrosancta Tridentina Synodus, præsidentibus in ea eisdem sanctæ Sedis Apostolicæ legato et nuntiis, intendens nonnulla statuere

---

[1] Supra, cap. 8. — [2] Supra, cap. 7. — [3] Supra, cap. 7.

quæ ad jurisdictionem pertinent episcoporum, ut, juxta proximæ sessionis decretum, illi in commissis sibi ecclesiis eo libentius resideant, quo facilius et commodius sibi subjectos regere, et in vitæ ac morum honestate continere potuerint: illud primum eos admonendos censet; ut se pastores, non percussores esse meminerint [1], atque ita præesse sibi subditis oportere, ut non in eis dominentur, sed illos tanquam filios et fratres diligant: elaborentque, ut hortando et monendo ab illicitis deterreant; ne, ubi deliquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur. Quos tamen, si quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apostoli est ab eis servanda præceptio; ut illos arguant, obsecrent, increpent in omni bonitate et patientia [2]: cum sæpe plus erga corrigendos agat benevolentia, quam austeritas; plus exhortatio, quam comminatio; plus charitas, quam potestas [3]. Sin autem ob delicti gravitatem virga opus fuerit; tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia judicium, cum lenitate severitas adhibenda est, ut sine asperitate disciplina populis salutaris ac necessaria conservetur; et qui correcti fuerint, emendentur; aut, si resipiscere noluerint, cæteri, salubri in eos animadversionis exemplo, a vitiis deterreantur: cum sit diligentis et pii simul pastoris officium, morbis ovium levia primum adhibere fomenta; post, ubi

---

[1] Tit. I. I Tim. III. I Petr. V. Dist. 45, in princ. dist. 94, c. ult. et dist. 95. C. Esto subjectus. Inf. sess. 24, de reform. cap. 3; et sess. 25, de reform. cap. I. — [2] II Tim. II. — [3] C. Licet nonnunquam, dist. 45; et c. Quod Christus, 23, q. 4.

morbi gravitas ita postulet, ad acriora et graviora remedia descendere [1]; sin autem nec ea quidem proficiant illis submovendis, cæteras saltem oves a contagionis periculo liberare. Cum igitur rei criminum plerumque ad evitandas pœnas, et episcoporum subterfugienda judicia, querelas et gravamina simulent; et appellationis diffugio judicis processum impediant, ne remedio, ad innocentiæ præsidium instituto [2], ad iniquitatis defensionem abutantur, atque ut hujusmodi eorum calliditati et tergiversationi occurratur; ita statuit, et decrevit: In causis visitationis, et correctionis, sive habilitatis, et inhabilitatis, necnon criminalibus, ab episcopo, seu illius in spiritualibus vicario generali, ante definitivam sententiam, ab interlocutoria, vel alio quocumque gravamine, non appelletur [3]: nec episcopus seu vicarius appellationi hujusmodi, tanquam frivolæ, deferre teneatur; sed, ea, ac quacumque inhibitione ab appellationis judice emanata, necnon omni stylo et consuetudine, etiam immemorabili, contraria non obstante, ad ulteriora valeat procedere; nisi gravamen hujusmodi per definitivam sententiam reparari, vel ab ipsa definitiva appellari non possit [4]: quibus casibus, sacrorum et antiquorum Canonum statuta illibata persistant.

---

[1] C. Resecanda, et c. Corripiant. 24, q. 3. — [2] C. Cum speciali, § Porro. C. Ad nostram, et c. Suggestum, de appell. — [3] Neque ab ipsa definitiva appellatione suspensiva appellari potest, ut infra, sess. 22, cap. 1 de reform. et sess. 24, cap. 10 de reform — [4] C. Ut debitus. de appel. cum sim.

CAPUT II.

### *In criminalibus appellatio ab episcopo, quando metropolitano aut uni ex vicinioribus committenda.*

A sententia episcopi, vel ipsius in spiritualibus vicarii generalis [1], in criminalibus appellationis causa, ubi appellationi locus fuerit, si Apostolica auctoritate in partibus eam committi contigerit, metropolitano, seu illius etiam vicario in spiritualibus generali; aut, si ille aliqua de causa suspectus foret, vel ultra duas legales diætas distet [2], seu ab ipso appellatum fuerit, uni ex vicinioribus episcopis, seu illorum vicariis, non autem inferioribus judicibus, committatur.

CAPUT III.

### *Acta primæ instantiæ intra triginta dies dentur gratis reo appellanti.*

Reus, ab episcopo, aut ejus vicario in spiritualibus generali, in criminali causa appellans, coram judice ad quem appellavit, acta primæ instantiæ omnino producat : et judex, nisi illis visis, ad ejus absolutionem minime procedat. Is autem a quo appellatum fuerit, intra triginta dies acta ipsa postulanti gratis exhibeat : alioqui absque illis causa appellationis hujusmodi, prout justitia suaserit, terminetur.

---

[1] Cap. 2, de consuet. — [2] C. Statutum, de escript. in 6.

CAPUT IV.

*Qua ratione clerici ob gravia delicta sacris exauctorandi.*

Cum vero tam gravia nonnunquam sint delicta ab ecclesiasticis commissa personis [1], ut ob eorum atrocitatem e sacris ordinibus deponendæ, et curiæ sint tradendæ sæculari : in quo secundum sacros Canones [2] certus episcoporum numerus requiritur : quos si omnes adhibere difficile esset [3], debita juris exsecutio differretur ; si quando autem intervenire possent, eorum residentia intermitteretur : propterea statuit et decrevit : Episcopo per se, seu illius vicarium in spiritualibus generalem, contra clericum, in sacris etiam presbyteratus ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem, necnon verbalem depositionem ; et per seipsum etiam ad actualem atque solemnem degradationem ab ipsis ordinibus et gradibus ecclesiasticis, in casibus in quibus aliorum episcoporum præsentia in numero a Canonibus definito requiritur, etiam absque illis procedere liceat : adhibitis tamen et in hoc sibi assistentibus totidem abbatibus usum mitræ et baculi ex privilegio Apostolico habentibus, si in civitate aut diœcesi reperiri et commode interesse possint ; alioquin aliis personis in ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graves ac juris scientia commendabiles existant.

---

[1] 3, q. 8, c. Suggero ; et 15, q. 7, c. Felix episcopus. — [2] Conc. II Hispalens. c. 6. — [3] C. Si quis, cum seq. 15, q. 7, c. Degradatio, de pœn in 6.

CAPUT V.

*Summarie cognoscat episcopus de gratiis quibus peccatum remittitur, aut pœna.*

Et quoniam per fictas causas, quæ tamen satis probabiles videntur, interdum accidit ut nonnulli ejusmodi gratias extorqueant, per quas pœnæ illis episcoporum justa severitate inflictæ aut remittuntur omnino, aut minuuntur; cum non ferendum sit ut mendacium, quod tantopere Deo displicet, non modo ipsum impunitum sit, verum etiam alterius delicti veniam impetret mentienti [1]: idcirco, ut sequitur, statuit et decrevit: Episcopus apud ecclesiam suam residens, de subreptione et obreptione gratiæ quæ super absolutione alicujus publici criminis vel delicti, de quo ipse inquirere cœperat, aut remissione pœnæ ad quam criminosus per eum condemnatus fuerit, falsis precibus impetratur, per se ipsum, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, etiam summarie cognoscat; ipsamque gratiam, postquam per falsi narrationem, aut veri taciturnitatem obtentam esse legitime constiterit [2], non admittat.

CAPUT VI.

*Non citetur personaliter episcopus, nisi depositionis aut privationis causa.*

Quoniam vero subditi episcopo, tametsi jure correpti fuerint [3], magnopere tamen eum odisse,

---

[1] Exod. XXIII. Levit. XIX. Proverb. VI, X, XII et XIX. C. Si quis dixerit, cum seq. et c. Nemo periculorum. II, q. 3. — [2] C. Super litteris, et c. Cum dilecta, de rescr. — [3] C. Sunt nonnulli, 2, q. 7.

et tanquam injuria affecti sint, falsa illi crimina objicere solent : ut, quoquo pacto possint, ei molestiam exhibeant; cujus vexationis timor plerumque illum ad inquirenda et punienda eorum delicta segniorem reddit : idcirco, ne is magno et Ecclesiæ incommodo gregem sibi creditum relinquere, ac non sine episcopalis dignitatis diminutione vagari cogatur, ita statuit et decrevit : Episcopus, nisi ob causam ex qua deponendus sive privandus veniret, etiam si ex officio, aut per inquisitionem, seu denuntiationem, vel accusationem, sive alio quovis modo procedatur, ut personaliter compareat, nequaquam citetur, vel moneatur[1].

CAPUT VII.

*Qualitates testium contra episcopum describuntur.*

Testes in causa criminali ad informationem, vel indicia, seu alias in causa principali contra episcopum, nisi contestes, et bonæ conversationis, existimationis et famæ fuerint, non recipiantur[2]; et si odio, temeritate, aut cupiditate aliquid deposuerint, gravibus pœnis mulctentur.

CAPUT VIII.

*Graves episcoporum causæ a Pontifice Maximo cognoscantur.*

Causæ episcoporum, cum pro criminis objecti

---

[1] Infr. sess. 24, cap. 5 de reform. — [2] C. Accusatio quoque; c. Accusatio Episcoporum; c. Testes 2, q. 7; et c. ult. 2, q. 5. Conc. Rom. sub Silvestro I, juxta Anacleti Papæ epist. 2; et Carthag. II, c. 6; Carthag. IV, c. 96; et Sixti III epist. 3, cap. 2.

qualitate comparere debeant, coram Pontifice maximo referantur, ac per ipsum terminentur [1].

DECRETUM PROROGATIONIS,

*Definitionis quatuor articulorum de sacramento Eucharistiæ, et salvi conductus Protestantibus dandi.*

Eadem sancta Synodus errores omnes qui super hoc sanctissimo Sacramento repullularunt, tanquam vepres ex agro dominico evellere, ac omnium fidelium saluti prospicere cupiens, quotidianis precibus Deo omnipotenti pie oblatis, inter alios ad hoc sacramentum pertinentes articulos diligentissima veritatis catholicæ inquisitione tractatos, plurimis accuratissimisque pro rerum gravitate disputationibus habitis, cognitis quoque præstantissimorum theologorum sententiis, hos etiam tractabat: An necessarium sit ad salutem, et divino jure præceptum, ut singuli Christi fideles sub utraque specie ipsum venerabile Sacramentum accipiant. Et: Num minus sumat, qui sub altera, quam qui sub utraque communicat. Et: An erraverit sancta mater Ecclesia, laicos, et non celebrantes sacerdotes, sub panis specie duntaxat communicando. Et: An parvuli etiam communicandi sint. Sed quoniam ex nobilissima Germaniæ provincia ii qui se Protestantes nominant, super his ipsis articulis, antequam definiantur, audiri a sancta Synodo cupiunt, et eam ob causam fidem publicam ab

[1] Conc. Sard. c. 3. C. Ad abolendum, de hæret. et infr. sess. 24, cap. 5 de reform.

illa postularunt, ut ipsis tuto huc venire, et in hac urbe commorari, ac libere coram Synodo dicere, atque proponere quæ senserint, et postea, cum libuerit, recedere liceat: sancta ipsa Synodus, licet magno desiderio eorum adventum multos antea menses exspectarit, tamen ut pia mater, quæ ingemiscit et parturit, summopere id desiderans, ac laborans, ut in iis qui christiano nomine censentur nulla sint schismata, sed quemadmodum eumdem omnes Deum et Redemptorem agnoscunt, ita idem dicant, idem credant, idem sapiant, confidens Dei misericordia, et sperans fore ut illi in sanctissimam et salutarem unius fidei, spei charitatisque concordiam redigantur, libenter eis in hac re morem gerens, securitatem et fidem, ut petierunt, publicam, quam salvum conductum vocant, quo ad se pertinet, ejus, qui infra scriptus erit, tenoris, dedit atque concessit: et eorum causa definitionem illorum articulorum ad secundam sessionem distulit; quam, ut illi commode interesse possint, in diem festum Conversionis D. Pauli, quæ erit vigesima quinta die mensis januarii anni sequentis, indixit. Illudque præterea statuit, ut in eadem sessione de sacrificio Missæ agatur, propter magnam utriusque rei connexionem; interea sessione proxima de Pœnitentiæ et Extremæ Unctionis sacramentis tractandum. Illam autem die festo D. Catharinæ virginis et martyris, qui erit vigesima quinta novembris, habendam esse decrevit, simulque, ut in utraque materiam reformationis prosequatur.

---

## SALVUS CONDUCTUS

### DATUS PROTESTANTIBUS.

Sacrosancta et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem sanctæ Sedis Apostolicæ legato et nuntiis, omnibus et singulis, sive ecclesiasticis sive sæcularibus personis universæ Germaniæ, cujuscumque gradus, status, conditionis, qualitatis sint, quæ ad œcumenicum hoc et generale concilium accedere voluerint, ut de iis rebus quæ in ipsa Synodo tractari debent, omni libertate conferre, proponere et tractare, ac ad i..um œcumenicum Concilium libere et tuto venire, et in eo manere et commorari, ac articulos, quot illis videbitur, tam scripto quam verbo, offerre, proponere, et cum patribus, sive iis qui ab ipsa sancta Synodo delecti fuerint, conferre, et absque ullis conviciis et contumeliis disputare, necnon, quando illis placuerit, recedere possint et valeant, publicam fidem, et plenam securitatem, quam salvum conductum appellant, cum omnibus et singulis clausulis et decretis necessariis et opportunis, etiam si specialiter et non per verba generalia exprimi deberent, quæ pro expressis haberi voluit, quantum ad ipsam sanctam Synodum spectat, concedit. Placuit præterea sanctæ Synodo, ut, si pro majori libertate ac securitate eorum, certos tam pro commissis quam pro committendis per eos delictis, judices deputari cupiant, illos sibi benevolos nominent, etiam si delicta ipsa quantumcumque enormia ac hæresim sapientia fuerint.

# SESSIO DECIMA QUARTA,

QUÆ EST QUARTA SUB JULIO III, PONT. MAX.

celebrata die 25 novemb. 1551.

## *De sanctissimis Pœnitentiæ et Extremæ Unctionis sacramentis.*

### DOCTRINA DE POENITENTIÆ SACRAMENTO.

Sacrosanta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congreta, præsidentibus in ea eisdem sanctæ Sedis Apostolicæ legato et nuntiis, quamvis in decreto de Justificatione [1] multus fuerit de Pœnitentiæ sacramento, propter locorum cognationem, necessaria quadam ratione sermo interpositus : tanta nihilominus circa illud nostra hac ætate diversorum errorum est multitudo, ut non parum publicæ utilitatis retulerit, de eo exactiorem et pleniorem definitionem tradidisse, in qua demonstratis et convulsis, Spiritus sancti præsidio, universis erroribus, catholica veritas perspicua et illustris fieret ; quam nunc sancta hæc Synodus Christianis omnibus perpetuo servandam proponit.

CAPUT I.

*De necessitate et institutione sacramenti Pœnitentiæ.*

Si ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum esset, ut justitiam in Baptismo, ipsius beneficio et gratia, susceptam constanter tuerentur; non fuisset opus aliud ab ipso Baptismo

---

[1] Supra, sess. 6, c. 14 de Justificatione.

sacramentum ad peccatorum remissionem esse institutum. Quoniam autem Deus, dives in misericordia, cognovit figmentum nostrum [1]; illis etiam vitæ remedium contulit, qui sese postea in peccati servitutem et dæmonis potestatem tradidissent, sacramentum videlicet Pœnitentiæ, quo lapsis post Baptismum beneficium mortis Christi applicatur. Fuit quidem pœnitentia universis hominibus qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam et justitiam assequendam necessaria [2], illis etiam qui Baptismi sacramento ablui petivissent, ut, perversitate abjecta et emendata, tantam Dei offensionem cum peccati odio et pio animi dolore detestarentur. Unde Propheta ait: Convertimini, et agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: et non erit vobis in ruinam iniquitas [3]. Dominus etiam dixit: Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis [4]. Et princeps Apostolorum Petrus peccatoribus Baptismo initiandis pœnitentiam commendans, dicebat: Pœnitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum [5]. Porro nec ante adventum Christi Pœnitentia erat sacramentum, nec est post adventum illius cuiquam ante Baptismum. Dominus autem sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipue instituit, cum a mortuis excitatus, insufflavit in discipulos suos [6], di-

---

[1] Infra, can. I de Pœn. Psalm. CII. Ephes. II. — [2] Supra, sess. 6, cap. 14 de Justif. Conc. Cabilon. sub Vitaliano II, c. 8. — [3] Ezech. XVIII. — [4] Luc. XIII. — [5] Act. II. C. Agunt; et c. Proprie, de Cons. dist. 4. — [6] Joan. XX. Matth. XVI. C. Ut constitueretur, 50 dist. et infra, c. 8 in fin. et can. 3.

cens : Accipite Spiritum sanctum : quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt. Quo tam insigni facto, et verbis tam perspicuis, potestatem remittendi et retinendi peccata; ad reconciliandos fideles post Baptismum lapsos, Apostolis et eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit. Et Novatianos, remittendi potestatem olim pertinaciter negantes, magna ratione Ecclesia catholica tanquam hæreticos explosit atque condemnavit [1]. Quare verissimum hunc illorum verborum Domini sensum sancta hæc Synodus probans, et recipiens, damnat eorum commentitias interpretationes, qui verba illa ad potestatem prædicandi verbum Dei, et Christi Evangelium annuntiandi, contra hujusmodi sacramenti institutionem falso detorquent.

CAPUT II.

### *De differentia sacramenti Pœnitentiæ et Baptismi.*

Cæterum hoc sacramentum multis rationibus a Baptismo differre dignoscitur [2] : nam præterquam quod materia et forma quibus sacramenti essentia perficitur, longissime dissidet, constat certe Baptismi ministrum judicem esse non oportere, cum Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipsam per Baptismi ja-

---

[1] Euseb. Cæsariens. Hist. Eccl. lib. 6, c. 38. Cypr. contra Novat. — [2] Supra, sess. 6, de Justif. cap. 14; et infra, can. 4.

nuam fuerit ingressus. Quid enim mihi, inquit Apostolus, de iis qui foris sunt judicare [1]? Secus est de domesticis fidei, quos Christus Dominus lavacro Baptismi sui corporis membra semel effecit [2]: nam hos, si se postea crimine aliquo contaminaverint, non jam repetito Baptismo ablui, cum id in Ecclesia catholica nulla ratione liceat, sed ante hoc tribunal, tanquam reos, sisti voluit; ut per sacerdotum sententiam non semel, sed quoties ab admissis peccatis ad ipsum pœnitentes confugerint, possent liberari. Alius est præterea Baptismi, alius Pœnitentiæ fructus. Per Baptismum enim Christum induentes [3], nova prorsus in illo efficimur creatura, plenam et integram peccatorum omnium remissionem consequentes: ad quam tamen novitatem et integritatem per sacramentum Pœnitentiæ, sine magnis nostris fletibus et laboribus, divina id exigente justitia, pervenire nequaquam possumus: ut merito Pœnitentia laboriosus quidam Baptismus a sanctis Patribus dictus fuerit. Est autem hoc sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus.

### CAPUT III.

### *De partibus et fructu hujus sacramenti.*

Docet præterea sancta Synodus sacramenti Pœ-

---

[1] I Cor. v, in fin. Cap. Multi, 2, q. 1. C. Gaudemus, de divor. — [2] I Cor. xii b. C. Verbum, de Pœnit. distinct. 1. — [3] Galat. iii.

nitentiæ formam, in qua præcipue ipsius vis sita est, in illis ministri verbis positam esse: Ego te absolvo, etc. quibus quidem de Ecclesiæ sanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur: ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius sacramenti administrationem sunt necessariæ. Sunt autem quasi materia hujus sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, et satisfactio [1]. Qui quatenus in pœnitente ad integritatem sacramenti, ad plenamque et perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur. Sane vero res et effectus hujus sacramenti, quantum ad ejus vim et efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo, quam interdum in viris piis, et cum devotione hoc sacramentum percipientibus, conscientiæ pax ac serenitas cum vehementi spiritus consolatione consequi solet. Hæc de partibus et effectu hujus sacramenti sancta Synodus tradens, simul eorum sententias damnat qui Pœnitentiæ partes incussos conscientiæ terrores, et fidem esse contendunt.

## CAPUT IV.

## *De Contritione.*

Contritio, quæ primum locum inter dictos pœnitentis actus habet [2], animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Fuit autem quovis tempore ad

---

[1] Supra, sess. 6, de Justif. cap. 14; et infra, can. 4. — [2] Supra, sess. 6, de Justif. cap. 6 et 14.

impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius; et in homine post Baptismum lapso ita demum præparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinæ misericordiæ, et voto præstandi reliqua, conjunctus sit, quæ ad rite suscipiendum hoc sacramentum requiruntur. Declarat igitur sancta Synodus, hanc contritionem, non solum cessationem a peccato [1], et vitæ novæ propositum et inchoationem, sed veteris etiam odium continere, juxta illud: Projicite a vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis; et facite vobis cor novum et spiritum novum [2]. Et certe, qui illos sanctorum clamores consideraverit: Tibi soli peccavi, et malum coram te feci [3]; Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum [4]; Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ [5]; et alios hujus generis, facile intelligit, eos ex vehementi quodam anteactæ vitæ odio, et ingenti peccatorum detestatione manasse. Docet præterea, etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni, sine sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam. Illam vero contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ et pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi

[1] Infra, can. 5. — [2] Ezech. XVIII. — [3] Psalm. L. C. Et venit, de Pœn. dist. 1. C. Totam, de Pœn. dist. 3. — [4] Psalm. VI. — [5] Isai. XXXVIII.

excludat, cum spe veniæ; declarat, non solum non facere hominem hypocritam et magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse, et Spiritus sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat. Et quamvis sine sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in sacramento Pœnitentiæ impetrandum disponit. Hoc enim timore utiliter concussi Ninivitæ, ad Jonæ prædicationem plenam terroribus, pœnitentiam egerunt, et misericordiam a Domino impetrarunt [1]. Quamobrem falso quidam calumniantur catholicos scriptores, quasi tradiderint sacramentum Pœnitentiæ, absque bono motu suscipientium, gratiam conferre : quod nunquam Ecclesia Dei docuit, nec sensit. Sed et falso docent contritionem esse extortam, et coactam, non liberam et voluntariam.

### CAPUT V.

### *De Confessione.*

Ex institutione sacramenti Pœnitentiæ jam explicata [2], universa Ecclesia semper intellexit, institutam etiam esse a Domino integram peccatorum confessionem, et omnibus post Baptismum lapsis jure divino necessariam existere: quia Dominus noster Jesus Christus, e terris [3] ascensurus

---

[1] Jon. III. Matth. XII. Luc. II. C. Quamobrem, de Pœn. dist. I. — [2] Luc. V et XVII. Jac. V. I Joan. I. Infra, can. 6. — [3] Joan. XX. Matth. XVI C. Verbum, de Pœnit. dist. I; et c. Adhuc, de Pœnit. dist. 2.

ad cœlos, sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit tanquam præsides et judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur in quæ Christi fideles ceciderint, quo, pro potestate clavium remissionis aut retentionis peccatorum, sententiam pronuntient. Constat enim [1], sacerdotes judicium hoc, incognita causa, exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis servare potuisse, si in genere duntaxat, et non potius in specie ac sigillatim, sua ipsi peccata declarassent [2]. Ex his colligitur [3], oportere a pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri, etiam si occultissima illa sint, et tantum adversus duo ultima Decalogi præcepta [4] commissa, quæ nonnunquam animum gravius sauciant, et periculosiora sunt iis quæ in manifesto admittuntur. Nam venialia, quibus a gratia Dei non excludimur, et in quæ frequentius labimur [5], quanquam recte et utiliter, citraque omnem præsumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt. Verum, cum universa mortalia peccata, etiam cogitationis, homines iræ filios [6] et Dei inimicos reddant, necessum est, omnium etiam veniam, cum aperta et verecunda confes-

---

[1] Hieron. exponens illud Eccle. x : *Si mordeat serpens in silentio.* — [2] An tamen per litteras seu internuntium, consule Bullam Clementis VIII, *Sanctissimus*, 1602. — [3] Infra, can. 6. — [4] Deuter. v. — [5] Supra, sess. 6, can. 23. C. Adhuc, et c. De quotidianis, de Pœnit. dist. 3. — [6] Ephes. II.

sione, a Deo quærere. Itaque dum omnia quæ memoriæ occurrunt peccata Christi fideles confiteri student, proculdubio omnia divinæ misericordiæ agnoscenda exponunt : qui vero secus faciunt, et scienter aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per sacerdotem remittendum proponunt : si enim erubescat ægrotus vulnus medico detegere, quod ignorat medicina non curat [1]. Colligitur præterea, etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant : quod sine illis peccata ipsa neque a pœnitentibus integre exponantur, nec judicibus innotescant ; et fieri nequeat ut de gravitate criminum recte censere possint, et pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere; unde alienum a ratione est docere, circumstantias has ab hominibus otiosis excogitatas fuisse, aut unam tantum circumstantiam confitendam esse, nempe peccasse in fratrem. Sed et impium est, confessionem, quæ hac ratione fieri præcipitur, impossibilem dicere, aut carnificinam illam conscientiarum appellare : constat enim, nihil aliud in Ecclesia a pœnitentibus exigi, quam ut, postquam quisque diligentius se excusserit, et conscientiæ suæ sinus omnes et latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum et Deum suum mortaliter offendisse meminerit : reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum, eadem confessione inclusa esse intelliguntur : pro quibus fideliter cum Propheta dicimus : Ab occultis meis munda me, Domine [2]. Ipsa vero hujusmodi confessionis difficultas, ac pec-

---

[1] Hieron. dicto loco. — [2] Psalm. XVIII.

cata delegendi verecundia gravis quidem videri posset, nisi tot tantisque commodis et consolationibus levaretur, quæ omnibus digne ad hoc sacramentum accedentibus, per absolutionem certissime conferuntur. Cæterum, quoad modum confitendi secreto apud solum sacerdotem, etsi Christus non vetuerit quin aliquis in vindictam suorum scelerum, et sui humiliationem, cum ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesiæ offensæ ædificationem, delicta sua publice confiteri possit: non est tamen hoc divino præcepto mandatum; nec satis consulte humana aliqua lege præciperetur, ut delicta, præsertim secreta, publica essent confessione aperienda. Unde cum a sanctissimis et antiquissimis Patribus [1], magno unanimique consensu, secreta confessio sacramentalis, qua ab initio Ecclesia sancta usa est, et modo etiam utitur, fuerit semper commendata; manifeste refellitur inanis eorum calumnia qui eam a divino mandato alienam, et inventum humanum esse, atque a patribus in concilio Lateranensi congregatis initium habuisse [2], docere non verentur: neque enim per Lateranense concilium Ecclesia statuit ut Christi fideles confiterentur [3], quod jure divino necessarium et institutum esse intellexerat; sed ut præceptum confessionis, saltem semel in anno, ab omnibus et singulis, cum ad annos discretionis pervenissent, impleretur. Unde jam in universa Ecclesia, cum ingenti animarum fidelium fructu, observatur mos ille salutaris confitendi, sacro illo et maxime accepta-

---

[1] Conc. Cabilon. c. 33. — [2] Infra, can. 8 et 14. — [3] Vide infra, xx.

bili tempore Quadragesimæ : quem morem hæc sancta Synodus maxime probat et amplectitur, tanquam pium et merito retinendum.

CAPUT VI.

## *De ministro hujus sacramenti, et absolutione.*

Circa ministrum autem hujus sacramenti, declarat sancta Synodus, falsas esse et a veritate Evangelii penitus alienas, doctrinas omnes [1] quæ ad alios quosvis homines, præter episcopos et sacerdotes, clavium ministerium perniciose extendunt, putantes verba illa Domini : *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt alligata et in cœlo ; et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo* [2] ; et, *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis ; et quorum retinueritis, retenta sunt* [3] : ad omnes Christi fideles indifferenter et promiscue, contra institutionem hujus sacramenti ita fuisse dicta [4], ut quivis potestatem habeat remittendi peccata, publica quidem per correptionem, si correptus acquieverit, secreta vero per spontaneam confessionem cuicumque factam. Docet quoque, etiam sacerdotes qui peccato mortali tenentur, per virtutem Spiritus sancti, in ordinatione collatam, tanquam Christi ministros, functionem remittendi peccata exercere, eosque prave sentire qui in malis sacerdotibus hanc potestatem non esse contendunt. Quamvis autem absolutio sacerdotis alieni beneficii sit dispensatio [5] ; tamen non est solum nudum mini-

[1] Infra, can. 10. — [2] Matth. XVI et XVIII. — [3] Joan. XX. — [4] Supra, sess. 7, de Sacrament. can. 10. — [5] C. Secundum Ecclesiæ, 19 dist. et c. Non nocet, 1, q. 1.

sterium, vel annuntiandi Evangelium, vel declarandi remissa esse peccata; sed ad instar actus judicialis [1]; quo ab ipso, veluti a judice, sententia pronuntiatur : atque ideo non debet pœnitens adeo sibi de sua ipsius fide blandiri, ut etiamsi nulla illi adsit contritio, aut sacerdoti animus serio agendi et vere absolvendi desit, putet tamen se, propter suam solam fidem, vere et coram Deo esse absolutum : nec enim fides sine pœnitentia remissionem ullam peccatorum præstaret; nec is esset nisi salutis suæ negligentissimus, qui sacerdotem jocose absolventem cognosceret, et non alium serio agentem sedulo requireret.

CAPUT VII.

*De casuum reservatione.*

Quoniam igitur natura et ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur; persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem [2]. Magnopere vero ad christiani populi disciplinam pertinere, sanctissimis patribus nostris visum est, ut atrociora quædam et graviora crimina non a quibusvis, sed a summis duntaxat Sacerdotibus [3], absolverentur : unde [4] merito Pontifices maxi-

---

[1] Infra, can. 9. — [2] C. Si Episc. de Pœnit. in 6. — [3] Cyprian. in epist. quæ incipit, *Ingemiscere*, et in epist. cujus initium, *Miror*. Origenes, Homil. 10 in Gen. — [4] C. Si quis suadente, 17, q. 4. C. Ita quorumdam, de Judæis. C. Conquesti, de

mi, pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare. Neque dubitandum est, quando omnia, quæ a Deo sunt, ordinata sunt [1], quin hoc idem episcopis omnibus in sua cuique diœcesi [2], in ædificationem tamen, non in destructionem, liceat, pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores sacerdotes auctoritate, præsertim quoad illa quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reservationem, consonum est divinæ auctoritati, non tantum in externa politia, sed etiam coram Deo vim habere. Verumtamen pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis [3]: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt: extra quem articulum, sacerdotes cum nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad superiores et legitimos judices pro beneficio absolutionis accedant [4].

---

sent. excom. C. Quicumque, eo tit. in 6, c. 2, eodem tit. in Clem. et c. Etsi dominici, de Pœnit. in Extrav. com. cum sim.

[1] Rom. XIII. — [2] Infra, sess. 24, cap. 6 de reform. — [3] C. Felicis, de Pœnis, in 6. C. Pastoralis, § Præterea, de off. ord. Clement. Cupientes, de pœnis. C. Inter cunctas, § Duos, de priv. in Extrav. comm. Cœlest. epist. 2, c. 2 et 4. Conc. Carthag. cap. 76. Toletan. cap. 11 et 12. — [4] Quos casus superiores regularium reservare possint, vide in Decreto Clementis VIII incip. *Sanctissimus*, 26 maii 1593.

CAPUT VIII.

### *De satisfactionis necessitate, et fructu.*

Demum, quoad satisfactionem, quæ ex omnibus pœnitentiæ partibus, quemadmodum a patribus nostris christiano populo fuit perpetuo tempore commendata, ita una maxime nostra ætate, summo pietatis prætextu, impugnatur ab iis qui speciem pietatis habent, virtutem autem ejus abnegarunt: sancta Synodus declarat, falsum omnino esse, et a verbo Dei alienum, culpam a Domino nunquam remitti, quin universa etiam pœna condonetur [1]: perspicua enim et illustria in sacris Litteris exempla reperiuntur, quibus, præter divinam traditionem, hic error quam manifestissime revincitur [2]. Sane et divinæ justitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint; aliter vero, qui semel a peccati et dæmonis servitute liberati, et accepto Spiritus sancti dono scientes, templum Dei violare [3] et Spiritum sanctum contristare [4] non formidaverint. Et divinam clementiam decet, ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut, occasione accepta, peccata leviora putantes, velut injurii, et contumeliosi Spiritui sancto [5], in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ [6]. Proculdubio enim magnopere a peccato revocant, et quasi freno quodam coercent hæ satisfactoriæ pœnæ, cautioresque et vigilantiores

---

[1] Supra, sess. 6, c. 14, et can. 30 de Justificatione. Infra, can. 12.— [2] Gen. III. II Reg. XII. Num. XII et XX. — [3] I Cor. III. — [4] Ephes. IV. — [5] Hebr. X. — [6] Rom. II.

in futurum pœnitentes efficiunt; medentur quoque peccatorum reliquiis, et vitiosos habitus male vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt. Neque vero securior ulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit[1] ad amovendam imminentem a Domino pœnam [2], quam ut hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc, quod, dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit [3], ex quo omnis nostra sufficientia est [4], conformes efficimur, certissimam quoque inde arrham habentes, quod si compatimur, et conglorificabimur [5]. Neque vero ita nostra est satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris exsolvimus, ut non sit per Christum Jesum : nam qui ex nobis, tanquam ex nobis nihil possumus, eo cooperante qui nos confortat, omnia possumus [6] : ita non habet homo unde glorietur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est [7], in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus [8], facientes fructus dignos pœnitentiæ [9], qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, et per illum acceptantur a Patre. Debent ergo sacerdotes Domini, quantum spiritus et pru-

---

[1] Ezech. xxxiii. Jonæ iii. Jer. iii, xviii et xxv, — [2] Isa. xxx. Eccli. xvii. Matth. iii, iv, xi et xviii, cum sim. — [3] Rom. v. I Joan. ii, in princ. — [4] II Cor. iii. — [5] Rom. viii. — [6] II Cor. iii. Philipp. iv. I Cor. i in fine. — [7] II Cor. x, in fin. Gal. vi. — [8] Act. xvii. — [9] Matth. iii et iv. Luc. iii, x, xvii. C. Tempora, cum multis seq. 26, q. 7. C. de pœnitentibus, de Cons. dist. 3. Conc. Carthag. iii, cap. 31 ; et Conc. Carthagin. iv, cap. 74. Conc. Cabilonens. c. 34 et 38. Conc. Afric. c. 9.

dentia suggesserit, pro qualitate criminum, et pœnitentium facultate, salutares et convenientes satisfactiones injungere : ne, si forte peccatis conniveant, et indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio quam imponunt non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, et infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam et castigationem : nam claves sacerdotum non ad solvendum duntaxat, sed et ad ligandum [1] concessas, etiam antiqui Patres et credunt et docent; nec propterea existimarunt sacramentum Pœnitentiæ esse forum iræ, vel pœnarum, sicut nemo unquam catholicus sensit, ex hujusmodi nostris satisfactionibus vim meriti et satisfactionis Domini nostri Jesu Christi vel obscurari, vel aliqua ex parte imminui [2] : quod dum novatores intelligere volunt, ita optimam pœnitentiam novam vitam esse docent, ut omnem satisfactionis vim et usum tollant.

### CAPUT IX.

*De operibus satisfactionis.*

Docet præterea, tantam esse divinæ munificentiæ largitatem, ut non solum pœnis sponte a nobis pro vindicando peccato susceptis, aut sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis, sed etiam, quod maximum amoris argumentum est [3],

---

[1] Matth. XVI, et Joan. X. Sup. cap. I in fin. et inf. can. 3 et ult. de Pœnit. — [2] Inf. can. 13. — [3] C. Sunt plures, in fin. de Pœnit. dist. 3.

temporalibus flagellis a Deo inflictis, et a nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Christum Jesum satisfacere valeamus.

## DOCTRINA
## DE SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS.

Visum est autem sanctæ Synodo, præcedenti doctrinæ de Pœnitentia adjungere ea quæ sequuntur de sacramento Extremæ Unctionis : quod non modo Pœnitentiæ, sed et totius christianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentia esse debet, consummativum existimatum est a patribus. Primum itaque, circa illius institutionem, declarat et docet, quod clementissimus Redemptor noster [1], qui servis suis quovis tempore voluit de salutaribus remediis adversus omnia omnium hostium tela esse prospectum [2], quemadmodum auxilia maxima in sacramentis aliis præparavit, quibus Christiani conservare se integros, dum viverent, ab omni graviore spiritus incommodo possint; ita Extremæ Unctionis sacramento finem vitæ, tanquam firmissimo quodam præsidio, munivit; nam etsi adversarius noster [3] occasiones per omnem vitam quærat et captet, ut devorare animas nostras quoquo modo possit, nullum tamen tempus est quo vehementius ille omnes suæ versutiæ nervos intendat ad perdendos nos penitus, et a fiducia etiam, si possit [4], divinæ misericordiæ deturbandos, quam cum impendere nobis exitum vitæ perspicit.

---

[1] Infra, can. 1, de sacram. Extremæ Unctionis.—[2] Ephes. vi.—[3] 1. Petr. v. C. Nulli dubium, 2, q. 1.—[4] Gen. III; et infra, c. 2 in fin.

CAPUT I.

## *De institutione sacramenti Extremæ Unctionis.*

Instituta est autem sacra hæc unctio infirmorum, tanquam vere et proprie sacramentum novi Testamenti, a Christo Domino nostro, apud Marcum quidem insinuatum [1], per Jacobum autem apostolum, ac Domini fratrem, fidelibus commendatum ac promulgatum. Infirmatur, inquit, quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini : et oratio fidei salvabit infirmum : et alleviabit eum Dominus; et, si in peccatis sit, dimittentur ei [2]. Quibus verbis, ut ex Apostolica traditione, per manus accepta, Ecclesia didicit, docet materiam, formam, proprium ministrum, et effectum hujus salutaris sacramenti. Intellexit enim Ecclesia, materiam esse oleum ab episcopo benedictum, nam unctio aptissime Spiritus sancti gratiam, qua invisibiliter anima ægrotantis inungitur, repræsentat; formam deinde esse illa verba, Per istam unctionem, etc.

CAPUT II.

## *De effectu hujus sacramenti.*

Res porro et effectus hujus sacramenti illis verbis explicatur : Et oratio fidei salvabit infirmum; et alleviabit eum Dominus; et, si in peccatis sit, dimittentur ei [3] : res [4] etenim hæc gra-

---

[1] Marc. VI. — [2] Jacob. v. C. Presbyteros pal. 95 dist. c. 1, § de sacra Unctione. Conc. Cabilon. cap. 48. Innoc. I Epist. 1, cap. 8. — [3] Jacob. v. — [4] Infra, can. 2 de sacram. Extremæ Unct.

tia est Spiritus sancti : cujus unctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit; et ægroti animam alleviat et confirmat, magnam in eo divinæ misericordiæ fiduciam excitando: qua infirmus sublevatus, et morbi incommoda ac labores levius fert; et tentationibus dæmonis calcaneo insidiantis facilius resistit [1] : et sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, consequitur.

## CAPUT III.

### *De ministro hujus sacramenti, et tempore quo dari debeat.*

Jam vero, quod attinet ad præscriptionem eorum qui et suscipere et ministrare hoc sacramentum debent, haud obscure fuit illud etiam in verbis prædictis traditum; nam et ostenditur illic, proprios hujus sacramenti ministros esse Ecclesiæ presbyteros; quo nomine, eo loco, non ætate seniores, aut primores in populo intelligendi veniunt, sed aut episcopi, aut sacerdotes [2], ab ipsis rite ordinati, per impositionem manuum presbyterii [3]. Declaratur etiam, esse hanc unctionem infirmis adhibendam, illis vero præsertim qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur : unde et sacramentum exeuntium nuncupatur. Quod si infirmi post susceptam hanc unctionem convaluerint, iterum hujus sacramenti subsidio juvari poterunt, cum in aliud simile vitæ discrimen inciderint. Quare nulla

---

[1] Genes. III. — [2] C. Illud superfluum, 95 dist. et infra, can. ult. — [3] I Tim. IV. C. Ecce ego, § Presbyteri, dist. 95.

ratione audiendi sunt qui, contra tam apertam et dilucidam apostoli Jacobi sententiam [1], docent hanc unctionem vel figmentum esse humanum, vel ritum a patribus acceptum, nec mandatum Dei, nec promissionem gratiæ habentem; et qui illam jam cessasse asserunt, quasi ad gratiam curationum duntaxat in primitiva Ecclesia referenda esset; et qui dicunt, ritum et usum quem sancta Romana Ecclesia in hujus sacramenti administratione observat, Jacobi apostoli sententiæ repugnare [2], atque ideo in alium commutandum esse; et denique, qui hanc extremam unctionem a fidelibus sine peccato contemni posse affirmant: hæc enim omnia manifestissime pugnant cum perspicuis tanti Apostoli verbis. Nec profecto Ecclesia Romana aliarum omnium mater et magistra [3], aliud in hac administranda unctione, quantum ad ea quæ hujus sacramenti substantiam perficiunt, observat quam quod beatus Jacobus præscripsit. Nec vero tanti sacramenti contemptus absque ingenti scelere et ipsius Spiritus sancti injuria esse posset.

Hæc sunt quæ de Pœnitentiæ et Extremæ Unctionis sacramentis hæc sancta œcumenica Synodus profitetur et docet, atque omnibus Christi fidelibus credenda et tenenda proponit. Sequentes autem canones inviolabiliter servandos esse tradit, et asserentes contrarium perpetuo damnat et anathematizat.

---

[1] Jac. v. — [2] Infra, can. 3 de sacramen. Extr. Unction — [3] C. Non decet, 12 dist. cap. 2 in fin. de sum. Trin. et c. fin. de for. compet.

## *De SS. Pœnitentiæ Sacramento.*

CANON I.

Si quis dixerit, in catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse vere et proprie sacramentum pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, a Christo Domino nostro institutum [1]: anathema sit.

CANON II.

Si quis sacramenta confundens, ipsum Baptismum Pœnitentiæ sacramentum esse dixerit [2], quasi hæc duo sacramenta distincta non sint, atque ideo Pœnitentiam non recte secundam post naufragium tabulam [3] appellari: anathema sit.

CANON III.

Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt* [4], non esse intelligenda de potestate remittendi et retinendi peccata in sacramento Pœnitentiæ, sicut Ecclesia catholica ab initio semper intellexit; detorserit autem, contra institutionem hujus sacramenti, ad auctoritatem prædicandi Evangelium: anathema sit.

CANON IV.

Si quis negaverit, ad integram et perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente [5], quasi materiam sacramenti Pœnitentiæ,

---

[1] Supra, cap. 1 de Pœnit. — [2] Supra, c. 1. — [3] Cap. Secunda post naufragium, de Pœnitent. dist. 1. — [3] Joan. xx. Matth. xvi. Supra, c. 1; et Sess. 6, de Justific. cap. 14. — [5] Supra, cap. 3 de Pœnit.

videlicet, contritionem, confessionem, et satisfactionem, quæ tres Pœnitentiæ partes dicuntur; aut dixerit duas tantum esse Pœnitentiæ partes, terrores scilicet incussos conscientiæ agnito peccato, et fidem conceptam ex Evangelio, vel absolutione, qua credit quis sibi per Christum remissa peccata : anathema sit.

CANON V.

Si quis dixerit, eam contritionem quæ paratur per discussionem, collectionem et detestationem peccatorum [1], qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ [2], ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, et æternæ damnationis incursum, cum proposito melioris vitæ, non esse verum et utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, sed facere hominem hypocritam et magis peccatorem; demum illam esse dolorem coactum, et non liberum ac voluntarium : anathema sit.

CANON VI.

Si quis negaverit confessionem sacramentalem vel institutam, vel ad salutem necessariam esse jure divino [3]; aut dixerit modum secreto confitendi soli sacerdoti, quem Ecclesia catholica ab initio semper observavit et observat, alienum esse ab institutione et mandato Christi, et inventum esse humanum : anathema sit.

CANON VII.

Si quis dixerit, in sacramento Pœnitentiæ [4] ad

[1] Supra, cap. 4 de Pœnit. — [2] Isa. XXXVIII. d. — [3] Supra, cap. 5 de Pœn. Clemens I in epist. 1 ad Jacobum. Conc. Cabilon. c. 8. — [4] Supra, cap. 5.

remissionem peccatorum, necessarium non esse jure divino confiteri omnia et singula peccata mortalia quorum memoria cum debita et diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta et quæ sunt contra duo ultima Decalogi præcepta [1], et circumstantias quæ peccati speciem mutant; sed eam confessionem tantum esse utilem ad erudiendum et consolandum pœnitentem, et olim observatam fuisse tantum ad satisfactionem canonicam imponendam; aut dixerit eos qui omnia peccata confiteri student, nihil relinquere velle divinæ misericordiæ ignoscendum; aut demum, non licere confiteri peccata venialia : anathema sit.

CANON VIII.

Si quis dixerit, confessionem omnium peccatorum, qualem Ecclesia servat, esse impossibilem [2], et traditionem humanam a piis abolendam; aut ad eam non teneri omnes et singulos utriusque sexus Christi fideles, juxta magni concilii Lateranensis constitutionem [3], semel in anno, et ob id suadendum esse Christi fidelibus ut non confiteantur tempore Quadragesimæ : anathema sit.

CANON IX.

Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem sacerdotis non esse actum judicialem [4], sed nudum ministerium pronuntiandi et declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tantum credat se esse absolutum; aut sacerdos non serio, sed joco absolvat; aut dixerit non requiri confessio-

---

[1] Deut. v. — [2] Supra, cap. 5.— [3] Vide infra, xx. — [4] Supra, c. 6 in fin.

nem pœnitentis, ut sacerdos eum absolvere possit : anathema sit.

CANON X.

Si quis dixerit, sacerdotes qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi et solvendi non habere [1]; aut non solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed omnibus et singulis Christi fidelibus esse dictum : Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo; et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo [2]; et, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt [3] : quorum verborum virtute quilibet absolvere possit peccata; publica quidem per correptionem duntaxat, si correptus acquieverit; secreta vero, per spontaneam confessionem : anathema sit.

CANON XI.

Si quis dixerit, episcopos non habere jus reservandi sibi casus [4], nisi quoad externam politiam; atque ideo casuum reservationem non prohibere quominus sacerdos a reservatis vere absolvat : anathema sit.

CANON XII.

Si quis dixerit, totam pœnam simul cum culpa remitti semper a Deo [5], satisfactionemque pœnitentium non esse aliam quam fidem, qua appre-

---

[1] Supra, cap. I et cap. 6 de Pœnit. — [2] Matth. XVI et XVIII. — [3] Joan. XX. — [4] Supra, c. 7. C. Si Episc. de Pœnit. in 6. C. De cætero; et c. De monialibus, de sent. excom. cum sim. — [5] Supra, c. 8 de Pœnit.

hendunt Christum pro eis satisfecisse : anathema sit.

CANON XIII.

Si quis dixerit, pro peccatis, quoad pœnam temporalem, minime Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo inflictis[1], et patienter toleratis, vel a sacerdote injunctis, sed neque sponte susceptis, ut jejuniis, orationibus, eleemosynis, vel aliis etiam pietatis operibus; atque ideo optimam pœnitentiam esse tantum novam vitam : anathema sit.

CANON XIV.

Si quis dixerit, satisfactiones quibus pœnitentes per Christum Jesum peccata redimunt, non esse cultus Dei[2], sed traditiones hominum doctrinam de gratia, et verum Dei cultum, atque ipsum beneficium mortis Christi obscurantes : anathema sit.

CANON XV.

Si quis dixerit claves Ecclesiæ esse datas tantum ad solvendum, non etiam ad ligandum[3]; et propterea sacerdotes, dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra finem clavium et contra institutionem Christi; et fictionem esse quod virtute clavium, sublata pœna æterna, pœna temporalis plerumque exsolvenda remaneat : anathema sit.

---

[1] Supra, c. 8 et 9. — [2] Supra, cap. 8. — [3] Supra, c. 1 et cap. 8, in fin. de Pœnit.

## *De sacramento Extremæ Unctionis.*

CANON I.

Si quis dixerit Extremam Unctionem non esse vere et proprie sacramentum a Christo Domino nostro institutum [1] et a beato Jacobo apostolo promulgatum [2]; sed ritum tantum acceptum a patribus, aut figmentum humanum : anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit sacram infirmorum Unctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos [3]; sed jam cessasse, quasi olim tantum fuerit gratia curationum : anathema sit.

CANON III.

Si quis dixerit, Extremæ Unctionis ritum [4], et usum quem observat sancta Romana Ecclesia, repugnare sententiæ beati Jacobi apostoli [5], ideoque eum mutandum, posseque a Christianis absque peccato contemni : anathema sit.

CANON IV.

Si quis dixerit, presbyteros Ecclesiæ [6], quos beatus Jacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse sacerdotes ab episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quavis communitate; ob idque proprium Extremæ

---

[1] Supra, de hoc sacramento, in princ. et cap. 1. — [2] Marc. VI. Jac. V. — [3] Supra, cap. 2 de hoc sacramento. — [4] Supra, cap. ult. Conc. Cabilon. cap. 48. — [5] Jac. V. — [6] D. c. ult. Jac. V.

Unctionis ministrum non esse solum sacerdotem : anathema sit.

## DECRETUM DE REFORMATIONE.

### PROOEMIUM.

*Episcoporum munus est, subditos, præsertim ad animarum curam constitutos, admonere officii sui.*

Cum proprie episcoporum munus sit, subditorum omnium vitia redarguere [1]; hoc illis præcipue cavendum erit, ne clerici, præsertim ad animarum curam constituti, criminosi sint, neve inhonestam vitam, ipsis conniventibus, ducant: nam si eos pravis et corruptis moribus esse permittant, quo pacto laicos de ipsorum vitiis redarguent, qui uno ab eis sermone convinci possent, quod clericos ipsis patiantur esse deteriores [2]? Qua etiam libertate laicos corripere poterunt sacerdotes, cum tacite sibi ipsi respondeant, eadem se admisisse quæ corripiunt [3]? Monebunt propterea episcopi suos clericos, in quocumque ordine fuerint, ut conversatione, sermone et scientia commisso sibi Dei populo præeant [4]; memores ejus quod scriptum est: Sancti estote, quia ego sanctus sum [5]. Et juxta Apostoli vocem [6] : Nemini dent ullam offensio-

---

[1] Sic præfatur fere Concilium IX Toletanum. Supra, sess. 6, de reform. cap. 3. — [2] I Cor. IX. C. Quid autem 8, q. 1. — [3] Cap. ult. 25 dist. C. Una tantum, 26 dist. C. Sicut ii, § Necesse, pal. 45 dist. C In sacerdotibus, 61 dist. et c. Proposuisti, 82 dist. Levit XI. I Petr. I. — [4] Sess. 22, c. 1 de reform. — [5] Levit. XIX. — [6] II Cor. VI, in princ.

nem, ut non vituperetur ministerium eorum; sed in omnibus exhibeant se sicut ministros Dei; ne illud Prophetæ dictum impleatur in eis: Sacerdotes Dei contaminant sancta, et reprobant legem [1]. Ut autem ipsi episcopi id liberius exsequi, ac quoquam prætextu desuper impediri nequeant; eadem sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis legato et nuntiis, hos qui sequuntur canones statuendos et decernendos duxit.

### CAPUT I.

*Si prohibiti ascendere ad Ordines, ascendant; si interdicti, si suspensi, puniantur.*

Cum honestius ac tutius sit subjecto, debitam præpositis obedientiam impendendo, in inferiori ministerio deservire, quam cum præpositorum scandalo graduum altiorum appetere dignitatem; ei cui ascensus ad sacros Ordines a suo prælato, ex quacumque causa, etiam ob occultum crimen quomodolibet, etiam extrajudicialiter, fuerit interdictus; aut qui a suis ordinibus, seu gradibus vel dignitatibus ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius prælati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo, aut ad priores ordines, gradus et dignitates, sive honores, restitutio suffragetur.

---

[1] Ezech. xxii. Sophon. iii.

CAPUT II.

*Si episcopus quoscumque ordines contulerit sibi non subdito, etiam familiari, sine expresso proprii prælati consensu, uterque decretæ pœnæ subjaceat.*

Et, quoniam nonnulli episcopi ecclesiarum quæ in partibus infidelium consistunt, clero carentes, et populo christiano, cum fere vagabundi sint, et permanentem sedem non habeant, non quæ Jesu Christi, sed alienas oves, inscio proprio pastore, quærentes [1], dum per hanc sanctam Synodum se pontificalia officia in alterius diœcesi, nisi de loci Ordinarii expressa licentia, et in personas eidem Ordinario subjectas tantum exercere prohibitos vident, in legis fraudem et contemptum, quasi episcopalem cathedram in loco nullius diœcesis sua temeritate eligunt; et quoscumque ad se venientes, etiamsi suorum episcoporum seu prælatorum litteras commendatitias non habeant, clericali charactere insignire, et ad sacros etiam presbyteratus ordines promovere præsumunt: quo plerumque fit ut minus idonei, et rudes ac ignari, et qui a suo episcopo tanquam inhabiles et indigni rejecti fuerunt, ordinati, nec divina officia peragere, nec ecclesiastica sacramenta recte valeant ministrare: Nemo episcoporum qui titulares vocantur, etiam si in loco nullius diœcesis, etiam exempto, aut aliquo monasterio cujusvis ordinis resederint, aut moram traxerint, vigore cujusvis privilegii sibi de promovendo quoscumque ad se venientes pro tem-

[1] Infra, cap. 8. Supra, sess. 6, cap. 5 de reform.

pore concessi, alterius subditum, etiam prætextu familiaritatis continuæ commensalitatis suæ, absque sui proprii prælati expresso consensu, aut litteris dimissoriis [1], ad aliquos sacros aut minores Ordines, vel primam tonsuram promovere seu ordinare valeat. Contrafaciens ab exercitio pontificalium per annum : taliter vero promotus ab exsecutione ordinum sic susceptorum, donec suo prælato visum fuerit, ipso jure sint suspensi.

### CAPUT III.

*Episcopus suos clericos ab alio male promotos non admittat ad officia celebranda, nisi prævio examine.*

Episcopus quoscumque suos clericos [2], præsertim in sacris constitutos, absque suo præcedenti examine, et commendatitiis litteris, quacumque auctoritate promotos, licet tanquam habiles ab eo a quo ordinati sunt probatos, quos tamen ad divina officia celebranda, seu ecclesiastica sacramenta ministranda minus idoneos et capaces repererit; a susceptorum Ordinum exercitio ad tempus, de quo ei videbitur, suspendere, et illis ne in altari aut aliquo ordine ministrent interdicer possit.

---

[1] Sup. sess. 6, c. 5 de reform. et inf. sess. 23, cap. 3, 8 et 10 de reform. Conc. Nic. 1, cap. 15. Conc. Aurelianens. III, cap. 13. Conc. VI Maguntiens. c. 14. C. 1, 21, q. 2, c. 1 cum seqq. de temp. Ord. in 6. — [2] Supra, cap. proxim. et infra, sess. 23, de reform. c. 8.

### CAPUT IV.

*Nullus clericus eximatur a correctione episcopi, etiam extra visitationem.*

Omnes ecclesiarum prælati [1], qui ad corrigendos subditorum excessus diligenter intendere debent, et a quibus nullus clericus per hujus sanctæ Synodi statuta, cujusvis privilegii prætextu, tutus censetur quominus juxta canonicas sanctiones visitari, puniri et corrigi possit; si in ecclesiis suis resederint, quoscumque sæculares clericos, qualitercumque exemptos, qui alias suæ jurisdictioni subessent, de eorum excessibus, criminibus et delictis, quoties et quando opus fuerit, etiam extra visitationem, tanquam ad hoc Apostolicæ Sedis delegati, corrigendi et castigandi facultatem habeant [2]: quibuscumque exemptionibus, declarationibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordiis, quæ tantum suos obligent auctores, ipsis clericis, ac eorum consanguineis capellanis, familiaribus, procuratoribus, et aliis quibuslibet, ipsorum exemptorum contemplatione et intuitu minime suffragantibus.

### CAPUT V.

*Conservatorum jurisdictio certis finibus concluditur.*

Insuper, cum nonnulli qui, sub prætextu quod super bonis et rebus ac juribus suis diversæ eis injuriæ ac molestiæ inferantur, certos judices

---

[1] Supra, c. 1; et sess. 6, de reform. c. 3. C. Irrefragabili, in princ. de off. Ordin. — [2] Supra, sess. 6, c. 4 de reform. et infra, sess. 24, de reform. c. 5.

per litteras conservatorias deputari obtinent [1], qui illos a molestiis et injuriis hujusmodi tueantur ac defendant, et in possessione, seu quasi, bonorum, rerum ac jurium suorum manu teneant et conservent, nec super illis eos molestari permittant; ejusmodi litteras in plerisque contra conce..ntis mentem in reprobum sensum detorqueant : idcirco nemini omnino, cujuscumque dignitatis et conditionis sit, etiam si capitulum fuerit, conservatoriæ litteræ [2], cum quibuscumque clausulis aut decretis, quorumcumque judicum deputatione, quocumque etiam alio prætextu aut colore concessæ, suffragentur ad hoc, ut coram suo episcopo, sive alio superiore ordinario, in criminalibus et mixtis causis accusari, et conveniri, ac contra eum inquiri et procedi non possit : aut quominus, si qua jura ei ex cessione competierint, super illis libere valeat apud judicem ordinarium conveniri. In civilibus etiam causis, si ipse actor extiterit, aliquem ei apud suos conservatores judices in judicium trahere minime liceat. Quod si in iis causis in quibus ipse reus fuerit, contigerit ut electus ab eo conservator ab actore suspectus esse dicatur; aut si qua inter ipsos judices, conservatorem et Ordinarium, controversia super competentia jurisdictionis orta fuerit, nequaquam in causa procedatur, donec per arbitros in forma juris electos, super suspicione aut jurisdictionis competentia fuerit judicatum. Familiaribus vero ejus, qui hujusmodi lit-

[1] Cap. 1, et c. ult. de off. deleg. — [2] Paulus V, Const. *Religiosorum*, 1607, religiosos coram superioribus vel conservatoribus conveniendos esse declarat.

teris conservatoriis tueri se solent, nihil illæ prosint, præterquam duobus duntaxat; si tamen illi propriis ejus sumptibus vixerint. Nemo etiam similium litterarum beneficio ultra quinquennium gaudere possit. Non liceat quoque conservatoribus judicibus ullum habere tribunal erectum. In causis vero mercedum, aut miserabilium personarum, hujus sanctæ Synodi super hoc decretum [1] in suo robore permaneat. Universitates autem generales ac collegia doctorum seu scholarium, et regularia loca, necnon hospitalia actu hospitalitatem servantia, ac universitatum, collegiorum, locorum et hospitalium hujusmodi personæ, in præsenti canone minime comprehensæ, sed exemptæ omnino sint, et esse intelligantur.

## CAPUT VI.

*Pœna decernitur in clericos qui in sacris constituti, aut beneficia possidentes, decenti sui ordinis veste non utuntur.*

Quia vero, etsi habitus non facit monachum [2], oportet tamen clericos vestes proprio congruentes ordini semper deferre [3], ut per decentiam habitus extrinseci, morum honestatem intrinsecam ostendant; tanta autem hodie aliquorum inolevit temeritas, religionisque contemptus, ut propriam dignitatem et honorem clericalem parvi pendentes, vestes [4] etiam deferant publice laica-

[1] Supra, sess. 7, c. 14 de reform. — [2] C. Porrectum et c. Ex parte, de regul. — [3] Conc. VIII Matisconens. cap. 5, c. ult. 41 dist. Vide constit. Sixti V, *Cum Sacrosanctam* et *Pastoralis*, 1589. — [4] 21, q. 4 per totam. Conc. Constantiens. ult. sess. 43, de vit. et hon. cler.

les, pedes in diversis ponentes, unum in divinis, alterum in carnalibus: propterea omnes ecclesiasticæ personæ, quantumcumque exemptæ, quæ aut in sacris fuerint, aut dignitates, personatus, officia aut beneficia qualiacumque ecclesiastica obtinuerint, si, postquam ab episcopo suo, etiam per edictum publicum, moniti fuerint, honestum habitum clericalem, illorum ordini et dignitati congruentem, et juxta ipsius episcopi ordinationem et mandatum non detulerint, per suspensionem ab ordinibus, ac officio, et beneficio, ac fructibus, redditibus et proventibus ipsorum beneficiorum; necnon, si semel correpti, denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum et beneficiorum hujusmodi coerceri possint, et debeant: constitutionem Clementis V, in concilio Viennensi editam, quæ incipit, Quoniam [1], innovando, et ampliando.

CAPUT VII.

### *Voluntarii homicidæ nunquam, casuales quomodo ordinandi.*

Cum etiam qui per industriam occiderit proximum suum [2] et per insidias, ab altari avelli debeat; qui sua voluntate homicidium perpetraverit [3], etiam si crimen id [4] nec ordine judiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occul-

---

[1] Vide inf. XXI. — [2] Exod. XXI. C. I, de homic. — [3] Extendit illud ad abortum procurantes Bulla Sixti V *Effrenatam*, 1588, quam ad fœtum animatum restrinxit Gregorius XIV, per Bullam *Sedes Apostolica*, 1591. — [4] C. Inquisitionis, de accus. et c. Cum non ab homine, de jud.

tum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines promoveri possit; nec illi aliqua ecclesiastica beneficia, etiam si curam non habeant animarum, conferri liceat; sed omni ordine ac beneficio et officio ecclesiastico perpetuo careat: si vero homicidium non ex proposito, sed casu[1], vel vim vi repellendo, ut qui se a morte defenderet, fuisse commissum narretur; quam ob causam etiam ad sacrorum ordinum et altaris ministerium, et beneficia quæcumque ac dignitates, jure quodammodo dispensatio debeatur; committatur loci Ordinario, aut ex causa metropolitano, seu viciniori episcopo; qui non nisi causa cognita, et probatis precibus ac narratis, nec aliter, dispensare possit.

### CAPUT VIII.

### *Nulli alienos clericos ex privilegio punire liceat.*

Præterea quia nonnulli[2], quorum etiam aliqui veri sunt pastores ac proprias oves habent, alienis etiam ovibus præesse quærunt, et ita alienis subditis quandoque intendunt, ut suorum curam negligant; quicumque, etiam episcopali præditus dignitate, qui alienos subditos puniendi privilegium habuerit, contra clericos sibi non subditos[3], præsertim in sacris constitutos, quorumcumque etiam atrocium criminum reos, nisi cum proprii ipsorum clericorum episcopi, si apud ecclesiam resederit, aut personæ ab ipso episcopo deputandæ interventu nequaquam procedere debeat: alias

---

[1] C. studeat. 50 dist. et c. Significasti, de homic. — [2] Supra, cap. 2; et sess. 6, cap. ult. de reform. — [3] Conc. Magunt. sub Arnulpho imperatore, cap. 14 et 15.

processus, et inde secuta quæcumque, viribus omnino carent.

CAPUT IX.

*Beneficia unius diœcesis nullo prætextu uniantur beneficiis alterius.*

Et, quia jure optimo distinctæ fuerunt diœceses et parochiæ [1], ac unicuique gregi proprii attributi pastores, et inferiorum ecclesiarum rectores, qui suarum quisque ovium curam habeant, ut ordo ecclesiasticus non confundatur, aut una et eadem ecclesia duarum quodammodo diœcesum fiat, non sine gravi eorum incommodo qui illi subditi fuerint : beneficium unius diœcesis, etiam si parochiales ecclesiæ, vicariæ perpetuæ, aut simplicia beneficia, seu præstimonia, aut præstimoniales portiones fuerint, etiam ratione augendi cultum divinum aut numerum beneficiatorum, aut alia quacumque de causa, alterius diœcesis beneficio, aut monasterio, seu collegio vel loco etiam pio perpetuo non uniantur [2]; decretum hujus sanctæ Synodi super hujusmodi unionibus in hoc declarando.

CAPUT X.

*Regularia beneficia regularibus conferantur.*

Regularia beneficia [3], in titulum regularibus

---

[1] A Dionysio papa in Can. Ecclesias, 13, q. 1. C. Pastoralis, de his quæ fiunt a Præl. Conc. 1 Constantinop. c. 2. Infra, sess. 24, de reform. c. 13, in fin. et c. 17.— [2] Supra, sess. 7, c. 6 et 7; et infra, sess. 24, de reform. c. 13 et 15. — [3] C. Cum de beneficio, de præb. in 6; et infra, sess. ult. c. 21 circa med. de Regul. et Mon.

professis provideri consueta, cum per obitum, aut resignationem, vel alias illa in titulum obtinentis vacare contigerit, religiosis tantum illius ordinis, vel iis qui habitum omnino suscipere et professionem emittere teneantur, et non aliis, ne vestem lino lanaque contextam induant [1], conferantur.

### CAPUT XI.

*Translati ad alium ordinem in claustro sub obedientia maneant, et beneficiorum sæcularium incapaces existant.*

Quia vero regulares, de uno ad alium ordinem translati [2], facile a suo superiore licentiam standi extra monasterium obtinere solent, ex quo vagandi et apostatandi occasio tribuitur; nemo, cujuscumque ordinis prælatus [3] vel superior, vigore cujusvis facultatis, aliquem ad habitum et professionem admittere possit, nisi ut in ordine ipso, ad quem transfertur, sub sui superioris obedientia in claustro perpetuo maneat, ac taliter translatus, etiam si canonicorum regularium fuerit, ad beneficia sæcularia, etiam curata, omnino incapax existat.

### CAPUT XII.

*Nemo nisi ex fundatione, vel dotatione, jus patronatus obtineat.*

Nemo etiam cujusvis dignitatis ecclesiasticæ [4],

---

[1] Deut. xxi. C. Cum causam, de elect. et c. Quidam de Apost. C. In nova, 16, q. 7. — [2] Additio ad c. 27 Concilii Agathensis. — [3] Indulta et privilegia huic cap. adversantia antiquat Pius V, Const. *Quæcumque*, 1569. — [4] Sess. 25, cap. 9 de reform.

vel sæcularis, quacumque ratione, nisi ecclesiam, beneficium aut capellam de novo fundaverit et construxerit, seu jam erectam, quæ tamen sine sufficienti dote fuerit, de suis propriis et patrimonialibus bonis competenter dotaverit; jus patronatus [1] impetrare aut obtinere possit, aut debeat. In casu autem fundationis, aut dotationis, hujusmodi institutio episcopo, et non alteri inferiori reservetur.

CAPUT XIII.

### *Præsentatio fiat Ordinario, alias institutio sit nulla.*

Non liceat præterea patrono cujusvis privilegii prætextu [2] aliquem ad beneficia sui juris patronatus, nisi episcopo loci ordinario, ad quem provisio seu institutio ipsius beneficii, cessante privilegio, jure pertineret, quoquo modo præsentare; alias præsentatio, ac institutio forsan secuta, nullæ sint et esse intelligantur.

CAPUT XIV.

### *Tractandum deinceps de missa, Ordine, et reformatione.*

Declarat præterea sancta Synodus in futura sessione, quam ad 25 diem januarii subsequentis anni 1552, habendam esse jam decrevit, una cum sacrificio Missæ agendum, et tractandum etiam

---

[1] C. Piæ mentis, cum seq. 16, q. 7; et c. Nobis, de jur. Patron. et infra, sess. ult. c. 9 de reform. in princ.—[2] Inf. sess. 25, de reform. c. 9. C. Illud, et c. Relatum, de jur. patron. Conc. Magunt. temp. Arnulphi, c. 4. Conc. Saleguustadiense, c. 13.

esse de sacramento Ordinis, et prosequendam esse materiam reformationis.

## SESSIO DECIMA QUINTA.

QUÆ EST QUINTA SUB JULIO III, PONT. MAX.

celebrata die 25 januarii 1552.

### DECRETUM PROROGATIONIS SESSIONIS.

Cum ex eo quod proximis sessionibus decretum fuit, sancta hæc et universalis Synodus per hos dies accuratissime diligentissimeque tractaverit ea quæ ad sanctissimum Missæ sacrificium et ad sacramentum Ordinis spectant, ut hodierna sessione, quemadmodum Spiritus sanctus suggessisset, decreta de his rebus, et quatuor præterea articulos ad sanctissimum Eucharistiæ sacramentum pertinentes, in hanc tandem sessionem dilatos publicaret; atque interim affuturos esse putaverit ad hoc sacrosanctum concilium eos qui Protestantes se vocant; quorum causa eorum publicationem articulorum distulerat; et ut libere ac sine cunctatione ulla huc venirent, fidem eis publicam, sive salvum conductum [1] concesserat: tamen, cum illi nondum venerint; et eorum nomine supplicatum huic sanctæ Synodo fuerit, ut publicatio quæ hodierno die facienda fuerat, in sequentem sessionem differatur, certa spe allata affuturos eos esse omnino multo ante illam sessionem, salvo conductu amplioris formæ in-

[1] Supra, sess. 13.

terim accepto: eadem sancta Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, iisdem legato et nuntiis præsidentibus, nihil magis optans quam ex præstantissima natione Germanica omnes de religione dissensiones et schismata tollere, ac ejus quieti, paci otioque consulere; parata, ipsos, si venerint, et humaniter excipere, et benigne audire; confidensque, eos non fidei catholicæ pertinaciter oppugnandæ, sed veritatis cognoscendæ studio esse venturos, et, ut evangelicæ veritatis studiosos decet, sanctæ matris Ecclesiæ decretis ac disciplinæ ad extremum esse acquieturos; sequentem sessionem ad edenda et publicanda ea quæ supra commemorata sunt, in diem festum sancti Josephi, qui erit die 19 mensis martii, distulit: ut satis illi temporis et spatii habeant, non solum ad veniendum, verum etiam ad ea quæ voluerint, antequam is dies veniat, proponenda. Quibus ut omnem cunctandi diutius causam adimat, fidem publicam, sive salvum conductum, ejus qui recitabitur tenoris et sententiæ, libenter dat et concedit. Interea vero de Matrimonii sacramento agendum, et de eo, præter superiorum decretorum publicationem, definiendum esse, eadem sessione statuit et decernit, et prosequendam esse materiam reformationis.

## SALVUS CONDUCTUS

### DATUS PROTESTANTIBUS.

Sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem santæ Sedis Apostolicæ legato et nuntiis, inhærendo salvo conductui in penultima sessione dato, et illum juxta tenorem infrascriptum ampliando, universis fidem facit, quod omnibus et singulis sacerdotibus, electoribus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, nobilibus, militaribus, popularibus, et aliis quibuscumque viris, cujuscumque status et conditionis aut qualitatis exsistant, Germanicæ provinciæ et nationis, civitatibus et aliis locis ejusdem, et omnibus aliis ecclesiasticis et sæcularibus, præsertim Augustanæ confessionis, personis qui aut quæ una cum ipsis ad hoc generale Tridentinum concilium venient aut mittentur, ac profecturi sunt aut hucusque venerunt, quocumque nomine censeantur aut valeant nuncupari, tenore præsentium publicam fidem, et plenissimam verissimamque securitatem, quam salvum conductum appellant, libere ad hanc civitatem Tridentinam veniendi, ibidemque manendi, standi, morandi, proponendi, loquendi, una cum ipsa Synodo de quibuscumque negotiis tractandi, examinandi, discutiendi; et omnia quæcumque ipsis libuerit, ac articulos quoslibet tam scripto quam verbo libere offerendi, propalandi, eosque Scripturis sacris, et beatorum Patrum verbis, sententiis et rationibus declarandi, adstruendi, et persuadendi, et, si opus fuerit, etiam ad objecta Concilii generalis

respondendi, et cum iis qui a Concilio delecti fuerint disputandi christiane, aut charitative, absque omni impedimento conferendi, opprobriis, conviciis ac contumeliis penitus semotis; et signanter, quod causæ controversæ, secundum sacram Scripturam et Apostolorum traditiones, probata concilia, catholicæ Ecclesiæ consensum, et sanctorum Patrum auctoritates in prædicto concilio Tridentino tractentur [1] : illo etiam addito, ut religionis prætextu aut delictorum circa eam commissorum aut committendorum minime puniantur, impartitur, ac omnino concedit : sic etiam, ut propter illorum præsentiam, neque in itinere, aut quocumque locorum eundo, manendo, aut redeundo, nec in ipsa civitate Tridentina a divinis officiis quovis modo cessetur. Et ut, his peractis, vel non peractis, quandocumque ipsis libuerit, aut majorum suorum mandato et assensu ad propria reverti optabunt, aut aliquis eorum optabit; mox absque ulla renitentia, et occasione, aut mora, salvis rebus eorum, et suorum pariter honore, et personis vice versa, possint juxta beneplacitum libere et secure redire, de scientia tamen ab eadem Synodo deputandorum, ut tunc opportune eorum securitati, absque dolo et fraude provideatur. Vult etiam sancta Synodus in hac publica fide, salvoque conductu, omnes quascumque clausulas includi ac contineri, ac pro inclusis haberi, quæ pro plena, efficaci et sufficienti securitate, in eundo, stando et redeundo, necessariæ et opportunæ fuerint. Illud

[1] Supra, sess. 5, in princ.

etiam, ad majorem securitatem, et pacis ac conciliationis bonum, exprimens, quod si quispiam, aut illorum aliqui, sive in itinere, Tridentum veniendo, sive ibidem morando, aut redeundo, aliqnod enorme, quod absit, egerint aut commiserint quo posset hujus fidei publicæ et assecurationis beneficium, eis concessum, annullari aut cassari: vult, et concedit, ut in hujusmodi facinore deprehensi, ab ipsis duntaxat, et non ab aliis, condigna animadversione, cum emenda sufficienti, per partem ipsius Synodi merito approbanda et laudanda, mox puniantur; illorum assecurationis forma, conditionibus et modis omnino manentibus illibatis. Pariformiter etiam vult, ut, si quisquam, vel aliqui ex ipsa Synodo, sive in itinere, aut manendo, aut redeundo aliquid enorme, quod absit, egerint aut commiserint quo posset hujus fidei publicæ et assecurationis beneficium violari, aut quoquo modo tolli, in hujusmodi facinore deprehensi, ab ipsa Synodo duntaxat, et non ab aliis, condigna animadversione et emenda sufficienti, per partem dominorum Germanorum Augustanæ confessionis, tunc hic præsentium, merito laudanda et approbanda, mox puniantur; præsenti assecurationis forma, conditionibus et modis omnino manentibus illibatis. Vult præterea ipsa Synodus, quod liceat ipsis ambasciatoribus, omnibus et singulis, toties quotiescumque opportunum fuerit, seu necessarium, ad auram capiendam exire de civitate Tridentina, et reverti ad eamdem, necnon nuntium vel nuntios suos ad quæcumque loca pro suis necessariis negotiis ordinandis libere mittere, seu destinare, ac ipsos missos seu destinatos, seu missum et de-

stinatum suscipere toties quoties eis videbitur expedire; ita quod aliqui, vel aliquis, per deputandos Concilii socientur, qui eorum securitati provideant, vel provideat. Qui quidem salvus conductus et securitas stare ac durare debeat a tempore et per tempus quo in ipsius Synodi et suorum tuitionis curam ipsos suscipi contigerit, et usque ad Tridentum perduci, ac toto tempore mansionis eorum ibidem, et rursum, post sufficientem audientiam habitam spatio viginti dierum præmisso cum ipsi petierint; aut Concilium, habita hujusmodi audientia, ipsis recessum indixerit, a Tridento usque in quem quisque elegerit sibi locum tutum, Deo favente, restituet, dolo et fraude prorsus exclusis. Quæ quidem omnia pro universis et singulis Christi fidelibus, pro omnibus principibus, tam ecclesiasticis quam sæcularibus quibuscumque, atque omnibus aliis ecclesiasticis et sæcularibus personis, cujuscumque status et conditionis existant, aut quocumque nomine censeantur, inviolabiliter observanda esse promittit, et bona fide spondet.

Insuper, omni fraude et dolo exclusis, vera et bona fide promittit, ipsam Synodum nullam vel manifeste vel occulte occasionem quæsituram, aut aliqua auctoritate, potentia, jure vel statuto, privilegio legum vel canonum, aut quorumcumque conciliorum, præsertim Constantiensis [1] et Senensis, quacumque forma verborum expressa, in aliquod hujus fidei publicæ et plenissimæ as-

---

[1] Conc. Constantiens. sess. 19, in cap. *Quod non obstantibus salvis conductibus*.

securationis, ac publicæ et liberæ audientiæ, ipsis per ipsam Synodum concessæ, præjudicium quovis modo usuram, aut quemquam uti permissuram quibus in hac parte pro hac vice derogat. Quod si sancta Synodus, aut aliquis ex ea, vel suis, cujuscumque conditionis, vel status, aut præeminentiæ existens præscriptæ assecurationis et salvi conductus formam et modum in quocumque puncto vel clausula violaverit; quod tamen avertere dignetur Omnipotens; et sufficiens emenda non fuerit mox subsecuta, et ipsorum arbitrio merito approbanda et laudanda; habeant ipsam Synodum, et habere poterunt, incidisse in omnes pœnas quas jure divino et humano, aut consuetudine, hujusmodi salvorum conductuum violatores incurrere possunt, absque omni excusatione, aut quavis in hac parte contradictione.

## SESSIO DECIMA SEXTA,

QUÆ EST SEXTA ET ULTIMA SUB JULIO III, PONT. MAX.

celebrata die 28 mensis aprilis 1552.

### DECRETUM SUSPENSIONIS CONCILII.

Sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea reverendissimis dominis Sebastiano archiepiscopo Sipontino, et Aloysio episcopo Veronensi, apostolicis nuntiis, tam eorum proprio quam reverendissimi et illustrissimi domini Marcelli, tit. S. Marcelli sanctæ Romanæ Ecclesiæ

cardinalis, Crescentii, legati, ob adversam ejus gravissimam valetudinem absentis, nomine, non dubitat Christianis omnibus patere, hoc concilium œcumenicum Tridentum primo a Paulo fel. rec. convocatum et collectum fuisse; deinde a sanctissimo domino nostro Julio III, efflagitante Carolo V, augustissimo imperatore, ea præcipue de causa fuisse restitutum, ut religionem in multis orbis partibus, et præsertim in Germania, in diversas opiniones miserabiliter distractam, in statum pristinum revocaret; abusus et mores Christianorum corruptissimos emendaret; cumque ad hoc agendum quamplurimi patres, nulla laborum suorum periculorumque habita ratione, e diversis regionibus alacriter confluxissent; resque strenue, magno fidelium concursu, feliciterque procederet, ac spes esset non levis illos Germanos, qui eas novitates excitarant, in concilium venturos, et sic animatos, ut veris Ecclesiæ rationibus unanimiter acquiescerent; lux denique quædam rebus affulsisse videretur; caputque attollere inciperet profligata antea et afflicta respublica christiana: ii repente tumultus, ea bella hostis generis humani versutia exarserunt, ut Concilium velut hærere, ac suum cursum interrumpere satis incommode cogeretur, spesque omnis ulterioris progressus hoc in tempore tolleretur; tantumque aberat ut sancta Synodus Christianorum malis et incommodis mederetur, ut multorum mentes, præter sui animi sententiam, irritaret potius quam placaret. Cum igitur ipsa sancta Synodus omnia, et præcipue Germaniam, armis ardere et discordiis videret, omnes fere episcopos Germanos, præsertim principes

Electores, suis consultum ecclesiis, e Concilio abiise; decrevit tantæ necessitati non reluctari, et ad meliora tempora rejicere; ut patres, quod eis nunc agere non licet, suis ovibus prospectum ad suas ecclesias regredi valerent; ne diutius utrobique inutili otio conterantur. Atque ita, quoniam sic temporum conditio tulit, hujus œcumenici concilii Tridentini progressum per biennium suspendendum fore decernit, prout præsenti decreto suspendit; ea tamen lege, ut, si citius pacata res sit, ac tranquillitas pristina revertatur, quod sperat Dei optimi maximi beneficio non longo fore spatio futurum, ipsius Concilii progressus eodemmet tempore suam vim, firmitatem vigoremque habere censeatur. Sin autem, quod Deus avertat, peracto biennio prædicta legitima impedimenta non fuerint submota, cum primum cessaverint, talis suspensio eo ipso sublata esse intelligatur, ac suus vigor et robur Concilio sit restitutum, et esse intelligatur, sine alia nova Concilii convocatione, accedente ad hoc decretum consensu et auctoritate Sanctitatis suæ, et sanctæ Sedis Apostolicæ.

Interea tamen eadem sancta Synodus exhortatur omnes principes christianos, et omnes prælatos, ut observent, et respective, quatenus ad eos spectat, observare faciant in suis regnis, dominiis et ecclesiis omnia et singula quæ per hoc sacrum œcumenicum Concilium fuerunt hactenus statuta et decreta.

---

# BULLA

## CELEBRATIONIS CONCILII TRIDENTINI

## SUB PIO IV, PONT. MAX.

Pius episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ad Ecclesiæ regimen, licet tanto oneri impares, sola Dei dignatione vocati, statim circumferentes mentis oculos per omnes reipublicæ christianæ partes, cernentesque, non sine magno horrore, quam longe lateque pestis hæresum et schismatis pervasisset, et quanta christiani populi mores correctione indigerent : in eam curam et cogitationem, pro suscepti muneris officio, incumbere cœpimus, quemadmodum ipsas hæreses exstirpare, tantumque et tam perniciosum schisma tollere, moresque adeo corruptos et depravatos emendare possemus. Cum autem intelligeremus, ad hæc sananda mala aptissimum esse remedium quod sancta hæc Sedes adhibere consuevisset, œcumenici generalisque concilii, ejus congregandi, et, Deo juvante, celebrandi consilium cepimus. Indictum illud quidem antea fuit a fel. rec. Paulo III, et ejus successore Julio, prædecessoribus nostris; sed variis de causis sæpius impeditum et interpellatum, perfici non potuit; siquidem Paulus [1]

[1] Supra, in prima Bulla.

cum id primo in urbem Mantuam, deinde Vincentiam indixisset, quasdam ob causas, in litteris ejus expressas, id primo suspendit, postea Tridentum transtulit; deinde cum quibusdam de causis ibi quoque ejus celebrandi tempus dilatum fuisset, tandem suspensione sublata, in eadem civitate Tridentina inchoatum fuit. Verum sessionibus aliquot habitis, et nonnullis decretis factis, ipsum se postea Concilium, aliquibus de causis, accedente etiam Sedis Apostolicæ auctoritate, Bononiam transtulit [1]. Julius autem, qui ei successit, in eamdem civitatem Tridentinam id revocavit : quo quidem tempore facta alia quædam decreta sunt; sed cum novi in propinquis Germaniæ locis tumultus excitati fuissent, et bellum in Italia et Gallia gravissimum exarsisset, rursus Concilium suspensum et dilatum fuit [2], annitente nimirum humani generis hoste, aliasque ex aliis difficultates et impedimenta objiciente, ut tantum Ecclesiæ commodum, quod prorsus auferre non poterat, saltem quam diutissime retardaret. Quantopere vero interea auctæ fuerint et multiplicatæ, ac propagatæ hæreses, quantopere schisma creverit, sine maximo animi dolore nec meminisse possumus, nec referre. Sed tandem pius et misericors Dominus, qui nunquam ita irascitur ut misericordiæ obliviscatur [3], regibus et principibus christianis pacem et unanimitatem donare dignatus est. Qua nos occasione oblata, maximam in spem venimus, ipsius misericordia freti, fore ut his tantis quoque Ecclesiæ

---

[1] Supra, sess. 2. — [2] Sess. 11, cum seq. — [3] Habac. III.

malis eadem concilii via finis imponatur. Nos itaque ad schisma hæresesque tollendas, ad corrigendos et reformandos mores, ad pacem inter christianos principes conservandam, celebrationem ejus non esse duximus diutius differendam. Habita igitur cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus, deliberatione matura, factis etiam consilii nostri certioribus charissimis in Christo filiis nostris Ferdinando Romanorum imperatore electo, et aliis regibus atque principibus, quos quidem, sicut de eorum summa pietate et sapientia nobis pollicebamur, paratissimos ad ipsius concilii celebrationem adjuvandam invenimus, ad Dei omnipotentis laudem, honorem et gloriam, atque universalis Ecclesiæ utilitatem, de eorumdem fratrum nostrorum consilio et assensu, sacrum œcumenicum et generale concilium, ex auctoritate ejusdem Dei, et beatorum Petri et Pauli apostolorum, qua nos quoque in terris fungimur [1], freti et subnixi, in civitate Tridentina, ad sacratissimum diem Resurrectionis dominicæ proxime futurum indicimus, et ibi celebrandum, sublata suspensione quacumque, statuimus atque decernimus. Quocirca venerabiles fratres nostros, omnibus ex locis, patriarchas, archiepiscopos, episcopos, et dilectos filios abbates, cæterosque quibus in concilio generali sedere et sententiam dicere, jure

---

[1] Matth. xvi. C. Quanto, de transl. Episc. C. un. ut eccl. benef. C. Ad Apostolic. § pen. de re jud. in 6; c. 1 de hom. cod. Pelagius II, in 1 Epist. circa princ.

communi, vel ex privilegio, vel ex antiqua consuetudine, licet, vehementer in Domino hortamur et monemus, atque etiam districte præcipiendo mandamus, in virtute sanctæ obedientiæ, in vi quoque juramenti quod præstiterunt, et sub pœnis quas in eos qui ad concilia generalia convenire neglexerint, sacris sciunt esse Canonibus constitutas [1], ut ad concilium ibi celebrandum conveniant intra eam diem, nisi forte impedimento fuerint legitimo præpediti : quod tamen impedimentum per legitimos procuratores Synodo probare debebunt. Monemus præterea omnes et singulos quorum interest interesseve poterit, ut in concilio adesse ne negligant. Charissimos vero in Christo filios nostros, Romanorum imperatorem electum, cæterosque reges et principes, quos optandum sane esset concilio interesse posse, hortamur et rogamus, ut, si ipsi concilio interesse non potuerint, at oratores suos, prudentes, graves et pios viros utique mittant, qui ipsorum nomine illi intersint, curentque diligenter pro sua pietate ut ex eorum regnis atque dominiis prælati sine recusatione ac mora, tam necessario tempore, Deo et Ecclesiæ officium suum præstent : eosdem etiam curaturos esse minime dubitantes, ut per ipsorum regna et dominia tutum ac liberum iter prælatis, eorumque familiaribus, comitibus, et aliis omnibus ad concilium euntibus et ab illo redeuntibus pateat, benigneque ac comiter omnibus in locis recipiantur at-

[1] Conc. Carthag. III, c. 43. Infra, sess. 24, c. 2 in fin. de reform.

que tractentur; sicut, quod ad nos attinet, ipsi quoque curabimus: qui nihil omnino prætermittere decrevimus, quod ad tam pium et salutare opus perficiendum, a nobis in hoc loco constitutis, præstari possit; nihil, ut Deus scit, quærentes aliud, nihil propositum habentes in hoc concilio celebrando, nisi honorem ipsius Dei, dispersarum ovium reductionem ac salutem, et perpetuam christianæ reipublicæ tranquillitatem ac quietem. Ut vero hæ litteræ, et quæ in eis continentur, ad omnium quorum oportet notitiam perveniant, nec quisquam ea excusatione uti possit, quod illa ignoraverit, præsertim cum non ad omnes quos de his litteris certiores fieri oporteret, tutus forsitan pateat aditus; volumus et mandamus, ut in basilica Vaticana Principis Apostolorum, et in ecclesia Lateranensi, tunc cum in eis populus, ut Missarum solemnibus intersit, congregari solet, palam clara voce a curiæ nostræ cursoribus seu notariis aliquibus publicis recitentur; et postquam recitatæ fuerint, ad valvas earum ecclesiarum, itemque Cancellariæ Apostolicæ, et in loco solito Campi Floræ affigantur; ibique, quo legi et omnibus innotescere possint, aliquandiu relinquantur: cum autem inde amovebuntur, earum exempla in eisdem locis affixa remaneant. Nos enim per recitationem hanc, publicationem et affixionem, omnes et singulos qui his litteris comprehenduntur, post duos menses a die publicationis et affixionis earum, volumus perinde adstrictos et obligatos esse, ac si ipsismet illæ coram editæ et lectæ fuissent. Transsumptis quoque earum quæ manu publici alicujus notarii scripta subscriptave, et sigillo et

subscriptione alicujus personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ, munita fuerint, ut sine dubitatione ulla fides habeatur, mandamus atque decernimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ indictionis, statuti, decreti, præcepti, admonitionis et adhortationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ 1563, kal. decembr. pontificatus nostri anno primo.

*Antonius* FLOREBELLUS.

BARENGUS.

---

SACROSANCTI OECUMENICI

ET GENERALIS

# CONCILII TRIDENTINI

## SESSIO DECIMA SEPTIMA,

QUÆ EST PRIMA SUB PIO IV, PONT. MAX.

celebrata die 18 jan. 1562.

### DECRETUM DE CELEBRANDO CONCILIO.

Placetne vobis ad laudem et gloriam sanctæ et individuæ Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, ad incrementum et exaltationem fidei et religionis christianæ, sacrum œcumenicum et generale concilium Tridentinum, in Spiritu sancto legitime congregatum, ab hodierno die, qui est 18 mensis januarii anni a nativitate Domini 1562, Cathedræ Romanæ B. Petri, Apostolorum principis, consecrato, sublata quacumque suspensione, juxta formam et tenorem litterarum sanctissimi domini nostri Pii IV, pont. max. celebrari, et in eo ea, debito servato ordine [1], tractari quæ proponentibus legatis ac præsidentibus, ad horum temporum levandas calamitates, sedandas de religione controversias, coercendas linguas dolosas, depravatorum morum abusus corrigendos, Ecclesiæ veram atque christianam pacem conciliandam apta et idonea ipsi sanctæ Synodo videbuntur? *Responderunt* : Placet.

[1] Infra, sess. 24; et 25, c. 21 de reform.

### *Indictio futuræ sessionis.*

Placetne vobis, proximam futuram sessionem habendam et celebrandam esse feria quinta post secundam dominicam Quadragesimæ, quæ erit die 26 mensis februarii? *Responderunt* : Placet.

## SESSIO DECIMA OCTAVA,

QUÆ EST SECUNDA SUB PIO IV, PONT. MAX.

celebrata die 26 febr. 1562.

### DECRETUM DE LIBRORUM DELECTU,

### *Et omnibus ad Concilium fide publica invitandis.*

Sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis legatis, non humanis quidem viribus confisa, sed Domini nostri Jesu Christi, qui os et sapientiam Ecclesiæ suæ daturum se promisit [1], ope et auxilio freta, illud præcipue cogitat, ut catholicæ fidei doctrinam, multorum inter se dissidentium opinionibus, pluribus locis inquinatam et obscuratam, in suam puritatem et splendorem aliquando restituat; et mores, qui a veteri instituto deflexerunt, ad meliorem vitæ rationem revocet, corque patrum ad filios, et cor filiorum ad patres convertat [2]. Cum itaque omnium primum animadverterit [3], hoc tempore, suspectorum ac perni-

---

[1] Luc. xxi. — [2] Luc. i. — [3] Infra, sess. ult. circa fin.

ciosorum librorum, quibus doctrina impura continetur et longe lateque diffunditur, numerum nimis excrevisse; quod quidem in causa fuit ut multæ censuræ in variis provinciis, et præsertim in alma urbe Roma, pio quodam zelo editæ fuerint; neque tamen huic tam magno ac pernicioso morbo salutarem ullam profuisse medicinam: censuit [1], ut delecti ad hanc disquisitionem patres de censuris librisque, quid facto opus esset diligenter considerarent, atque etiam ad eamdem sanctam Synodum suo tempore referrent; quo facilius ipsa possit varias et peregrinas doctrinas tanquam zizania a christianæ veritatis tritico separare [2], deque his commodius deliberare, et statuere quæ ad scrupulum ex complurium animis eximendum, et tollendas multarum querelarum causas, magis opportuna videbuntur. Hæc autem omnia ad notitiam quorumcumque deducta esse vult, prout etiam præsenti decreto deducit: ut, si quis ad se pertinere aliquo modo putaverit, quæ vel de hoc librorum et censurarum negotio, vel de aliis quæ in hoc generali concilio tractanda prædixit; non dubitet a sancta Synodo se benigne auditum iri.

Quoniam vero eadem sancta Synodus ex corde optat, Deumque enixe rogat quæ ad pacem sunt Ecclesiæ [3], ut universi communem matrem in terris agnoscentes, quæ quos peperit oblivisci non potest [4], unanimes uno ore glorificemus Deum et

---

[1] Infra, sess. 25, in fin. — [2] Matth. XIII. C. Ita nos, in fin. 25, q. 2. — [3] Psalm. CXXI. — [4] Isai. XLIX.

Patrem Domini nostri Jesu Christi [1]: per viscera misericordiæ ejusdem Dei et Domini nostri, omnes qui nobiscum communionem non habent, ad concordiam et reconciliationem, et ut ad hanc sanctam Synodum veniant, invitat atque hortatur; utque charitatem, quod est vinculum perfectionis [2], amplectantur; pacemque Christi, exsultantem in cordibus suis, præ se ferant, in quam vocati sunt, in uno corpore. Hanc ergo non humanam, sed Spiritus sancti vocem audientes, ne obdurent corda sua [3], sed in suo sensu non ambulantes [4], neque sibi placentes [5], ad tam piam et salutarem matris suæ admonitionem excitentur, et convertantur. Omnibus enim charitatis officiis sancta Synodus eos ut invitat, ita complectetur.

Insuper eadem sancta Synodus decrevit, fidem publicam in congregatione generali concedi posse, et eamdem vim habituram, ejusdemque roboris et momenti futuram, ac si in publica sessione data et decreta fuisset.

## *Indictio futuræ sessionis.*

Eadem sacrosancta Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis legatis, statuit et decernit, proximam futuram sessionem habendam et celebrandam esse feria quinta post sacratissimum festum Ascensionis Domini, quæ erit die 14 mensis maii.

---

[1] Rom. xv. — [2] Coloss. iii. — [3] Psal. xciv, et Hebr. iii. — [4] Ephes. iv. — [5] Rom. xv.

## SALVUS CONDUCTUS

### CONCESSUS GERMANICÆ NATIONI,

### in congregatione generali die 4 martii 1562.

Sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem Sedis Apostolicæ legatis, universis fidem facit, quod omnibus et singulis sacerdotibus, electoribus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, nobilibus, militaribus, popularibus, et aliis quibuscumque viris, cujuscumque status et conditionis aut qualitatis existant, Germanicæ provinciæ et nationis, civitatibus, ac aliis locis ejusdem, et omnibus aliis ecclesiasticis et sæcularibus, præsertim Augustanæ confessionis, personis, qui aut quæ una cum ipsis ad hoc generale Tridentinum concilium venient aut mittentur, ac profecturi sunt aut hucusque venerunt, quocumque nomine censeantur aut valeant nuncupari, tenore præsentium publicam fidem et plenissimam verissimamque securitatem, quam salvum conductum [1] appellant, libere ad hanc civitatem Tridentinam veniendi, ibidemque manendi, standi, morandi, proponendi, loquendi, una cum ipsa Synodo de quibuscumque negotiis tractandi, examinandi, discutiendi, et omnia quæcumque ipsis libuerit, ac articulos quoslibet, tam scripto quam verbo libere offerendi, propalandi, eosque Scri-

---

[1] Hic salvus conductus, excepta Extensione ad alias nationes, habetur supra, sess. 15.

pturis sacris et beatorum Patrum verbis, sententiis et rationibus declarandi, adstruendi et persuadendi, et, si opus fuerit, etiam ad objecta Concilii generalis respondendi, et cum iis qui a Concilio delecti fuerint disputandi, aut charitative absque omni impedimento conferendi; opprobriis, conviciis ac contumeliis penitus semotis : et signanter, quod causæ controversæ, secundum sacram Scripturam et Apostolorum traditiones, probata concilia, catholicæ Ecclesiæ consensum, et sanctorum Patrum auctoritates in prædicto concilio Tridentino tractentur [1] : illo etiam addito, ut religionis prætextu, aut delictorum circa eam commissorum aut committendorum, minime puniantur, impartitur, ac omnino concedit : sic etiam, ut propter illorum præsentiam, neque in itinere, aut quocumque locorum eundo, manendo, aut redeundo, nec in ipsa civitate Tridentina a divinis officiis quovis modo cessetur : et ut, his peractis vel non peractis, quandocumque ipsis libuerit, aut majorum suorum mandato et assensu ad propria reverti optabunt, aut aliquis eorum optabit; mox absque ulla renitentia, et occasione, aut mora, salvis rebus eorum, et suorum pariter honore et personis vice versa, possint juxta beneplacitum libere et secure redire, de scientia tamen ab eadem Synodo deputandorum, ut tunc opportune eorum securitati absque dolo et fraude provideatur. Vult etiam sancta Synodus, in hac publica fide, salvoque conductu, omnes quascumque clausulas includi ac contineri, ac pro inclu-

---

[1] Supra, sess. 5, in princ.

sis haberi, quæ pro plena, efficaci et sufficienti securitate, in eundo, stando et redeundo, necessariæ et opportunæ fuerint. Illud etiam, ad majorem securitatem, et pacis ac conciliationis bonum, exprimens, quod, si quispiam, aut illorum aliqui, sive in itinere, Tridentum veniendo, sive ibidem morando aut redeundo, aliquod enorme, quod absit, egerint aut commiserint, quo posset hujus fidei publicæ et assecurationis beneficium, eis concessum, annullari aut cassari; vult et concedit, ut in hujusmodi facinore deprehensi, ab ipsis duntaxat, et non ab aliis, condigna animadversione, cum emenda sufficienti, per partem ipsius Synodi merito approbanda et laudanda, mox puniantur; illorum assecurationis forma, conditionibus et modis omnino manentibus illibatis. Pariformiter etiam vult, ut, si quisquam vel aliquis ex ipsa Synodo, sive in itinere, aut manendo, aut redeundo, aliquod enorme, quod absit, egerint aut commiserint, quo posset hujus fidei publicæ et assecurationis beneficium violari, aut quoquomodo tolli; in hujusmodi facinore deprehensi, ab ipsa Synodo duntaxat, et non ab aliis, condigna animadversione, et emenda sufficienti, per partem dominorum Germanorum Augustanæ confessionis tunc hic præsentium, merito laudanda et approbanda, mox puniantur; prædenti assecurationis forma, conditionibus et modis omnino manentibus illibatis. Vult præterea ipsa Synodus, quod liceat ipsis ambasciatoribus, omnibus et singulis, toties quotiescumque opportunum fuerit seu necessarium, ad auram capiendam, exire de civitate Tridentina, et reverti ad eamdem, necnon nuntium vel nuntios

suos ad quæcumque loca pro suis necessariis negotiis ordinandis libere mittere, seu destinare, ac ipsos missos seu destinatos, seu missum et destinatum suscipere toties quoties eis videbitur expedire; ita quod aliqui vel aliquis per deputandos Concilii socientur, qui eorum securitati provideant, vel provideat. Qui quidem salvus conductus et securitas stare ac durare debeat a tempore et per tempus quo in ipsius Synodi et suorum tuitionis curam ipsos suscipi contigerit, et usque ad Tridentum perduci, ac toto tempore mansionis eorum ibidem, et rursum post sufficientem audientiam habitam spatio viginti dierum præmisso cum ipsi petierint; aut Concilium habita hujusmodi audientia, ipsi recessum indixerit, a Tridento usque in quem quisque elegerit sibi locum tutum, Deo favente, restituet, dolo et fraude prorsus exclusis. Quæ quidem omnia pro universis et singulis Christi fidelibus, pro omnibus principibus, tam ecclesiasticis quam sæcularibus quibuscumque, atque omnibus aliis ecclesiasticis ac sæcularibus personis, cujuscumque status et conditionis existant, aut quocumque nomine censeantur, inviolabiliter observanda esse promittit, et bona fide spondet. Insuper, omni fraude et dolo exclusis, vera et bona fide promittit, ipsam Synodum nullam vel manifeste vel occulte occasionem quæsituram, aut aliqua auctoritate, potentia, jure vel statuto, privilegio legum vel canonum aut quorumcumque conciliorum, præsertim Constantiensis[1] et Senensis,

[1] Conc. Constantiens. sess. 19, in cap. 1, *Quod non obstantibus salvis conductibus.*

quacumque forma verborum expressa, in aliquod hujus fidei publicæ, et plenissimæ assecurationis, ac publicæ et liberæ audientiæ, ipsis per ipsam Synodum concessæ, præjudicium quovis modo usuram, aut quemquam uti permissuram: quibus in hac parte pro hac vice derogat. Quod si sancta Synodus, aut aliquis ex ea vel suis, cujuscumque conditionis vel status aut præeminentiæ existens, præscriptæ assecurationis et salvi conductus formam et modum in quocumque puncto vel clausula violaverit; quod tamen avertere dignetur Omnipotens; et sufficiens emenda non fuerit mox subsecuta, ipsorum arbitrio merito approbanda et laudanda: habeant ipsam Synodum, et habere poterunt, incidisse in omnes pœnas quas jure divino et humano, aut consuetudine, hujusmodi salvorum conductuum violatores incurrere possint, absque omni excusatione aut quavis in hac parte contradictione.

*Extensio ad alias nationes.*

Eadem sacrosancta Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis de latere legatis, omnibus et singulis aliis qui nobiscum in iis quæ sunt fidei communionem non habent, ex quibuscumque regnis, nationibus, provinciis, civitatibus ac locis in quibus publice et impune prædicatur vel docetur, sive creditur contrarium ejus quod sancta Romana sentit Ecclesia, dat fidem publicam sive salvum conductum sub eadem forma et eisdem verbis, quibus datur Germanis.

## SESSIO DECIMA NONA,

QUÆ EST TERTIA SUB PIO IV, PONT. MAX.

celebrata die 14 maii 1562.

### DECRETUM PROROGATIONIS SESSIONIS.

Sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis legatis, decreta ea quæ hodie in præsenti sessione statuenda ac sancienda erant, justis nonnullis ac honestis causis, in feriam quintam post proximam solemnitatem Corporis Christi, quæ erit pridie nonas junii, proroganda esse censuit, ac prorogat; dictaque die sessionem habendam esse ac celebrandam, omnibus indicit. Interea rogandus est Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi, auctor pacis, ut sanctificet corda omnium; quo adjuvante, sancta Synodus et nunc et semper meditari atque peragere valeat quæ ad ejus laudem et gloriam pertineant.

## SESSIO VIGESIMA,

QUÆ EST QUARTA SUB PIO IV, PONT. MAX.

celebrata die 4 junii 1562.

### DECRETUM PROROGATIONIS SESSIONIS.

Sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis legatis, propter varias difficultates, ex diversis cau-

sis exortas, atque etiam ut congruentius majorique cum deliberatione omnia procedant, nempe ut dogmata cum iis quæ ad reformationem spectant, simul tractentur, et sanciantur; ea quæ statuenda videbuntur tam de reformatione quam de dogmatibus, in proxima sessione, quam omnibus indicit in diem sextam decimam subsequentis mensis julii, definienda esse decrevit : hoc tamen adjecto [1], quod dictum terminum ipsa sancta Synodus pro ejus arbitrio et voluntate, sicuti rebus Concilii putaverit expedire, etiam in generali congregatione, restringere et prorogare libere possit et valeat.

## SESSIO VIGESIMA PRIMA,

QUÆ EST QUINTA SUB PIO IV, PONT. MAX.

celebrata die 16 julii 1562.

### DOCTRINA DE COMMUNIONE SUB UTRAQUE SPECIE ET PARVULORUM.

Sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis legatis, cum de tremendo et sanctissimo Eucharistiæ sacramento varia diversis in locis errorum monstra nequissimi dæmonis artibus circumferantur, ob quæ in nonnullis provinciis multi a catholicæ Ecclesiæ fide atque obedientia videantur discessisse; censuit ea quæ ad communionem sub utraque specie et parvulorum pertinent, hoc loco

---

[1] Supra, sess. 9.

exponenda esse. Quapropter cunctis Christi fidelibus interdicit ne posthac de iis aliter vel credere, vel docere, vel prædicare audeant, quam est his decretis explicatum atque definitum.

CAPUT I.

*Laicos, et clericos non conficientes, non adstringi jure divino ad communionem sub utraque specie.*

Itaque sancta ipsa Synodus, a Spiritu sancto, qui spiritus est sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et pietatis [1], edocta, atque ipsius Ecclesiæ judicium et consuetudinem [2] secuta, declarat ac docet, nullo divino præcepto laicos, et clericos non conficientes, obligari ad Eucharistiæ sacramentum sub utraque specie sumendum; neque ullo pacto, salva fide, dubitari posse quin illis alterius speciei communio ad salutem sufficiat. Nam, etsi Christus Dominus in ultima cœna venerabile hoc sacramentum in panis et vini speciebus instituit, et Apostolis tradidit [3]; non tamen illa institutio et traditio eo tendunt, ut omnes Christi fideles statuto Domini ad utramque speciem accipiendam adstringantur. Sed neque ex sermone illo, apud Joannem sexto, recte colligitur utriusque speciei communionem a Domino præceptam esse, utcumque juxta varias sanctorum patrum et doctorum interpretationes intelligatur; namque qui dixit [4] : Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non

---

[1] Isai. XI. — [2] Conc. Constantiens. sess. 13. Infra, can. 2. — [3] Matth. XXVI. Marc. XIV, Luc. XXII. I Cor. XI. — [4] Joan. VI.

habebitis vitam in vobis; dixit quoque: Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum [1]. Et qui dixit: Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam [2]; dixit etiam: Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita [3]. Is denique qui dixit: Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo [4]; dixit nihilominus: Qui manducat hunc panem, vivet in æternum [5].

CAPUT II.

## *Ecclesiæ potestas circa dispensationem sacramenti Eucharistiæ.*

Præterea declarat, hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum et locorum varietate, magis expedire judicaret. Id autem Apostolus non obscure visus est innuisse, cum ait: Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei [6]; atque ipsum quidem hac potestate usum esse satis constat, cum in multis aliis, tum in hoc ipso sacramento, cum ordinatis nonnullis circa ejus usum, Cætera, inquit, cum venero, disponam [7]. Quare agnoscens sancta mater Ecclesia hanc suam in administratione sacramentorum auctoritatem, licet ab initio christianæ religionis non infrequens utriusque speciei usus fuisset,

---

[1] Joan. VI. — [2] Ibid. — [3] Ibid. — [4] Ibid. — [5] Ibid. — [6] I Cor. IV. II Cor. VI. — [7] I Cor. XI.

tamen progressu temporis, latissime jam mutata illa consuetudine, gravibus et justis causis adducta, hanc consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit, et pro lege habendam decrevit [1]: quam reprobare, aut sine ipsius Ecclesiæ auctoritate pro libito mutare non licet.

CAPUT III.

*Totum et integrum Christum, ac verum sacramentum sub qualibet specie sumi.*

Insuper declarat, quamvis Redemptor noster, ut antea dictum est, in suprema illa cœna hoc sacramentum in duabus speciebus instituerit, et Apostolis tradiderit [2]; tamen fatendum esse, etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum [3], verumque sacramentum sumi; ac propterea, quod ad fructum attinet, nulla gratia, necessaria ad salutem, eos defraudari qui unam speciem solam accipiunt.

CAPUT IV.

*Parvulos non obligari ad communionem sacramentalem.*

Denique eadem sancta Synodus docet [4] parvulos, usu rationis carentes, nulla obligari necessitate ad sacramentalem Eucharistiæ communionem: siquidem, per Baptismi lavacrum regenerati [5], et Christo incorporati, adeptam jam

---

[1] Conc. Constantiens. sess. 13. — [2] Matth. xxvi. Marc. xiv. I Cor. xi. Supra, cap. 1. — [3] C. Qui manducant; c. Invitat; c. Singuli, de Cons. dist. 2. Supra, sess. 13, c. 3, et can. 3 de sacr. Eucharist. — [4] Infra, can. 4. — [5] Tit. iii.

filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt. Neque ideo tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit : ut enim sanctissimi illi patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt; ita certe, eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine controversia credendum est.

## *De communione sub utraque specie et parvulorum.*

CANON I.

Si quis dixerit, ex Dei præcepto [1], vel necessitate salutis, omnes et singulos Christi fideles utramque speciem sanctissimi Eucharistiæ sacramenti sumere debere : anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit, sanctam Ecclesiam catholicam non justis causis et rationibus adductam fuisse ut laicos, atque etiam clericos non conficientes, sub panis tantummodo specie communicaret [2]; aut in eo errasse : anathema sit.

CANON III.

Si quis negaverit, totum et integrum Christum [3], omnium gratiarum fontem et auctorem, sub una panis specie sumi, quia, ut quidam falso asserunt, non secundum ipsius Christi institutionem sub utraque specie sumatur : anathema sit.

---

[1] Supra, c. 1. Conc. Constant. sess. 13. — [2] Supra, cap. 1, et Conc. Constant. ibid. — [3] Supra, c. 3; et Sess. 13, c. 3 et can. 3. Conc. Constant. ibid.

CANON IV.

Si quis dixerit, parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem [1] : anathema sit.

Duos vero articulos, alias propositos [2], nondum tamen excussos, videlicet : An rationes quibus sancta catholica Ecclesia adducta fuit ut communicaret laicos, atque etiam non celebrantes sacerdotes, sub una tantum panis specie, ita sint retinendæ, ut nulla ratione calicis usus cuiquam sit permittendus ; et, An, si honestis et christianæ charitati consentaneis rationibus concedendus alicui vel nationi vel regno calicis usus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit ; et quænam sint illæ ; eadem sancta Synodus, in aliud tempus [3], oblata sibi quamprimum occasione, examinandos atque definiendos reservat.

DECRETUM DE REFORMATIONE.

Eadem sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis legatis, ad Dei omnipotentis laudem et sanctæ Ecclesiæ ornamentum, ea, quæ sequuntur, de reformationis negotio in præsenti statuenda esse censuit.

---

[1] Supra, in princ. et cap 4. — [2] Sup. sess. 13 in fine. Vide etiam infr. sess. 22, in decreto finali.— [3] Inf. sess. 22, ibid.

CAPUT I.

*Episcopi gratis cum Ordines conferant, tum dimissorias et testimoniales dent: pro quibus eorum ministri nihil prorsus, notarii, quod in Decreto præfinitum est, accipiant.*

Quoniam [1] ab ecclesiastico ordine omnis avaritiæ suspicio abesse debet [2]; nihil pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam clericalis tonsuræ, nec pro litteris dimissoriis aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacumque de causa [3], etiam sponte oblatum, episcopi, et alii Ordinum collatores, aut eorum ministri, quovis prætextu accipiant. Notarii vero in iis tantum locis in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, pro singulis litteris dimissoriis aut testimonialibus, decimam tantum unius aurei partem acipere possint; dummodo eis nullum salarium sit constitutum pro officio exercendo: nec episcopo ex notarii commodis aliquod emolumentum ex eisdem Ordinum collationibus directe vel indirecte provenire possit. Tunc enim gratis operam suam eos præstare omnino teneri decernit: contrarias taxas, ac statuta, et consuetudines, etiam immemorabiles, quorumcumque locorum, quæ potius abusus et corruptelæ simoniacæ pravitati faventes nuncupari possunt, penitus

---

[1] Vide quæ circa Simoniacos statuit Pius V, in const. *Cum primum*, 1566. — [2] Conc. II Lateran. c. 1, et Later. IV, cap. 63; Chalcedon. cap. 2; Braccaren. II, cap. 3; Aurelian. II, cap. 3; et Tolet. VIII, can. 3. C. sicut episcop. 1, q. 2, et cap. 1 de simon. — [3] De quibus Milevit. Conc. cap. 14.

cassando et interdicendo : et qui secus fecerint, tam dantes quam accipientes, ultra divinam ultionem, pœnas a jure inflictas [1] ipso facto incurrant.

CAPUT II.

### *Arceantur a sacris Ordinibus, qui non habent unde vivere possint.*

Cum non deceat eos qui divino ministerio adscripti sunt, cum Ordinis dedecore mendicare [2], aut sordidum aliquem quæstum exercere; compertumque sit, complures plerisque in locis ad sacros Ordines nullo fere delectu admitti, qui variis artibus ac fallaciis confingunt se beneficium ecclesiasticum aut etiam idoneas facultates obtinere : statuit sancta Synodus, ne quis deinceps clericus sæcularis [3], quamvis alias sit idoneus moribus, scientia et ætate, ad sacros Ordines promoveatur, nisi prius legitime constet eum beneficium ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere. Id vero beneficium resignare non possit, nisi facta mentione quod ad illius beneficii titulum sit promotus; neque ea resignatio admittatur, nisi constito quod aliunde vivere commode possit; et aliter facta

---

[1] Locis supra citatis. — [2] C. Diaconi sunt, § Nunc autem, 93 dist. — [3] Bulla Pii V, 1568, quæ incipit, *Romanus*, extendit ad clericos regul. non professos; quæ tamen non ligat Religiosos Societatis Jesu, licet vota tantum simplicia emiserint, quia vere nihilominus sunt Religiosi professi, uti declararunt Gregorius XIII, Bulla *Ascendente*, 1584, et Gregorius XIV, Bulla *Ecclesiæ*, 1591.

resignatio nulla sit. Patrimonium vero vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illi quos episcopus judicaverit assumendos pro necessitate vel commoditate ecclesiarum suarum; eo quoque prius perspecto, patrimonium illud vel pensionem vere ab eis obtineri, taliaque esse quæ eis ad vitam sustentandam satis sint: atque illa deinceps sine licentia episcopi alienari, aut exstingui, vel remitti nullatenus possint; donec beneficium ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant unde vivere possint [1]: antiquorum Canonum pœnas super his innovando.

### CAPUT III.

*Ratio distributiones quotidianas augendi præscribitur: consuetudo qua non residentes nihil vel minus tertia parte fructuum percipiunt, laudatur: absentium contumacia punitur.*

Cum beneficia ad divinum cultum atque ecclesiastica munia obeunda sint constituta ne qua in parte minuatur divinus cultus, sed ei debitum omnibus in rebus obsequium præstetur [2]: statuit sancta Synodus in ecclesiis, tam cathedralibus quam collegiatis, in quibus nullæ sunt distributiones quotidianæ [3], vel ita tenues ut verisimiliter negligantur, tertiam partem fructuum et quorumcumque proventuum et obventionum, tam digni-

---

[1] C. Non liceat; c. Episcopus; c. Cum secundum, et c. Tuis, de præb. C. Si Episcopus, eod. in VI Conc. Later. sub Alex. III, parte 3, c. 9. — [2] C. fin. de rescr. in 6. — [3] Inf. sess. 22, de reform. cap. 3.

tatum quam canonicatuum, personatuum, portionum et officiorum, separari debere, et in distributiones quotidianas converti, quæ inter dignitates obtinentes, et cæteros divinis interessentes, proportionabiliter juxta divisionem ab episcopo, etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegato, in ipsa prima fructuum deductione faciendam, dividantur : salvis tamen consuetudinibus earum ecclesiarum in quibus non residentes, seu non servientes, nihil vel minus tertia parte percipiunt : non obstantibus exemptionibus, ac aliis consuetudinibus, etiam immemorabilibus, et appellationibus quibuscumque. Crescenteque non servientium contumacia, liceat contra eos procedere juxta juris ac sacrorum Canonum dispositionem [1].

### CAPUT IV.

*Sacramenta per convenientem sacerdotum numerum exhibeantur. Ratio novas parochias erigendi traditur.*

Episcopi, etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati, in omnibus ecclesiis parochialibus, vel baptismalibus, in quibus populus ita numerosus sit ut unus rector non possit sufficere ecclesiasticis sacramentis ministrandis, et cultui divino peragendo; cogant rectores, vel alios ad quos pertinet [2], sibi tot sacerdotes ad hoc munus adjungere quot sufficiant ad sacramenta exhibenda et cultum divinum celebrandum. In iis vero in quibus,

---

[1] Cfr. sess. 23, de reform. cap. 1. C. Cum ad hoc et seq. de cler. non resid. — [2] C. fin. de Eccl. ædif.

ob locorum distantiam sive difficultatem, parochiani sine magno incommodo ad percipienda sacramenta, et divina officia audienda accedere non possunt; novas parochias, etiam invitis rectoribus, juxta formam constitutionis Alexandri III, quæ incipit, Ad audientiam [1], constituere possint. Illis autem sacerdotibus qui de novo erunt ecclesiis noviter erectis præficiendi, competens assignetur portio, arbitrio episcopi, ex fructibus ad ecclesiam matricem quomodocumque pertinentibus: et, si necesse fuerit, compellere possit populum ea subministrare quæ sufficiant ad vitam dictorum sacerdotum sustentandam: quacumque reservatione generali, vel speciali, vel affectione, super dictis ecclesiis, non obstantibus. Neque hujusmodi ordinationes et erectiones possint tolli nec impediri, ex quibuscumque provisionibus, etiam vigore resignationis, aut quibusvis aliis derogationibus vel suspensionibus.

### CAPUT V.

*Possint episcopi facere uniones perpetuas, in casibus a jure permissis.*

Ut etiam ecclesiarum status, ubi sacra Deo officia ministrantur, ex dignitate conservetur; possint episcopi etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati, juxta formam juris, sine tamen præjudicio obtinentium, facere uniones [2] perpetuas qua-

[1] Vide infra, XXII. — [2] C. Sicut unire, de excess. Prælator. Conc. Later. sub Leone X, sess. 9, de reform. curiæ; et infra, sess. 24, de reform. cap. 13. Supra, sess. 14, cap. 9 de reform.

rumcumque ecclesiarum parochialium et baptismalium, et aliorum beneficiorum, curatorum vel non curatorum, cum curatis, propter earum paupertatem, et in cæteris casibus a jure permissis, etiam si dictæ ecclesiæ vel beneficia essent generaliter vel specialiter reservata, aut qualitercumque affecta. Quæ uniones etiam non possint revocari [1], nec quoquo modo infringi vigore cujuscumque provisionis, etiam ex causa resignationis, aut derogationis, aut suspensionis.

### CAPUT VI.

*Imperitis rectoribus vicarii cum parte fructuum pro tempore deputentur: in scandalo perseverantes privari beneficiis possint.*

Quia illitterati et imperiti parochialium ecclesiarum rectores sacris minus apti sunt officiis [2], et alii propter eorum vitæ turpitudinem potius destruunt quam ædificant; episcopi, etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati, eisdem illitteratis et imperitis, si alias honestæ vitæ sint, coadjutores aut vicarios pro tempore deputare, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assignare, vel aliter providere possint; quacumque appellatione et exemptione remota. Eos vero qui turpiter et scandalose vivunt [3], postquam

---

[1] C. Unio, in fin. 10, q. 3. Cap. Ex temporis, cum seq. 16, q. 1. — [2] C. Illitteratos, 36 dist. C. Nisi cum pridem, de renun. c. 1, 38 dist. C. Cum ex eo, de elect. in 6. Conc. Toletan. VIII, can. 8. — [3] C. Quia frater, 7, q. 1. C. Ut clericorum, et seqq. de vit. et honest. cler.

præmoniti fuerint, coerceant ac castigent; et, si adhuc incorrigibiles in sua nequitia perseverent, eos beneficiis, juxta sacrorum Canonum constitutiones [1], exemptione et appellatione quacumque remota, privandi facultatem habeant.

CAPUT VII.

*Episcopi transferant una cum oneribus ecclesias quæ nequeunt instaurari; alias vero reparari procurent.*

Cum illud quoque valde curandum sit, ne ea quæ sacris ministeriis dicata sunt, temporum injuria obsolescant, et ex hominum memoria excidant; episcopi, etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati, transferre possint beneficia simplicia, etiam juris patronatus, ex ecclesiis quæ vetustate vel alias collapsæ sint, et ob eorum inopiam nequeant instaurari, vocatis iis quorum interest, in matrices, aut alias ecclesias locorum eorumdem, seu viciniorum, arbitrio suo: atque in eisdem ecclesiis erigant altaria vel capellas sub eisdem invocationibus; vel in jam erecta altaria vel capellas transferant cum omnibus emolumentis et oneribus prioribus ecclesiis impositis. Parochiales vero ecclesias, etiamsi juris patronatus sint, ita collapsas refici et instaurari procurent ex fructibus et proventibus quibuscumque ad easdem ecclesias quomodocumque pertinentibus [2]: qui si non fuerint sufficientes, omnes patronos,

---

[1] C. Felicis, de pœnis, in 6; et Clem. Multorum, de pœn. — [2] C. 1 et c. pen. de eccl. ædif. vel repar. Infra, cap. 8; et supra, sess. 7, cap. 8 de reform.

et alios qui fructus aliquos ex dictis ecclesiis provenientes percipiunt, aut, in illorum defectum, parochianos, omnibus remediis opportunis ad prædicta cogant; quacumque appellatione, exemptione et contradictione remota. Quod si nimia egestate omnes laborent, ad matrices seu viciniores ecclesias transferantur, cum facultate tam dictas parochiales quam alias ecclesias dirutas, in profanos usus, non sordidos, erecta tamen ibi cruce, convertendi.

## CAPUT VIII.

*Monasteria commendata in quibus non viget regularis observantia, et beneficia quæcumque quotannis ab Ordinario visitentur.*

Quæcumque in diœcesi ad Dei cultum spectant, ab Ordinario diligenter curari, atque iis, ubi oportet, provideri æquum est. Propterea commendata monasteria, etiam abbatiæ, prioratus, et præpositurae nuncupatæ, in quibus non viget regularis observantia, necnon beneficia tam curata quam non curata, sæcularia et regularia, qualitercumque commendata, etiam exempta, ab episcopis, etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegatis, annis singulis visitentur[1], curentque iidem episcopi congruentibus remediis, etiam per sequestrationem fructuum, ut quæ renovatione indigent aut restauratione, reficiantur : et cura animarum, si qua illis vel eorum annexis immineat, aliaque debita obsequia recte exerceantur;

---

[1] Supra, sess. 7, de reform. cap. 8; et infra, sess. 24, c. 9, et sess. ult. de regul. c. 20. Conc. Tarracon. 1, cap. 7; et Conc. Braccaren. 11, cap. 1.

appellationibus quibuscumque, privilegiis, consuetudinibus, etiam immemorabili tempore præscriptis, conservatoriis, judicum deputationibus, et eorum inhibitionibus, non obstantibus. Et, si in eis vigeret observantia regularis [1], provideant episcopi paternis admonitionibus, ut eorum regularium superiores juxta eorum regularia instituta debitam vivendi rationem observent, et observari faciant, et sibi subditos in officio contineant ac moderentur. Quod si admoniti, intra sex menses eos non visitaverint vel correxerint; tunc iidem episcopi, etiam ut delegati Sedis Apostolicæ, eos visitare possint et corrigere, prout ipsi superiores possent, juxta eorum instituta, quibuscumque appellationibus, privilegiis et exemptionibus penitus remotis et non obstantibus.

CAPUT IX.

*Quæstorum eleemosynarum nomen et usus tollitur. Indulgentias et spirituales gratias Ordinarii publicent. Duo de capitulo eleemosynas gratis accipiant.*

Cum multa a diversis antea conciliis, tam Lateranensi [2] ac Lugdunensi, quam Viennensi 3, adversus pravos eleemosynarum quæstorum abusus remedia tunc adhibita, posterioribus temporibus reddita fuerint inutilia; potiusque eorum malitia ita quotidie magno fidelium omnium

---

[1] Infra, sess. ult. d. l. — [2] Conc. Lateran. cap. 62, sub Innoc. III. C. Cum ex eo, de pœnit. et rem. — 3 Clement. Abusionibus, eod. tit. Inf. sess. ult. in decreto de Indulg. et supra, sess. 5, cap. 2 de reform.

scandalo et querela excrescere deprehendatur, ut de eorum emendatione nulla spes amplius relicta videatur : statuit, ut posthac, in quibuscumque christianæ religionis locis, eorum nomen atque usus penitus aboleatur; nec ad officium hujusmodi exercendum ullatenus admittantur, non obstantibus privilegiis, ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, piis locis, et quibusvis, cujuscumque gradus, status et dignitatis personis, concessis, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus. Indulgentias vero, aut alias spirituales gratias, quibus non ideo Christi fideles decet privari, deinceps per ordinarios locorum, adhibitis duobus de capitulo, debitis temporibus populo publicandas esse decernit. Quibus etiam eleemosynas, atque oblata sibi charitatis subsidia, nulla prorsus mercede accepta, fideliter colligendi facultas datur : ut tandem cœlestes hos Ecclesiæ thesauros non ad quæstum, sed ad pietatem exerceri [1], omnes vere intelligant.

## *Indictio futuræ sessionis.*

Sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis legatis, statuit et decrevit, proximam futuram sessionem habendam et celebrandam esse feria quinta post octavam festi Nativitatis beatæ Mariæ virginis, quæ erit 17 mensis septembris proxime futuri : hoc tamen adjecto [2], quod dictum terminum, ac unicuique sessioni in posterum præfigendum, ipsa

---

[1] Vide Const. Pii V, *Etsi Dominici*, 1567. — [2] Idem, supra, sess. 9.

sancta Synodus pro ejus arbitrio et voluntate, sicuti rebus Concilii putaverit expedire, etiam in generali congregatione, restringere et prorogare libere possit et valeat.

## SESSIO VIGESIMA SECUNDA,

QUÆ EST SEXTA SUB PIO IV, PONT. MAX.

celebrata die 17 sept. 1562.

### DOCTRINA DE SACRIFICIO MISSÆ.

Sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis legatis, ut vetus absoluta, atque omni ex parte perfecta de magno Eucharistiæ mysterio in sancta catholica Ecclesia fides atque doctrina retineatur [1], et in sua puritate, propulsatis erroribus atque hæresibus, conservetur; de ea, quatenus verum et singulare sacrificium est, Spiritus sancti illustratione edocta, hæc quæ sequuntur docet, declarat, et fidelibus populis prædicanda decernit.

CAPUT I.

*De institutione sacrosancti Missæ sacrificii.*

Quoniam sub priori Testamento, teste Apostolo Paulo, propter levitici sacerdotii imbecillitatem consummatio non erat [2]; oportuit, Deo Patre misericordiarum ita ordinante, sacerdotem alium secundum ordinem Melchisedech surgere Dominum nostrum Jesum Christum, qui posset omnes

---

[1] Supra, sess. 13, in princ. — [2] Hebr. VII, d.

quotquot sanctificandi essent, consummare, et ad perfectum adducere. Is igitur Deus et Dominus noster, etsi semel seipsum in ara crucis, morte intercedente, Deò Patri oblaturus erat, ut æternam illic redemptionem operaretur [1], quia tamen per mortem sacerdotium ejus exstinguendum non erat; in cœna novissima, qua nocte tradebatur, ut dilectæ sponsæ suæ Ecclesiæ visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret sacrificium [2], quo cruentum illud, semel in cruce peragendum repræsentaretur; ejusque memoria in finem usque sæculi permaneret [3], atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ a nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur; sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans [4], corpus et sanguinem suum sub speciebus panis et vini Deo Patri obtulit; ac sub earumdem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit; et eisdem, eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba, Hoc facite in meam commemorationem [5]. Uti semper catholica Ecclesia intellexit, et docuit. Nam celebrato veteri pascha, quod in memoriam exitus de Ægypto multitudo filiorum Israel immolabat [6], novum instituit pascha seipsum ab Ecclesia per sacerdotes sub signis visibilibus im-

---

[1] Hebr. VII, IX et X. C. Semel immolatus, cum seq. de Cons. dist. 2. — [2] Conc. Tolet. XII, cap. 5. — [3] I Cor. XI. — [4] Psalm. CIX. C. In calicem; et c. Accipite; de Cons. dist. 2. — [5] Matth. XXVI. Luc. XXII. — [6] Exod. XIII.

molandum in memoriam transitus sui ex hoc mundo ad Patrem, quando per sui sanguinis effusionem nos redemit, eripuitque de potestate tenebrarum [1], et in regnum suum transtulit. Et hæc quidem illa munda oblatio est [2], quæ nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari potest; quam Dominus per Malachiam nomini suo, quod magnum futurum esset in gentibus, in omni loco mundam offerendam prædixit; et quam non obscure innuit apostolus Paulus Corinthiis scribens, cum dicit, non posse eos qui participatione mensæ dæmoniorum polluti sunt, mensæ Domini participes fieri [3]: per mensam altare utrobique intelligens. Hæc denique illa est, quæ per varias sacrificiorum, naturæ et legis tempore, similitudines figurabatur [4]; utpote quæ bona omnia, per illa significata, velut illorum omnium consummatio et perfectio complectitur.

### CAPUT II.

*Sacrificium visibile, esse propitiatorium pro vivis et defunctis.*

Et quoniam in divino hoc sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, et incruente immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruente obtulit [5]; docet sancta Synodus, sacrificium istud vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri ut, si cum vero corde et recta fide, cum metu et reverentia, contriti ac pœnitentes, ad Deum accedamus, misericordiam con-

---

[1] Col. I. — [2] Malach. I. — [3] I Cor. X. d. C. Non satis, 34, q. I. — [4] Gen. IV et XXII. Levit. I, II et III, et alibi. — [5] Hebr. IX.

sequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam et donum pœnitentiæ concedens, crimina et peccata, etiam ingentia, dimittit [1]: una enim eademque est hostia, idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa. Cujus quidem oblationis, cruentæ inquam, fructus per hanc uberrime percipiuntur: tantum abest ut illi per hanc quovis modo derogetur. Quare non solum pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus, et aliis necessitatibus, sed et pro defunctis in Christo nondum ad plenum purgatis [2], rite, juxta Apostolorum traditionem, offertur.

### CAPUT III.

### *De Missis in honorem sanctorum.*

Et quamvis in honorem et memoriam sanctorum nonnullas interdum Missas Ecclesia celebrare consueverit [3], non tamen illis sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronavit; unde nec sacerdos dicere solet, Offero tibi sacrificium, Petre, vel Paule; sed Deo de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat, ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam facimus in terris.

---

[1] August. lib. 10 de Civit. Dei, c. 20. — [2] Infra, can. 3; et sess. 25, in princ. — [3] August. de Civit. Dei lib. 8, c. 27 .Inf. can. 5; et sess. 25, de Invoc. Sanctorum.

CAPUT IV.

## *De Canone Missæ.*

Et cum sancta sancte administrari conveniat, sitque hoc omnium sanctissimum sacrificium [1]; Ecclesia catholica, ut digne reverenterque offerretur ac perciperetur, sacrum Canonem multis ante sæculis instituit [2], ita ab omni errore purum, ut nihil in eo contineatur quod non maxime sanctitatem ac pietatem quamdam redoleat, mentesque offerentium in Deum erigat. Is enim constat cum ex ipsis Domini verbis, tum ex Apostolorum traditionibus, ac sanctorum quoque Pontificum piis institutionibus.

CAPUT V.

## *De solemnibus Missæ sacrificii cæremoniis.*

Cumque natura hominum ea sit [3], ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli; propterea pia mater Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quædam submissa voce, alia vero elatiore in Missa pronuntiarentur, instituit. Cæremonias item adhibuit [4], ut mysticas benedictiones, lumina, thy-

---

[1] C. Nihil; de Cons. dist. 2. — [2] Ambros. de Sacram. l. 4, c. 6. Augustin. ad Januar. super illis verbis Pauli, *Cætera cum venero disponam;* et Serm. de corp. Christi; et Ep. ad Paulin. Ex apostolica vero tradit. emanasse, testantur c. Jacobus cum glos. de Cons. dist. 1; Vigilius papa, Epist. ad Euther. et Innoc. III in c. Cum Marthæ, de cel. Miss. — [3] Aug. l. 3 de Lib. Arbit. c. 10, Humana autem anima. — [4] Infra, can. 7.

miamata, vestes, aliaque id genus multa, ex Apostolica disciplina et traditione, quo et majestas tanti sacrificii commendaretur, et mentes fidelium per hæc visibilia religionis et pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur.

CAPUT VI.

*De Missa in qua solus sacerdos communicat.*

Optaret quidem sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam, Eucharistiæ perceptione communicarent [1], quo ad eos sanctissimi hujus sacrificii fructus uberior proveniret: nec tamen, si id non semper fiat, propterea Missas illas in quibus solus sacerdos sacramentaliter communicat, ut privatas et illicitas damnat, sed probat, atque adeo commendat [2]; siquidem illæ quoque Missæ vere communes censeri debent, partim, quod in eis populus spiritualiter communicet; partim vero, quod a publico Ecclesiæ ministro non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Christi pertinent, celebrentur.

---

[1] Sicut in primitiva Ecclesia factum testatur c. Omnes fideles, de Cons. dist. 1, et c. Peracta, eod. dist. 2. — [2] Alioqui nec Fabianus de Cons. dist. 2, c. Et si non; nec Conc. Eliberit. de Cons. dist. 2, c. Omnis homo; nec 1 Toletan. cap. 13, probasset certis tantum temporibus communicantes.

### CAPUT VII.

### *De aqua, in calice offerendo, vino miscenda.*

Monet deinde sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesia sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent [1] : tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur, tum etiam quia e latere ejus aqua simul cum sanguine exierit [2]. Quod sacramentum hac mixtione recolitur : et cum aquæ in Apocalypsi beati Joannis populi dicantur [3], ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur.

### CAPUT VIII.

### *De Missa vulgari lingua passim non celebranda, et mysteriis ejus populo explicandis.*

Etsi Missa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est patribus, ut vulgari passim lingua celebraretur [4]. Quamobrem, retento ubiquecujusque ecclesiæ antiquo, et a sancta Romana Ecclesia, omnium ecclesiarum matre et magistra, probato ritu, ne oves Christi esuriant, neve parvuli panem petant et non sit qui frangat eis [5]; mandat sancta Synodus pasto-

---

[1] Syn. VI, c. 32. Conc. Carth. III, c. 24; Braccarens. III, c. 1. Ex Cyprian. lib. 2, epist. 3. Triburiens. cap. 19; et Florentin. de sacram. Euch. C. In Sacram. c. Non oport. c. Cum omne, et c. In Calicem, de Cons. dist. 2. C. Cum Marthæ, § Quæsivisti, de celeb. Miss. — [2] Joan. XIX. — [3] Apoc. XVII. — [4] Latini græce, et vicissim Græci latine celebrare prohibentur, ex Const. Pii V, *Providentia*, 1566. — [5] Thren. IV.

ribus, et singulis curam animarum gerentibus [1], ut frequenter inter Missarum celebrationem, vel per se, vel per alios, ex iis quæ in Missa leguntur aliquid exponant, atque inter cætera sanctissimi hujus sacrificii mysterium aliquod declarent, diebus præsertim dominicis et festis.

CAPUT IX.

*Prolegomenon canonum sequentium.*

Quia vero adversus veterem hanc in sacrosancto Evangelio, Apostolorum traditionibus, sanctorumque Patrum doctrina fundatam fidem, hoc tempore multi disseminati sunt errores, multaque a multis docentur atque disputantur; sacrosancta Synodus, post multos gravesque his de rebus mature habitos tractatus, unanimi patrum omnium consensu, quæ huic purissimæ fidei sacræque doctrinæ adversantur, damnare, et a sancta Ecclesia eliminare, per subjectos hos canones, constituit.

## *De Sacrificio Missæ.*

CANON I.

Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verum et proprium sacrificium, aut quod offerri non sit aliud quam nobis Christum ad manducandum dari : anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit, illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem [2], Christum non instituisse

---

[1] Sup. sess. 5, c. 2 de reform. et infra. sess. 24, c. 7 de reform. — [2] I Cor XI.

Apostolos sacerdotes [1]; aut non ordinasse, ut ipsi aliique sacerdotes offerrent corpus et sanguinem suum : anathema sit.

CANON III.

Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantum esse laudis et gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatiorum [2]; vel soli prodesse sumenti; neque pro vivis et defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus et aliis necessitatibus offerri debere : anathema sit.

CANON IV.

Si quis dixerit, blasphemiam irrogari sanctissimo Christi sacrificio in cruce peracto, per Missæ sacrificium, aut illi per hoc derogari : anathema sit.

CANON V.

Si quis dixerit, imposturam esse Missas celebrare in honorem sanctorum [3], et pro illorum intercessione apud Deum obtinenda, sicut Ecclesia intendit : anathema sit.

CANON VI.

Si quis dixerit, Canonem Missæ errores continere [4], ideoque abrogandum esse : anathema sit.

CANON VII.

Si quis dixerit, cæremonias [5], vestes et externa

---

[1] Luc. XXII. Supra, cap. 1 de hoc sacrif.— [2] Supra, cap. 2, ibid. — [3] Supra, c. 3, ibid. — [4] Sup. c. 4, ibid. — [5] C. Sane, de celebrat. Miss. Supra, cap. 5, ibid.

signa quibus in Missarum celebratione Ecclesia catholica utitur, irritabula impietatis esse magis, quam officia pietatis : anathema sit.

CANON VIII.

Si quis dixerit, Missas in quibus solus sacerdos sacramentaliter communicat, illicitas esse, ideoque abrogandas [1] : anathema sit.

CANON IX.

Si quis dixerit, Ecclesiæ Romanæ ritum, quo submissa voce pars canonis et verba consecrationis proferuntur, damnandum esse; aut lingua tantum vulgari Missam celebrari debere [2] ; aut aquam non miscendam esse vino in calice offerendo [3], eo quod sit contra Christi institutionem : anathema sit.

## DECRETUM DE OBSERVANDIS ET EVITANDIS IN CELEBRATIONE MISSÆ.

Quanta cura adhibenda sit ut sacrosanctum Missæ sacrificium omni religionis cultu ac veneratione celebretur, quivis facile existimare poterit, qui cogitarit, maledictum in sacris Litteris eum vocari qui facit opus Dei negligenter [4]. Quod si necessario fatemur nullum aliud opus adeo sanctum ac divinum a Christi fidelibus tractari posse, quam hoc ipsum tremendum mysterium, quo vivifica illa hostia, qua Deo Patri reconciliati sumus, in altari per sacerdotes quotidie immolatur; satis etiam apparet, omnem operam et diligentiam

[1] Supra, cap. 6, de hoc sacrif. — [2] Sup. c. 8, ibid. — [3] C. In sacramentor. de Cons dist. 2. — [4] Jer. XLVIII.

in eo ponendam esse, ut quanta maxima fieri potest interiori cordis munditia et puritate, atque exteriori devotionis ac pietatis specie peragatur [1]. Cum igitur multa jam sive temporum vitio, sive hominum incuria et improbitate irrepsisse videantur, quæ a tanti sacrificii dignitate aliena sunt; ut ei debitus honor et cultus ad Dei gloriam et fidelis populi ædificationem restituatur, decernit sancta Synodus, ut ordinarii locorum episcopi ea omnia prohibere atque e medio tollere sedulo curent ac teneantur, quæ vel avaritia, idolorum servitus [2], vel irreverentia, quæ ab impietate vix sejuncta esse potest, vel superstitio, veræ pietatis falsa imitatrix, induxit. Atque ut multa paucis comprehendantur, in primis, quod ad avaritiam pertinet, cujusvis generis mercedum conditiones, pacta, et quidquid pro Missis novis celebrandis datur, necnon importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones potius quam postulationes, aliaque hujusmodi quæ a simoniaca labe, vel certe a turpi quæstu non longe absunt, omnino prohibeant. Deinde, ut irreverentia vitetur, singuli in suis diœcesibus interdicant, ne cui vago et ignoto sacerdoti Missas celebrare liceat. Neminem præterea, qui publice et notorie criminosus sit, aut sancto altari ministrare, aut sacris interesse permittant; neve patiantur privatis in domibus [3], atque omnino extra ecclesiam, et ad divinum tan-

---

1 Supra, sess. 13, cap. 7 de sacr. Euch. — 2 Eph. v. — 3 Conc. Laodicen. can. 58. Conc. Carthag. II, can 9. C. Sicut, cum seq. c. Hic ergo; c. Nullus presbyter, et c. Clericos, de Cons. dist. 1. Anacletus, Epist. 1.

tum cultum dedicata oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda et visitanda, sanctum hoc sacrificium a sæcularibus aut regularibus quibuscumque peragi [1]; ac nisi prius, qui intersint, decenter composito corporis habitu, declaraverint se mente etiam ac devoto cordis affectu, non solum corpore, adesse. Ab ecclesiis vero musicas eas [2] ubi sive organo sive cantu lascivum aut impurum aliquid misceţur, item sæculares omnes actiones [3], vana atque adeo profana colloquia, deambulationes, strepitus, clamores arceant; ut domus Dei vere domus orationis [4] esse videatur ac dici possit. Postremo, ne superstitioni locus aliquis detur, edicto et pœnis propositis caveant, ne sacerdotes aliis quam debitis horis celebrent; neve ritus alios, aut alias cæremonias et preces in Missarum celebratione adhibeant, præter eas quæ ab Ecclesia probatæ, ac frequenti et laudabili usu receptæ fuerint. Quarumdam vero Missarum, et candelarum certum numerum, qui magis a superstitioso cultu quam a vera religione inventus est, omninò ab Ecclesia removeant: doceantque populum, quis sit et a quo potissimum proveniat sanctissimi hujus sacrificii tam pretiosus ac cœlestis fructus. Moneant etiam eumdem populum, ut frequenter ad suas parochias [5], saltem diebus dominicis et majoribus festis, accedant. Hæc igitur omnia, quæ

---

[1] C. Auctoritate, de priv. in 6. — [2] Conc. Antissiod. cap. 9, et Cabillon. sub Vitaliano, cap. 19. — [3] Pœnas pecuniarias adjecit Pius V in Bulla *Cum primum*, 1566. — [4] Isai. LIX. Matth. XXII. — [5] Cap. 2 de paroch. Conc. Agath. c. 21. et 63.

summatim enumerata sunt, omnibus locorum Ordinariis ita proponuntur, ut non solum ea ipsa, sed quæcumque alia huc pertinere visa fuerint, ipsi, pro data sibi a sacrosancta Synodo potestate, ac etiam ut delegati Sedis Apostolicæ, prohibeant, mandent, corrigant, statuant; atque ad ea inviolate servanda censuris ecclesiasticis, aliisque pœnis, quæ illorum arbitrio constituentur, fidelem populum compellant: non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus ac consuetudinibus quibuscumque.

## DECRETUM DE REFORMATIONE.

Eadem sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis legatis, ut reformationis negotium prosequatur, hæc, in præsenti sessione, statuenda censuit.

### CAPUT I.

*Canones de vita et honestate clericorum innovantur.*

Nihil est quod alios magis ad pietatem et Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita [1] et exemplum qui se divino ministerio dedicarunt [2]; cum enim a rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciantur, in eos, tanquam in speculum [3], reliqui oculos conjiciunt, ex iisque sumunt quod imitentur. Quapropter sic decet

---

[1] Infra, sess. ult. de ref. cap. 1. — [2] C. His igitur, dist. 23. — [3] Matth. v. Tit. II. C. Qualiter 17, de accus. Cap. Cleros, 21 dist.

omnino clericos in sortem Domini vocatos, vitam moresque suos omnes componere, ut habitu [1], gestu, incessu, sermone aliisque omnibus rebus nil nisi grave, moderatum ac religione plenum præ se ferant; levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem. Cum igitur, quo majore in Ecclesia Dei et utilitate et ornamento hæc sunt, ita etiam diligentius sint observanda; statuit sancta Synodus, ut, quæ alias a summis Pontificibus et a sacris Conciliis de clericorum vita, honestate, cultu doctrinaque retinenda, ac simul de luxu, comessationibus, choreis, aleis, lusibus, ac quibuscumque criminibus, necnon sæcularibus negotiis fugiendis, copiose ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum iisdem pœnis, vel majoribus, arbitrio Ordinarii imponendis, observentur; nec appellatio exsecutionem hanc, quæ ad morum correctionem pertinet, suspendat. Si qua vero ex his in desuetudinem abiisse compererint, ea quamprimum in usum revocari, et ab omnibus accurate custodiri, studeant; non obstantibus consuetudinibus quibuscumque; ne subditorum neglectæ emendationis ipsi condignas, Deo vindice, pœnas persolvant.

---

[1] Sess. 14, in prooemio; et sess. 24, de reform. c. 12, toto tit. de vit. et hon. cler. Extra in 6, et Clem. c. Non oportet, in 2 de Cons. dist. 5. C. Canonum, 14, q. 4. C. Credo, 21, q. 3. Conc. Carthag. III, c. 15. Conc. Chalced. can. 3. Conc. Arelat. II, c. 14. I Conc. Matiscon. cap. 5, et II Nicæn. c. 16; et IV Carth. cap. 44 et seqq.

CAPUT II.

*Quinam ad cathedrales ecclesias assumendi.*

Quicumque posthac ad ecclesias cathedrales erit assumendus, is non solum natalibus, ætate, moribus, et vita ac aliis quæ a sacris Canonibus requiruntur [1], plene sit præditus, verum etiam in sacro Ordine antea, saltem sex mensium spatio, constitutus. Quarum rerum instructio, si ejus notitia nulla aut recens in curia fuerit, a Sedis Apostolicæ legatis, seu nuntiis provinciarum, aut ejus Ordinario, eoque deficiente, a vicinioribus Ordinariis, sumatur. Scientia vero præter hæc ejusmodi polleat, ut muneris sibi injungendi necessitati possit satisfacere; ideoque antea in universitates [2] studiorum magister, sive doctor, aut licentiatus in sacra theologia vel jure canonico, merito sit promotus, aut publico alicujus academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur. Quod si regularis fuerit, a superioribus suæ religionis similem fidem habeat. Prædicti autem omnes, unde instructio seu testificatio erit sumenda, hæc fideliter et gratis referre teneantur: alioquin eorum conscientias graviter

---

[1] C. Cum in cunctis, et c. Cum nobis, de elec. Cap. Grave nimis, de præb. et infra, sess. 24, cap. 1 de reform. Conc. Sardicen. c. 13. Conc. Rom. sub Nicol. I, vers. Ut nullus laicus. Conc. Braccaren. 1, cap. 20. C. De Syracusanæ, 28 dist. et 61 dist. per totam. Supra, sess. 7, cap. 1 de reform. — [2] Vide Const. Pii V, *Quamvis*, 1568.

oneratas esse scient, ac Deum et superiores suos habebunt ultores.

CAPUT III.

*Creandæ distributiones quotidianæ ex tertia parte quorumcumque fructuum : portio absentium quibus cedat : certi casus excepti.*

Episcopi, etiam tanquam delegati Apostolici, ex fructibus et proventibus quibuscumque omnium dignitatum, personatuum, et officiorum, in ecclesiis cathedralibus vel collegiatis existentium, tertiam partem in distributiones [1], eorum arbitrio assignandas, dividere possint : ut scilicet qui eas obtinent, si personaliter competens sibi servitium, juxta formam ab eisdem episcopis præscribendam, quolibet die statuto non impleverint, illius diei distributionem amittant, nec ejus quoquo modo dominium acquirant, sed fabricæ ecclesiæ, quatenus indigeat, aut alteri pio loco, arbitrio Ordinarii applicetur. Crescente vero contumacia, contra eos juxta sacrorum Canonum constitutiones procedant [2]. Quod si alicui ex prædictis dignitatibus in ecclesiis cathedralibus vel collegiatis, de jure, seu consuetudine, jurisdictio, administratio vel officium non competat, sed extra civitatem in diœcesi cura animarum immineat [3], cui is qui dignitatem obtinet incumbere voluerit ; tunc, pro tempore quo in curata ecclesia resederit ac ministraverit, tanquam præ-

[1] Supra, sess. 21, de ref. cap. 3. — [2] Toto tit. de Cler. non resid. et c. Cum ex eo, de elect. in 6. — [3] Vide Const. 63 Pii V, *Cupientes*, 1568.

sens sit ac divinis intersit, in ecclesiis cathedralibus ac collegiatis habeatur. Hæc in iis tantum ecclesiis constituta intelligantur, in quibus nulla est consuetudo, vel statutum, ut dictæ dignitates non servientes aliquid amittant, quod ad tertiam partem dictorum fructuum et proventuum ascendat : non obstantibus consuetudinibus, etiam immemorabilibus, exemptionibus et constitutionibus, etiam juramento et quavis auctoritate firmatis.

### CAPUT IV.

*In quacumque cathedrali vel collegiata, majoribus necdum initiati vocem in capitulo non habeant : quid præstare teneantur ad eas promoti ; quive deinceps promovendi.*

Quicumque in cathedrali, vel collegiata, sæculari, vel regulari ecclesia divinis mancipatus officiis, in subdiaconatus ordine saltem constitutus non sit, vocem in hujusmodi ecclesiis, in capitulo non habeat, etiamsi hoc sibi ab aliis libere fuerit concessum. Ii vero qui dignitates, personatus, officia, præbendas, portiones, ac quælibet alia beneficia in dictis ecclesiis obtinent, aut in posterum obtinebunt, quibus onera varia sunt annexa, videlicet, ut alii Missas, alii Evangelium, alii Epistolas dicant seu cantent, quocumque ii privilegio, exemptione, prærogativa, generis nobilitate sint insigniti, teneantur, justo impedimento cessante, infra annum Ordines suscipere requisitos [1] : alioquin pœnas incurrant,

---

[1] Juxta c. Præterea, cum gloss. de ætat. et qual. et c. Si is, de instit. in 6.

juxta constitutionem concilii Viennensis, quæ incipit, Ut ii qui, quam præsenti decreto innovat : cogantque episcopi eos diebus statutis dictos ordines per seipsos exercere [1], ac cætera omnia officia, quæ debent in cultu divino præstare, sub eisdem et aliis, etiam gravioribus, pœnis, arbitrio eorum imponendis. Nec aliis in posterum fiat provisio, nisi iis qui jam ætatem et cæteras habilitates integre habere dignoscantur : aliter irrita sit provisio.

CAPUT V.

*Dispensationes extra curiam episcopo committantur, et ab eo examinentur.*

Dispensationes, quacumque auctoritate concedendæ, si extra Romanam curiam committendæ erunt, committantur Ordinariis illorum qui eas impetraverint; eæ vero quæ gratiose concedentur, suum non sortiantur effectum, nisi prius ab eisdem, tanquam delegatis Apostolicis, summarie tantum, et extrajudicialiter cognoscatur, expressas preces surreptionis vel obreptionis vitio non subjacere.

CAPUT VI.

*Circumspecte commutandæ ultimæ voluntates.*

In commutationibus ultimarum voluntatum, quæ non nisi ex justa et necessaria causa fieri debent [3], episcopi, tanquam delegati Sedis Apostolicæ, summarie et extrajudicialiter cogno-

---

[1] Vide inf. XXIII. — [2] Infra, sess. 24, cap. 11 de reform. — [3] Infra, sess. ult. de reform. cap. 4.

scant, nihil in precibus, tacita veritate vel suggesta falsitate fuisse narratum, priusquam commutationes prædictæ executioni demandentur.

CAPUT VII.

*Innovatur cap.* Romana *de Appel lationibus, in Sexto.*

Legati et nuntii Apostolici, patriarchæ, primates et metropolitani, in appellationibus ad eos interpositis, in quibusvis causis, tam in admittendis appellationibus, quam in concedendis inhibitionibus post appellationem, servare teneantur formam et tenorem sacrarum constitutionum, et præsertim Innocentii IV, quæ incipit, Romana [1]; quacumque consuetudine, etiam immemorabili, aut stylo vel privilegio, in contrarium non obstantibus : aliter inhibitiones et processus, et inde secuta quæcumque, sint ipso jure nulla.

CAPUT VIII.

*Episcopi pias omnium dispositiones exsequantur : quæcumque pia loca visitent, dummodo non sub immediata regum protectione sint.*

Episcopi, etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati, in casibus a jure concessis omnium piarum dispositionum, tam in ultima voluntate quam inter vivos, sint exsecutores [2], habeant jus visitandi hospitalia, collegia quæcumque, ac confraternitates laicorum [3], etiam quas scholas sive quocum-

---

[1] In Conc. Lugdun. Vide infra, XXIV. — [2] Clem. Quia contingit, de relig. dom. — [3] Vide Const. Clement. VIII, *Quæcumque*, 1604.

que alio nomine vocant; non tamen quæ sub regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia, eleemosynas Montis Pietatis sive charitatis, et pia loca omnia, quomodocumque nuncupentur, etiamsi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis privilegio sint munita; ac omnia quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos instituta sunt, ipsi ex officio suo, juxta sacrorum Canonum statuta cognoscant[1] et exsequantur: non obstantibus quacumque consuetudine, etiam immemorabili, privilegio, aut statuto.

CAPUT IX.

*Administratores quorumcumque piorum locorum reddant rationem Ordinario, nisi aliter in fundatione sit cautum.*

Administratores, tam ecclesiastici quam laici, fabricæ cujusvis ecclesiæ, etiam cathedralis, hospitalis[2], confraternitatis, eleemosynæ Montis Pietatis, et quorumcumque piorum locorum[3], singulis annis teneantur reddere rationem administrationis Ordinario: consuetudinibus et privilegiis quibuscumque in contrarium sublatis, nisi secus forte in institutione et ordinatione talis ecclesiæ seu fabricæ expresse cautum esset.

---

[1] C. Nos quidem; c. Si hæredes; c. Tua, et c. Joannes, de Testam. — [2] Sup. sess. 7, cap. ult. de reform. — [3] Clem. Quia contingit, § Ut autem permissa, de relig. domib. Infra, sess. 25, cap. 8 de reform.

Quod si ex consuetudine, aut privilegio, aut ex constitutione aliqua loci, aliis ad id deputatis ratio reddenda esset, tunc cum iis adhibeatur etiam Ordinarius: et aliter factæ liberationes dictis administratoribus minime suffragentur.

CAPUT X.

*Notarii episcoporum examini et judicio subjaceant.*

Cum ex notariorum imperitia plurima damna, et multarum occasio litium oriatur; possit episcopus quoscumque notarios, etiamsi Apostolica, imperiali aut regia auctoritate creati fuerint, etiam tanquam delegatus Sedis Apostolicæ, examinatione adhibita, eorum sufficientiam scrutari; illisque non idoneis repertis, aut quandocumque in officio delinquentibus, officii ejus in negotiis, litibus et causis ecclesiasticis ac spiritualibus exercendi usum, perpetuo aut ad tempus prohibere. Neque eorum appellatio interdictionem Ordinarii suspendat.

CAPUT XI.

*Bonorum cujuscumque ecclesiæ, aut pii loci occupatores puniuntur.*

Si quem clericorum, vel laicorum [1], quacumque is dignitate, etiam imperiali, aut regali, præ-

---

[1] Conc. v Aurelian. cap. 13 et seqq. Concil. Triburiens. 1, cap. 7. Conc. Aurelian. III, c. 17. Conc. Turonens. II, cap. 25. Conc. Maguntiense, sub Leone IV, cap. 6 et 11. Conc. Aquisgranens. sub Steph. V, cap. 88. Conc. Lateran. sub Leone X, sess. 9 et 10. C. Prædia, cum seq. 12, q. 2.

fulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas [1] occupaverit, ut alicujus ecclesiæ, seu cujusvis sæcularis vel regularis beneficii, Montium Pietatis, aliorumque piorum locorum jurisdictiones, bona, census ac jura, etiam feudalia, et emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascumque obventiones, quæ in ministrorum et pauperum necessitates converti debent, per se vel alios, vi vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas clericorum, aut laicorum, seu quacumque arte aut quocumque quæsito colore, in proprios usus convertere, illosque usurpare præsumpserit, seu impedire ne ab iis ad quos jure pertinent percipiantur; is anathemati tamdiu subjaceat, quamdiu jurisdictiones, bona, res, jura, fructus et redditus quos occupaverit, vel qui ad eum quomodocumque, etiam ex donatione suppositæ personæ, pervenerint, ecclesiæ, ejusque administratori, sive beneficiato, integre restituerit; ac deinde a Romano Pontifice absolutionem obtinuerit. Quod si ejusdem ecclesiæ patronus fuerit, etiam jure patronatus ultra prædictas pœnas eo ipso privatus existat. Clericus vero qui nefandæ fraudis et usurpationis hujusmodi fabricator seu consentiens fuerit, eisdem pœnis subjaceat; necnon quibuscumque beneficiis privatus sit, et ad quæcumque alia beneficia inhabilis efficiatur; et a suorum Ordinum exsecutione, etiam post integram satisfactionem, et absolutionem, sui Ordinarii arbitrio suspendatur.

---

[1] I Tim. vi. — [2] Vide Bullam Cœnæ, clausula 17.

## DECRETUM
## SUPER PETITIONE CONCESSIONIS CALICIS.

Insuper, cum eadem sacrosancta Synodus superiori sessione [1] duos articulos, alias propositos, et tum nondum discussos, videlicet : An rationes quibus sancta catholica Ecclesia adducta fuit ut communicaret laicos, atque etiam non celebrantes sacerdotes, sub una panis specie, ita sint retinendæ, ut nulla ratione calicis usus cuiquam sit permittendus ; et, An, si honestis et christianæ charitati consentaneis rationibus concedendus alicui vel nationi vel regno calicis usus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit, et quænam illæ sint ; in aliud tempus, oblata sibi occasione, examinandos atque definiendos reservaverit : nunc, eorum pro quibus petitur saluti optime consultum volens, decrevit, integrum negotium ad sanctissimum Dominum nostrum esse referendum, prout præsenti decreto refert ; qui pro sua singulari prudentia id efficiat quod utile reipublicæ christianæ, et salutare petentibus usum calicis, fore judicaverit.

## *Indictio futuræ sessionis.*

Insuper eadem sacrosancta Tridentina Synodus diem futuræ sessionis ad feriam quintam post octavam festivitatis Omnium Sanctorum, quæ erit dies 12 mensis novembris, indicit ; et in ea decernetur de sacramento Ordinis et de sacramento Matrimonii, etc.

*Prorogata fuit sessio usque ad diem 15 julii 1563.*

[1] Sup. sess. 21, can. 4; et sess. 13, in decr. prorog.

# SESSIO VIGESIMA TERTIA,

QUÆ EST SEPTIMA SUB PIO IV, PONT. MAX.

celebrata die 15 julii 1563.

## VERA ET CATHOLICA DOCTRINA DE SACRAMENTO ORDINIS

*Ad condemnandos errores nostri temporis, a sancta Synodo Tridentina decreta, et publicata sessione septima.*

### CAPUT I.

*De institutione sacerdotii novæ legis.*

Sacrificium et sacerdotium ita Dei ordinatione conjuncta sunt, ut utrumque in omni lege exstiterit [1]. Cum igitur in Novo Testamento sanctum Eucharistiæ sacrificium visibile ex Domini institutione catholica Ecclesia acceperit; fateri etiam oportet, in ea novum esse visibile et externum sacerdotium, in quod vetus translatum est [2]. Hoc autem ab eodem Domino Salvatore nostro institutum esse, atque Apostolis, eorumque successoribus in sacerdotio, potestatem traditam consecrandi, offerendi, et ministrandi corpus et sanguinem ejus [3], necnon et peccata dimittendi et retinendi, sacræ Litteræ ostendunt, et catholicæ Ecclesiæ traditio semper docuit.

---

[1] Cyprian. lib. I advers. Judæos. — [2] Hebr. VII. — [3] Matth. XVI. Marc. XIV. Luc. XXII. Joan. XX.

CAPUT II.

## *De septem Ordinibus.*

Cum autem divina res sit tam sancti sacerdotii ministerium, consentaneum fuit, quo dignius et majori cum veneratione exerceri posset, ut in Ecclesiæ ordinatissima dispositione plures et diversi essent ministrorum ordines [1], qui Sacerdotio ex officio deservirent; ita distributi, ut qui jam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad majores ascenderent: nam non solum de sacerdotibus, sed et de diaconis sacræ Litteræ apertam mentionem faciunt [2]; et quæ maxime in illorum ordinatione attendenda sunt, gravissimis verbis docent; et ab ipso Ecclesiæ initio sequentium ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum propria ministeria, subdiaconi scilicet, acolythi, exorcistæ, lectoris et ostiarii, in usu fuisse cognoscuntur, quamvis non pari gradu; nam subdiaconatus ad majores ordines a Patribus [3] et sacris conciliis [4] refertur, in quibus et de aliis inferioribus frequentissime legimus.

---

[1] Inf. can. 2, et cap. 17 de reform.—[2] I Tim. III, et Act. XXI. — [3] Ignatius, Epist. ad Antioch. Tertullian. de Præscript. lib. 1, cap. 41. Cyprian. Epist. 55. — [4] Conc. Rom. III, sub. Silvest. Eliberit. c. 33. Carthag. IV, c. 5 et seqq. C. Nullus, ult. 60 dist. C. Si quis eorum; c. Erubescant; et c. Nemo, dist. 32. C. A multis, de æt. et qual. et c. Miramur, de ser. non ord.

CAPUT III.

*Ordinem vere esse sacramentum.*

Cum Scripturæ testimonio, Apostolica traditione, et Patrum unanimi consensu perspicuum sit, per sacram Ordinationem, quæ verbis et signis exterioribus perficitur, gratiam conferri; dubitare nemo debet, Ordinem esse vere et proprie unum ex septem sanctæ Ecclesiæ Sacramentis: inquit enim Apostolus: Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te, per impositionem manuum mearum [1]; non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis [2].

CAPUT IV.

*De ecclesiastica hierarchia et ordinatione.*

Quoniam vero in sacramento Ordinis [3], sicut et in Baptismo et Confirmatione, character imprimitur, qui nec deleri nec auferri potest; merito sancta Synodus damnat eorum sententiam qui asserunt, Novi Testamenti sacerdotes temporariam tantummodo potestatem habere, et semel rite ordinatos, iterum laicos effici posse, si verbi Dei ministerium non exerceant. Quod si quis omnes Christianos promiscue Novi Testamenti sacerdotes esse, aut omnes pari inter se potestate spirituali præditos affirmet; nihil aliud facere videtur, quam ecclesiasticam hierarchiam, quæ est [4] ut

---

[1] II Tim. 1 b. I Tim. 4 d. — [2] II Tim. 1 b. — [3] Sup. sess. 7, de Sacr. in genere, can. 9; et inf. can. 4. — [4] Can. 6.

castrorum acies ordinata, confundere; perinde ac si contra beati Pauli doctrinam [1] omnes Apostoli, omnes prophetæ omnes evangelistæ, omnes pastores, omnes sint doctores. Proinde sacrosancta Synodus declarat, præter cæteros ecclesiasticos gradus, episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc hierarchicum ordinem præcipue pertinere; et positos, sicut idem Apostolus ait, a Spiritu sancto, regere Ecclesiam Dei [2]; eosque presbyteris superiores esse [3]; ac sacramentum Confirmationis conferre; ministros Ecclesiæ ordinare; atque alia pleraque peragere ipsos posse [4]: quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent. Docet insuper sacrosancta Synodus, in ordinatione episcoporum, sacerdotum, et cæterorum ordinum, nec populi [5], nec cujusvis sæcularis potestatis, et magistratus consensum, sive vocationem, sive auctoritatem, ita requiri, ut sine ea irrita sit ordinatio: quin potius decernit, eos qui tantummodo a populo, aut sæculari potestate ac magistratu vocati et instituti, ad hæc ministeria exercenda ascendunt, et qui ea propria temeritate sibi sumunt, omnes non Ecclesiæ ministros, sed fures et latrones, per ostium non ingressos [6], habendos esse. Hæc sunt quæ generatim sacræ Synodo vi-

---

[1] I Cor. XII. Eph. IV. C. Cum ex injuncto, de hær. — [2] Act. X. — [3] Cœlest. I, Epist. ad episc. Gall. cap. I. — [4] Sup. sess. 7 de Confirm. can. 3. Conc. Hispalens. II, c. 5, 7, et alibi. — [5] Laodicen. Conc. cap. 13. — [6] Joan. X. C. Ordinationes I, q. I; et c. Relatum, de Jur. pat.

sum est Christi fideles de sacramento Ordinis docere. His autem contraria, certis et propriis canonibus in hunc, qui sequitur, modum damnare constituit; ut omnes, adjuvante Christo, fidei regula utentes, in tot errorumt enebris catholicam veritatem facilius agnoscere et tenere possint.

## *De sacramento Ordinis.*

CANON I.

Si quis dixerit, non esse in novo Testamento sacerdotium visibile et externum [1], vel non esse potestatem aliquam consecrandi et offerendi verum corpus et sanguinem Domini, et peccata remittendi et retinendi [2]; sed officium tantum, et nudum ministerium prædicandi Evangelium; vel eos qui non prædicant, prorsus non esse sacerdotes : anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit, præter sacerdotium non esse in Ecclesia catholica alios ordines [3], et majores et minores, per quos, velut per gradus quosdam, in sacerdotium tendatur [4] : anathema sit.

CANON III.

Si quis dixerit, Ordinem, sive sacram Ordinationem, non esse vere et proprie sacramentum [5], a Christo Domino institutum, vel esse figmentum quoddam humanum, excogitatum a viris

[1] Supr. c. 1 de hoc sacrament. — [2] Matth. XVI. C. Manet, cum seq. 24, q. 1. — [3] C. In singulis, cum seq. dist. 77. Supra, c. 2 de hoc sacram. — [4] Infra, de reform. c. 13. — [5] Supra, c. 1 de hoc sacr.

rerum ecclesiasticarum imperitis; aut esse tantum ritum quemdam eligendi ministros verbi Dei et sacramentorum : anathema sit.

CANON IV.

Si quis dixerit, per sacram Ordinationem non dari Spiritum sanctum; ac proinde frustra episcopos dicere, Accipe Spiritum sanctum; aut per eam non imprimi characterem; vel eum qui sacerdos semel fuit, laicum rursus fieri posse[1] : anathema sit.

CANON V.

Si quis dixerit, sacram unctionem qua Ecclesia in sancta Ordinatione utitur, non tantum non requiri, sed contemnendam et perniciosam esse, similiter et alias Ordinis cæremonias : anathema sit.

CANON VI.

Si quis dixerit, in Ecclesia catholica non esse hierarchiam divina Ordinatione institutam, quæ constat ex episcopis, presbyteris, et ministris : anathema sit.

CANON VII.

Si quis dixerit, episcopos non esse presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi et ordinandi; vel eam, quam habent, illis esse cum presbyteris communem; vel Ordines ab ipsis collatos sine populi vel potestatis sæcularis consensu aut vocatione, irritos esse; aut eos qui nec ab ecclesiastica et canonica potestate

---

7 Conc. Tolet. VIII, cap. 7.

rite ordinati, nec missi sunt, sed aliunde veniunt, legitimos esse verbi et sacramentorum ministros : anathema sit.

CANON VIII.

Si quis dixerit, episcopos, qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos et veros episcopos, sed figmentum humanum : anathema sit.

## DECRETUM DE REFORMATIONE.

Eadem sacrosancta Tridentina Synodus, reformationis materiam prosequens, hæc, quæ sequuntur, in præsenti decernenda esse statuit et decernit.

CAPUT I.

*Rectorum ecclesiarum in residendo negligentia varie coercetur; animarum curæ providetur.*

Cum præcepto [1] divino mandatum sit omnibus quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique divini prædicatione, sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere [2], pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, et in cætera munia pastoralia incumbere; quæ omnia nequaquam ab iis præstari et impleri possunt qui gregi suo non invigilant neque assistunt, sed mercenariorum more [3] deserunt : sacrosancta Synodus eos

---

[1] Joann. xxi, Act. xx. — [2] C. Ephes. 4, 3 dist. C. Sicut, 7, q. C. Qui Episcopatum 8, q. 1; c. Præcipue 11, q. 3; c. Gloria Episcopi 12, q. 2. — [3] Joann. x.

admonet et hortatur, ut divinorum præceptorum memores, factique forma gregis [1], in judicio et veritate pascant et regant. Ne vero ea quæ de residentia sancte et utiliter jam antea sub fel. rec. Paulo III sancita fuerunt [2], in sensus a sacrosanctæ Synodi mente alienos trahantur, ac si vigore illius decreti quinque mensibus continuis abesse liceat; illis inhærendo, declarat sacrosancta Synodus, omnes patriarchalibus [3], primatialibus, metropolitanis ac cathedralibus ecclesiis quibuscumque, quocumque nomine et titulo præfectos, etiamsi sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinales sint, obligari ad personalem in sua ecclesia vel diœcesi residentiam, ubi injuncto sibi officio defungi teneantur; neque abesse posse, nisi ex causis et modis infra scriptis. Nam cum christiana charitas [4], urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiæ vel reipublicæ utilitas aliquos nonnunquam abesse postulent et exigant; decernit eadem sacrosancta Synodus, has legitimæ absentiæ causas a beatissimo Romano Pontifice, aut a metropolitano, vel, eo absente, suffraganeo episcopo antiquiori residente, qui idem metropolitani absentiam probare debebit, in scriptis esse approbandas; nisi cum absentia inciderit propter aliquod munus et reipublicæ officium,

---

[1] I Petr. v. — [2] Sup. sess. 6, de reform. cap. 1. — [3] Vide Bullam Pii IV, ann. 1564, *In Suprema*. — [4] C. De cætero; c. Inter quatuor; c. Tuæ, et c. Relatum, de Cleric. non resid. C. Ad supplicationem, de renunt. c. Quorumdam, 74 dist. c. Præsentium 7, q. 1; et c. Postulastis, de voto.

episcopatibus adjunctum; cujus quoniam causæ sunt notoriæ, et interdum repentinæ, ne eas quidem significari metropolitano necesse erit : ad eumdem tamen cum concilio provinciali spectabit judicare de licentiis a se vel a suffraganeo datis, et videre ne quis eo jure abutatur, et ut pœnis canonicis errantes puniantur. Interea meminerint discessuri, ita ovibus suis providendum, ut, quantum fieri poterit, ex ipsorum absentia nullum damnum accipiant [1]. Quoniam autem, qui aliquantisper tantum absunt, ex veterum canonum sententia, non videntur abesse, quia statim reversuri sunt : sacrosancta Synodus vult, illud absentiæ spatium singulis annis, sive continuum, sive interruptum, extra prædictas causas, nullo pacto debere duos aut ad summum tres menses excedere; et haberi rationem, ut id æqua ex causa fiat, et absque ullo gregis detrimento : quod an ita sit, abscedentium conscientiæ relinquit, quam sperat religiosam et timoratam fore, cum Deo corda pateant [2], cujus opus non fraudulenter agere [3], suo periculo tenentur. Eosdem interim admonet, et in Domino hortatur, ne per illius temporis spatium [4], Dominici Adventus, Quadragesimæ, Nativitatis, Resurrectionis Domini, Pentecostes item, et Corporis Christi diebus, quibus refici maxime, et in Domino gaudere pastoris præsentia oves debeant, ipsi ab

---

[1] C. Cum ex eo, de elect. in 6; C. Beneficium de Regul. eod. et c. 2 in fin. Sup. sess. 6, de reform. Sardicen. Conc. c. 14. — [2] Psalm. VII. — [3] Jerem. XLVIII. — [4] C. Si quis in clero, 7, q. 1, ex Concil. Agathens.

Ecclesia sua cathedrali ullo pacto absint, nisi episcopalia munia in sua diœcesi eos alio vocent.

Si quis autem, quod utinam nunquam eveniat, contra hujus decreti dispositionem abfuerit; statuit sacrosancta Synodus, præter alias pœnas adversus non residentes, sub Paulo III impositas et innovatas [1], ac mortalis peccati reatum, quem incurrit, eum pro rata temporis absentiæ fructus suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi detinere posse; sed teneri aut ipso cessante, per superiorem ecclesiasticum illos fabricæ ecclesiarum aut pauperibus loci erogare, prohibita quacumque conventione vel compositione, quæ pro fructibus male perceptis appellatur; ex qua etiam prædicti fructus in totum aut pro parte ei remitterentur: non obstantibus quibuscumque privilegiis cuicumque collegio aut fabricæ concessis.

Eadem omnino, etiam quoad culpam, amissionem fructuum, et pœnas de curatis inferioribus, et aliis quibuscumque qui beneficium aliquod ecclesiasticum curam animarum habens obtinent [2], sacrosancta Synodus declarat et decernit; ita tamen, ut, quandocumque eos, causa prius per episcopum cognita et probata, abesse contigerit, vicarium idoneum, ab ipso Ordinario approbandum, cum debita mercedis assignatione relinquant [3]. Discedendi autem licentiam in scriptis gratisque concedendam ultra bimestre tem-

---

[1] Sup. sess. 6, de reform. cap. 1, 2. C. Conquerente, et fere per totum, de Cler. non resident.— [2] Sup. sess. 6, de reform. cap. 2. — [3] C. Beneficium de Regul. in 6.

pus, nisi ex gravi causa, non obtineant. Quod si, per edictum citati etiam non personaliter, contumaces fuerint, liberum esse vult Ordinariis, per censuras ecclesiasticas, et sequestrationem et subtractionem fructuum, aliaque juris remedia, etiam usque ad privationem, compellere; nec executionem hanc, quolibet privilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cujuscumque beneficii, pactione, statuto, etiam juramento, vel quacumque auctoritate confirmato, consuetudine, etiam immemorabili, quæ potius corruptela censenda est, sive appellatione, aut inhibitione, etiam in Romana curia, vel vigore Eugenianæ constitutionis [1] suspendi posse. Postremo, tam decretum illud sub Paulo III [2], quam hoc ipsum, in conciliis provincialibus et episcopalibus publicari sancta Synodus præcipit: cupit enim, quæ adeo ex pastorum munere animarumque salute sunt, frequenter omnium auribus mentibusque infigi, ut in posterum, Deo juvante, nulla temporum injuria, aut hominum oblivione aut desuetudine aboleantur.

### CAPUT II.

*Ecclesiis præfecti consecrationis munus intra tres menses suscipiant: consecratio quo loco peragenda.*

Ecclesiis cathedralibus [3], seu superioribus,

---

[1] C. Divina, de privilegiis, in Extrav. com. — [2] Sup. sess. 6, de reform. cap. 1. — [3] Conc. Chalc. act. 16, c. 15. Conc. Vormatiens. cap. 76. C. Quoniam, 75 dist. C. Quoniam, 100 dist. et supra, sess. 7, c. 9 de reform.

quocumque nomine ac titulo præfecti, etiamsi sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinales sint, si munus consecrationis intra tres menses non susceperint, ad fructuum perceptorum restitutionem teneantur: si intra totidem menses postea id facere neglexerint, ecclesiis ipso jure sint privati. Consecratio vero, si extra curiam Romanam fiat, in ecclesia ad quam promoti fuerint, aut in provincia, si commode fieri poterit, celebretur.

CAPUT III.

*Episcopi extra ægritudinem per se Ordines conferant.*

Episcopi per semetipsos Ordines conferant. Quod si ægritudine fuerint impediti, subditos suos, non aliter quam jam probatos et examinatos, ad alium episcopum ordinandos dimittant [1].

CAPUT IV.

*Qui prima tonsura initiandi.*

Prima tonsura non initientur [2], qui sacramentum Confirmationis non susceperint, et fidei rudimenta edocti non fuerint; quique legere et scribere nesciant; et de quibus probabilis conjectura non sit, eos non sæcularis judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.

---

[1] Infr. c. 8 et 10. Conc. Carth. III, c. 22. — [2] C. fin. de temp. ordin. in 6.

CAPUT V.

*Ordinandi, quibus instructi esse debeant.*

Ad minores Ordines promovendi, bonum a parocho, et a magistro scholæ in qua educantur, testimonium habeant. Hi vero qui ad singulos majores erunt assumendi, per mensem ante ordinationem episcopum adeant, qui parocho, aut alteri cui magis expedire videbitur, committat, ut nominibus, ac desiderio eorum qui volent promoveri, publice in ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus et vita, a fide dignis diligenter inquirat [1]; et litteras testimoniales, ipsam inquisitionem factam continentes, ad ipsum episcopum quamprimum transmittat [2].

CAPUT VI.

*Ætas quatuordecim annorum ad beneficium ecclesiasticum requiritur: quis privilegio fori gaudere debeat.*

Nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus, ante decimum quartum annum beneficium possit obtinere [3]. Is etiam fori privilegio non gaudeat, nisi beneficium ecclesiasticum habeat [4], aut clericalem habitum et tonsuram deferens, alicui ecclesiæ ex mandato episcopi inserviat, vel in seminario clericorum, aut in aliqua schola, vel universitate,

---

[1] C. Quando, dist. 24. — [2] Conc. III Carthag. cap. 22; et IV Carthag. cap. 22. Infra, cap. 7. — [3] C. Indecorum, de ætat. et qual. — [4] C. Joannes, de cler. conjug.

de licentia episcopi, quasi in via ad majores Ordines suscipiendos versetur. In clericis vero conjugatis servetur constitutio Bonifacii VIII, quæ incipit, Clerici qui cum unicis [1] : modo hi clerici, alicujus ecclesiæ servitio vel ministerio ab episcopo deputati, eidem ecclesiæ serviant vel ministrent, et clericali habitu et tonsura utantur; nemini, quoad hoc, privilegio vel consuetudine, etiam immemorabili, suffragante.

### CAPUT VII.

*Examinandi sunt ordinandi a viris peritis juris divini et humani.*

Sancta Synodus, antiquorum Canonum vestigiis inhærendo [2], decernit, ut, quando episcopus ordinationem facere disposuerit, omnes qui ad sacrum ministerium accedere voluerint, feria quartà ante ipsam ordinationem, vel quando episcopo videbitur, ad civitatem evocentur. Episcopus autem sacerdotibus et aliis prudentibus viris, peritis divinæ legis, ac in ecclesiasticis sanctionibus exercitatis, sibi adscitis, ordinandorum genus, personam, ætatem, institutionem, mores, doctrinam et fidem diligenter investiget et examinet [3].

---

[1] Vide inf. XXVII. — [2] C. Quando, 24 dist. — [3] Sup. c. 5.

CAPUT VIII.

*Quomodo et a quo unusquisque promoveri debeat.*

Ordinationes sacrorum Ordinum, statutis a jure temporibus [1], ac in cathedrali ecclesia, vocatis præsentibusque ad id ecclesiæ canonicis, publice celebrentur: si autem in alio diœcesis loco, præsente clero loci; dignior, quantum fieri poterit, ecclesia semper adeatur. Unusquisque autem a proprio episcopo ordinetur [2]. Quod si quis ab alio promoveri petat [3], nullatenus id ei, etiam cujusvis generalis aut specialis rescripti vel privilegii prætextu, etiam statutis temporibus, permittatur; nisi ejus probitas ac mores Ordinarii sui testimonio commendentur [4]: si secus fiat, ordinans a collatione ordinum per annum, et ordinatus a susceptorum ordinum exsecutione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.

CAPUT IX.

*Episcopus familiarem ordinans, conferat statim beneficium reipsa.*

Episcopus familiarem suum non subditum ordinare non possit, nisi per triennium secum fuerit commoratus; et beneficium, quacumque fraude cessante, statim reipsa illi conferat [5]:

---

[1] Gelasius I, in Epist. 1, c. 13. C. ult. 75 dist. c. 1 cum seqq. de temp. ordin. — [2] Conc. Carthag. III, cap. 21. — [3] Sup. sess. 14, de reform. cap. 2 et 3. — [4] Supra, c. 3. Conc. Aurel. V, cap. 5. C. 1, 21, q. 2, 9; q. 2 per totam. C. 1 cum seq. de temp. ordin. in 6. — [5] C. Non liceat, de præb.

consuetudine quacumque, etiam immemorabili, in contrarium non obstante.

CAPUT X.

*Episcopis inferiores prælati tonsuram vel minores Ordines ne conferant, nisi regularibus sibi subditis : nec ipsi, aut capitula quæcumque, dimissorias concedant; graviori in decretum peccantibus pœna statuta.*

Abbatibus, ac aliis quibuscumque, quantumvis exemptis, non liceat in posterum, intra fines alicujus diœcesis consistentibus, etiamsi nullius diœcesis, vel exempti esse dicantur, cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram vel minores ordines conferre : nec ipsi abbates, et alii exempti, aut collegia vel capitula quæcumque, etiam ecclesiarum cathedralium, litteras dimissorias aliquibus clericis sæcularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant. Sed horum omnium ordinatio, servatis omnibus quæ in hujus sanctæ Synodi decretis continentur [1], ad episcopos intra quorum diœcesis fines existant, pertineat : non obstantibus quibusvis privilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus, etiam immemorabilibus. Pœnam quoque impositam iis qui contra hujus sanctæ Synodi sub Paulo III decretum [2], a capitulo, episcopali sede vacante, litteras dimissorias impetrant, ad illos qui easdem litteras non a capitulo, sed ab aliis quibusvis, in jurisdictione episcopi loco capituli, sede vacante, succedentibus, obtinerent, mandat extendi. Concedentes

[1] Supra, c. 5 cum seq. et infra, c. 11 cum seqq. — [2] Sup. sess. 7, de reform. cap. 10.

autem dimissorias contra formam decreti, ab officio et beneficio per annum sint ipso jure suspensi.

CAPUT XI.

*Interstitia in susceptione minorum Ordinum, et certa alia præcepta observanda.*

Minores ordines iis qui saltem latinam linguam intelligant [1], per temporum interstitia, nisi aliud episcopo expedire magis videretur, conferantur; ut eo accuratius quantum sit hujus disciplinæ pondus possint edoceri, ac in unoquoque munere [2], juxta præscriptum episcopi, se exerceant, idque in ea cui adscripti erunt ecclesia, nisi forte ex causa studiorum absint; atque ita de gradu in gradum ascendant; ut in eis cum ætate vitæ meritum et doctrina major accrescat; quod et bonorum morum exemplum, et assiduum in ecclesia ministerium, atque major erga presbyteros et superiores ordines reverentia, et crebrior quam antea corporis Christi communio maxime comprobabunt. Cumque hinc ad altiores gradus et sacratissima mysteria sit ingressus; nemo iis initietur, quem non scientiæ spes majoribus ordinibus dignum ostendat [3]. Hi vero nonnisi post annum a susceptione postremi gradus minorum ordinum ad sacros Ordines promoveantur: nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas, judicio episcopi, aliud exposcat.

---

[1] C. In singulis, 77 dist. et inf. c. 14. — [2] Infr. cap. 17. C. 1, 15 dist. Conc. 1 Braccarens. c. 37; 1 Nic. c. 2; Sardic. cap. 15. — [3] Conc. Tolet. VIII, c. 8. C. Qui ecclesiasticis, et seq. dist. 59.

### CAPUT XII.

*Ætas ad majores Ordines requisita : digni duntaxat assumendi.*

Nullus in posterum ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum, ad diaconatus ante vigesimum tertium [1], ad presbyteratus [2] ante vigesimum quintum ætatis suæ annum [3] promoveatur. Sciant tamen episcopi, non singulos in ea ætate constitutos debere ad hos ordines assumi, sed dignos duntaxat, et quorum probata vita senectus sit. Regulares quoque nec in minori ætate, nec sine diligenti episcopi examine ordinentur [4] : privilegiis quibuscumque, quoad hoc, penitus exclusis.

### CAPUT XIII.

*Subdiaconi et diaconi ordinatio qualis, et eorum munus : nulli Ordines sacri duo conferantur eodem die.*

Subdiaconi et diaconi ordinentur, habentes bonum testimonium [5], et in minoribus Ordinibus jam probati [6], ac litteris et iis quæ ad ordinem exercendum pertinent, instructi. Qui sperent, Deo auctore, se continere posse [7] ; ecclesiis, qui-

---

[1] Conc. II Tolet. c. 1, III Carthag. cap. 4, et Agathens. c. 16, annum 25 requirebant.— [2] Annum 30 requirit c. Si quis, et c. Presbyter, 78 dist. et Conc. IV Tolet. c. 18 et 19. — [3] C. Generalem, de ætate et qual. in Clem. — [4] Ordinarium loci debere esse decrevit Clemens VIII, 1596. — [5] I Tim. III. — [6] Conc. IV Tolet. cap. 19. C. Quicumque, dist. 77. — [7] C. A multis, de ætate et qual.

bus adscribentur, inserviant; sciantque maxime decere, si saltem diebus dominicis et solemnibus, cum altari ministraverint, sacram communionem perceperint. Promoti ad sacrum subdiaconatus ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati [1], ad altiorem gradum, nisi aliud episcopo videatur, ascendere non permittantur. Duo sacri Ordines non eodem die [2], etiam regularibus, conferantur: privilegiis ac indultis quibusvis concessis, non obstantibus quibuscumque.

CAPUT XIV.

*Quinam ad presbyteratum assumendi: assumptorum munus.*

Qui pie et fideliter in ministeriis ante actis se gesserint, et ad presbyteratus ordinem assumuntur, bonum habeant testimonium [3]: et hi sint, qui non modo in diaconatu ad minus annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem ac necessitatem aliud episcopo videretur, ministraverint; sed etiam ad populum docendum ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur; atque ita pietate ac castis moribus conspicui, ut præclarum bonorum operum exemplum et vitæ monita ab eis possint exspectari. Curet episcopus, ut ii saltem diebus dominicis et festis solemnibus; si autem curam habuerint animarum, tam frequenter ut suo mu-

[1] Supra, cap. II. — [2] C. Litteras, et c. Dilectus, de temp. ord. — [3] I. Tim. III. Conc. Tolet. IV, c. 19.

neri satisfaciant, Missas celebrent. Cum promotis per saltum [1], si non ministraverint, episcopus ex legitima causa possit dispensare.

CAPUT XV.

*Nullus confessiones audiat, nisi ab Ordinario approbatus.*

Quamvis presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant, decernit tamen sancta Synodus, nullum, etiam regularem[2], posse confessiones sæcularium, etiam sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari; nisi aut parochiale beneficium, aut ab episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, et approbationem, quæ gratis detur, obtineat: privilegiis et consuetudine quacumque, etiam immemorabili, non obstantibus.

CAPUT XVI.

*Arceantur ab Ordinibus ecclesiis inutiles, et vagi.*

Cum nullus debeat ordinari, qui judicio sui episcopi non sit utilis aut necessarius suis ecclesiis; sancta Synodus, vestigiis sexti canonis concilii Chalcedonensis inhærendo[3], statuit ut nullus in posterum ordinetur, qui illi ecclesiæ aut pio loco, pro cujus necessitate aut utilitate

---

[1] C. Sollicitudo, 23 dist. et c. Si officia, dist. 59.— [2] Clem. Dudum, § Ac deinde, de sepult. Confirmatur Bulla Pii V, *Romani Pontificis*, 6 aug. 1571. C. Si Episcopus, de pœnit. in 6. — [3] C. Neminem, 70 dist.

assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus. Quod si locum inconsulto episcopo deseruerit, ei sacrorum exercitium interdicatur [1]. Nullus præterea clericus peregrinus sine commendatitiis sui Ordinarii litteris ab ullo episcopo ad divina celebranda et sacramenta administranda admittatur [2].

### CAPUT XVII.

### *Qua ratione exercitia minorum Ordinum repetenda.*

Ut sanctorum Ordinum a diaconatu ad ostiariatum functiones, ab Apostolorum temporibus in Ecclesia laudabiliter receptæ, et pluribus in locis aliquandiu intermissæ, in usum juxta sacros Canones revocentur [3]; nec ab hæreticis, tanquam otiosæ, traducantur; illius pristini moris restituendi desiderio flagrans sancta Synodus, decernit, ut in posterum hujuscemodi ministeria nonnisi per constitutos in dictis ordinibus exerceantur; omnesque et singulos prælatos ecclesiarum in Domino hortatur, et illis præcipit, ut, quantum fieri commode poterit, in ecclesiis cathedralibus, collegiatis et parochialibus suæ diœcesis, si frequens populus et ecclesiæ proventus id ferre

---

[1] Conc. Nicænum 1, c. 5 et 16. C. Sanctorum, 70 dist. C. Tuæ, de cler. pereg. Conc. Antioch. sub Jul. I, c. 7; Chalced. c. 126; Aquisgran. sub Steph. V, passim. Epaunens. cap. 6; et Aurelian. v, c. 5. — [2] Conc. Laodicens. c. 41; et III Carthag. c. 28.— [3] C. 1, 25 dist. C. Acolythus; c. Exorcista; c. Lector; c. Ostiarius; et c. Psalmista, 23 dist. Sup. cap. 11. Innocent. Epist. 4, cap. 5.

queant, hujusmodi functiones curent restituendas, et ex aliqua parte reddituum aliquorum simplicium beneficiorum, vel fabricæ ecclesiæ, si proventus suppetant, aut utriusque illorum, eas functiones exercentibus stipendia assignent: quibus, si negligentes fuerint, Ordinarii judicio, aut ex parte mulctari, aut in totum privari possint. Quod si ministeriis quatuor minorum Ordinum exercendis clerici cælibes præsto non erunt; suffici possint etiam conjugati, vitæ probatæ, dummodo non bigami [1], ad ea munia obeunda idonei, et qui tonsuram et habitum clericalem in Ecclesia gestent.

### CAPUT XVIII.

*Forma erigendi seminarium clericorum, præsertim tenuiorum; in cujus erectione plurima observanda: de educatione promovendorum in cathedralibus et majoribus ecclesiis.*

Cum adolescentium ætas, nisi recte instituatur, prona sit ad mundi voluptates sequendas [2]; et nisi a teneris annis ad pietatem et religionem informetur, antequam vitiorum habitus totos homines possideat, nunquam perfecte, ac sine maximo ac singulari propemodum Dei omnipotentis auxilio, in disciplina ecclesiastica perseveret: sancta Synodus statuit, ut singulæ cathedrales [3], metropo-

[1] C. 1, cum seqq. de bigam. non ord. — [2] Conc. IV Tolet. in c. Omnis ætas, 12, q. 1. Gen. VIII. Aquisgran. cap. 135; Lateran. sub Leone X, sess. 9, de reformat. Curiæ. — [3] Constitut. Alexandri III, parte 1, c. 18; et in II Lateran. c. 11, in c. Quia nonnullis, de magistris. Supra, sess. 5, cap. 1 de reform.

litanæ, atque his majores ecclesiæ, pro modo facultatum et diœcesis amplitudine, certum puerorum ipsius civitatis, et diœcesis, vel ejus provinciæ, si ibi non reperiantur, numerum in collegio ad hoc prope ipsas ecclesias, vel alio in loco convenienti, ab episcopo eligendo, alere, ac religiose educare, et ecclesiasticis disciplinis instituere teneantur. In hoc vero collegio recipiantur, qui ad minimum duodecim annos, et ex legitimo matrimonio nati sint, ac legere et scribere competenter noverint, et quorum indoles et voluntas spem afferat eos ecclesiasticis ministeriis perpetuo inservituros. Pauperum autem filios præcipue eligi vult, nec tamen ditiorum excludit, modo suo sumptu alantur, et studium præ se ferant Deo et Ecclesiæ inserviendi. Hos pueros episcopus in tot classes, quot ei videbitur, divisos, juxta eorum numerum, ætatem, ac in disciplina ecclesiastica progressum, partim, cum ei opportunum videbitur, ecclesiarum ministerio addicet; partim in collegio erudiendos retinebit; aliosque in locum eductorum sufficiet, ita ut hoc collegium Dei ministrorum perpetuum seminarium sit. Ut vero in eadem disciplina ecclesiastica commodius instituantur, tonsura statim atque habitu clericali semper utentur: grammatices, cantus, computi ecclesiastici, aliarumque bonarum artium disciplinam discent[1]: sacram Scripturam, libros ecclesiasticos, homilias sanctorum, atque sacramentorum tradendorum, maxime

---

[1] C. Quæ ipsis, dist. 38.

quæ ad confessiones audiendas videbuntur opportuna, et rituum ac cæremoniarum formas edi-scent. Curet episcopus, ut singulis diebus Missæ sacrificio intersint, ac saltem singulis mensibus confiteantur peccata; et juxta confessoris judicium sumant corpus Domini nostri Jesu Christi; cathedrali, et aliis loci ecclesiis diebus festis inserviant. Quæ omnia, atque alia ad hanc rem opportuna et necessaria, episcopi singuli cum consilio duorum canonicorum seniorum, et graviorum, quos ipsi elegerint, prout Spiritus sanctus suggesserit, constituent; eaque ut semper observentur, sæpius visitando operam dabunt. Dyscolos, et incorrigibiles, ac malorum morum seminatores acriter punient; eos etiam, si opus fuerit, expellendo: omniaque impedimenta auferentes, quæcumque ad conservandum et augendum tam pium et sanctum institutum pertinere videbuntur, diligenter curabunt. Et quia ad collegii fabricam instituendam, et ad mercedem præceptoribus et ministris solvendam, et ad alendam juventutem, et ad alios sumptus, certi redditus erunt necessarii; ultra ea quæ ad instituendos vel alendos pueros sunt in aliquibus ecclesiis et locis destinata, quæ eo ipso huic seminario sub eadem episcopi cura applicata censeantur; iidem episcopi, cum consilio duorum de capitulo, quorum alter ab episcopo, alter ab ipso capitulo eligatur; itemque duorum de clero civitatis, quorum quidem alterius electio similiter ad episcopum, alterius vero ad clerum pertineat; ex fructibus integris mensæ episcopalis, et capituli, et quarumcumque dignitatum, personatuum, officiorum, præbendarum, portionum, abbatiarum, et prio-

ratuum, cujuscumque ordinis [1], etiam regularis, aut qualitatis vel conditionis fuerint, et hospitalium, quæ dantur in titulum vel administrationem, juxta constitutionem concilii Viennensis quæ incipit, Quia contingit [2]; et beneficiorum quorumcumque, etiam regularium, etiamsi juris patronatus cujuscumque fuerint, etiamsi exempta, etiam si nullius diœcesis, vel aliis ecclesiis, monasteriis, et hospitalibus, et aliis quibusvis locis piis, etiam exemptis, annexa; et ex fabricis ecclesiarum, et aliorum locorum, etiam ex quibuscumque aliis ecclesiasticis redditibus seu proventibus, etiam aliorum collegiorum; in quibus tamen seminaria discentium, vel docentium ad commune Ecclesiæ bonum promovendum actu non habentur [3]: hæc enim exempta esse voluit, præterquam ratione reddituum qui superflui essent ultra convenientem ipsorum seminariorum sustentationem, seu corporum, vel confraternitatum, quæ in nonnulis locis scholæ appellantur, et omnium monasteriorum, non tamen Mendicantium, etiam ex decimis quacumque ratione ad laicos ex quibus subsidia ecclesiastica solvi solent, et milites cujuscumque militiæ aut ordinis, pertinentibus, fratribus Sancti Joannis Hierosolymitani duntaxat exceptis, partem aliquam vel portionem detrahent: et eam portionem sic de-

---

[1] Qui excipiantur, vide in Bullis Pii V, *Apostolicæ*, 1567; *Romanus*, 1567; *Romanus*, 1568; *Dum indefessæ*, 1571: et Clementis VIII, *Romanum*, 1603. — [2] Vide infra, XVII. Sup. Sess. 7, c. 15 de reform. — [3] Cap. fin. de mag. Cap. Cum ex eo, de elect. in 6; et c. De quibusdam, dist. 37.

tractam, necnon beneficia aliquot simplicia, cujuscumque qualitatis et dignitatis fuerint, vel etiam præstimonia, vel præstimoniales portiones, etiam ante vacationem nuncupatas, siue cultus divini, et illa obtinentium præjudicio, huic collegio applicabunt et incorporabunt. Quod locum habeat, etiamsi beneficia sint reservata, vel affecta; nec per resignationem ipsorum beneficiorum, uniones et applicationes suspendi vel ullo modo impediri possint, sed omnino quacumque vacatione, etiamsi in curia effectum suum sortiantur, et quacumque constitutione non obstante. Ad hanc autem portionem solvendam, beneficiorum, dignitatum, personatuum, et omnium et singulorum supra commemoratorum possessores, non modo pro se, sed pro pensionibus quas aliis forsan ex dictis fructibus solverent, retinendo tamen pro rata quidquid pro dictis pensionibus illis erit solvendum, ab episcopo loci per censuras ecclesiasticas ac alia juris remedia compellantur; etiam vocato ad hoc, si videbitur, auxilio brachii sæcularis: quibusvis, quoad omnia et singula supradicta, privilegiis, exemptionibus, etiamsi specialem derogationem requirerent, consuetudine, etiam immemorabili, quavis appellatione et allegatione, quæ exsecutionem impediat, non obstantibus. Succedente vero casu, quo per uniones effectum suum sortientes, vel aliter, seminarium ipsum in totum vel in partem dotatum reperiatur; tunc portio ex singulis beneficiis, ut supra, detracta, et incorporata ab episcopo, prout res ipsa exegerit, in totum vel pro parte remittatur. Quod si cathedralium et aliarum majorum ecclesiarum prælati in hac

seminarii erectione ejusque, conservatione negligentes fuerint, ac suam portionem solvere detrectaverint; episcopum archiepiscopus, archiepiscopum et superiores synodus provincialis acriter corripere, eosque ad omnia supradicta cogere debeat; et ut quamprimum hoc sanctum et pium opus, ubicumque fieri poterit, promoveatur, studiose curabit. Rationes autem reddituum hujus seminarii episcopus annis singulis accipiat, præsentibus duobus a capitulo, et totidem a clero civitatis deputatis.

Deinde, ut cum minori impensa hujusmodi scholis instituendis provideatur [1]; statuit sancta Synodus, ut episcopi, archiepiscopi, primates, et alii locorum Ordinarii scholasterias obtinentes, et alios quibus est lectionis vel doctrinæ munus annexum, ad docendum in ipsis scholis instituendos, per seipsos, si idonei fuerint, alioquin per idoneos substitutos, ab eisdem scholasticis eligendos, et ab Ordinariis approbandos, etiam per subtractionem fructuum, cogant et compellant. Quod si judicio episcopi digni non fuerint, alium qui dignus sit nominent, omni appellatione remota. Quod si neglexerint, episcopus ipse deputet. Docebunt autem prædicti, quæ videbuntur episcopo expedire. De cætero vero officia, vel dignitates illæ quæ scholasteriæ dicuntur, nonnisi doctoribus, vel magistris, aut licentiatis in sacra pagina aut in jure canonico, et aliis personis idoneis, et qui per seipsos id munus explere possint, conferantur : et aliter facta provisio

---

[1] Sup. sess. 5, cap. 1 de reform.

nulla sit et invalida; non obstantibus quibusvis privilegiis et consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

Si vero in aliqua provincia ecclesiæ tanta paupertate laborent, ut collegium in aliquibus erigi non possit; synodus provincialis, vel metropolitanus cum duobus antiquioribus suffraganeis, in ecclesia metropolitana, vel alia provinciæ ecclesia commodiori, unum aut plura collegia, prout opportunum judicabit, ex fructibus duarum aut plurium ecclesiarum, in quibus singulis collegium commode institui non potest, erigenda curabit, ubi pueri illarum ecclesiarum educentur.

In ecclesiis autem amplas diœceses habentibus, possit episcopus unum vel plura in diœcesi, prout sibi opportunum videbitur, habere seminaria : quæ tamen ab illo uno quod in civitate erectum et constitutum fuerit, in omnibus dependeant.

Postremo, si vel pro unionibus, seu proportionum taxatione, vel assignatione, et incorporatione, aut qualibet alia ratione, difficultatem aliquam oriri contigerit, ob quam hujus seminarii institutio vel conservatio impediretur aut perturbaretur : episcopus cum supra deputatis, vel synodus provincialis, pro regionis more, pro ecclesiarum et beneficiorum qualitate, etiam suprascripta, si opus fuerit, moderando, aut augendo, omnia et singula quæ ad felicem hujus seminarii profectum necessaria et opportuna videbuntur, decernere ac providere valeat.

*Indictio futuræ sessionis.*

Insuper, eadem sacrosancta Tridentina Synodus proximam futuram sessionem in diem decimam sextam mensis septembris indicit: in qua agetur de sacramento Matrimonii, et de aliis, si qua erunt ad doctrinam fidei pertinentia, quæ expediri possint; item de provisionibus episcopatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum, ac de diversis reformationis articulis.

*Prorogata fuit sessio ad diem* 11 *nov.* 1563.

## SESSIO VIGESIMA QUARTA,

QUÆ EST OCTAVA SUB PIO IV, PONTIFICE MAXIMO,

celebrata die 11 nov. 1563.

### DOCTRINA DE SACRAMENTO MATRIMONII.

Matrimonii perpetuum indissolubilemque nexum primus humani generis parens divini Spiritus instinctu pronuntiavit, cum dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea [1]: quamobrem relinquet homo patrem suum et matrem, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una [2].

Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari et conjungi, Christus Dominus apertius docuit, cum postrema illa verba, tanquam a Deo prolata

---

[1] Gen. II. Ephes. V. — [2] C. Fraternitas, 35, q. 10. C. Debitum, de bigam. C. 1 in princ. de Conjug. lepr. Matth. XIX.

referens, dixit: Itaque jam non sunt duo, sed una caro [1]: statimque ejusdem nexus firmitatem, ab Adamo tanto ante pronuntiatam, his verbis confirmavit: Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet [2].

Gratiam vero, quæ naturalem illum amorem perficeret, et indissolubilem unitatem confirmaret, conjugesque sanctificaret, ipse Christus, venerabilium sacramentorum institutor atque perfector, sua nobis passione promeruit. quod Paulus apostolus innuit dicens: Viri, diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea [3]: mox subjungens: Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo et in Ecclesia.

Cum igitur matrimonium in lege evangelica veteribus connubiis per Christum gratia præstet; merito inter novæ Legis sacramenta annumerandum, sancti Patres nostri, Concilia [4] et universalis Ecclesiæ traditio [5] semper docuerunt: adversus quam impii homines hujus sæculi insanientes, non solum perperam de hoc venerabili sacramento senserunt, sed de more suo, prætextu Evangelii, libertatem carnis introducentes, multa ab Ecclesiæ catholicæ sensu, et ab Apostolorum temporibus probata consuetudine aliena, scripto et verbo asseruerunt, non sine magna Christi fi-

---

[1] Matth. XIX. Marc. X. C. Martinus, de cogn. spir. — [2] C. Sunt qui, 27, q. 2; c. De infidelibus, de consangu. et affin. — [3] Ephes. V, in fin. C. Nemo, in fine 32, q. 4; c. Debitum, de big. — [4] Conc. Florent. sub Eugenio IV. — [5] C. Ad abolendam, de hæret.

delium jactura : quorum temeritati sancta et universalis Synodus cupiens occurrere, insigniores prædictorum schismaticorum hæreses et errores, ne plures ad se trahat perniciosa eorum contagio, exterminandos duxit, hos in ipsos hæreticos eorumque errores decernens anathematismos.

## *De sacramento Matrimonii.*

CANON I.

Si quis dixerit, Matrimonium non esse vere et proprie unum ex septem legis evangelicæ sacramentis, a Christo Domino institutum [1], sed ab hominibus in Ecclesia inventum; neque gratiam conferre : anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere uxores [2], et hoc nulla lege divina esse prohibitum : anathema sit.

CANON III.

Si quis dixerit, eos tantum consanguinitatis et affinitatis gradus qui Levitico exprimuntur, posse impedire matrimonium contrahendum, et dirimere contractum [3]; nec posse Ecclesiam in nonnullis illorum dispensare, aut constituere ut plures impediant et dirimant : anathema sit.

---

[1] Matth. XIX. Marc. X. Ephes. V. C. Ad abolendam, de hæret. — [2] Matth. XIX. C. Si quis, 32, q. 7, toto tit. de sponsa duor. C. Gaudemus, de divort. — [3] Levit. XVIII. C. Pittacium 30, q. 3; 35, q. 2 et 3 per totam. C. Non debet, de consang. et affin.

CANON IV.

Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse [1] : anathema sit.

CANON V.

Si quis dixerit, propter hæresim, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam a conjuge, dissolvi posse matrimonii vinculum [2] : anathema sit.

CANON VI.

Si quis dixerit, matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem religionis professionem alterius conjugum non dirimi [3] : anathema sit.

CANON VII.

Si quis dixerit, Ecclesiam errare cum docuit et docet, juxta Evangelicam et Apostolicam doctrinam [4], propter adulterium alterius conjugum matrimonii vinculum non posse dissolvi; et utrumque, vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse, altero conjuge vivente, aliud matrimonium contrahere; mœchari que eum qui, dimissa adultera, aliam du-

[1] Matth. xix. I Cor. iv. Sup. sess. 21, cap. 2. — [2] C. Lege, dist. 10; c. De illa, cum seq. de divort. c. De infidelibus, de consangu. et affin. — [3] C. Commissum, de spons. — [4] Matth. xix. Luc. xvi. I Cor. vii. C. Placuit, cum multis seq. 32, q. 7; c. Gaudemus, de divort.

xerit, et eam quæ, dimisso adultero, alii nupserit : anathema sit.

CANON VIII.

Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter conjuges, quoad thorum, seu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse decernit : anathema sit.

CANON IX.

Si quis dixerit, clericos in sacris ordinibus constitutos [1], vel regulares, castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege ecclesiastica, vel voto; et oppositum nil aliud esse, quam damnare matrimonium, posseque omnes contrahere matrimonium qui non sentiunt se castitatis, etiamsi eam voverint, habere donum : anathema sit : cum Deus id recte petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id quod possumus tentari [2].

CANON X.

Si quis dixerit, statum conjugalem anteponendum esse statui virginitatis [3], vel cælibatus, et non esse melius ac beatius manere in virginitate aut cælibatu, quam jungi matrimonio [4] : anathema sit.

---

[1] Dist. 27, c. Presbyt. et seqq. 17, q. 1 per totam. Extrav. Qui cler. vel voven. per totum. Conc. Carthag. IV, cap. 104; et Maliscon. I, c. 12. — [2] I Cor. x. — [3] Matth. x. I Cor. VII, in fin. C. Nuptiæ, 32, q. 1; c. Qui sitit, 33, q. 5; c. Commissum, de sponsal. — [4] C. Nuptiarum, 27, q. 1.

CANON XI.

Si quis dixerit, prohibitionem solemnitatis nuptiarum certis anni temporibus superstitionem esse tyrannicam [1], ab ethnicorum superstitione profectam; aut benedictiones, et alias cæremonias quibus Ecclesia in illis utitur damnaverit: anathema sit.

CANON XII.

Si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad judices ecclesiasticos [2]: anathema sit.

## DECRETUM DE REFORMATIONE MATRIMONII.

CAPUT I.

*Matrimonii solemniter contrahendi forma in conc. Lateran. præscripta innovatur: quoad proclamationes dispensare possit episcopus. Qui aliter quam præsentibus parocho et duobus vel tribus testibus contrahit, nihil agit.*

Tametsi dubitandum non est, clandestina matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata et vera esse matrimonia [3], quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit; et proinde jure damnandi sint illi, ut eos sancta Synodus anathemate damnet, qui ea vera ac rata esse negant; quique falso affirmant, matrimonia a filiisfamilias sine consensu parentum contracta, irrita esse, et parentes ea

[1] Infra, cap. 10 de reform. matr. — [2] C. Multorum, 35, q. 6. C. 1, in fin. de consangu. et aff. c. Accedentibus, de excess. Prælat. — [3] Cap. 2, de cland. despons.

rata vel irrita facere posse; nihilominus sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata est atque prohibuit [1]. Verum, cum sancta Synodus animadvertat, prohibitiones illas propter hominum inobedientiam jam non prodesse; et gravia peccata perpendat, quæ ex eisdem clandestinis conjugiis ortum habent; præsertim vero eorum qui in statu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, et cum ea in perpetuo adulterio vivunt: cui malo cum ab Ecclesia, quæ de occultis non judicat [2], succurri non possit, nisi efficacius aliquod remedium adhibeatur: idcirco sacri Lateranensis concilii [3], sub Innocentio III celebrati, vestigiis inhærendo, præcipit ut in posterum, antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium parocho tribus continuis diebus festivis in ecclesia inter Missarum solemnia publice denuntietur inter quos matrimonium sit contrahendum: quibus denuntiationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie Ecclesiæ procedatur; ubi parochus, viro et muliere interrogatis, et eorum mutuo consensu

---

[1] C. Non omnis; c. Honorantur, et c. fin. 32, q. 2; c. Aliter, et c. Nostrates, 30, q. 5; c. Videtur, qui matr. acc. pos. Conc. Toletanum III, c. 10, Conc. Bisontinense anno 1559, art. 6, de spons. et matr. Conc. Camerac. anno 1550, tit. 9, de matr. — [2] C. Consuluisti, 2, q. 4; c. Ut nostrum, ut Eccl. benef. sine dim. conferantur. — [3] Conc. Later. IV, c. 51; et c. Cum inhibitio, de cland. desp.

intellecto, vel dicat: Ego vos in matrimonium conjungo, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti: vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuscujusque provinciæ ritum. Quod si aliquando probabilis fuerit suspicio matrimonium malitiose impediri posse, si tot præcesserint denuntiationes, tunc vel una tantum denuntiatio fiat; vel saltem parocho et duobus vel tribus testibus præsentibus matrimonium celebretur. Deinde ante illius consummationem denuntiationes in ecclesia fiant; ut, si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur: nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur; quod illius prudentiæ et judicio sancta Synodus relinquit. Qui aliter quam præsente parocho, vel alio sacerdote, de ipsius parochi seu Ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus, matrimonium contrahere attentabunt; eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit: et hujusmodi contractus irritos et nullos esse decernit [1], prout eos præsenti decreto irritos facit et annullat. Insuper parochum, vel alium sacerdotem, qui cum minore testium numero, et testes qui sine parocho vel sacerdote hujusmodi contractui interfuerint, necnon ipsos contrahentes, graviter arbitrio Ordinarii puniri præcipit. Præterea eadem sancta Synodus hortatur, ut conjuges ante benedictionem sacerdotalem, in templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent; statuitque benedictionem [2] a proprio

---

[1] C. Videtur, 35, q. 6. — [2] C. 1 cum multis seq. 30, q. 5; et c. Nulli, 35, q. 2.

parocho fieri; neque a quoquam, nisi ab ipso parocho, vel ab Ordinario, licentiam ad prædictam benedictionem faciendam alii sacerdoti concedi posse; quacumque consuetudine, etiam immemorabili, quæ potius corruptela dicenda est, vel privilegio, non obstante. Quod si quis parochus, vel alius sacerdos, sive regularis sive sæcularis sit, etiamsi id sibi ex privilegio vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius parochiæ sponsos sine illorum parochi licentia matrimonio conjungere aut benedicere ausus fuerit; ipso jure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus parochi qui matrimonio interesse debebat, seu a quo benedictio suscipienda erat, absolvatur. Habeat parochus librum in quo conjugum et testium nomina, diemque et locum contracti matrimonii describat; quem diligenter apud se custodiat. Postremo sancta Synodus conjuges hortatur ut, antequam contrahant, vel saltem triduo ante matrimonii consummationem, sua peccata diligenter confiteantur, et ad sanctissimum Eucharistiæ sacramentum pie accedant. Si quæ provinciæ aliis, ultra prædictas, laudabilibus consuetudinibus et cæremoniis hac in re utuntur, eas omnino retineri sancta Synodus vehementer optat. Ne vero hæc tam salubria præcepta quemquam lateant, Ordinariis omnibus præcipit, ut, cum primum potuerint, curent hoc decretum populo publicari ac explicari in singulis suarum diœcesum parochialibus ecclesiis, idque in primo anno quam sæpissime fiat; deinde vero quoties expedire viderint. Decernit insuper, ut hujusmodi decretum in unaquaque parochia suum robur post triginta dies habere incipiat, a

die primæ publicationis, in eadem parochia factæ numerandos.

CAPUT II.

*Inter quos cognatio spiritualis contrahatur.*

Docet experientia[1] propter multitudinem prohibitionum multoties in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia : in quibus vel non sine magno peccato perseveratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur. Volens itaque sancta Synodus huic incommodo providere, et a cognationis spiritualis impedimento incipiens, statuit ut unus tantum, sive vir sive mulier, juxta sacrorum Canonum instituta[2], vel ad summum unus et una baptizatum de Baptismo suscipiant ; inter quos ac baptizatum ipsum, et illius patrem et matrem, necnon inter baptizantem et baptizatum, baptizatique patrem ac matrem, tantum spiritualis cognatio contrahatur[3]. Parochus, antequam ad Baptismum conferendum accedat, diligenter ab iis ad quos spectabit sciscitetur, quem vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant; et eum vel eos tantum ad illum suscipiendum admittat; et in libro eorum nomina describat; doceatque eos quam cognationem contraxerint, ne ignorantia ulla excusari valeant. Quod si alii, ultra designatos, baptizatum tetige-

[1] Declaratur h. c. Bulla Pii V, *Cum illius vicem*, 1566. — [2] C. Non plures, de Cons. dist. 4. C. Veniens, et fere per tot. de cognat. spirit. C. Quamvis, eod. in 6.— [3] C. Super quibus; c. Pittacium, et c. fin. 30, q. 3, c. 1. C. Super eo, et fere per totum, de cogn. spirit. c. 1, eod. tit. in 6.

rint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant; constitutionibus in contrarium facientibus, non obstantibus[1]. Si parochi culpa vel negligentia secus factum fuerit, arbitrio Ordinarii puniatur. Ea quoque cognatio quæ ex Confirmatione contrahitur[2], confirmantem et confirmatum, illiusque patrem et matrem ac tenentem non egrediatur : omnibus inter alias personas hujus spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis.

CAPUT III.

*Publicæ honestatis impedimentum certis limitibus coarctatur.*

Justitiæ publicæ honestatis impedimentum [3], ubi sponsalia quacumque ratione valida non erunt, sancta Synodus prorsus tollit; ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant: quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest hujusmodi prohibitio absque dispendio observari.

CAPUT IV.

*Affinitas ex fornicatione ad secundum gradum restringitur.*

Præterea sancta Synodus, eisdem et aliis gravissimis de causis adducta, impedimentum [4], quod propter affinitatem ex fornicatione contractam [5]

---

[1] C. Quamvis, de cogn. spir. in 6. — [2] C. 2, 30, q. 1; c. 1, de cogn. spirit. in 6. — [3] Declaratur h. c. Bulla Pii V, *Ad Romanum spectat*, 1568. Cap. 1, de spons. in 6. — [4] C. Quædam, cum multis seq. 32, q. 7, et toto tit. de eo qui cogn. cons. uxo. suæ. — [5] Declaratur Bulla Pii V, *ad Romanum Pontificem*, 1566.

inducitur, et matrimonium postea factum dirimit, ad eos tantum qui in primo et secundo gradu conjunguntur, restringit : in ulterioribus vero gradibus statuit, hujusmodi affinitatem matrimonium postea contractum non dirimere.

CAPUT V.

*Ne quis intra gradus prohibitos contrahat; quave ratione in illis dispensandum.*

Si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, et spe dispensationis consequendæ careat[1] : idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. Quod si ignoranter id fecerit, si quidem solemnitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit; eisdem subjiciatur pœnis : non enim dignus est qui Ecclesiæ benignitatem facile experiatur, cujus salubria præcepta temere contempsit. Si vero, solemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit; tunc facilius cum eo, et gratis dispensari poterit. In contrahendis matrimoniis vel nulla omnino detur dispensatio, vel raro : idque ex causa, et gratis concedatur. In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos principes, et ob publicam causam.

---

[1] C. fin. § pen. de cland. desp. Clem. unica, de cons. et aff. — [2] C. fin. de immun. ecc. c. Quia frustra, de usur.

CAPUT VI.

*In raptores animadvertitur.*

Decernit sancta Synodus, inter raptorem et raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quod si rapta a raptore separata, et in loco tuto et libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat [1]; et nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium et favorem præbentes [2], sint ipso jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces [3]; et si clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare [4].

CAPUT VII.

*Vagi Matrimonio caute jungendi.*

Multi sunt qui vagantur et incertas habent sedes [5], et, ut improbi sunt ingenii, prima uxore relicta, aliam et plerumque plures illa vivente, diversis in locis ducunt. Cui morbo cupiens sancta Synodus occurrere, omnes ad quos spectat paterne monet, ne hoc genus hominum vagantium ad Matrimonium facile recipiant; magistratus etiam sæculares hortatur, ut eos severe coerceant. Parochis autem præcipit, ne illorum Matrimoniis

---

[1] C. fin. de rapt. — [2] Conc. Chalced. cap. 26. C. Eos, et c. De puellis, 36, q. 2. — [3] C. Consanguineorum, 3, q. 4; et c. Constituimus, 3, q. 5. — [4] Exod. xxi. C. 1 de adult. — [5] Conc. Agathens. c. 25.

intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, et re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.

### CAPUT VIII.

*Concubinatus pœnis gravissimis punitur.*

Grave peccatum est, homines solutos concubinas habere; gravissimum vero, et in hujus magni sacramenti singularem contemptum admissum, uxoratos quoque in hoc damnationis statu vivere, ac audere eas quandoque domi etiam cum uxoribus alere et retinere : quare, ut huic tanto malo sancta Synodus opportunis remediis provideat, statuit hujusmodi concubinarios, tam solutos quam uxoratos, cujuscumque status, dignitatis et conditionis existant [1], si, postquam ab Ordinario, etiam ex offiiio, ter admoniti ea de re fuerint, concubinas non ejecerint, seque ab earum consuetudine non sejunxerint, excommunicatione feriendos esse; a qua non absolvantur, donec reipsa admonitioni factæ paruerint. Quod si in concubinatu per annum, censuris neglectis, permanserint; contra eos ab Ordinario severe pro qualitate criminis procedatur. Mulieres, sive conjugatæ, sive solutæ, quæ cum adulteris seu concubinariis publice vivunt [2], si ter admonitæ non paruerint [3], ab Ordinariis locorum, nullo

[1] Infr. sess. 25, cap. 14 de reform. Conc. Rom. sub. Nic. II, in fin. Conc. Lateran. sub Leone X, sess. 9 de reform. curiæ et aliorum, vers. Concubinarii. Conc. Tolet. 1, c. 17. C. Is qui, 34 dist.— [2] Conc. Arelat. II, c. 3. C. Fraternitatis, 34 dist. C. Si concubinæ, de sentent. excomm. — [3] C. 2, de cohabit. cler. et mul.

etiam requirente, ex officio graviter pro modo culpæ puniantur; et extra oppidum, vel diœcesim, si id eisdem Ordinariis videbitur, invocato, si opus fuerit, brachio sæculari, ejiciantur: aliis pœnis contra adulteros et concubinarios inflictis [1], in suo robore permanentibus.

### CAPUT IX.

*Ne domini temporales aut magistratus quidpiam libertati matrimonii contrarium moliantur.*

Ita plerumque temporalium dominorum ac magistratuum mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excæcant, ut viros et mulieres sub eorum jurisdictione degentes, maxime divites, vel spem magnæ hæreditatis habentes, minis et pœnis adigant cum iis matrimonium invitos contrahere, quos ipsi domini vel magistratus illis præscripserint. Quare, cum maxime nefarium sit matrimonii libertatem violare [2], et ab eis injurias nasci a quibus jura exspectantur, præcipit sancta Synodus omnibus, cujuscumque gradus, dignitatis et conditionis existant, sub anathematis pœna, quam ipso facto incurrant [3], ne quovis modo directe vel indirecte subditos suos, vel quoscumque alios cogant, quo minus libere matrimonia contrahant.

---

[1] Easdem innovat et auget Sixtus V, Bulla, *Ad compescendum,* 1586. — [2] C. Cum locum, c. Requisivit, et c. Gemma, de spons. — [3] Conc. Paris. 1, c. 6. C. Nullus, 36, q. 2.

CAPUT X.

*Nuptiarum solemnitates certis temporibus prohibentur.*

Ab Adventu Domini nostri Jesu Christi usque in diem Epiphaniæ [1], et a feria quarta Cinerum usque in octavam Paschatis inclusive, antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus observari sancta Synodus præcipit; in aliis vero temporibus nuptias solemniter celebrari permittit : quas episcopi, ut ea qua decet modestia et honestate fiant, curabunt : sancta enim res est Matrimonium [2], et sancte tractandum.

DECRETUM DE REFORMATIONE.

Eadem sacrosancta Synodus, reformationis materiam prosequens, hæc in præsenti sessione statuenda decernit.

CAPUT I.

*Norma procedendi ad creationem episcoporum et cardinalium.*

Si in quibuslibet Ecclesiæ gradibus providenter scienterque curandum est ut in Domini domo nihil sit inordinatum [3], nihilque præposterum; multo magis elaborandum est, ut in electione ejus qui supra omnes gradus constituitur, non erretur. Nam totius familiæ Domini status et ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non inve-

---

[1] Conc. Laodicen. can. 52. Conc. Salegustadiens. c. 3. C. Non oportet, cum tribus seqq. 33, q. 4; c. Capellanus, de fer. — [2] C. Deinde, 26 dist. — [3] C. Miramur, dist. 61.

niatur in capite. Unde, etsi alias sancta Synodus de promovendis ad cathedrales et superiores ecclesias nonnulla utiliter decrevit[1]; hoc tamen munus hujusmodi esse censet, ut, si pro rei magnitudine expendatur, nunquam satis cautum de eo videri possit. Itaque statuit, ut, cum primum ecclesia vacaverit, supplicationes ac preces publice privatimque habeantur, atque a capitulo per civitatem et diœcesim indicantur; quibus clerus populusque bonum a Deo pastorem valeat impetrare. Omnes vero, et singulos, qui ad promotionem præficiendorum quodcumque jus, quacumque ratione, a Sede Apostolica habent, aut alioquin operam suam præstant; nihil in iis pro præsenti temporum ratione innovando, hortatur et monet, ut inprimis meminerint, nihil se ad Dei gloriam et populorum salutem utilius posse facere, quam si bonos pastores et Ecclesiæ gubernandæ idoneos promoveri studeant; eosque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniores et Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, non quidem precibus vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus[2], sed, eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curaverint; et quos ex legitimo matrimonio natos, et vita, ætate, doctrina atque aliis omnibus qualitatibus præditos sciant, quæ juxta sacros Canones[3] et Tridentinæ hujus Synodi decreta requi-

[1] Supra, de ref. sess. 6, c. 1; sess. 7, c. 1 et 3; et sess. 22, c. 2. — [2] Conc. Tolet. IV, c. 18. — [3] C. Cum in cunctis, et c. Cum nobis olim, de elect. Conc. Lateran. sub Leone X, de reform. curiæ, in princ. Sess. 9, cum alleg. sup. sess. 22, de reform. cap. 2.

runtur. Quoniam vero in sumendo de prædictis omnibus qualitatibus gravi idoneoque bonorum et doctorum virorum testimonio, non uniformis ratio ubique ex nationum, populorum ac morum varietate potest adhiberi; mandat sancta Synodus [1], ut in provinciali synodo per metropolitanum habenda, præscribatur quibusque locis et provinciis propria examinis, seu inquisitionis, aut instructionis faciendæ forma, sanctissimi Romani Pontificis arbitrio approbanda, quæ magis eisdem locis utilis atque opportuna esse videbitur; ita tamen ut, cum deinde hoc examen, seu inquisitio de persona promovenda perfecta fuerit, ea in instrumentum publicum redacta, cum toto testimonio ac professione fidei ab eo facta [2], quamprimum ad sanctissimum Romanum Pontificem omnino transmittatur: ut ipse summus Pontifex, plena totius negotii ac personarum notitia habita, pro gregis Dominici commodo de illis, si idonei per examen seu per inquisitionem factam reperti fuerint, ecclesiis possit utilius providere. Omnes vero inquisitiones, informationes, testimonia ac probationes quæcumque de promovendi qualitatibus, et ecclesiæ statu, a quibuscumque, etiam in Romana curia, habitæ, per cardinalem, qui relationem facturus erit in consistorio, et alios tres Cardinales, diligenter examinentur; ac relatio ipsa Cardinalis relatoris et trium cardinalium subscriptione roboretur: in qua ipsi singuli quatuor Cardinales affirment, se, adhibita accurata diligentia, invenisse, pro-

---

[1] Præscribitur alia forma in Bulla Gregorii XIV, anni 1590, quæ incipit, *Unus*. — [2] Vide inf. XL.

movendos qualitatibus a jure et ab hac sancta Synodo requisitis [1] præditos; ac certo existimare sub periculo salutis æternæ idoneos esse qui ecclesiis præficiantur : ita ut relatione in uno consistorio facta, quo maturius interea de ipsa inquisitione cognosci possit, in aliud consistorium judicium differatur; nisi aliud beatissimo Pontifici videbitur expedire. Ea vero omnia et singula quæ de episcoporum præficiendorum vita, ætate, doctrina et cæteris qualitatibus alias in eadem Synodo constituta sunt, decernit eadem, etiam in creatione sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium [2], etiamsi diaconi sint, exigenda; quos sanctissimus Romanus Pontifex ex omnibus christianitatis nationibus, quantum commode fieri poterit, prout idoneos repererit, assumet. Postremo, eadem sancta Synodus, tot gravissimis Ecclesiæ incommodis commota, non potest non commemorare, nihil magis Ecclesiæ Dei esse necessarium, quam ut beatissimus Romanus Pontifex, quam sollicitudinem universæ Ecclesiæ ex muneris sui officio debet, eam hic potissimum impendat, ut lectissimos tantum sibi cardinales adsciscat, et bonos maxime atque idoneos pastores singulis ecclesiis præficiat; idque eo magis, quod ovium Christi sanguinem, quæ ex malo negligentium et sui officii immemorum pastorum regimine peribunt, Dominus noster Jesus Christus de manibus ejus sit requisiturus [3].

---

[1] In dictis locis. — [2] Quid in creatione Cardinalium observandum, vide in Constitut. Sixti V, *Postquam*, 1586; et *Religiosa*, 1587. — [3] Ezech.

CAPUT II.

***Synodi provinciales, quolibet triennio; diœcesanæ quotannis celebrentur : qui eas cogere, quive illis interesse debeant.***

Provincialia concilia, sicubi omissa sunt, pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis, aliisque ex sacris Canonibus [1] permissis renoventur [2]. Quare metropolitani per seipsos, seu, illis legitime impeditis, coepiscopus antiquior intra annum ad minus a fine præsentis Concilii, et deinde quolibet saltem triennio post octavam Paschæ Resurrectionis Domini nostri Jesu Christi [3], seu alio commodiori tempore pro more provinciæ, non prætermittat synodum in provincia sua cogere : quo episcopi omnes, et alii qui de jure vel consuetudine interesse debent, exceptis iis quibus cum imminenti periculo transfretandum esset, convenire omnino teneantur. Nec episcopi comprovinciales prætextu cujuslibet consuetudinis ad metropolitanam ecclesiam in posterum accedere inviti compellantur. Itidem episcopi qui nulli archiepiscopo subjiciuntur, aliquem vicinum metropolitanum semel eligant; in cujus synodo provinciali cum

---

III et XVIII. Act. XX. C. Ephes. 43 dist. Sup. sess. 6, de reform. cap. 1.

[1] C. Propter ecclesiasticas, cum seq. 18 dist. c. Sicut olim, de accusat. Conc. Aurelian. II, c. 1. — [2] Infra, c. 22. — [3] Conc. Lateran. sub Leone X, sess. 10. In II Lateran. sub Innoc. III, c. 6, exigebatur ut singulis annis metropolitanus visitaret.

aliis interesse debeant; et quæ ibi ordinata fuerint, observent ac observari faciant. In reliquis omnibus eorum exemptio et privilegia salva atque integra maneant. Synodi quoque diœcesanæ quotannis celebrentur[1] : ad quas exempti etiam omnes, qui alias, cessante exemptione, interesse deberent, nec capitulis generalibus subduntur, accedere teneantur; ratione tamen parochialium, aut aliarum sæcularium, ecclesiarum, etiam annexarum, debeant ii qui illarum curam gerunt, quicumque illi sint, synodo interesse. Quod si in his tam metropolitani quam episcopi, et alii suprascripti, negligentes fuerint; pœnas sacris Canonibus sancitas[2] incurrant.

### CAPUT III.

*Qua ratione visitatio per prælatos facienda.*

Patriarchæ, primates, metropolitani et episcopi propriam diœcesim per seipsos, aut, si legitime impediti fuerint[3], per suum generalem vicarium, aut visitatorem, si quotannis totam, propter ejus latitudinem, visitare non poterunt, saltem majorem ejus partem, ita tamen, ut tota biennio per se vel visitatores suos compleatur, visitare non prætermittant. A metropolitanis vero, etiam post plene visitatam propriam diœcesim, non visitentur cathedrales ecclesiæ, neque diœce-

---

[1] Conc. Basil. sess. 15; Tolet. sub Sixto IV, cap. 1. — [2] Dist. 18, fere per totam. Conc. Aurelian. v, c. 18; Tarracon. 1, cap. 6; Tolet. xi, cap. 15; et Basil. sess. 8.— [3] Conc. Tolet. iv, c. 35. C. Episcopum, 10, q. 1.

ses suorum comprovincialium, nisi causa cognita et probata in concilio provinciali : archidiaconi autem, decani, et alii inferiores in iis ecclesiis ubi hactenus visitationem exercere legitime consueverunt, debeant quidem, assumpto notario, de consensu episcopi deinceps per seipsos tantum ibidem visitare. Visitatores etiam a capitulo deputandi, ubi capitulum jus visitandi habet, prius ab episcopo approbentur : sed non ideo episcopus, vel, eo impedito, ejus visitator easdem ecclesias seorsum ab his visitare prohibeatur; cui ipsi archidiaconi, vel alii inferiores, visitationis factæ infra mensem rationem reddere, et depositiones testium ac integra acta ei exhibere teneantur : non obstantibus quacumque consuetudine, etiam immemorabili, atque exemptionibus et privilegiis quibuscumque. Visitationum autem omnium istarum præcipuus sit scopus [1], sanam orthodoxamque doctrinam, expulsis hæresibus, inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere; populum cohortationibus et admonitionibus ad religionem, pacem innocentiamque accendere; cætera, prout locus, tempus et occasio feret, ex visitantium prudentia ad fidelium fructum constituere. Quæ ut facilius feliciusque succedant, monentur prædicti omnes et singuli, ad quos visitatio spectat, ut paterna charitate christianoque zelo omnes amplectantur; ideoque, modesto contenti equitatu famulatuque, studeant quam celerrime, debita tamen cum diligentia, visitationem ipsam absolvere. Interimque ca-

[1] C. 1, § Sane, de cens. in 6. C. unic. 85 dist.

veant, ne inutilibus sumptibus cuiquam graves onerosive sint [1]; neve ipsi, aut quisquam suorum quidquam procurationis causa pro visitatione, etiam testamentorum ad pios usus, præter id quod ex relictis piis jure debetur, aut alio quovis nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcumque sit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant: non obstante quacumque consuetudine, etiam immemorabili: exceptis tamen victualibus [2], quæ sibi ac suis frugaliter moderateque pro temporis tantum necessitate, et non ultra, erunt ministranda. Sit tamen in optione eorum qui visitantur, si malint, solvere id quod erat ab ipsis antea solvi, certa pecunia taxata, consuetum; an vero prædicta victualia subministrare: salvo item jure conventionum antiquarum cum monasteriis, aliisve piis locis, aut ecclesiis non parochialibus inito, quod illæsum permaneat. In iis vero locis seu provinciis ubi consuetudo est ut nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud a visitatoribus accipiatur, sed omnia gratis fiant, ibi id observetur. Quod si quisquam, quod absit, aliquid amplius in supradictis omnibus casibus accipere præsumpserit; is, præter dupli restitutionem, intra mensem faciendam, aliis etiam pœnis juxta constitutionem concilii generalis Lugdunensis quæ incipit, Exigit [3], necnon et aliis pœnis in synodo provinciali arbitrio synodi,

---

[1] Concil. Braccar. II, c. 1: et Ticin. vers. Statuimus etiam ne episcopi. C. Cavendum, c. Placuit, et c. Inter cætera, 10, q. 3; et c. Cum Apostolus, de cens. — [2] C. Si Episcopus, de offic. ord. in 6. — [3] Vide inf. XXVIII.

absque ulla spe veniæ, mulcletur. Patroni vero in iis quæ ad sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se præsumant ingerere; neque visitationi ornamentorum ecclesiæ, aut bonorum stabilium, seu fabricarum proventibus immisceant; nisi quatenus id eis ex institutione ac fundatione competat: sed episcopi ipsi hæc faciant, et fabricarum redditus in usus ecclesiæ necessarios et utiles, prout sibi expedire magis visum fuerit, expendi curent.

## CAPUT IV.

*Prædicationis munus a quibus et quando obeundum: Ecclesia parochialis ad audiendum verbum Dei adeunda. Nullus contradicente episcopo prædicet.*

Prædicationis munus, quod episcoporum præcipuum est[1], cupiens sancta Synodus, quo frequentius possit ad fidelium salutem exerceri, canones alias super hoc editos; sub fel. rec. Paulo III[2], aptius præsentium temporum usui accommodando, mandat, ut in ecclesia sua ipsi per se, aut, si legitime impediti fuerint, per eos quos ad prædicationis munus assument[3], in aliis autem ecclesiis per parochos, sive, iis impeditis, per alios ab episcopo impensis eorum qui eas præstare vel tenentur vel solent, deputandos in

---

[1] Conc. Carthag. IV, c. 20; et Remens. cap. 14. C. Episcopus nullam rei, 88 dist. — [2] Supra, sess. 5, de reform. c. 2. — [3] Conc. Arelat. IV, cap. 10; Lateran. sub Innoc. III, c. 10. C. Inter cætera, de off. ord. Conc. Maguntiacum, c. 25. Sup. sess. 5, de reform. c. 2.

civitate, aut in quacumque parte diœcesis, censebunt expedire, saltem omnibus dominicis et solemnibus diebus festis : tempore autem jejuniorum, Quadragesimæ et Adventus Domini, quotidie, vel saltem tribus in hebdomada diebus, si ita oportere duxerint, sacras Scripturas divinamque Legem annuntient; et alias, quotiescumque id opportune fieri posse judicaverint. Moneatque episcopus populum diligenter, teneri unumquemque parochiæ suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum verbum Dei [1]. Nullus autem sæcularis, sive regularis [2], etiam in ecclesiis suorum ordinum, contradicente episcopo, prædicare præsumat. Iidem etiam saltem dominicis et aliis festivis diebus, pueros in singulis parochiis fidei rudimenta [3], et obedientiam erga Deum et parentes diligenter ab iis ad quos spectabit, doceri curabunt, et, si opus sit, etiam per censuras ecclesiasticas compellent : non obstantibus privilegiis et consuetudinibus. In reliquis, ea quæ de prædicationis munere sub eodem Paulo III decreta fuerunt [4], suum robur obtineant.

---

[1] Conc. Carthag. IV, c. 24. C. Sacerdote, de Cons. dist. 1. Theodulphus episc. Aurelian. epist. ad Parochos, in fin. — [2] Vide Bullam Gregorii XIII in gratiam Soc. Jesu : incipit, *Vigore* ; 1584. — [3] Vide Const. Pii V, *Ex debito*, 1571, quam ampliavit Greg. XIII, 30 octobris 1572. — [4] Sess. 5, cap. 2 de reform.

CAPUT V.

*Causæ criminales contra episcopos, majores a solo Sum. Pont. minores a concilio provinciali cognoscantur.*

Causæ criminales graviores contra episcopos[1], etiam hæresis, quod absit, quæ depositione aut privatione dignæ sunt; ab ipso tantum summo Romano Pontifice cognoscantur et terminentur[2]. Quod si ejusmodi sit causa, quæ necessario extra Romanam curiam sit committenda, nemini prorsus ea committatur, nisi metropolitanis aut episcopis a beatissimo Papa eligendis. Hæc vero commissio et specialis sit, et manu ipsius sanctiss. Pontificis signata; nec unquam plus his tribuat, quam ut solam facti instructionem sumant, processumque conficiant: quem statim ad Romanum Pontificem transmittant; reservata eidem Sanctissimo sententia definitiva [3]. Cætera alias sub fel. rec. Julio III super his decreta; necnon et constitutio sub Innocentio III in concilio generali, quæ incipit, Qualiter et quando [4], quam sancta Synodus in præsenti innovat; ab omnibus observentur. Minores vero criminales causæ episcoporum in concilio tantum provinciali cognoscantur et terminentur, vel a deputandis per concilium provinciale.

---

[1] Conc. Sardic. c. 3. C. Ad abolendam, de hæret. — [2] Confirmatur Bulla Pii V, *Si de protegendis*, 1569. — [3] Supra, sess. 13, de reform. c. 6, 7 et 8. — [4] Vide inf. xxix.

CAPUT VI.

*Datur episcopis potestas circa irregularitatum et suspensionum dispensationes, et criminum absolutiones.*

Liceat episcopis in irregularitatibus omnibus et suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario [1], et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare [2]; et in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis [3], delinquentes quoscumque sibi subditos, in diœcesi sua per seipsos, aut vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absolvere, imposita pœnitentia salutari. Idem et in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantum, non eorum vicariis, sit permissum.

CAPUT VII.

*Sacramentorum virtus, antequam populo administrentur, ab episcopis et parochis explicetur; inter Missarum solemnia sacræ Paginæ explanentur.*

Ut fidelis populus ad suscipienda sacramenta majori cum reverentia atque animi devotione accedat, præcipit sancta Synodus episcopis omnibus, ut non solum cum hæc per seipsos erunt populo administranda, prius illorum vim et

---

[1] Supra, sess. 14, c. 7. C. Miror, et c. Contumaces, 50 dist. — [2] Consule Bullam Cœnæ Domini. — [3] De quibus sub Alexandro in Conc. Lateran. parte 14 constitut. ejus.

usum pro suscipientium captu explicent, sed etiam idem a singulis parochis pie prudenterque, etiam lingua vernacula, si opus sit et commode fieri poterit, servari studeant, juxta formam a sancta Synodo in catechesi singulis sacramentis præscribendam; quam episcopi in vulgarem linguam fideliter verti, atque a parochis omnibus populo exponi curabunt: necnon ut inter Missarum solemnia aut divinorum celebrationem [1], sacra Eloquia, et salutis monita, eadem vernacula lingua singulis diebus festis vel solemnibus explanent; eademque in omnium cordibus, postpositis inutilibus quæstionibus, inserere, atque eos in lege Domini erudire studeant.

CAPUT VIII.

*Publice peccantes publice pœniteant, ni episcopo aliter videatur: pœnitentiarius in cathedralibus instituendus.*

Apostolus monet, publice peccantes palam esse corripiendos [2]. Quando igitur ab aliquo publice et in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos commotosque fuisse non sit dubitandum; huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publice injungi oportet [3]; ut quos exemplo suo ad malos mores provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam. Episcopus tamen publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit commu-

---

[1] Supra, sess. 22, de sacrificio Missæ c. 8. — [2] I Tim. v. C. Sed illud, 45 dist. c. Si peccaverit, § Ergo, 2, q. 1; et c. 1, de pœn. et rem. — [3] C. Pœnitentes, et c. In capite, cum seq. 50 dist.

tare, quando ita magis judicaverit expedire. In omnibus etiam cathedralibus ecclesiis, ubi id commode fieri poterit, pœnitentiarius aliquis cum unione præbendæ proxime vacaturæ, ab episcopo instituatur, qui magister sit, vel doctor, aut licentiatus in theologia vel jure canonico, et annorum quadraginta, seu alias qui aptior pro loci qualitate reperiatur; qui dum confessiones in ecclesia audiet, interim præsens in choro censeatur.

CAPUT IX.

*A quo visitari debeant ecclesiæ sæculares nullius diœcesis.*

Quæ alias sub. fel. rec. Paulo III [1], et nuper sub beatissimo domino nostro Pio IV [2] in hoc eodem Concilio de adhibenda ab Ordinariis diligentia in beneficiorum, etiam exemptorum, visitatione constituta sunt; eadem etiam in iis ecclesiis sæcularibus observentur quæ in nullius diœcesi esse dicuntur; ut ab episcopo cujus cathedralis ecclesia est proximior, si id constet, alioquin ab eo qui semel in concilio provinciali a prælato loci illius electus fuerit, tanquam Sedis Apostolicæ delegato, visitentur : non obstantibus privilegiis et consuetudinibus quibuscumque, etiam immemorabilibus.

CAPUT X.

*Exsecutio visitationis a subditis ne suspendatur.*

Episcopi, ut aptius, quem regunt, populum possint in officio atque obedientia continere, in

---

[1] Supra, sess. 6, de reform. c. 4; et sess. 7, de reform. cap. 8. — [2] Sess. 11, de reform. cap. 8.

omnibus iis quæ ad visitationem, ac morum correctionem, subditorum suorum spectant, jus et potestatem habeant, etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi, exsequendi [1], juxta Canonum sanctiones, quæ illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione, ac diœcesis suæ utilitate necessaria videbuntur. Nec in his, ubi de visitatione aut morum correctione agitur [2], exemptio, aut ulla inhibitio, appellatio, seu querela, etiam ad Sedem Apostolicam, interposita, exsecutionem eorum quæ ab his mandata, decreta aut judicata fuerint, quoquo modo impediat, aut suspendat.

### CAPUT XI.

*Honorarii tituli, aut privilegia particularia, episcoporum juri nihil detrahant. Cap.* Cum capella, *extra de privilegiis, innovatur.*

Quoniam privilegia et exemptiones quæ variis titulis plerisque conceduntur [3], hodie perturbationem in episcoporum jurisdictione excitare, et exemptis occasionem laxioris vitæ præbere dignoscuntur; decernit sancta Synodus, ut, si quando justis, gravibus et fere necessariis suadentibus causis, aliquos honorariis titulis protonotariatus, acolythatus, comitis Palatini [4], capellani regii, aut aliis hujusmodi in Romana curià, vel extra,

---

[1] C. Transmissam, de elect. — [2] Sup. sess. 13, de ref. c. 1; sess. 14, de ref. c. 4; et sess. 22, de ref. cap. 1. — [3] Sup. sess. 6, c. 3, de ref. C. Cum et plantare, de privil. et c. Venerabili, de verb. sign. — [4] Horum facultates et indulta adhuc restringit Pius V in Bulla, *Quamvis*, 1568.

insignibus decorandos esse placuerit; necnon alios, cuicumque monasterio oblatos, vel quomodocumque addictos, aut sub nomine servientium militiis, seu monasteriis, hospitalibus, collegiis, aut quocumque alio titulo assumi; nihil ex iis privilegiis detractum esse Ordinariis intelligatur quo minus ii, quibus ea jam concessa sunt, vel in posterum concedi contigerit, ipsis ordinariis tanquam Apostolicæ Sedis delegatis, plene in omnibus, et quoad capellanos regios, juxta constitutionem Innocentii III, quæ incipit Cum capella [1], subjecti existant: exceptis tamen iis qui prædictis locis aut militiis actu serviunt, et intra eorum septa ac domos resident, subque eorum obedientia vivunt; sive iis qui legitime, et secundum regulam earumdem militiarum professionem fecerint, de qua Ordinario constare debeat: non obstantibus privilegiis quibuscumque, etiam religionis sancti Joannis Jerosolymitani, et aliarum militiarum. Quæ vero privilegia residentibus in curia Romana vigore Eugenianæ constitutionis [2], aut familiaritatis cardinalium competere solent; ea in iis qui beneficia ecclesiastica obtinent, ratione prædictorum beneficiorum minime intelligantur; sed Ordinarii jurisdictioni subjecti permaneant: non obstantibus quibuscumque inhibitionibus.

---

[1] Vide inf. xxxii. — [2] C. Divina, de privil. in Extravag. com.

CAPUT XII.

*Quales esse debeant promovendi ad dignitates et canonicatus cathedralium ecclesiarum: quidve promoti præstare teneantur.*

Cum dignitates in ecclesiis, præsertim cathedralibus, ad conservandam augendamque ecclesiasticam disciplinam fuerint institutæ, ut qui eas obtinerent pietate præcellerent, aliisque exemplo essent, atque episcopos opera et officio juvarent: merito, qui ad eas vocautur, tales esse debent, qui suo muneri respondere possint. Nemo igitur deinceps ad dignitates quascumque quibus animarum cura subest, promoveatur [1], nisi qui saltem vigesimum quintum suæ ætatis annum attigerit, et in clericali ordine versatus, doctrina ad suum munus exsequendum necessaria, ac morum integritate commendetur; juxta constitutionem Alexandri III in concilio Lateranensi promulgatam, quæ incipit, Cum in cunctis [2]. Archidiaconi etiam, qui oculi dicuntur episcopi [3], sint in omnibus ecclesiis, ubi fieri poterit, magistri in theologia, seu doctores aut licentiati in jure canonico. Ad cæteras autem dignitates, vel personatus quibus animarum cura nulla subest, clerici alioquin idonei, et viginti duobus annis non minores, adsciscantur. Provisi etiam de beneficiis quibuscumque curam animarum habentibus, teneantur, a die adeptæ possessionis, ad

[1] Supra, sess. 22, cap. 2 — [2] Vide inf. in § Infer. — [3] Clem. I, Epist. 1 ad Jacobum. Anacletus, Epist. 1. C. Diaconi, 93 dist. et c. Ad hæc, de off. Archidiac.

minus intra duos menses, in manibus ipsius episcopi[1], vel, eo impedito, coram generali ejus vicario, seu officiali, orthodoxæ suæ fidei publicam facere professionem[2]; et in Romanæ Ecclesiæ obedientia se permansuros spondeant ac jurent. Provisi autem de canonicatibus et dignitatibus in ecclesiis cathedralibus, non solum coram episcopo seu ejus officiali, sed etiam in capitulo, idem facere teneantur; alioquin prædicti omnes provisi, ut supra, fructus non faciant suos : nec illis possessio suffragetur. Neminem etiam deinceps ad dignitatem, canonicatum, aut portionem recipiant[3], nisi qui eo ordine sacro aut sit initiatus quem illa dignitas, præbenda aut portio requirit; aut in tali ætate, ut infra tempus a jure et ab hac sancta Synodo statutum, initiari valeat. In omnibus vero ecclesiis cathedralibus omnes canonicatus ac portiones habeant annexum ordinem presbyterii, diaconatus, vel subdiaconatus; episcopus autem cum consilio capituli designet ac distribuat, prout viderit expedire, quibus quisque ordo ex sacris annexus in posterum esse debeat; ita tamen, ut dimidia saltem pars presbyteri sint, cæteri vero diaconi aut subdiaconi; ubi vero consuetudo laudabilior habet, ut plures vel omnes sint presbyteri, omnino observetur. Hortatur etiam sancta Synodus, ut in provinciis ubi id commode fieri potest, dignitates omnes, et saltem

---

[1] Conc. IV Tol. c. 26. — [2] Qui prætereа ad professionem fidei teneantur, vide in Const. Pii IV, *In sacrosancta*, 1564. — [3] C. 1 et seqq. de æt. et qual. c. Licet canon. et c. Cum ex eo, de elect. in 6. Supra, sess. 7, de reform. cap. 12.

dimidia pars canonicatuum, in cathedralibus ecclesiis et collegiatis insignibus conferantur tantum magistris, vel doctoribus, aut etiam licenciatis in theologia vel jure canonico. Præterea obtinentibus in iisdem cathedralibus aut collegiatis, dignitates, canonicatus, præbendas aut portiones, non liceat vigore cujuslibet statuti aut consuetudinis, ultra tres menses[1], ab eisdem ecclesiis quolibet anno abesse : salvis nihilominus earum ecclesiarum constitutionibus quæ longius servitii tempus requirunt[2] : alioquin primo anno privetur unusquisque dimidia parte fructuum quos ratione etiam præbendæ ac residentiæ fecit suos. Quod si iterum eadem fuerit usus negligentia, privetur omnibus fructibus quos eodem anno lucratus fuerit : crescente vero contumacia, contra eos juxta sacrorum Canonum constitutiones[3] procedatur. Distributiones vero, qui statis horis interfuerint, recipiant[4] : reliqui, quavis collusione aut remissione exclusa, his careant, juxta Bonifacii VIII decretum quod incipit Consuetudinem[5], quod sancta Synodus in usum revocat : non obstantibus quibuscumque statutis et consuetudinibus. Omnes vero divina per se, et non per substitutos, compellantur obire officia[6]; et episcopo celebranti, aut alia pontificalia exercenti, assistere et inservire, atque in choro, ad

[1] Sup. sess. 13, de reform. cap. 1. — [2] C. Ad audientiam, de cleric. non recid. — [3] C. fin. eod. — [4] C. Licet, de præb. — [5] Vide infra xxxii. — [6] Sup. sess. 22, c. 4 de reform. C. Licet; et c. Exstirpandæ, § Qui vero, de præb. c. Quia nonnulli, de cler. non resid.

psallendum instituto, hymnis et canticis Dei nomen reverenter, distincte devoteque laudare. Vestitu insuper decenti tam in ecclesia quam extra assidue utantur; ab illicitisque venationibus, aucupiis, choreis, tabernis, lusibusque abstineant [1]; atque ea morum integritate polleant, ut merito Ecclesiæ senatus dici possit. Cætera, quæ ad debitum in divinis officiis regimen spectant, deque congrua in his canendi seu modulandi ratione, de certa lege in choro conveniendi et permanendi, simulque de omnibus Ecclesiæ ministris, quæ necessaria erunt, et si qua hujusmodi; synodus provincialis, pro cujusque provinciæ utilitate et moribus, certam cuique formulam præscribet. Interea vero episcopus non minus quam cum duobus canonicis, quorum unus ab episcopo, alter a capitulo eligatur, in iis quæ expedire videbuntur, poterit providere.

### CAPUT XIII.

*Quomodo tenuioribus cathedralibus ecclesiis et parochiis consulendum: parochiæ certis finibus distinguendæ.*

Quoniam pleræque cathedrales ecclesiæ tam tenuis redditus sunt et angustæ, ut episcopali dignitati nullo modo respondeant [2], neque ecclesiarum necessitati sufficiant; examinet concilium

---

[1] Conc. Turon. III, cap. 8. Conc. Agath. can. 55. C. Episcopum, 34 dist. toto tit. de vit. et hon. cler. Extra. in 6; et in Clem. c. 1, de cler. ven. et Clem. Gravi, de celebr. Miss. — [2] Supra, sess. 7, de reform. cap. 6 et 7; et sess. 14, de reform. cap. 9: et infra, c. 15.

provinciale, vocatis iis quorum interest, et diligenter expendat, quas propter angustias tenuitatemque vicinis unire, vel novis proventibus augere expediat; confectaque de præmissis instrumenta ad summum Romanum Pontificem mittat[1]; quibus instructus summus Pontifex, et prudentia sua, prout expedire judicaverit, aut tenues invicem uniat, aut aliqua accessione ex fructibus augeat. Interim vero donec prædicta effectum sortiantur, hujusmodi episcopis, qui fructuum subventione pro diœcesis suæ tenuitate indigent, poterit de beneficiis aliquibus, dum tamen curata non sint, nec dignitates, seu canonicatus, et præbendæ, nec monasteria, in quibus viget regularis observantia, vel quæ capitulis generalibus et certis visitatoribus subduntur, a summo Romano Pontifice provideri. In parochialibus etiam ecclesiis quarum fructus æque adeo exigui sunt ut debitis nequeant oneribus satisfacere; curabit episcopus, si per beneficiorum unionem, non tamen regularium, id fieri non possit, ut primitiarum vel decimarum assignatione, aut per parochianorum symbola ad collectas, aut qua commodiori ei videbitur ratione, tantum redigatur quod pro rectoris ac parochiæ necessitate decenter sufficiat. In unionibus vero quibuslibet, seu ex supradictis, seu aliis causis faciendis, ecclesiæ parochiales monasteriis quibuscumque, aut abbatiis, seu dignitatibus, sive præbendis ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ,

---

[1] C. Unio, 10, q. 3; c. Et temporis, cum seq. 16, q. 1.

sive aliis beneficiis simplicibus, aut hospitalibus, militiisve non uniantur : et quæ unitæ sunt, revideantur ab Ordinariis juxta alias decretum in eadem Synodo sub fel. rec. Paulo III[1], quod etiam in unitis ab eo tempore citra æque observetur : non obstantibus in iis quibuscumque verborum formis, quæ hic pro sufficienter expressis habeantur. Ad hæc in posterum, omnes hæ cathedrales ecclesiæ, quarum redditus summam ducatorum mille, et parochiales, quæ summam ducatorum centum, secundum verum annuum valorem, non excedunt, nullis pensionibus aut reservationibus fructuum graventur. In iis quoque civitatibus ac locis, ubi parochiales ecclesiæ certos non habent fines, nec earum rectores proprium populum, quem regant, sed promiscue petentibus sacramenta administrant; mandat sancta Synodus episcopis, pro tutiori animarum eis commissarum salute, ut, distincto populo in certas propriasque parochias, unicuique suum perpetuum peculiaremque parochum assignent[2], qui eas cognoscere valeat, et a quo solo licite sacramenta suscipiant; aut alio utiliori modo, prout loci qualitas exegerit, provideant. Idemque in iis civitatibus ac locis ubi nullæ sunt parochiales, quamprimum fieri curent : non obstantibus quibuscumque privilegiis et consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

---

[1] Supra, sess. 7, de reform. cap. 6. — [2] C. 1, 13, q. 1; c. Plures, 16, q. 1, c. 1 de paroch. et supra, sess. 14, de reform. cap. 9.

CAPUT XIV.

*Ne quis admittatur ad possessionem beneficii aut distributionum, cum fructuum distributione in usus non pios convertenda.*

In pluribus ecclesiis, tam cathedralibus quam collegiatis et parochialibus, ex earum constitutionibus, aut ex prava consuetudine observari intelligitur, ut in electione, præsentatione, nominatione, institutione, confirmatione, collatione vel alia provisione, sive admissione ad possessionem alicujus cathedralis ecclesiæ, vel beneficii canonicatuum, aut præbendarum, vel partem proventuum, seu ad distributiones quotidianas, certæ conditiones, seu deductiones ex fructibus, solutiones, promissiones, compensationesve illicitæ, aut etiam, quæ in aliquibus ecclesiis dicuntur turnorum lucra, interponantur : hæc cum sancta Synodus detestetur, mandat episcopis, ut quæcumque hujusmodi in usus pios non convertuntur [1], atque ingressus eos qui simoniacæ labis aut sordidæ avaritiæ suspicionem habent, fieri non permittant; ipsique diligenter de eorum constitutionibus sive consuetudinibus super prædictis cognoscant; et illis tantum, quas ut laudabiles probaverint, exceptis, reliquas, ut pravas ac scandalosas, rejiciant et aboleant. Eos vero qui adversus hæc in præsenti decreto comprehensa, quavis ratione commiserint, pœnis contra simoniacos [2] editis, sacris Canonibus, et variis sum-

[1] Confirmatur Bulla Pii V, *Durum*, 1570, novis pœnis adjectis. — [2] 1, q. 1, fere per totam. Concil. Tolet. VIII, can. 3. C. Cum super, de conf. Toto

morum Pontificum constitutionibus, quas omnes innovat, teneri decernit : non obstantibus quibuscumque statutis, constitutionibus, consuetudinibus, etiam immemorabilibus, etiam Apostolica auctoritate confirmatis : de quarum subreptione, obreptione, et intentionis defectu episcopus, tanquam Apostolicæ Sedis delegatus, cognoscere possit.

### CAPUT XV.

### *Ratio augendi tenues præbendas ecclesiarum cathedralium, et collegiatarum insignium.*

In ecclesiis cathedralibus, et collegiatis insignibus [1], ubi frequentes adeoque tenues sunt præbendæ simul cum distributionibus quotidianis, ut sustinendo decenti canonicorum gradui pro loci et personarum qualitate non sufficiant; liceat episcopis cum consensu capituli [2], vel aliquot simplicia beneficia, non tamen regularia, iis unire; vel, si hac ratione provideri non possit, aliquibus ex iis suppressis, cum patronorum consensu, si de jure patronatus laicorum sint, quarum fructus et proventus reliquarum præbendarum distributionibus quotidianis applicentur, eas ad pauciorem numerum reducere; ita tamen, ut tot supersint, quæ divino cultui celebrando ac dignitati Ecclesiæ commode valeant respondere [3]; non obstantibus quibuscumque cons itutionibus et privilegiis, aut quacumque reservatione gene-

---

tit. Extrav. de simon. et c. Sicut, 1, extra, de simon.

[1] Supra, cap. 13. — [2] Supra, sess. 5, de reform. cap. 1. — [3] C. In ecclesia, de institut.

rali, vel speciali, aut affectione: neque prædictæ uniones aut suppressiones tolli, seu impediri possint ex quibuscumque provisionibus, etiam vigore resignationis, aut quibusvis aliis derogationibus vel suspensionibus.

### CAPUT XVI.

### *Quid muneris incumbat capitulo sede vacante.*

Capitulum, sede vacante [1], ubi fructuum percipiendorum ei munus incumbit, œconomum unum, vel plures fideles ac diligentes decernat, qui rerum ecclesiasticarum et proventuum curam gerant, quorum rationem ei, ad quem pertinebit, sint reddituri. Item officialem, seu vicarium infra octo dies post mortem episcopi constituere, vel existentem confirmare omnino teneatur, qui saltem in jure canonico sit doctor, vel licentiatus, vel alias, quantum fieri poterit, idoneus: si secus factum fuerit, ad metropolitanum deputatio hujusmodi devolvatur [2]. Et, si ecclesia ipsa metropolitana fuerit, aut exempta, capitulumque, ut præfertur, negligens fuerit, tunc antiquior episcopus ex suffraganeis in metropolitana, et propinquior episcopus in exempta œconomum et vicarium idoneos possit constituere. Episcopus vero ad eamdem ecclesiam vacantem promotus, ex iis quæ ad eum spectant, ab eisdem œconomo, vicario, et aliis quibuscumque officialibus et administratoribus, qui, sede vacante, fuerunt a

---

[1] Concil. Chalced. actione 16, cap. 25 in fin. Concil. Vormatien. cap. 76. — [2] C. non liceat, in 3, 12, q. 2; et c. fin. de supp. negl. Præl. in 6.

capitulo vel ab aliis in ejus locum constuti, etiamsi fuerint ex eodem capitulo, rationem exigat officiorum, jurisdictionis, administrationis, aut cujuscumque eorum muneris; possitque eos punire qui in eorum officio seu administratione deliquerint, etiamsi prædicti officiales, redditis rationibus, a capitulo, vel a deputatis ab eodem, absolutionem aut liberationem obtinuerint. Eidem quoque episcopo teneatur capitulum de scripturis ad ecclesiam pertinentibus, si quæ ad capitulum pervenerunt, rationem reddere.

### CAPUT XVII.

*Beneficiorum collationi et plurium retentioni modus statuitur.*

Cum ecclesiasticus ordo pervertatur, quando unus plurium officia occupat clericorum: sancte sacris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus ecclesiis conscribi [1]. Verum quoniam multi improbæ cupiditatis affectu seipsos, non Deum, decipientes, ea quæ bene constituta sunt variis artibus eludere, et plura simul beneficia obtinere non erubescunt: sancta Synodus debitam regendis ecclesiis disciplinam restituere cupiens, præsenti decreto, quod in quibuscumque personis, quocumque titulo, etiamsi cardinalatus

---

[1] Conc. 1 Nic. c. 15 et 16; Antioch. c. 3; Arelat. 1, c. 2 et 22; et Milev. c. 15. C. Quia in tantum; c. Ad hæc; c. Cum non ignores; c. Referente, et c. De multa, de præb. c. Unio, § Sed et hoc. 10, q. 3, 21, q. 1, per totam. C. Quia nonnulli, de cler. non resid. cum alleg. Supra, sess. 7, de reform. cap. 2.

honore fulgeant, mandat observari; statuit ut in posterum unum tantum beneficium ecclesiasticum singulis conferatur : quod quidem, si ad vitam ejus cui confertur honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri. Hæcque non modo ad cathedrales ecclesias, sed etiam ad alia omnia beneficia, tam sæcularia quam regularia, quæcumque, etiam commendata, pertineant, cujuscumque tituli ac qualitatis existant. Illi vero qui in præsenti plures parochiales ecclesías, aut unam cathedralem et aliam parochialem obtinent, cogantur omnino [1], quibuscumque dispensationibus ac unionibus ad vitam non obstantibus, una tantum parochiali, vel sola cathedrali retenta, alias parochiales infra spatium sex mensium dimittere : alioquin tam parochiales quam beneficia omnia, quæ obtinent, ipso jure vacare censeantur [2], ac tanquam vacantia libere aliis idoneis conferantur; nec ipsi antea illa obtinentes, tuta conscientia, fructus post dictum tempus retineant. Optat autem sancta Synodus, ut resignantium necessitatibus commoda aliqua ratione, prout summo Pontifici videbitur, provideatur.

---

[1] Supra, sess. 7, de reform. cap. 4. C. De multa, de præb. — [2] C. Exsecrabilis, § Qui vero, in Extravag. comm. de præb.

CAPUT XVIII.

*Ecclesia parochiali vacante, deputandus ab episcopo vicarius, donec illi provideatur de parocho: nominati ad parochiales, qua forma et a quibus examinari debent.*

Expedit maxime animarum saluti, a dignis atque idoneis parochis gubernari: id ut diligentius ac rectius perficiatur [1], statuit sancta Synodus, ut, cum parochialis ecclesiæ vacatio, etiamsi cura ecclesiæ vel episcopo incumbere dicatur, et per unum vel plures administretur, etiam in ecclesiis patrimonialibus, seu receptivis nuncupatis, in quibus consuevit episcopus uni vel pluribus curam animarum dare, quos omnes ad infrascriptum examen teneri mandat [2], per obitum, vel resignationem, etiam in curia, seu aliter quomodocumque contigerit, etiamsi ipsa parochialis ecclesia reservata vel affecta fuerit generaliter vel specialiter, etiam vigore indulti seu privilegii in favorem sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium, seu abbatum, vel capitulorum: debeat episcopus statim habita notitia vacationis ecclesiæ, si opus fuerit, idoneum in ea vicarium, cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis assignatione, constituere, qui onera ipsius ecclesiæ sustineat, donec ei de rectore provideatur. Porro episcopus, et qui jus patronatus habet, intra decem dies, vel aliud tempus ab episcopo præscribendum, idoneos aliquot clericos ad regendam ecclesiam coram deputandis examinatoribus nominet.

---

[1] Lege Bullam Pii V, *In conferendis*, 1566. — [2] Supra, sess. 7, de reform. cap. 13.

Liberum sit tamen etiam aliis, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre, ut possit postea de cujuslibet ætate, moribus et sufficientia fieri diligens inquisitio. Et, si episcopo aut synodo provinciali pro regionis more videbitur magis expedire, per edictum etiam publicum vocentur, qui volent examinari. Transacto constituto tempore, omnes qui descripti fuerint, examinentur ab episcopo [1], sive, eo impedito, ab ejus vicario generali, atque ab aliis examinatoribus non paucioribus quam tribus; quorum votis, si pares aut singulares fuerint, accedere possit episcopus, vel vicarius, quibus magis videbitur. Examinatores autem singulis annis in diœcesana synodo ab episcopo, vel ejus vicario, ad minus sex proponantur; qui Synodo satisfaciant, et ab ea probentur. Advenienteque vacatione cujuslibet ecclesiæ, tres ex illis eligat episcopus, qui cum eo examen perficiant; indeque succedente alia vacatione, aut eosdem, aut alios tres, quos maluerit, ex prædictis illis, sex eligat. Sint vero hi examinatores magistri, seu doctores aut licentiati in theologia aut jure canonico, vel alii clerici, seu regulares etiam ex ordine Mendicantium, aut etiam sæculares, qui ad id videbuntur magis idonei; jurentque omnes ad sancta Dei Evangelia, se, quacumque humana affectione postposita, fideliter munus executuros. Caveantque ne quidquam prorsus occasione hujus examinis [2], nec ante nec post, accipiant: alioquin simoniæ vitium tam ipsi quam alii dantes incurrant; a qua absolvi nequeant,

[1] Inf. sess. ult. de reform. cap. 9. — [2] C. Quando, 24 dist.

nisi dimissis beneficiis, quæ quomodocumque etiam antea obtinebant; et ad alia in posterum inhabiles reddantur. Et de his omnibus non solum coram Deo, sed etiam in synodo provinciali, si opus erit, rationem reddere teneantur, a qua, si quid contra officium eos fecisse compertum fuerit, graviter ejus arbitrio puniri possint. Peracto deinde examine renuntientur, quotcumque ab his idonei judicati fuerint ætate, moribus, doctrina, prudentia, et aliis rebus ad vacantem ecclesiam gubernandam opportunis [1]; ex hisque episcopus eum eligat quem cæteris magis idoneum judicaverit [2]; atque illi, et non alteri, collatio ecclesiæ ab eo fiat ad quem spectabit eam conferre. Si vero juris patronatus ecclesiastici erit, ac institutio ad episcopum, et non alium pertineat, is quem patronus digniorem inter probatos ab examinatoribus judicabit, episcopo præsentare teneatur, ut ab eo instituatur [3]. Cum vero institutio ab alio quam ab episcopo erit facienda, tunc episcopus solus ex dignis eligat digniorem, quem patronus ei præsentet, ad quem institutio spectat. Quod si juris patronatus laicorum fuerit [4], debeat qui a patrono præsentatus erit, ab eisdem deputatis, ut supra, examinari, et non, nisi idoneus repertus fuerit, admitti. In omnibusque supradictis casibus non cuiquam alteri, quam uni ex prædictis examinatis et ab examinatoribus approbatis, juxta supradictam regulam, de ecclesia provideatur, nec prædicto-

---

[1] C. Eam te, de æt. et qual. — [2] Inf. sess. 25, c. 9 de reform. — [3] Sup. sess. 14, de ref. cap. 13. — [4] C. Illud, et c. Relatum, de jure patr.

rum examinatorum relationem, quo minus executionem habeat, ulla devolutio, aut appellatio, etiam ad Sedem Apostolicam, sive ejusdem sedis legatos, aut vicelegatos, aut nuntios, seu episcopos, aut metropolitanos, primates, vel patriarchas interposita, impediat aut suspendat; alioquin vicarius, quem ecclesiæ vacanti antea episcopus arbitrio suo ad tempus deputavit, vel forsan postea deputabit, ab ejus ecclesiæ custodia et administratione non amoveatur, donec aut eidem, aut alteri, qui probatus et electus fuerit, ut supra, sit provisum : alias provisiones omnes, seu institutiones, præter supradictam formam factæ, surreptitiæ esse censeantur : non obstantibus huic decreto exemptionibus, indultis, privilegiis, præventionibus, affectionibus, novis provisionibus, indultis, concessis quibuscumque universitatibus [1], etiam ad certam summam, et aliis impedimentis quibuscumque. Si tamen adeo exigui redditus dictæ parochiales fuerint, ut totius hujus examinationis operam non ferant; aut nemo sit, qui se examini quærat subjicere; aut ob apertas factiones, seu dissidia, quæ in aliquibus locis reperiuntur, facile graviores rixæ ac tumultus possint excitari; poterit Ordinarius, si pro sua conscientia cum deputatorum consilio ita expedire arbitrabitur, hac forma omissa, privatum aliud examen, cæteris tamen ut supra servatis, adhibere. Licebit etiam synodo provinciali, si qua in supradictis circa examinationis formam addenda remittendave esse censuerit, providere.

---

[1] Supra, sess. 7, cap. 13 de reform.

CAPUT XIX.

*Mandata de providendo, exspectativa, et alia id genus antiquantur.*

Decernit sancta Synodus mandata de providendo, et gratias quæ exspectativæ dicuntur, nemini amplius, etiam collegiis, universitatibus, senatibus, et aliis singularibus personis [1], etiam sub nomine indulti, aut ad certam summam, vel alio quovis colore concedi, nec hactenus concessis cuiquam uti licere. Sed nec reservationes mentales, nec aliæ quæcumque gratiæ ad vacatura, nec indulta ad alienas ecclesias, vel monasteria [2], alicui, etiam ex sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus, concedantur; et hactenus concessa, abrogata esse censeantur.

CAPUT XX.

*Ratio tractandi causas ad forum ecclesiasticum pertinentes præscribitur.*

Causæ omnes ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes [3], etiamsi beneficiales sint, in prima instantia coram Ordinariis locorum duntaxat cognoscantur, atque omnino, saltem infra biennium a die motæ litis, terminentur [4]: alioquin post id spatium liberum sit partibus, vel alteri illarum, judices superiores, alias tamen

[1] Infra, sess. 25, cap. 9 de reform. — [2] C. 2, de concess. præb. et c. Detestanda, eod. in 6. — [3] Declaratur Bulla Greg. XIII, *Ad Romani*, 1574. Quid porro ad causarum expeditionem statuerit Clem. VIII, vide in ejus const. *Litium*, 1592. — [4] Inf. sess. ult. de reform. cap. 10, in fin.

competentes, adire; qui causam in eo statu quo fuerit assumant, et quamprimum terminari curent; nec antea aliis committantur, nec avocentur; neque appellationes ab eisdem interpositæ, per superiores quoscumque recipiantur; eorumve commissio aut inhibitio fiat nisi a definitiva, vel a definitiva vim habente, et cujus gravamen per appellationem a definitiva reparari nequeat. Ab his excipiantur causæ quæ juxta canonicas sanctiones [1] apud Sedem Apostolicam sunt tractandæ, vel quas ex urgenti rationabilique causa judicaverit summus Romanus Pontifex per speciale rescriptum signaturæ Sanctitatis suæ, manu propria subscribendum, committere, aut avocare. Ad hæc, causæ matrimoniales et criminales, non decani, archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio, etiam visitando, sed episcopi tantum examini et jurisdictioni relinquantur; etiamsi in præsenti inter episcopum et decanum, seu archidiaconum, aut alios inferiores super causarum istarum cognitione lis aliqua in quacumque instantia pendeat: coram quo, si pars vere paupertatem probaverit, non cogatur extra provinciam nec in secunda nec in tertia instantia in eadem causa matrimoniali litigare; nisi pars altera et alimenta et expensas litis velit subministrare. Legati quoque, etiam de latere, nuntii, gubernatores ecclesiastici, aut alii, quarumcumque facultatum vigore, non solum episcopos in prædictis

---

[1] C. Præceptis, 12 dist. c. Nec licuit, 17 dist. c. Majores, de Bap. Vigilius Papa, in Epist. ad Eutherum in fin. et Pelagius II, in 1 epist. circa fin. Conc. Sardic. cap. 3 et 4.

causis impedire, aut aliquo modo eorum jurisdictionem iis præripere aut turbare non præsumant; sed nec etiam contra clericos, aliasve personas ecclesiasticas, nisi episcopo prius requisito, eoque negligente, procedant: alias eorum processus ordinationesve nullius momenti sint; atque ad damni satisfactionem, partibus illati, teneantur. Præterea, si quis in casibus a jure permissis appellaverit, aut de aliquo gravamine conquestus fuerit [1]; seu alias ob lapsum biennii, de quo supra, ad judicem recurrerit; teneatur acta omnia coram episcopo gesta ad judicem appellationis expensis suis transferre, eodem tamen episcopo prius admonito; ut, si quid ei pro causæ instructione videbitur, possit judici appellationis significare. Quod si appellatus compareat, cogatur tunc is quoque actorum, quæ translata sunt, expensas pro portione sua, si illis uti voluerit, subire; nisi aliter ex loci consuetudine servetur, ut scilicet ad appellantem integrum hoc onus pertineat. Porro ipsam actorum copiam teneatur notarius, congrua mercede accepta, appellanti quanto citius, et ad minus intra mensem, exhibere. Qui notarius si in differenda exhibitione fraudem fecerit, ab officii administratione arbitrio Ordinarii suspendatur; et ad dupli pœnam, quanti ea lis fuerit inter appellantem et pauperes loci distribuendam, compellatur. Judex vero, si et ipse impedimenti hujus conscius particepsve fuerit, aliterve obstiterit ne appellanti integre acta intra tempus traderentur, ad eamdem dupli pœ-

[1] C. Placuit 2, q. 6, et de appell. fere per totum.

nam, prout supra, teneatur : non obstantibus, quoad omnia suprascripta, privilegiis, indultis, concordiis, quæ suos tantum teneant auctores, et aliis quibuscumque cousuetudinibus.

CAPUT XXI.

*Declaratur, ex certis verbis supra positis non immutari solitam rationem tractandi negotia in generalibus conciliis.*

Cupiens sancta Synodus, ut ex decretis ab ea editis nulla unquam futuris temporibus dubitandi occasio oriatur, verba illa posita in decreto publicato sessione prima, sub beatissimo domino nostro Pio IV, videlicet [1] : Quæ proponentibus legatis ac præsidentibus, ad horum temporum levandas calamitates, sedandas de religione controversias, coercendas linguas dolosas, depravatorum morum abusus corrigendos, Ecclesiæ veram et christianam pacem conciliandam, apta et idonea ipsi sanctæ Synodo videbuntur : explicando declarat mentis suæ non fuisse, ut ex prædictis verbis solita ratio tractandi negotia in generalibus conciliis ulla ex parte immutaretur [2]; neque novi quidquam, præter id quod a sacris Canonibus, vel generalium synodorum forma, hactenus statutum est, cuiquam adderetur vel detraheretur.

## *Indictio futuræ sessionis.*

Insuper, eadem sacrosancta Synodus proximam futuram sessionem feria quinta post Conceptionem beatæ Mariæ virginis, quæ erit dies nona

[1] Sup. sess. 17. — [2] C. fin dist. 14; c. De quibus, dist. 20.

mensis decembris proxime venturi, habendam esse statuit et decernit, cum potestate etiam abbreviandi. In qua sessione tractabitur de sexto nunc in eam dilato capite, et de reliquis reformationis capitibus jam exhibitis, deque aliis ad eam pertinentibus. Si vero opportunum videbitur, et tempus patietur, poterit etiam de nonnullis dogmatibus tractari, prout suo tempore in congregationibus proponentur.

*Abbreviata est dies sessionis.*

## SESSIO VIGESIMA QUINTA,

QUÆ EST NONA ET ULTIMA SUB PIO IV, PONT. MAX.,

coepta die 3, absoluta die 4 decembr. 1563.

### DECRETUM DE PURGATORIO.

Cum catholica Ecclesia, Spiritu sancto edocta, ex sacris Litteris et antiqua Patrum traditione, in sacris conciliis, et novissime in hac œcumenica Synodo docuerit, purgatorium esse[1], animasque ibi detentas, fidelium suffragiis, potissimum vero acceptabili Altaris sacrificio juvari; præcipit sancta Synodus episcopis, ut sanam de purgatorio doctrinam, a sanctis Patribus[2] et sacris conciliis[3] traditam, a Christi fidelibus credi, teneri, doceri, et ubique prædicari diligenter studeant. Apud

[1] Sup. sess. 6, can. 30, et sess. 22, c. 2 et can. 3. — [2] C. Qualis, et seq. dist. 25. — [3] Conc. Florent. sess. ult. in fin.

rudem vero plebem difficiliores ac subtiliores quæstiones, quæque ad ædificationem non faciunt[1], et ex quibus plerumque nulla fit pietatis accessio, a popularibus concionibus secludantur. Incerta item, vel quæ specie falsi laborant, evulgari ac tractari non permittant[2]. Ea vero quæ ad curiositatem quamdam aut superstitionem spectant, vel turpe lucrum sapiunt, tanquam scandala et fidelium offendicula prohibeant. Curent autem episcopi ut fidelium vivorum suffragia, Missarum scilicet sacrificia, orationes, eleemosynæ[3], aliaque pietatis opera quæ a fidelibus pro aliis fidelibus defunctis fieri consueverunt, secundum Ecclesiæ instituta pie et devote fiant; et quæ pro illis ex testatorum fundationibus, vel alia ratione debentur, non perfunctorie, sed a sacerdotibus, et ecclesiæ ministris, et aliis qui hoc præstare tenentur, diligenter et accurate persolvantur.

## DE INVOCATIONE, VENERATIONE ET RELIQUIIS SANCTORUM, ET SACRIS IMAGINIBUS.

Mandat sancta Synodus omnibus episcopis, et cæteris docendi munus curamque sustinentibus[4], ut, juxta catholicæ et Apostolicæ Ecclesiæ usum, a primævis christianæ religionis temporibus receptum, sanctorumque Patrum consensionem, et sacrorum Conciliorum decreta, inprimis de sanctorum intercessione, invocatione, reliquiarum honore, et legitimo imaginum usu, fideles

---

[1] I Tim. 1. — [2] Concil. Lateran. sub Leone X. — [3] Infr. cap. 4 de reform. — [4] 86 Dist. in princ. c. Multa, ead. dist.

diligenter instruant, docentes eos, sanctos, una cum Christo regnantes, orationes suas pro hominibus Deo offerre, bonum atque utile esse suppliciter eos invocare; et ob beneficia impetranda a Deo per Filium ejus Jesum Christum, Dominum nostrum, qui solus noster redemptor et salvator est, ad eorum orationes, opem, auxilium confugere[1] : illos vero qui negant sanctos æterna felicitate in cœlo fruentes invocandos esse; aut qui asserunt, vel illos pro hominibus non orare, vel eorum, ut pro nobis etiam singulis orent, invocationem esse idololatriam; vel pugnare cum verbo Dei, adversarique honori unius mediatoris Dei et hominum Jesu Christi[2]; vel stultum esse, in cœlo regnantibus voce vel mente supplicare; impie sentire. Sanctorum quoque martyrum, et aliorum cum Christo viventium sancta corpora, quæ viva membra fuerunt Christi, et templum Spiritus sancti[3], ab ipso ad æternam vitam suscitanda et glorificanda, a fidelibus veneranda esse[4] : per quæ multa beneficia a Deo hominibus præstantur : ita ut affirmantes sanctorum reliquiis venerationem atque honorem non deberi, vel eas aliaque sacra monumenta a fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis impetrandæ causa sanctorum memorias frustra frequentari; omnino damnandos esse, prout jampridem eos damnavit[5] et nunc etiam damnat Ecclesia. Imagines porro Christi, deiparæ Virginis et aliorum sanctorum, in templis præsertim habendas et retinendas,

---

[5] Supra, sess. 22, cap. 3 de sacr. Missæ. — [2] I Timoth. II. — [3] I Cor. III et VI. — [4] Hieronymus, adversus Vigilantium. — [5] Concil. Nicæn. II, can. 7.

eisque debitum honorem et venerationem impertiendam : non quod credatur inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ ; vel quod ab eis sit aliquid petendum ; vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat agentibus quæ in idolis spem suam collocabant[1] : sed quoniam honos qui eis exhibetur refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant : ita ut per imagines quas osculamur, et coram quibus caput aperimus et procumbimus, Christum adoremus, et sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur ; id quod conciliorum, præsertim vero secundæ Nicænæ synodi[2], decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum.

Illud vero diligenter doceant episcopi, per historias mysteriorum nostræ redemptionis, picturis vel aliis similitudinibus expressas, erudiri et confirmari populum in articulis fidei commemorandis, et assidue recolendis : tum vero ex omnibus sacris imaginibus magnum fructum percipi ; non solum quia admonetur populus beneficiorum et munerum quæ a Christo sibi collata sunt ; sed etiam quia Dei per sanctos miracula et salutaria exempla oculis fidelium subjiciuntur : ut pro iis Deo gratias agant, ad sanctorumque imitationem vitam moresque suos componant ; excitenturque ad adorandum ac diligendum Deum, et ad pietatem colendam. Si quis autem his decretis contraria docuerit aut senserit : anathema sit. In has autem sanctas et salutares observationes si qui abusus irrepserint, eos prorsus aboleri sancta

[1] Psal. cxxxiv. — [2] Conc. Nicæn. II, action. 3, 4 et 6.

Synodus vehementer cupit; ita ut nullæ falsi dogmatis imagines, et rudibus periculosi erroris occasionem præbentes, statuantur. Quod si aliquando historias et narrationes sacræ Scripturæ, cum id indoctæ plebi expediet, exprimi et figurari contigerit: doceatur populus, non propterea divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus aut figuris exprimi possit. Omnis porro superstitio [1] in sanctorum invocatione, reliquiarum veneratione et imaginum sacro usu tollatur; omnis turpis quæstus eliminetur; omnis denique lascivia vitetur; ita ut procaci venustate imagines non pingantur nec ornentur; et sanctorum celebratione, ac reliquiarum visitatione homines ad comessationes atque ebrietates non abutantur [2]; quasi festi dies in honorem sanctorum per luxum ac lasciviam agantur. Postremo, tanta circa hæc diligentia et cura ab episcopis adhibeatur, ut nihil inordinatum, aut præpostere et tumultuarie accommodatum, nihil profanum nihilque inhonestum appareat; cum domum Dei deceat sanctitudo [3]. Hæc ut fidelius observentur, statuit sancta Synodus, nemini licere ullo in loco, vel ecclesia, etiam quomodolibet exempta, ullam insolitam ponere vel ponendam curare imaginem, nisi ab episcopo approbata fuerit [4]: nulla etiam admittenda esse nova miracula [5], nec novas reliquias recipien-

---

[1] C. ult. de reliq. et ven. sanct.— [2] C. 1, dist. 44; et c. Irreligiosa, de Const. dist. 3. —[3] Psalm. XCII, 5. C. Decet, de Immun. Eccl. in 6. — [4] Epitome Constit. Caroli Magni, tit. de pace, cap. 17. — [5] C. Audivimus, de rel. et ven. sanctor.

das [1], nisi eodem recognoscente et approbante episcopo, qui simul atque de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in consilium theologis, et aliis piis viris, ea faciat quæ veritati et pietati consentanea judicaverit. Quod si aliquis dubius aut difficilis abusus sit exstirpandus; vel omnino aliqua de iis rebus gravior quæstio incidat: episcopus, antequam controversiam dirimat, metropolitani et comprovincialium episcoporum in concilio provinciali sententiam exspectet; ita tamen, ut nihil, inconsulto sanctissimo Romano Pontifice, novum aut in Ecclesia hactenus inusitatum decernatur.

## DE REGULARIBUS ET MONIALIBUS.

Eadem sacrosancta Synodus, reformationem prosequens [2], ea quæ sequuntur statuenda esse censuit.

### CAPUT I.

*Regulares omnes, ad regulæ quam professi sunt præscriptum vitam instituant: id ut fiat superiores sedulo curent.*

Quoniam non ignorat sancta Synodus, quantum ex monasteriis pie institutis, et recte administratis, in Ecclesia Dei splendoris atque utilitatis oriatur; necessarium esse censuit, quo facilius ac maturius, ubi collapsa est, vetus et regularis disciplina instauretur, et constantius, ubi conservata est, perseveret, præcipere, prout hoc

[1] C. fin. eod. — [2] Consule Bullam Greg. XV, *Inscrutabili*, 1622.

decreto præcipit, ut omnes regulares, tam viri quam mulieres, ad regulæ quam professi sunt præscriptum vitam instituant et componant; atque inprimis quæ ad suæ professionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis et castitatis [1], ac si quæ alia sunt alicujus regulæ et ordinis peculiaria vota et præcepta, ad eorum respective essentiam, necnon ad communem vitam, victum et vestitum conservanda pertinentia fideliter observent. Omnisque cura et diligentia a superioribus adhibeatur tam in capitulis generalibus et provincialibus, quam in eorum visitationibus, quæ suis temporibus facere non prætermittant, ut ab illis non recedatur: cum compertum sit, ab eis non posse ea quæ ad substantiam regularis vitæ pertinent, relaxari [2]: si enim illa quæ bases sunt et fundamenta totius regularis disciplinæ [3], exacte non fuerint conservata, totum corruat ædificium necesse est.

## CAPUT II.

### *Proprietas Regularibus omnino prohibetur.*

Nemini igitur regularium, tam virorum quam mulierum, liceat bona immobilia vel mobilia, cujuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tanquam propria [4], aut etiam nomine conventus, possidere, vel tenere;

---

[1] Clem. Exivi, § Cum igitur in primis, de verb. sig. — [2] C. Cum ad monasterium, in fin. de stat. monach. — [3] C. Cum Paulus, 1, q. 1. — [4] C. 2, et c. Cum ad monasterium, de stat. mon. c. Cui portio; c. Non dicatis; et c. Expedit, 12. q. 1. Conc. Mogunt. sub Leone IV, cap. 14.

sed statim ea superiori tradantur, conventuique incorporentur. Nec deinceps liceat superioribus bona stabilia alicui regulari concedere, etiam ad usumfructum vel usum, administrationem aut commendam. Administratio autem bonorum, monasteriorum seu conventuum, ad solos officiales eorumdem, ad nutum superiorum amovibiles, pertineat. Mobilium vero usum ita superiores permittant, ut eorum supellex statui paupertatis, quam professi sunt, conveniat; nihilque superflui in ea sit; nihil etiam, quod sit necessarium, eis denegetur. Quod si quis aliter quidquam tenere deprehensus aut convictus fuerit, is biennio activa et passiva voce privatus sit; atque etiam juxta suæ regulæ et ordinis constitutiones puniatur.

CAPUT III.

*Omnia monasteria quæ hic non prohibentur, possunt possidere bona immobilia : numerus personarum in illis pro modo facultatum aut eleemosynarum constituendus : nulla sine licentia episcopi erigenda.*

Concedit sancta Synodus omnibus monasteriis et domibus, tam virorum quam mulierum, et Mendicantium, exceptis domibus fratrum Sancti Francisci [1], Capucinorum, eorum qui Minorum de Observantia vocantur, etiam quibus aut ex constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex privilegio Apostolico non erat concessum, ut deinceps bona immobilia eis possidere liceat.

---

[1] C. Exiit qui seminat, § Porro, de verb. sig. in 6.

Quod si aliqua loca ex prædictis, quibus auctoritate Apostolica similia bona possidere permissum erat, eis spoliata sint; eadem omnia illis restituenda esse decernit. In prædictis autem monasteriis et domibus [1], tam virorum quam mulierum, bona immobilia possidentibus vel non possidentibus, is tantum numerus constituatur, ac in posterum conservetur [2], qui vel ex redditibus propriis monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commode possit sustentari : nec de cætero similia loca erigantur sine episcopi, in cujus diœcesi erigenda sunt, licentia prius obtenta [3].

CAPUT IV.

*Regularis sine superioris licentia nec se obsequio alterius loci aut personæ subjiciat, nec a conventu recedat : absens studiorum causa in conventibus commoretur.*

Prohibet sancta Synodus, ne quis regularis, sine sui superioris licentia, prædicationis, vel lectionis, aut cujusvis pii operis prætextu, subjiciat se obsequio alicujus prælati, principis, vel universitatis, vel communitatis, aut alterius cujuscumque personæ, seu loci [4]; neque ei aliquod privilegium, aut facultas, ab aliis super iis ob-

---

[1] Conc. Arelat. IV, c. 8. C. 1, et c. Auctoritate, de instit. C. Quoniam, ut ait, de vit. et hon. cleric. C. un. § Sane ut hoc, de stat. regul. in 6. — [2] Vide Const. Pii V, *Circa*, 1566. — [3] Vide Const. Clementis VIII, *Quoniam*, 1603. — [4] C. Quanto, de off. ord. Clem. Ne in agro. § Quia vero, de stat. mon. et c. Non magnopere, ne cler. vel monach. C. Placuit, et c. Monachi. in 2, 10, q. 1.

tenta suffragetur. Quod si contra fecerit, tanquam inobediens, arbitrio superioris puniatur. Nec liceat regularibus a suis conventibus recedere, etiam prætextu ad superiores suos accedendi; nisi ab eisdem missi aut vocati fuerint. Qui vero sine prædicto mandato, in scriptis obtento, repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tanquam desertor sui instituti puniatur. Illi autem qui studiorum causa ad universitates mittuntur, in conventibus tantum habitent: alioquin ab Ordinariis contra eos procedatur.

### CAPUT V.

### *Clausuræ monialium, præsertim quæ extra urbes agunt, providetur.*

Bonifacii octavi constitutionem quæ incipit, Periculoso [1], renovans sancta Synodus, universis episcopis, sub obtestatione divini judicii, et interminatione maledictionis æternæ, præcipit, ut in omnibus monasteriis sibi subjectis, ordinaria, in aliis vero Sedis Apostolicæ auctoritate, clausuram sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui [2], et ubi inviolata est, conservari maxime procuret: inobedientes atque contradictores per censuras ecclesiasticas, aliasque pœnas, quacumque appellatione postposita, compescentes, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Quod auxilium ut præbeatur, omnes christianos principes hortatur sancta Synodus, et sub excommunicationis pœna, ipso

---

[1] Vide inf. XXXIII. — [2] Vide Const. Pii V, *Circa*, 1566; et, *Decori*, 1569; Gregorii XIII, *Deo sacris*, 1572; *Ubi gratiæ*, 1575, et, *Dubiis*, 1581.

facto incurrenda, omnibus magistratibus sæcularibus injungit. Nemini autem sanctimonialium liceat post professionem exire a monasterio [1], etiam ad breve tempus, quocumque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa, ab episcopo approbanda: indultis quibuscumque et privilegiis non obstantibus. Ingredi autem intra septa monasterii nemini liceat [2], cujuscumque generis aut conditionis, sexus vel ætatis fuerit, sine episcopi vel superioris licentia, in scriptis obtenta; sub excommunicationis pœna, ipso facto incurrenda. Dare autem tantum episcopus vel superior licentiam debet in casibus necessariis; neque alius ullo modo possit, etiam vigore cujuscumque facultatis vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi. Et quia monasteria sanctimonialium extra mœnia urbis vel oppidi constituta, malorum hominum prædæ, et aliis facinoribus sine ulla sæpe custodia sunt exposita; curent episcopi, et alii superiores, si ita videbitur expedire, ut sanctimoniales ex iis ad nova vel antiqua monasteria intra urbes vel oppida frequentia reducantur, invocato etiam auxilio, si opus fuerit, brachii sæcularis. Impedientes vero, vel non obedientes, per censuras ecclesiasticas parere compellant.

---

[1] Concil. Cabilonens. I, cap. 57 et 62. — [2] Conc. Matiscon. I, c. 2; Arelaten. IV, c. 7; Cabilon. II, cap. 63; et Hispal. II, c. 12. C. Diffidimus, et seqq. 18, q. 2.

CAPUT VI.

*Ratio eligendi superiores.*

In electione superiorum quorumcumque, abbatum temporalium, et aliorum officialium, ac generalium, et abbatissarum, atque aliarum præpositarum, quo omnia recte et sine ulla fraude fiant, inprimis sancta Synodus districte præcipit, omnes supradictos eligi debere per vota secreta; ita ut singulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Nec in posterum liceat, provinciales, aut abbates, priores, aut alios quoscumque titulares ad effectum electionis faciendæ constituere; aut voces et suffragia absentium supplere. Si vero contra hujus decreti constitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita sit; et is qui ad hunc effectum se in provincialem, abbatem aut priorem creari permiserit, deinceps ad omnia officia, in religione obtinenda, inhabilis existat: facultatesque super his concessæ eo ipso abrogatæ censeantur, et si in posterum aliæ concedantur, tanquam surreptitiæ habeantur.

CAPUT VII.

*Quæ et quomodo in abbatissas et quocumque nomine præfectas eligendæ; duobus monasteriis nulla præficiatur.*

Abbatissa, et priorissa, et quocumque alio nomine præfecta vel præposita appelletur, eligatur non minor annis quadraginta [1], et quæ octo annis

---

[1] Concil. Agath. c. 19. C. Juvenculas, et seqq. 20, q. 1.

post expressam professionem laudabiliter vixerit. Quod si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio, ex alio ejusdem ordinis eligi possit. Si hoc etiam incommodum superiori, qui electioni præest, videatur; ex iis quæ in eodem monasterio annum trigesimum excesserint [1], et quinque saltem annis post professionem recte vixerint, episcopo, vel alio superiore consentiente, eligatur. Duobus vero monasteriis nulla præficiatur [2]. Et, si qua duo vel plura quocumque modo obtinet, cogatur, uno excepto, intra sex menses cætera resignare. Post id vero tempus, nisi resignaverit, omnia ipso jure vacent. Is vero qui electioni præest, episcopus, sive alius superior, claustra monasterii non ingrediatur; sed ante cancellorum fenestellam vota singularum audiat, vel accipiat. In reliquis serventur singulorum ordinum vel monasteriorum constitutiones.

### CAPUT VIII.

*Regimen monasteriorum non habentium ordinarios regulares visitatores quomodo instituendum.*

Monasteria omnia quæ generalibus capitulis aut episcopis non subsunt, nec suos habent ordinarios regulares visitatores, sed sub immediata Sedis Apostolicæ protectione ac directione regi consueverunt, teneantur infra annum a fine præsentis Concilii, et deinde quolibet triennio, sese in con-

---

[1] C. Indemnitatibus, de elect. in 6. — [2] Concil. Agath. cap. 57; Epaun. cap. 9; et Cabillon. cap. 12. C. ult. 20, q. ult. C. Unum, 21, q. 1.

gregationes redigere, juxta formam constitutionis Innocentii III, in concilio generali, quæ incipit In singulis[1]: ibique certas regulares personas deputare, quæ de modo et ordine, de prædictis congregationibus erigendis, ac statutis in eis exsequendis deliberent et statuant. Quod si in his negligentes fuerint, liceat metropolitano, in cujus provincia prædicta monasteria sunt, tanquam Sedis Apostolicæ delegato, eos pro prædictis causis convocare. Quod si infra limites unius provinciæ non sit sufficiens talium monasteriorum numerus ad erigendam congregationem, possint duarum vel trium provinciarum monasteria unam facere congregationem. Ipsis autem congregationibus constitutis, illarum generalia capitula, et ab illis electi præsides vel visitatores eamdem habeant auctoritatem in suæ congregationis monasteria, ac regulares in eis commorantes, quam alii præsides ac visitatores in cæteris habent ordinibus: teneanturque suæ congregationis monasteria frequenter visitare, et illorum reformationi incumbere; et ea observare quæ in sacris Canonibus[2] et in hoc sacro Concilio sunt decreta. Quod si etiam, metropolitano instante, prædicta exsequi non curaverint; episcopis in quorum diœcesibus loca prædicta sita sunt, tanquam Sedis Apostolicæ delegatis, subdantur.

---

[1] Vide inf. xxxvii. — [2] Toto tit. de stat. regul. in 6; et Clem. c. Ex lit. de verb. sig. in 6; et Clem. Exivi, eod.

CAPUT IX.

*Monasteria monialium immediate subjecta Sedi Apost. ab episcopo regantur; alia vero a deputatis in capitulis generalibus, vel aliis regularibus.*

Monasteria sanctimonialium sanctæ Sedi Apostolicæ immediate subjecta, etiam sub nomine capitulorum sancti Petri, vel sancti Joannis, vel alias quomodocumque nuncupentur, ab episcopis [1], tanquam dictæ Sedis delegatis, gubernentur, non obstantibus quibuscumque. Quæ vero a deputatis in capitulis generalibus, vel ab aliis regularibus, reguntur; sub eorum cura et custodia relinquantur.

CAPUT X.

*Moniales unoquoque mense confiteantur et communicent: de confessario extraordinario iis ab episcopo provideatur: apud illas extra publicam ecclesiam Eucharistia non conservetur.*

Attendant diligenter episcopi et cæteri superiores monasteriorum sanctimonialium, ut in constitutionibus earum admoneantur sanctimoniales, ut saltem semel singulis mensibus confessionem peccatorum faciant [2] et sacrosanctam Eucharistiam suscipiant; ut eo se salutari præsidio muniant ad omnes oppugnationes dæmonis fortiter superandas. Præter ordinarium autem confessorem alius extraordinarius ab episcopo et aliis su-

---

[1] C. Cognovimus, 18, q. 2. — [2] Clem. Ne in agro, § Sane, de stat. mon.

perioribus, bis aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat. Quod vero sanctissimum Christi corpus intra chorum vel septa monasterii, et non in publica ecclesia conservetur, prohibet sancta Synodus; non obstante quocumque indulto aut privilegio.

### CAPUT XI.

*In monasteriis quibus imminet cura personarum sæcularium, præter eas quæ sunt de illorum familia, visitet episcopus, et eidem curæ præficiendas examinet, certis exceptis.*

In monasteriis seu domibus virorum seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum sæcularium, præter eas quæ sunt de illorum monasteriorum seu locorum familia, personæ, tam regulares quam sæculares, hujusmodi curam exercentes, subsint immediate in iis quæ ad dictam curam et sacramentorum administrationem pertinent, jurisdictioni, visitationi et correctioni episcopi in cujus diœcesi sunt sita. Nec ibi aliqui, etiam ad nutum amovibiles, deputentur, nisi de ejusdem consensu, ac prævio examine [1], per eum aut ejus vicarium faciendo; excepto monasterio Cluniacensi cum suis limitibus, et exceptis etiam iis monasteriis seu locis in quibus abbates generales aut capita ordinum sedem ordinariam principalem habent, atque aliis monasteriis seu domibus, in quibus abbates, aut alii regularium superiores jurisdictionem episcopalem et temporalem in parochos et parochianos

[1] C. Qui religiosis, 18, q. 2.

exercent : salvo tamen eorum episcoporum jure qui majorem in prædicta loca vel personas jurisdictionem exercent.

CAPUT XII.

*Conformentur regulares sæcularibus in observatione censurarum episcopalium, et festorum diœcesis.*

Censuræ et interdicta, nedum a Sede Apostolica emanata, sed etiam ab Ordinariis promulgata, mandante episcopo, a regularibus in eorum ecclesiis publicentur atque serventur [1]. Dies etiam festi, quos in diœcesi sua servandos idem episcopus præceperit, ab exemptis omnibus, etiam regularibus, serventur [2].

CAPUT XIII.

*Controversias de præcedentia e vestigio componet episcopus. Exempti non in strictiori clausura viventes ad supplicationes publicas accedere compellantur.*

Controversias omnes de præcedentia [3], quæ persæpe maximo cum scandalo oriuntur inter ecclesiasticas personas, tam sæculares quam regulares, cum in processionibus publicis, tum in iis quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus et in deferenda umbella, et aliis similibus, episcopus, amota omni appellatione, et non obstantibus quibuscumque, componat. Exempti autem

---

[1] Clem. I, de sent. exc. — [2] C. De iis, 12 dist. Vide Const. Pii V, *Cum primum*, 1566. — [3] Vide Bullam Pii V, 1568, *Divina*; et Greg. XIII, 1588, *Exposcit*.

omnes, tam clerici sæculares quam regulares quicumque, etiam monachi, ad publicas processiones vocati, accedere compellantur; iis tantum exceptis qui in strictiori clausura perpetuo vivunt.

CAPUT XIV.

*Regulari publice delinquenti pœna a quo irroganda.*

Regularis non subditus episcopo, qui intra claustra monasterii degit, et extra ea ita notorie deliquerit, ut populo scandalo sit, episcopo instante, a suo superiore intra tempus ab episcopo præfigendum, severe puniatur[1], ac de punitione episcopum certiorem faciat: sin minus, a suo Superior officio privetur, et delinquens ab episcopo puniri possit.

CAPUT XV.

*Professio non fiat nisi anno probationis exacto, et decimo sexto ætatis completo.*

In quacumque religione, tam virorum quam mulierum, professio non fiat ante decimum sextum annum expletum; nec qui minore tempore, quam per annum[3], post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur. Professio autem antea facta sit nulla[4], nullam-

---

[1] Super hujus decreti exsecut. exstat Const. Clem. VIII, *Suscepti muneris*, 1596.—[2] C. fin. § Si vero, de stat. mon.—[3] C. Gonsaldus, 17, q. 2. c. Ad Apost. de Regul. et c. Non solum, eod. in 6. —[4] C. Ad nostram; c. Cum virum, et c. Postulasti, de Regular. et c. 1, eod. in 6.

que inducat obligationem ad alicujus regulæ, vel religionis, vel ordinis observationem, aut ad alios quoscumque effectus.

CAPUT XVI.

*Renuntiatio aut obligatio facta ante duos menses proximos professioni sit nulla. Finita probatione, novitii aut profileantur, aut ejiciantur. In pio clericorum societatis Jesu instituto nihil innovatur. Cavetur ne quid ex bonis novitii monasterio tribuatur ante professionem.*

Nulla quoque renuntiatio aut obligatio antea facta, etiam cum juramento, vel in favorem cujuscumque causæ piæ, valeat, nisi cum licentia episcopi, sive ejus vicarii, fiat intra duos menses proximos ante professionem; ac non alias intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione : aliter vero facta, etiamsi cum hujus favoris expressa renuntiatione, etiam jurata; sit irrita, et nullius effectus. Finito tempore novitiatus [1], superiores novitios, quos habiles invenerint, ad profitendum admittant, aut e monasterio eos ejiciant. Per hæc tamen sancta Synodus non intendit aliquid innovare, aut prohibere, quin religio clericorum societatis Jesu [2], juxta pium eorum institutum, a sancta Sede Apostolica approbatum [3], Domino et ejus Ecclesiæ inservire possit : sed neque ante professionem, excepto

---

[1] C. Cum causam, in fin. de elect. — [2] Vide Const. Gregorii XIII, *Ascendente Domino*, 1584.— [3] Vide Bullam Pauli III, *Regimini*, 1540; et Pauli III, *Poscit*, 1550.

victu et vestitu, novitii vel novitiæ illius temporis quo in probatione est, quocumque prætextu, a parentibus, vel propinquis, aut curatoribus ejus, monasterio aliquid ex bonis ejusdem tribuatur, ne hac occasione discedere nequeat, quod totam vel majorem partem substantiæ suæ monasterium possideat, ne facile, si discesserit, id recuperare possit. Quin potius præcipit santa Synodus sub anathematis pœna dantibus et recipientibus, ne hoc ullo modo fiat; et ut abeuntibus ante professionem omnia restituantur quæ sua erant [1]. Quod ut recte fiat, episcopus, etiam per censuras ecclesiasticas, si opus fuerit, compellat.

## CAPUT XVII.

*Puella major duodecim annis, si habitum regularem suscipere voluerit, exploretur ab Ordinario; iterumque ante professionem.*

Libertati professionis virginum Deo dicandarum prospiciens sancta Synodus [2], statuit atque decernit, ut, si puella quæ habitum regularem suscipere voluerit, major duodecim annis sit, non ante eum suscipiat, nec postea ipsa vel alia promissionem emittat, quam exploraverit episcopus [3], vel, eo absente vel impedito, ejus vicarius, aut aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter, an coacta, an seducta sit, an sciat quid agat [4] : et si voluntas ejus pia ac libera cognita fuerit, habueritque condi-

---

[1] C. Si quis, 17, q. 2. — [2] C. Cum virum, de reg. — [3] C. Illud, 20, q. 1. — [4] C. Nullus, de regul.

tiones requisitas juxta monasterii illius et ordinis regulam, necnon monasterium fuerit idoneum; libere ei profiteri liceat. Cujus professionis tempus ne episcopus ignoret, teneatur præfecta monasterio eum ante mensem certiorem facere, quod si præfecta certiorem episcopum non fecerit, quamdiu episcopo videbitur, ab officio suspensa sit.

CAPUT XVIII.

*Ne quis, præterquam in casibus a jure expressis, cogat mulierem ad ingrediendum monasterium, aut ingredi volentem prohibeat: Pœnitentium seu Convertitarum constitutiones serventur.*

Anathemati sancta Synodus subjicit omnes et singulas personas, cujuscumque qualitatis vel conditionis fuerint, tam clericos quam laicos, sæculares vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fungentes, si quomodocumque coegerint aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcumque mulierem invitam, præterquam in casibus in jure expressis [1], ad ingrediendum monasterium, vel ad suscipiendum habitum cujuscumque religionis, vel ad emittendam professionem; quique consilium, auxilium vel favorem dederint; quique, scientes eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere, quoquo modo eidem actui vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint. Simili quoque anathemati subjicit [2] eos

[1] C. Significavit, et c. Gaudeamus, de convers. conjug. — [2] Conc. Tolet. III, can. 10. C. Puella, 20, q. 2, c. ult. 32, q. 2.

qui sanctam virginum vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi, quoquo modo sine justa causa impedierint. Eaque omnia, et singula, quæ ante professionem, vel in ipsa professione fieri oportet, serventur non solum in monasteriis subjectis episcopo, sed et in aliis quibuscumque. Ab his tamen excipiuntur mulieres quæ Pœnitentes aut Convertitæ appellantur [1] : in quibus constitutiones earum serventur.

CAPUT XIX.

### *Quomodo in causis deficientium a religione procedendum.*

Quicumque regularis prætendat se per vim et metum ingressum esse religionem [2], aut etiam dicat ante ætatem debitam professum fuisse, aut quid simile, velitque habitum dimittere quacumque de causa, aut etiam cum habitu discedere sine licentia superiorum; non audiatur, nisi intra quinquennium tantum a die professionis; et tunc non aliter, nisi causas quas prætenderit deduxerit coram superiore suo et Ordinario. Quod si antea habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandum quamcumque causam admittatur [3]; sed ad monasterium redire cogatur, et tanquam apostata puniatur; interim vero nullo privilegio suæ religionis juvetur. Nemo etiam regularis [4], cujuscumque facultatis vigore transferatur ad laxiorem

---

[1] Conc. Tolet. IV, c. 54, in fine. — [2] C. Puellæ, 20, q. 1; c. Cum virum, de regul. — [3] Conc. Arelat. I, c. ult. et Arel. II, c. 25. — [4] Sup. sess. 14, cap. 11 de reformat.

religionem; nec detur licentia cuiquam regulari occulte ferendi habitum suæ religionis.

CAPUT XX.

*Superiores ordinum episcopis non subjecti, inferiora monasteria visitent ac corrigant, etiam commendata.*

Abbates qui sunt ordinum capita, ac cæteri prædictorum ordinum superiores episcopis non subjecti, quibus est in alia inferiora monasteria prioratusve legitima jurisdictio, eadem illa sibi subdita monasteria, et prioratus, suo quisque loco atque ordine, ex officio visitent, etiamsi commendata existant. Quæ cum ordinum suorum capitibus subsint, declarat sancta Synodus, in iis quæ alias de visitatione monasteriorum commendatorum definita sunt [1] non esse comprehensa : teneanturque quicumque prædictorum ordinum monasteriis præsunt, prædictos visitatores recipere, et illorum ordinationes exsequi. Ipsa quoque monasteria quæ sunt ordinum capita, juxta sanctæ Sedis Apostolicæ et cujusque ordinis constitutiones visitentur. Et quamdiu durabunt hujusmodi commendæ, priores claustrales, aut in prioratibus conventum habentibus subpriores, qui correctiones et spirituale regimen exerceant, a capitulis generalibus, vel ipsorum ordinum visitatoribus, instituantur. In cæteris omnibus præfatorum ordinum privilegia et facultates; quæ ipsorum personas, loca et jura concernunt, firma sint et illæsa.

---

[1] Sup. sess. 21, de reform. cap. 8.

CAPUT XXI.

## *Monasteria regularibus conferantur : ordinum capita nemini in posterum commendentur.*

Cum pleraque monasteria, etiam abbatiæ, prioratus et præpositurae [1], ex mala eorum, quibus commissa fuerunt, administratione non levia passa fuerint tam in spiritualibus quam in temporalibus detrimenta; cupit sancta Synodus ea ad congruam monasticæ vitæ disciplinam omnino revocare. Verum adeo dura difficilisque est præsentium temporum conditio, ut nec statim omnibus, nec commune ubique, quod optaret, remedium possit adhiberi : ut tamen nihil prætermittat unde prædictis salubriter aliquando provideri possit; primum quidem confidit, sanctissimum Romanum Pontificem pro sua pietate et prudentia curaturum, quantum hæc tempora ferre posse viderit, ut iis quæ nunc commendata reperiuntur, et quæ suos conventus habent, regulares personæ, ejusdem ordinis expresse professæ, et quæ gregi præire et præesse possint, præficiantur. Quæ vero in posterum vacabunt [2], nonnisi regularibus spectatæ virtutis et sanctitatis conferuntur. Quoad ea vero monasteria quæ capita sunt ac primates ordinum, sive abbatiæ, sive prioratus filiæ illorum capitum nuncupantur, teneantur illi qui in præsenti ea in commendam obtinent, nisi sit eis de regulari successore provisum, infra sex men-

[1] Conc. Later. sub Leone X, sess. 9, de ref. Curiæ. — [2] Sup. sess. 24, c. 10 de reform. Clem. un. de sup. neg. Præl.

ses religionem illorum ordinum propriam solemniter profiteri, aut iis cedere: alias commendæ prædictæ ipso jure vacare censeantur. Ne autem in prædictis omnibus et singulis fraus aliqua adhiberi possit; mandat sancta Synodus, ut in provisionibus dictorum monasteriorum qualitas singulorum nominatim exprimatur: aliterque facta provisio surreptitia esse censeatur: nullaque subsequenti possessione, etiam triennali, adjuvetur.

CAPUT XXII.

*Prædicta de reformatione regularium nulla mora interposita observentur.*

Hæc omnia et singula in superioribus decretis contenta observari sancta Synodus præcipit in omnibus cœnobiis ac monasteriis, collegiis ac domibus quorumcumque monachorum, ac regularium, necnon quarumcumque sanctimonialium virginum, ac viduarum, etiamsi illæ sub gubernio militiarum, etiam Hierosolymitanæ, vivant, et quocumque nomine appellentur, sub quacumque regula vel constitutionibus, et sub custodia vel gubernatione, vel quavis subjectione, aut annexione vel dependentia cujuscumque ordinis, Mendicantium, vel non Mendicantium, vel aliorum regularium monachorum aut canonicorum quorumcumque; non obstantibus eorum omnium et singulorum privilegiis sub quibuscumque formulis verborum conceptis, ac Mare magnum appellatis [1], etiam in fundatione obtentis, necnon

[1] Vide inf. LII, Bullam Pii IV, *In principis Apostolorum*.

constitutionibus et regulis, etiam juratis, atque etiam consuetudinibus vel præscriptionibus, etiam immemorabilibus. Si qui vero regulares, tam viri quam mulieres, sunt, qui sub arctiori regula vel statutis vivunt, excepta facultate habendi bona stabilia in communi, eos ab eorum instituto et observantia sancta Synodus amovere non intendit. Et quia sancta Synodus desiderat ut omnia et singula supradicta quamprimum exsecutioni demandentur, præcipit omnibus episcopis, in monasteriis sibi subjectis, et in omnibus aliis, ipsis in superioribus decretis specialiter commissis; atque omnibus abbatibus, et generalibus, et aliis superioribus ordinum supradictorum, ut statim prædicta exsequantur. Et si quid exsecutioni mandatum non sit, episcoporum negligentiam concilia provincialia suppleant, et coerceant. Regularium vero capitula provincialia et generalia, et, in defectum capitulorum generalium, concilia provincialia, per deputationem aliquorum ejusdem ordinis provideant. Hortatur etiam sancta Synodus omnes reges, principes, respublicas et magistratus, et in virtute sanctæ obedientiæ præcipit ut velint prædictis episcopis, abbatibus ac generalibus, et cæteris præfectis in superius contentæ reformationis exsecutione suum auxilium et auctoritatem interponere, quoties fuerint requisiti; ut sine ullo impedimento præmissa recte exsequantur ad laudem Dei omnipotentis.

## DECRETUM DE REFORMATIONE.

### CAPUT I.

*Cardinales et omnes ecclesiarum prælati modestam supellectilem et mensam habeant : consanguineos familiaresve suos ex bonis ecclesiæ non augeant.*

Optandum est, ut ii qui episcopale ministerium suscipiunt, quæ suæ sint partes agnoscant ; ac se non ad propria commoda, non ad divitias aut luxum, sed ad labores et sollicitudines pro Dei gloria vocatos esse intelligant. Nec enim dubitandum est [1], et fideles reliquos ad religionem innocentiamque facilius inflammandos, si præpositos suos viderint non ea quæ mundi sunt, sed animarum salutem ac cœlestem patriam cogitantes. Hæc cum ad restituendam ecclesiasticam disciplinam præcipua esse sancta Synodus animadvertat; admonet episcopos omnes, ut secum ea sæpe meditantes, factis etiam ipsis, ac vitæ actionibus, quod est veluti perpetuum quoddam prædicandi genus, se muneri suo conformes ostendant : inprimis vero ita mores suos omnes componant, ut reliqui ab eis frugalitatis, modestiæ, continentiæ, ac quæ nos tantopere commendat Deo, sanctæ humilitatis [2], exempla petere possint. Quapropter, exemplo patrum nostrorum in concilio Carthaginensi [3], non solum jubet ut episcopi

---

[1] C. Magnæ de voto; c. Qualiter et quando de accus. Supra, sess. 22, de reform. c. 1. in princ. — [2] Psalm. ci, Eccli. iii et xxxv. Matth. x et xviii. — [3] Conc. Carth. in c. Episcopus, 41 dist. Sup. sess. 2.

modesta supellectili et mensa ac frugali victu contenti sint; verum etiam in reliquo vitæ genere ac tota ejus domo, caveant ne quid appareat quod a sancto hoc instituto sit alienum; quodque non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præ se ferat. Omnino vero eis interdicit [1], ne ex redditibus ecclesiæ consanguineos familiaresve suos augere studeant: cum et Apostolorum Canones prohibeant [2], ne res ecclesiasticas, quæ Dei sunt [3], consanguineis donent; sed, si pauperes sint, iis ut pauperibus distribuant; eas autem non distrahant nec dissipent illorum causa: imo, quam maxime potest, eos sancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes propinquosque carnis affectum, unde multorum malorum in Ecclesia seminarium exstat, penitus deponant. Quæ vero de episcopis dicta sunt, eadem non solum in quibuscumque beneficia ecclesiastica, tam sæcularia quam regularia, obtinentibus, pro gradus sui conditione observari, sed et ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinales pertinere decernit [4]: quorum consilio apud sanctissimum Romanum Pontificem cum universalis Ecclesiæ administratio nitatur, ne fas videri potest, non iis etiam virtutum insignibus ac vivendi disciplina eos fulgere, quæ merito omnium in se oculos convertant.

---

[1] Conc. Antioch. c. 25. C. Quisquis; c. Sint manifestæ; c. Episcopus, et c. Res ecclesiæ, cum seq. 12, q. 1; c. Quisquis, 12, q. 2. — [2] Canon. Apost. 39 et 75. — [3] C. Quoniam, 16, q. 1; c. Cum secundum, de Præb. et c. Cum exeo, de elect. in 6. [4] Conc. Later. sub Leone X, sess. 9, de reform. Curiæ.

CAPUT II.

### *A quibus nominatim decreta Concilii solemniter recipi et doceri debeant.*

Cogit temporum calamitas, et invalescentium hæresum malitia, ut nihil sit prætermittendum, quod ad populorum ædificationem et catholicæ fidei præsidium videatur posse pertinere. Præcipit igitur sancta Synodus patriarchis [1], primatibus, archiepiscopis, episcopis, et omnibus aliis qui de jure vel consuetuidne in concilio provinciali interesse debent, ut in ipsa prima synodo provinciali, post finem præsentis concilii habenda, ea omnia et singula quæ ab hac sancta Synodo definita et statuta sunt, palam recipiant; necnon veram obedientiam summo Romano Pontifici spondeant et profiteantur [2]; simulque hæreses omnes [3], a sacris Canonibus et generalibus conciliis, præsertimque ab hac eadem Synodo damnatas, publice detestentur et anathematizent [4]. Idemque in posterum quicumque in patriarchas, primates, archiepiscopos episcoposque promovendi, in prima synodo provinciali in qua ipsi interfuerint, omnino observent. Quod si quis ex supradictis omnibus, quod absit, renuerit; episcopi comprovinciales statim summum Romanum Pontificem admonere sub pœna divinæ indignationis teneantur; interimque ab ejusdem commu-

---

[1] Supra, sess. 24, de reform. c. 2. — [2] Vide Bullam professionis fidei, Pii IV, infra. — [3] Vide Bullam Clem. VIII, *Dominici*, 1603. — [4] C. 2 in fine, de summa Trinit. c. Sicut, et c. Excommunicamus, 13, de hæret.

nione abstineant. Cæteri vero omnes, sive in præsenti, sive in futurum beneficia ecclesiastica habituri, et qui in synodo diœcesana convenire debent, idem ut supra, in ea synodo quæ primo quoque tempore celebrabitur, faciant et observent: alias secundum formam sacrorum Canonum puniantur. Ad hæc omnes ii ad quos universitatum et studiorum generalium cura, visitatio et reformatio pertinet, diligenter curent ut ab eisdem universitatibus canones et decreta hujus sanctæ Synodi integre recipiantur, ad eorumque normam magistri, doctores, et alii in eisdem universitatibus, ea quæ catholicæ fidei sunt [1], doceant et interpretentur; seque ad hoc institutum initio cujuslibet anni solemni juramento obstringant: sed et si aliqua alia in prædictis universitatibus correctione et reformatione digna fuerint, ab eisdem, ad quos spectat, pro religionis et disciplinæ ecclesiasticæ augmento emendentur et statuantur. Quæ vero universitates immediate summi Romani Pontificis protectioni et visitationi sunt subjectæ; has sua beatitudo per ejus delegatos eadem, qua supra, ratione, et, prout ei utilius visum fuerit, salubriter visitari et reformari curabit.

CAPUT III.

*Excommunicationis gladio temere non utendum: ubi exsecutio realis aut personalis fieri potest, a censuris abstinendum; iisque civili magistratui se immiscere nefas esto.*

Quamvis excommunicationis gladius nervus

---

[1] Sup. sess. 5, c. 1 de reform.

sit ecclesiasticæ disciplinæ [1], et ad continendos in officio populos valde salutaris; sobrie tamen magnaque circumspectione exercendus est: cum experientia doceat, si temere aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni quam formidari, et perniciem potius parere quam salutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmissis ad finem revelationis [2], ut aiunt, aut pro deperditis seu subtractis rebus ferri solent, a nemine prorsus, præterquam ab episcopo, decernantur; et tunc non alias, quam ex re non vulgari, causaque diligenter ac magna maturitate per episcopum examinata [3], quæ ejus animum moveat; nec ad eas concedendas cujusvis sæcularis, etiam magistratus auctoritate adducatur; sed totum hoc in ejus arbitrio et conscientia sit positum, quando ipse pro re, loco, persona aut tempore eas decernendas esse judicaverit. In causis vero judicialibus mandatur omnibus judicibus ecclesiasticis, cujuscumque dignitatis existant, ut quandocumque exsecutio realis vel personalis in qualibet parte judicii propria auctoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant se, tam in procedendo quam definiendo, a censuris ecclesiasticis, seu interdicto: sed liceat eis, si expedire videbitur, in causis civilibus ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, contra quoscumque, etiam

---

[1] C. Dilecto, de sentent. excom. in 6; c. Multi, in princ. 2, q. 1; c. Visis, in fin. 16, q. 2; c. Corripiantur, 24, q. 3.

[2] Formam præscripsit Pius V, 27 jun. 1570, in c. *Sanctissimus*. — [3] C. Episcopi, c. Nemo episcoporum, et c. Nullus sacerdotum, 11, q. 3; c. Sacro, de sent. excom. Conc. Aurelian. v, cap. 2.

laicos, per mulctas pecuniarias, quæ locis piis ibi existentibus, eo ipso quod exactæ fuerint, assignentur; seu per captionem pignorum, personarumque districtionem, per suos proprios aut alienos exsecutores faciendam; sive etiam per privationem beneficiorum, aliaque juris remedia procedere, et causas definire. Quod si exsecutio realis vel personalis adversus reos hac ratione fieri non poterit, sitque erga judicem contumacia [1]; tunc eos etiam anathematis mucrone, arbitrio suo, præter alias pœnas ferire poterit. In causis quoque criminalibus, ubi exsecutio realis vel personalis, ut supra, fieri poterit, erit a censuris abstinendum : sed si dictæ exsecutioni facile locus esse non possit, licebit judici hoc spirituali gladio in delinquentes uti; si tamen delicti qualitas, præcedente bina saltem monitione, etiam per edictum, id postulet. Nefas autem sit sæculari cuilibet magistratui prohibere ecclesiastico judici, ne quem excommunicet; aut mandare, ut latam excommunicationem revocet, sub prætextu quod contenta in præsenti decreto non sint observata; cum non ad sæculares, sed ad ecclesiasticos hæc cognitio pertineat. Excommunicatus vero quicumque [2], si post legitimas monitiones non resipuerit, non solum ad sacramenta et communionem fidelium ac familiaritatem non recipiatur; sed, si obdurato animo, censuris annexus, in illis per annum insorduerit, etiam contra eum, tanquam de hæresi suspectum, procedi possit.

---

[1] C. Si quis deinceps, in fin. 27, q. 4. — [2] C. Rogo, cum seqq. 11, q. 3; c. Nulli, cum seqq. c. Cum desideres, et c. Si concubinæ, de sent. excom.

CAPUT IV.

*Ubi nimius est missarum faciendarum numerus, statuant episcopi, abbates et generales ordinum, quod expedire judicaverint.*

Contingit sæpe in quibusdam ecclesiis vel tam magnum missarum celebrandarum numerum ex variis defunctorum relictis impositum esse, ut illis pro singulis diebus a testatoribus præscriptis nequeat satisfieri; vel eleemosynam hujusmodi pro illis celebrandis adeo tenuem esse, ut non facile inveniatur qui velit huic se muneri subjicere; unde depereunt piæ testantium voluntates, et eorum conscientias, ad quos prædicta spectant, onerandi occasio datur. Sancta Synodus, cupiens hæc ad pios usus relicta, quo plenius et utilius potest, impleri, facultatem dat episcopis, ut in synodo diœcesana, itemque abbatibus et generalibus ordinum, ut in suis capitulis generalibus, re diligenter perspecta, possint, pro sua conscientia, in prædictis ecclesiis, quas hac provisione indigere cognoverint, statuere circa hæc quidquid magis ad Dei honorem et cultum [1], atque ecclesiarum utilitatem viderint expedire; ita tamen, ut eorum semper defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ea ad pios usus reliquerunt.

---

[1] Supra, sess. 22, de reform. cap. 6.

### CAPUT V.

*Rebus bene constitutis, et annexum onus habentibus, nihil detrahatur.*

Ratio postulat, ut illis quæ bene constituta sunt contrariis ordinationibus non detrahatur. Quando igitur ex beneficiorum quorumcumque erectione seu fundatione, aut aliis constitutionibus, qualitates aliquæ requiruntur, seu certa illis onera sunt injuncta; in beneficiorum collatione, seu in quacumque alia dispositione, eis non derogetur. Idem in præbendis theologalibus, magistralibus, doctoralibus aut presbyteralibus, diaconalibus aut subdiaconalibus, quandocumque ita constituta fuerint, observetur, ut eorum qualitatibus vel ordinibus nihil in ulla provisione detrahatur: et aliter facta provisio surreptitia censeatur.

### CAPUT VI.

*Qui se gerere debeat episcopus quoad visitationem capitulorum exemptorum.*

Statuit sancta Synodus, ut in omnibus ecclesiis cathedralibus et collegiatis decretum sub felicis recordationis Paulo III, quod incipit Capitula cathedralium[1], observetur, non solum quando episcopus visitaverit, sed et quoties ex officio, vel ad petitionem alicujus, contra aliquem ex contentis in dicto decreto, procedat: ita tamen ut, cum extra visitationem processerit, infrascripta omnia locum habeant; videlicet, ut capitulum

[1] Sup. sess. 6, de reform. cap. 4, et sess. 14, de reform. c. 4.

initio cujuslibet anni eligat ex capitulo duos, de quorum consilio et assensu episcopus, vel ejus vicarius, tam in formando processum, quam in cæteris omnibus actibus usque ad finem causæ inclusive, coram notario tamen ipsius episcopi, et in ejus domo, aut consueto tribunali procedere teneatur. Unum autem tantum sit utriusque votum, possitque alter episcopo accedere. Quod si ambo ab episcopo discordes in aliquo actu, seu interlocutoria vel definitiva sententia fuerint, tunc intra sex dierum spatium cum episcopo tertium eligant. Et, si in electione tertii etiam discordent, ad viciniorem episcopum electio devolvatur; et juxta eam partem, cum qua tertius conveniet, articulus, in quo erat discordia, terminetur : alias processus, et inde secuta nulla sint, nullosque producant juris effectus. In criminibus tamen ex incontinentia provenientibus[1], de qua in decreto de concubinariis, et in atrocioribus delictis, depositionem aut degradationem requirentibus, ubi de fuga timetur, ne judicium eludatur, et ideo opus sit personali detentione, possit initio solus episcopus ad summariam informationem et necessariam detentionem procedere[2]; servato tamen in reliquis ordine præmisso. In omnibus autem casibus ea ratio habeatur, ut, juxta qualitatem delicti ac personarum, delinquentes ipsi in loco decenti custodiantur. Episcopis 3 præterea ubique is honor

---

[1] Inf. cap. 14, et supra, sess. 24, de Matrimonio, c. 8,— [2] C. Qualiter, 24 de acc. et c. Tuæ, de pœn. —3 Conc. Carth. IV, cap. 35. C. Episcopus in ecclesia, 95 dist.

tribuatur, qui eorum dignitati par est; eisque in choro, et in capitulo, in processionibus, et aliis actibus publicis, sit prima sedes; et locus quem ipsi elegerint, et præcipua omnium rerum agendarum auctoritas. Qui si aliquid canonicis ad liberandum proponant, nec de re ad suum vel suorum commodum spectante agatur, episcopi ipsi capitulum convocent [1], vota exquirant et juxta ea concludant. Absente vero episcopo, omnino hoc ab iis de capitulo ad quos hoc de jure vel consuetudine spectat, perficiatur, nec ad id vicarius episcopi admittatur. Cæteris autem in rebus capituli jurisdictio et potestas, si qua eis competit, et bonorum administratio salva et intacta omnino relinquatur. Qui vero non obtinent dignitates, nec sunt de capitulo, ii omnes in causis ecclesiasticis episcopo subjiciantur: non obstantibus, quoad supradicta, privilegiis, etiam ex fundatione competentibus; necnon consuetudinibus, etiam immemorabilibus, sententiis, juramentis, concordiis, quæ tantum suos obligent auctores: salvis tamen in omnibus privilegiis quæ universitatibus studiorum generalium, seu earum personis, sunt concessa. Hæc autem omnia et singula in eis ecclesiis locum non habeant, in quibus episcopi, aut eorum vicarii, ex constitutionibus, vel privilegiis, aut consuetudinibus sive concordiis, seu quocumque alio jure majorem habent potestatem, auctoritatem ac jurisdictionem, quam præsenti decreto sit comprehensum; quibus sancta Synodus derogare non intendit.

---

[1] C. Novit, cum seq. de his quæ fiunt a Præl. sine cons. capituli.

CAPUT VII.

*Accessus et regressus ad beneficia tolluntur: coadjutor quomodo, cui et ex qua causa concedendus.*

Cum in beneficiis ecclesiasticis ea quæ hæreditariæ successionis imaginem referunt sacris constitutionibus sint odiosa [1], et patrum decretis contraria: nemini in posterum accessus [2], aut regressus, etiam de consensu, ad beneficium ecclesiasticum cujuscumque qualitatis concedatur: nec hactenus concessi suspendantur, extendantur aut transferantur. Hocque decretum in quibuscumque beneficiis ecclesiasticis, ac in quibuscumque personis, etiam cardinalatus honore fulgentibus, locum habeat. In coadjutoriis quoque cum futura successione idem posthac observetur, ut nemini in quibuscumque beneficiis ecclesiasticis permittantur. Quod si quando ecclesiæ cathedralis, aut monasterii urgens necessitas, aut evidens utilitas [3] postulet prælato dari coadjutorem; is non alias cum futura successione detur, quam hæc causa prius diligenter a sanctissimo Romano Pontifice sit cognita, et qualitates omnes

---

[1] C. Plerique, et c. Apostol. 8, q. 1; c. Ex transmissa, et c. Ad exstirpandas successiones, de fil. pres. C. Quia clerici, et c. Cum nos, de jur. patr. C. Ad hæc, de dec. Conc. Rom. tempore Hilarii, c. 4, et Lateran. 11, c. 16. — [2] Vide const. Pii V, *Romani*, 1571. — [3] Sup. sess. 21, de reform. cap. 9. C. Scripsit, et c. Quamvis, 7, q. 1.

in illo concurrere certum sit, quæ a jure et decretis hujus sanctæ Synodi [1] in episcopis et prælatis requiruntur : alias concessiones super his factæ, surreptitiæ esse censeantur.

CAPUT VIII.

*Administratorum hospitalium munus : eorum negligentia quibus et qua ratione coercenda.*

Admonet sancta Synodus quoscumque ecclesiastica beneficia, sæcularia seu regularia, obtinentes [2], ut hospitalitatis officium, a sanctis Patribus frequenter commendatum, quantum per eorum proventus licebit, prompte benigneque exercere assuescant ; memores, eos qui hospitalitatem amant [3], Christum in hospitibus recipere. Illis vero, qui hospitalia vulgo nuncupata, seu alia pia loca ad peregrinorum, infirmorum, senum pauperumve usum præcipue instituta, in commendam, administrationem, aut quemcumque titulum, aut etiam ecclesiis suis unita, obtinent ; vel si ecclesiæ parochiales, hospitalibus forte unitæ, aut in hospitalia erectæ, earumque patronis in administrationem concessæ sint ; præcipit omnino, ut impositum illis onus officiumve administrent, atque hospitalitatem, quam debent, ex fructibus ad id deputatis actu exerceant [4], juxta constitutionem concilii Viennensis, alias in in hac eadem Synodo sub felicis recordationis

---

[1] Sup. sess. 7, de reform. c. 1 et 3, et sess. 22, de reform. c. 2. — [2] § 1, et c. Quiescamus, 41 dist. C. Archidiaconum, 85 dist. C. Volumus, 89 dist. C. Mos est, 12, q. 2. C. Quoniam, 16, q. 1. — [3] Matth. xxv. — [4] Sup. sess. 7, cap. ult.

Paulo III innovatam, quæ incipit : Quia contingit [1]. Quod si hospitalia hæc ad certum peregrinorum, aut infirmorum, aut aliarum personarum genus suscipiendum fuerint instituta ; nec in loco ubi sunt dicta hospitalia, similes personæ, aut perpaucæ reperiantur; mandat adhuc, ut fructus illorum in alium pium usum, qui eorum institutioni proximior sit, ac pro loco et tempore utilior, convertantur, prout Ordinario cum duobus de capitulo, qui rerum usu peritiores sint, per ipsum deligendis, magis expedire visum fuerit; nisi aliter forte, etiam in hunc eventum, in eorum fundatione aut institutione fuerit expressum : quo casu, quod ordinatum fuit observari curet episcopus, aut, si id non possit, ipse prout supra utiliter provideat. Itaque si prædicti omnes, et singuli, cujuscumque ordinis, et religionis, et dignitatis, etiamsi laici fuerint, qui administrationem hospitalium habent, non tamen regularibus subjecti, ubi viget regularis observantia, ab Ordinario moniti hospitalitatis munus, adhibitis omnibus ad quæ tenentur necessariis, reipsa obire cessaverint; non solum per ecclesiasticas censuras et alia juris remedia ad id compelli possint ; sed etiam hospitalis ipsius administratione curave perpetuo privari possint ; aliique eorum loco ab iis ad quos spectabit, substituantur. Et prædicti nihilominus, etiam ad fructuum restitutionem, quos contra ipsorum hospitalium institutionem perceperunt, quæ nulla eis remissione aut compositione in-

---

[1] Vide infra XVII.

dulgeatur, in foro conscientiæ teneantur : nec administratio seu gubernatio hujusmodi locorum uni et eidem personæ ultra triennium deinceps committatur ; nisi aliter in fundatione cautum reperiatur : non obstante, quoad omnia supradicta, quacumque unione, exemptione et consuetudine in contrarium, etiam immemorabili, seu privilegiis aut indultis quibuscumque.

CAPUT IX.

*Quomodo probandum jus patronatus ; cui deferendum : munus patronorum ; accessiones vetitæ : quibus id juris non acquiratur.*

Sicuti legitima patronatuum jura tollere, piasque fidelium voluntates in eorum institutione violare æquum non est ; sic etiam, ut hoc colore beneficia ecclesiastica in servitutem, quod a multis impudenter fit, redigantur, non est permittendum. Ut igitur debita in omnibus ratio observetur, decernit sancta Synodus, ut titulus juris patronatus sit ex fundatione[1], vel dotatione, qui ex authentico documento et aliis jure requisitis ostendatur ; sive etiam ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat, aliasve secundum juris dispositionem. In iis vero personis, seu communitatibus, vel universitatibus, in quibus id jus plerumque ex usurpatione potius quæsitum præsumi solet, plenior et exactior probatio ad docendum verum titulum requiratur, nec

---

[1] Sup. sess. 14, de reform. c. 12. C. Piæ mentis, et seq. 16, q. 7 ; et c. Nobis, de jur. patr.

immemorabilis temporis probatio aliter eis suffragetur, quam si præter aliqua ad eam necessaria, præsentationes, etiam continuatæ, non minori saltem quam quinquaginta annorum spatio, quæ omnes effectum sortitæ sint, authenticis scripturis probentur. Reliqui patronatus omnes in beneficiis, tam sæcularibus quam regularibus, seu parochialibus, vel dignitatibus, aut quibuscumque aliis beneficiis, in cathedrali vel collegiata ecclesia; seu facultates, et privilegia concessa tam in vim patronatus, quam alio quocumque jure nominandi, eligendi, præsentandi ad ea, cum vacant; exceptis patronatibus super cathedralibus ecclesiis competentibus, et exceptis aliis, quæ ad Imperatorem et reges, seu regna possidentes, aliosque sublimes ac supremos principes, jura imperii in dominiis suis habentes, pertinent; et quæ in favorem studiorum generalium concessa sunt [1]; in totum prorsus abrogata et irrita cum quasi possessione inde secuta intelligantur. Beneficiaque hujusmodi tanquam libera, a suis collatoribus conferantur; ac provisiones hujusmodi plenum effectum consequantur. Ad hæc liceat episcopo [2] præsentatos a patronis, si idonei non fuerint, repellere. Quod si ad inferiores institutio pertineat; ab episcopo tamen juxta alias statuta ab hac sancta Synodo examinentur: alioquin institutio ab inferioribus facta irrita sit et inanis. Patroni autem beneficiorum, cujuscumque ordinis et dignitatis, etiamsi communitates, universitates, collegia quæcumque

[1] Sup. sess. 24, cap. 19 de reform. — [2] Sup. sess. 14, de reform. c. 13, et sess. 24, de reform. cap. 18.

clericorum vel laicorum existant, in perceptione fructuum, proventuum, obventionum quorumcumque beneficiorum, etiamsi vere de jure patronatus ipsorum ex fundatione et dotatione essent, nullatenus, nullave causa vel occasione se ingerant [1]; sed illos libere rectori, seu beneficiato, non obstante etiam quacumque consuetudine, distribuendos dimittant. Nec dictum jus patronatus, venditionis aut alio quocumque titulo, in alios contra canonicas sanctiones transferre præsumant [2]: si secus fecerint, excommunicationis et interdicti pœnis subjiciantur, et dicto jure patronatus ipso jure privati existant. Insuper accessiones per viam unionis factæ de beneficiis liberis, ad ecclesias juris patronatui, etiam laicorum, subjectas, tam ad parochiales quam ad alia quæcumque beneficia, etiam simplicia, seu dignitates, vel hospitalia, ita ut prædicta beneficia libera ejusdem naturæ cum iis quibuscum uniuntur, efficiantur, atque sub jure patronatus constituantur; hæ si nondum plenarium sortitæ sunt effectum, vel deinceps ad cujusvis instantiam fient, quacumque auctoritate, etiam apostolica, concessæ fuerint, simul cum unionibus ipsis per surreptionem obtentæ intelligantur: non obstante quacumque in iis verborum forma, seu derogatione, quæ habeatur pro expressa: nec exsecutioni amplius demandentur; sed beneficia ipsa unita, cum vacaverint, libere, ut antea, conferantur. Quæ vero a quadraginta annis citra factæ [3], effectum et plenam incorporationem sunt

---

[1] Cap. unic. fit Eccl. benef. sine dimin. conf. — [2] C. Quia clerici, et c. De jure, de jure patr. — [3] Sup. sess. 7, de reform. cap. 6.

consecutæ; hæ nihilominus ab Ordinariis, tanquam a Sede Apostolica delegatis, revideantur et examinentur: ac quæ per surreptionem vel obreptionem obtentæ fuerint, simul cum unionibus irritæ declarentur, ac beneficia ipsa separentur, et aliis conferantur. Similiter quoque patronatus quicumque in ecclesiis, quibuscumque aliis beneficiis, etiam dignitatibus antea liberis, acquisiti a quadraginta annis citra, et in futurum acquirendi, seu ex augmento dotis, seu ex nova constructione, vel alia simili causa, etiam auctoritate Sedis Apostolicæ, ab eisdem Ordinariis, ut delegatis, ut supra, qui nullius in his facultatibus aut privilegiis impediantur, diligenter cognoscantur; et quos non repererint ob maxime evidentem ecclesiæ, vel beneficii, seu dignitatis necessitatem legitime constitutos esse, in totum revocent; atque beneficia hujusmodi sine damno illa possidentium, et restitutio patronis eo, quod ab eis idcirco datum est, in pristinum libertatis statum reducant: non obstantibus privilegiis, constitutionibus et consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

### CAPUT X.

*Judices a synodo designandi, qui delegentur a Sede Apostolica: a quibus et Ordinariis causæ breviter terminandæ.*

Quoniam ob malitiosam petentium suggestionem, et quandoque ob locorum longinquitatem, personarum notitia, quibus causæ mandantur, usque adeo haberi non potest; hincque interdum judicibus, non undequaque idoneis, causæ in par-

tibus delegantur : statuit sancta Synodus, in singulis conciliis provincialibus, aut diœcesanis, aliquot personas, quæ qualitates habeant, juxta constitutionem Bonifacii VIII quæ incipit Statutum [1], et alioquin ad id aptas designari, ut præter Ordinarios locorum, iis etiam posthac causæ ecclesiasticæ ac spirituales, et ad forum ecclesiasticum pertinentes, in partibus delegandæ committantur. Et, si aliquem interim ex designatis mori contigerit, substituat Ordinarius loci, cum consilio capituli, alium in ejus locum usque ad futuram provincialem aut diœcesanam synodum : ita ut habeat quæque diœcesis quatuor saltem aut etiam plures probatas personas, ac ut supra qualificatas, quibus hujusmodi causæ a quolibet legato, vel nuntio, atque etiam a Sede Apostolica committantur : alioquin post designationem factam, quam statim episcopi ad summum Romanum Pontificem transmittant, delegationes quæcumque aliorum judicum, aliis quam his factæ, surreptitiæ censeantur. Admonet dehinc sancta Synodus tam Ordinarios quam alios quoscumque judices, ut terminandis causis [2], quanta fieri poterit brevitate, studeant, ac litigatorum artibus, seu in litis contestatione seu alia parte judicii differenda, modis omnibus, aut termini præfixione, aut competenti alia ratione occurrant.

---

[1] Vide inf. xxxix. — [2] Sup. sess. 24, de reform. c. 20. C. Finem litibus, et c. fin. de dol. et contu. cap. 2 de re jud. et c. Constitutis, de procur.

CAPUT XI.

*Variæ locationes bonorum ecclesiasticorum prohibentur; quædam factæ irritantur.*

Magnam ecclesiis perniciem affere solet, cum earum bona, repræsentata pecunia, in successorum præjudicium aliis locantur. Omnes igitur hæ locationes, si anticipatis solutionibus fient, nullatenus in præjudicium successorum validæ intelligantur [1]; quocumque indulto aut privilegio non obstante: nec hujusmodi locationes in Romana curia, vel extra eam confirmentur. Non liceat etiam jurisdictiones ecclesiasticas, seu facultates nominandi aut deputandi vicarios, in spiritualibus locare [2]; nec conductoribus per se aut alios ea exercere; aliterque concessiones, etiam a Sede Apostolica factæ, surreptitiæ censeantur. Locationes vero rerum ecclesiasticarum [3] etiam auctoritate Apostolica confirmatas, sancta Synodus irritas decernit, quas a triginta annis citra, ad longum tempus, seu, ut in nonnullis partibus, ad viginti novem seu bis viginti novem annos, vocant factas, synodus provincialis, vel deputandi ab ea, in damnum ecclesiæ, et contra canonicas sanctiones contractas fuisse judicabunt.

---

[1] C. De precariis, 10, q. 2; et c. 2, de precariis. — [2] C. 1 et 2, Ne Prælati vices suas. — [3] Extrav. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alien.

CAPUT XII.

*Decimæ integre persolvendæ ; eas subtrahentes excommunicandi : rectoribus ecclesiarum tenuium pie subveniendum.*

Non sunt ferendi qui variis artibus decimas, ecclesiis obvenientes, subtrahere moliuntur [1] ; aut qui ab aliis solvendas temere occupant, et in rem suam vertunt : cum decimarum solutio debita sit Deo [2]; et qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadunt. Præcipit igitur sancta Synodus omnibus, cujuscumque gradus et conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, ut eas, ad quas de jure tenentur, in posterum cathedrali, aut quibuscumque aliis ecclesiis, vel personis, quibus legitime debentur, integre persolvant. Qui vero eas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur [3] ; nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absolvantur. Hortatur dehinc, omnes et singulos pro christiana charitate, debitoque erga pastores suos munere, ut de bonis sibi a Deo collatis, episcopis et parochis qui tenuioribus præsunt ecclesiis, large subvenire ad Dei laudem, atque ad pasto-

---

[1] Concil. Matiscon. II, c. 5; et Ticin. sub Leone IV, vers. *In sacris*. — [2] Exod. XXII, XXIII. Lev. XXVII. Num. XVIII. Tob. I. Malach. III. C. Ecclesias, § His ita, 13, q. 1. C. Decimas, 16, q. 2. C. Decimas, cum seqq. 16, q. 7. C. Parochianos ; c. Ex transmissa ; et c. Tua, de decim. — [3] C. Omnes decimæ, 16, q. 7. C. Pervenit, c. Non est, c. Tua, et c. In aliquibus, de decim. Clem. I, eod. tit.

rum suorum, qui pro eis invigilant, dignitatem tuendam, non graventur.

CAPUT XIII.

*Quartam funeralium cathedrales vel parochiales ecclesiæ recipiant.*

Decernit sancta Synodus, ut quibuscumque in locis jam ante annos quadraginta, quarta[1], quæ funeralium dicitur, cathedrali aut parochiali ecclesiæ solita esset persolvi, ac postea fuerit, ex quocumque privilegio, aliis monasteriis, hospitalibus aut quibuscumque locis piis concessa, eadem posthac integro jure, et eadem portione quæ antea solebat, cathedrali seu parochiali ecclesiæ persolvatur: non obstantibus concessionibus, gratiis, privilegiis, etiam Mari magno nuncupatis, aut aliis quibuscumque.

CAPUT XIV.

*Præscribitur ratio procedendi in causis clericorum concubinariorum.*

Quam turpe, ac clericorum nomine, qui se divino cultui addixerunt, sit indignum, in impudicitiæ sordibus immundoque concubinatu versari, satis res ipsa, communi fidelium omnium offensione, summoque clericalis militiæ dedecore, testatur. Ut igitur ad eam, quam decet, continentiam[2], ac vitæ integritatem ministri Ecclesiæ

---

[1] De sepult. extra, in 6; et in Clem. — [2] Sup. sess. 24, c. 8 de reform. Conc. Carthag. III, c. 17; Nicænum III; Matisc. I, c. I; Arelat. II, c. 3; Tolet. II, c. 3; Braccar. I, c. 15; Turon. II, c. 10, 11 et 12; et Maguntiacum temp. Arnulphi, c. 10 et

revocentur; populusque hinc eos magis discat revereri, quo illos vita honestiores cognoverit: prohibet sancta Synodus quibuscumque clericis, ne concubinas, aut alias mulieres de quibus possit haberi suspicio, in domo vel extra detinere, aut cum iis ullam consuetudinem habere audeant: alioquin pœnis a sacris Canonibus vel statutis ecclesiarum impositis, puniantur. Quod si, a superioribus moniti, ab iis se non abstinuerint, tertia parte fructuum, obventionum ac proventuum beneficiorum suorum quorumcumque et pensionum, ipso facto sint privati[1]: quæ fabricæ ecclesiæ, aut alteri pio loco, arbitrio episcopi applicetur. Sin vero in delicto eodem, cum eadem vel alia femina, perseverantes, secundæ monitioni adhuc non paruerint, non tantum fructus omnes, ac proventus suorum beneficiorum, et pensiones eo ipso amittant, qui prædictis locis applicentur, sed etiam a beneficiorum ipsorum administratione, quoad Ordinarius, etiam uti Sedis Apostolicæ delegatus, arbitrabitur, suspendantur; et si ita suspensi, nihilominus eas non expellant; aut cum iis etiam versentur, tunc beneficiis, portionibus, ac officiis et pensionibus quibuscumque ecclesiasticis perpetuo priventur, atque inhabiles ac indigni quibuscumque honoribus, dignitatibus, beneficiis ac officiis in poste-

---

19. C. Interdixit, 32 dist. C. Cum omnibus; c. Volumus, et c. Feminas, 81 dist. c. 1, cum multis seqq. de cohab. cler. et mulier.

[1] Conc. Lateran. II, cap. 6.

rum reddantur, donec post manifestam vitæ emendationem ab eorum superioribus cum iis ex causa visum fuerit dispensandum. Sed si, postquam eas semel dimiserint, intermissum consortium repetere, aut alias hujusmodi scandalosas mulieres sibi adjungere ausi fuerint; præter prædictas pœnas, excommunicationis gladio plectantur [1]. Nec quævis appellatio aut exemptio prædictam executionem impediat, aut suspendat: supradictorumque omnium cognitio, non ad archidiaconos, nec decanos, aut alios inferiores, sed ad episcopos ipsos pertineat: qui sine strepitu, et figura judicii, et sola facti veritate inspecta, procedere possint. Clerici vero beneficia ecclesiastica aut pensiones non habentes, juxta delicti et contumaciæ perseverantiam et qualitatem [2], ab ipso episcopo carceris pœna, suspensione ab ordine, inhabilitate ad beneficia obtinenda, aliisve modis, juxta sacros Canones, puniantur. Episcopi quoque, quod absit, si ab hujusmodi crimine non abstinuerint; et a synodo provinciali admoniti, se non emendaverint; ipso facto sint suspensi [3], et, si perseverent, etiam ad sanctissimum Romanum Pontificem ab eadem synodo deferantur, qui pro qualitate culpæ, etiam per privationem, si opus erit, in eos animadvertat [4].

---

[1] C. 2, cum seqq. de cohab. cler. et mul. C. Si concubinæ, de sent. excom. Conc. Aurelian. III, cap. 4.—[2] Sup. c. 6. Conc. Tolet. IV, c. 41; Tolet. VIII, c. 4, 5, et 6. C. Si autem, de coh. cler. et mul.—[3] C. Quorumdam, 34 dist. et c. Si quispiam, 81 dist. Conc. Aurelian. V, cap. 3.—[4] C. Presbyter, et c. Si quis amodo, dist. 81.

CAPUT XV.

*Filii clericorum illegitimi a quibusdam beneficiis arcendi.*

Ut paternæ incontinentiæ memoria locis Deo consecratis, quos maxime puritas sanctitasque decet, longissime arceatur [1], non liceat filiis clericorum qui non ex legitimo nati sunt matrimonio, in ecclesiis ubi eorum patres beneficium aliquod ecclesiasticum habent aut habuerunt, quodcumque, etiam dissimile, beneficium obtinere, nec in dictis ecclesiis quoquo modo ministrare [2], nec pensiones super fructibus beneficiorum quæ parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt, habere. Quod si in præsenti pater et filius in eadem ecclesia beneficia obtinere reperientur [3]; cogatur filius suum beneficium resignare, aut cum alio permutare extra ecclesiam intra trium mensium spatium : alias ipso jure eo privatus existat ; et super iis quæcumque dispensatio surreptitia censeatur. Ad hæc, reciprocæ resignationes, si quæ posthac a parentibus clericis in favorem filiorum fient, ut alter alterius beneficium consequatur; in fraudem hujus decreti et canonicarum sanctionum factæ omnino censeantur : nec collationes secutæ, vigore hujusmodi resignationum, seu aliarum quarumcumque quæ in fraudem factæ fuerint, ipsis clericorum filiis suffragentur.

---

[1] Conc. IX Toletan. c. 10. C. Proposuisti, dist. 82; c. Cum multæ, 16, q. 8. — [2] Conc. II Lateran. c. 21. — [3] C. 2, et fere per totum, de fil. presb.

### CAPUT XVI.

*Beneficia curata non convertantur in simplicia : ei in quem translata fuerit cura animarum, assignetur congrua portio : vicariæ cessent, cura ad titulos revocata.*

Statuit sancta Synodus, ut ecclesiastica beneficia sæcularia, quocumque nomine appellentur, quæ curam animarum ex primæva eorum institutione, aut aliter quomodocumque retinent, illa deinceps in simplex beneficium, etiam assignata vicario perpetuo congrua portione, non convertantur : non obstantibus quibuscumque gratiis, quæ suum plenarium effectum non sunt consecutæ. In iis vero in quibus contra earum institutionem seu fundationem cura animarum in vicarium perpetuum translata est, etiamsi in hoc statu ab immemorabili tempore reperiantur, si congrua portio fructuum [1] vicario, quocumque nomine is appelletur, non fuerit assignata, ea quamprimum, et ad minus intra annum a fine præsentis concilii, arbitrio Ordinarii, juxta formam decreti sub fel. rec. Paulo III [2] assignetur. Quod si id commode fieri non possit, aut intra dictum terminum factum non erit; cum primum per cessum vel decessum vicarii, seu rectoris, aut quomodolibet alterum eorum vacaverit, beneficium curam animarum recipiat, ac vicariæ nomen cesset, et in antiquum statum restituatur.

---

[1] Quantitatem portionis declarat Pius V, Const. *Ad exsequendum*, 1567. — [2] Supra, sess. 7, de reform. c. 7.

CAPUT XVII.

*Episcopi dignitatem suam morum gravitate commendent; nec cum regum ministris, regulis aut baronibus indigna demissione se gerant.*

Non potest sancta Synodus non graviter dolere, audiens episcopos aliquos, sui status oblitos [1], pontificiam dignitatem non leviter dehonestare; qui cum regum ministris, regulis et baronibus in ecclesia et extra, indecenti quadam demissione se gerunt, et veluti inferiores ministri altaris, nimis indigne non solum loco cedunt, sed etiam personaliter illis inserviunt. Quare, hæc et similia detestans sancta Synodus, sacros Canones omnes, conciliaque generalia, atque alias Apostolicas sanctiones ad dignitatis episcopalis decorem et gravitatem pertinentes [2] renovando, præcipit, ut ab hujusmodi in posterum episcopi se abstineant; mandans eisdem ut, tam in ecclesia quam foris, suum gradum et ordinem præ oculis habentes, ubique se patres et pastores esse meminerint; reliquis vero tam principibus, quam cæteris omnibus, ut eos paterno honore ac debita reverentia prosequantur.

---

[1] Unde Concil. Agath. c. 23, et Braccar. 1, c. 24, nec episc. posteriorem sinunt priori præponi. C. Quando, de off. ord. et supra, de Regul. c. 4. — [2] Supr. c. 6. C. Valentinianus, 62 dist. c. Episcopus in Ecclesia, 95 dist. c. Quis dubitet, c. Duo sunt, cum seq. 96 dist. et c. Sollicitæ, de major. et obed.

### CAPUT XVIII.

*Canones ad amussim serventur : si quando in eis dispensandum, id valide, mature et gratis fiat.*

Sicuti publice expedit [1], legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius, evenientibus casibus et necessitatibus, pro communi utilitate satisfiat : sic frequentius legem solvere exemplo potius, quam certo personarum, rerumque delectu, petentibus indulgere, nil aliud est, quam unicuique ad leges transgrediendas aditum aperire. Quapropter sciant universi, sacratissimos Canones exacte ab omnibus [2], et quoad ejus fieri poterit, indistincte observandos. Quod si urgens justaque ratio, et major quandoque utilitas postulaverit cum aliquibus dispensandum esse [3]; id, causa cognita, ac summa maturitate, atque gratis, a quibuscumque ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum : aliterque facta dispensatio surreptitia censeatur.

### CAPUT XIX.

*Monomachia pœnis gravissimis punitur.*

Detestabilis duellorum usus [4], fabricante diabolo introductus, ut cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lucretur, ex christiano orbe penitus exterminetur. Imperator, reges,

---

[1] C. Requiritis, et c. Dispensationes, 1, q. 7. — [2] C. Si Romanorum, et c. Enimvero, 19 dist. C. Si quis omnem, 1, q. 7; c. 1 de constit. — [3] C. 1, de voto. — [4] C. Monomachiam, 2, q. 4; c. 1 de torneam.

duces, principes, marchiones, comites, et quocumque alio nomine, domini temporales, qui locum ad monomachiam in terris suis inter christianos concesserint [1], eo ipso sint excommunicati, ac jurisdictione et dominio civitatis, castri aut loci, in quo, vel apud quem duellum fieri permiserint, quod ab Ecclesia obtinent, privati intelligantur : et, si feudalia sint, directis dominis statim acquirantur. Qui vero pugnam commiserint [2], et qui eorum patrini vocantur, excommunicationis, ac omnium bonorum suorum proscriptionis ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrant; et ut homicidæ, juxta sacros Canones [3], puniri debeant; et si in ipso conflictu decesserint, perpetuo careant ecclesiastica sepultura. Illi etiam qui consilium in causa duelli, tam in jure quam facto dederint, aut alia quacumque ratione ad id quemquam suaserint [4]; necnon spectatores, excommunicationis ac perpetuæ maledictionis vinculo teneantur : non obstante quocumque privilegio, seu prava consuetudine, etiam immemorabili.

CAPUT XX.

*Quæ sunt juris ecclesiastici principibus sæcularibus commendantur.*

Cupiens sancta Synodus ecclesiasticam disciplinam in christiano populo non solum restitui,

---

[1] De ea Nicol. I, Decretorum suorum titulo 12. — [2] Bulla Gregorii XIII, *Ad tollendum*, 1582, extendit ad duella privata.—[3] C. 2, de cler. pugnant. in duel. De torneam, et de homic. per totum. — [4] Bulla Clement. VIII, *Illius vices*, 1592, declaratur, et extenditur.

sed etiam perpetuo sartam tectam a quibuscumque impedimentis conservari; præter ea quæ de ecclesiasticis personis constituit, sæculares quoque principes officii sui admonendos esse censuit [1], confidens eos, ut catholicos, quos Deus sanctæ fidei Ecclesiæque protectores esse voluit [2], jus suum Ecclesiæ restitui non tantum esse concessuros, sed etiam subditos suos omnes ad debitam erga clerum, parochos et superiores ordines reverentiam revocaturos [3]; nec permissuros ut officiales, aut inferiores magistratus, Ecclesiæ et personarum ecclesiasticarum immunitatem, Dei ordinatione [4] et canonicis sanctionibus constitutam, aliquo cupiditatis studio, seu in consideratione aliqua violent; sed una cum ipsis principibus debitam sacris summorum Pontificum et Conciliorum constitutionibus observantiam præstent [5]. Decernit itaque et præcipit, sacros Canones et concilia generalia omnia [6], necnon alias Apostolicas sanctiones, in favorem ecclesiasticarum personarum, libertatis ecclesiasticæ, et contra ejus violatores editas, quæ omnia præsenti etiam decreto innovat, exacte ab omnibus observari debere. Proptereaque admonet Impe-

---

[1] C. fin. de constit.— [2] C. Boni, 96 dist. C. Principes, 23, q. 5. — [3] C. Conc. § Hinc, 17 dist. C. Quis dubitet; c. Duo sunt, 96 dist. — [4] I Mach. x. — [5] Pii II epist. 2. — [6] C. Pervenit, 86 dist. c. Si quis suadente, 17, q. 4; toto tit. de Imm. Ecclesiæ. C. Quanquam, de cens. in 6. C. Felicis, de pœn. eod. Conc. Ticinen. vers. *Statuimus,* et vers. *Sancimus*. Concil. Aquisgran. c. 9; Lateran. sub Leone X, sess. 9 et 10.

ratorem, reges, resp. principes, et omnes, et singulos, cujuscumque status et dignitatis extiterint, ut, quo largius bonis temporalibus atque in alios potestate sunt ornati, eo sanctius quæ ecclesiastici juris sunt, tanquam Dei præcipua, ejusque patrocinio tecta, venerentur; nec ab ullis baronibus, domicellis, rectoribus, aliisve dominis temporalibus, seu magistratibus, maximeque ministris ipsorum principum, lædi patiantur [1]; sed severe in eos qui illius libertatem, immunitatem atque jurisdictionem impediunt, animadvertant: quibus etiam ipsimet exemplo ad pietatem, religionem, ecclesiarumque protectionem existant: imitantes anteriores optimos religiosissimosque principes [2], qui res ecclesiæ suæ inprimis auctoritate ac munificentia auxerunt [3], nedum ab aliorum injuria vindicarunt. Adeoque ea in re quisque officium suum sedulo præstet: quo cultus divinus devote exerceri, et prælati, cæterique clerici in residentiis et officiis suis, quieti et sine impedimentis, cum fructu et ædificatione populi, permanere valeant.

---

[1] Plurima circa ecclesiar. immunitatem statuit Greg. XIV in Bulla, *Cum alias*, 1590. — [2] C. Valentinianus, 63 dist. c. Ecclesiæ, in fin. 97 dist. c. Constan. et c. ult. 96 dist. — [3] C. fin. de rebus Eccl. non alien.

CAPUT XXI.

*In omnibus salva Sedis Apostolicæ auctoritas maneat.*

Postremo sancta Synodus omnia et singula, sub quibuscumque clausulis et verbis, quæ de morum reformatione atque ecclesiastica disciplina, tam sub fel. rec. Paulo III, ac Julio III, quam sub beatissimo Pio IV pontificibus maximis, in hoc sacro Concilio statuta sunt[1], declarat, ita decreta fuisse, ut in his salva semper auctoritas Sedis Apostolicæ et sit, et esse intelligatur.

## *Decretum de continuanda sessione in diem sequentem.*

Cum ea omnia quæ in præsenti sessione tractanda erunt, quia hora tarda est, commode expediri non possint; propterea juxta id quod in generali congregatione a patribus statutum fuit, ea quæ supersunt, in diem crastinam, hanc camdem sessionem continuando, differuntur.

## CONTINUATIO SESSIONIS
## Die 4 decembris.

DECRETUM DE INDULGENTIIS.

Cum potestas conferendi indulgentias[2] a Chri-

[1] Supra, sess. 7, de reform. in princ. — [2] Matth. xvi. Joan. xx. C. Audivimus, et c. Quodcumque ligaveris, 24, q. 1; c. Ut constitueretur, 50 dist. c. Adhuc, de Pœn. dist. 3. Toto tit. de pœnit. et remiss. extra in 6, et in Clem.

sto Ecclesiæ concessa sit; atque hujusmodi potestate, divinitus sibi tradita, antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit: sacrosancta Synodus indulgentiarum usum, christiano populo maxime salutarem, et sacrorum Conciliorum auctoritate probatum [1], in Ecclesia retinendum esse docet et præcipit; eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant: in his tamen concedendis moderationem, juxta veterem et probatam in Ecclesia consuetudinem, adhiberi cupit; ne nimia facilitate ecclesiastica disciplina enervetur. Abusus vero qui in his irrepserunt, et quorum occasione insigne hoc indulgentiarum nomen ab hæreticis blasphematur, emendatos et correctos cupiens, præsenti decreto generaliter statuit, pravos quæstus omnes pro his consequendis, unde plurima in Christiano populo abusuum causa fluxit, omnino abolendos esse [2]. Cæteros vero, qui ex superstitione, ignorantia, irreverentia, aut aliunde quomodocumque provenerunt, cum ob multiplices locorum et provinciarum, apud quas hi committuntur, corruptelas commode nequeant specialiter prohiberi; mandat omnibus episcopis [3], ut diligenter quis-

---

[1] Ancyrani, per multa capita; Neocæsar. c. 3; Nicæni 1, cap. 1 et 11; Carth. IV, cap. 75; Agath. c. 60; Claromont. sub Urbano II, c. 2; Lateran. 1, c. 11; Lugdun. II, sub. Gregor. X; Vienn. sub Clemente V. C. Cum ex eo, de pœnit. et remiss. — [2] Clem. Abusionibus, de pœnit. et remiss. Confirmatur Const. Pii V, *Etsi Dominici*, 1567. — [3] Supra, sess. 21, de reform. c. 9.

que hujusmodi abusus ecclesiæ suæ colligat, eosque in prima synodo provinciali referat: ut aliorum quoque episcoporum sententia cogniti, statim ad summum Romanum Pontificem deferantur: cujus auctoritate et prudentia, quod universali Ecclesiæ expediet, statuatur; ut ita sanctarum indulgentiarum munus pie, sancte et incorrupte omnibus fidelibus dispensetur.

*De delectu ciborum, jejuniis et diebus festis.*

Insuper hortatur sancta Synodus, et per sanctissimum Domini nostri atque Salvatoris adventum pastores omnes obtestatur, ut tanquam boni milites illa omnia quæ sancta Romana Ecclesia, omnium ecclesiarum mater et magistra [1], statuit, necnon ea quæ tam in hoc Concilio quam in aliis œcumenicis statuta sunt, quibuscumque fidelibus sedulo commendent; omnique diligentia utantur, ut illis omnibus, et iis præcipue sint obsequentes quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, et jejunia, vel etiam quæ faciunt ad pietatem augendam, ut dierum festorum devota et religiosa celebratio; admonentes populos crebro, obedire præpositis suis [2]: quos qui audiunt, Deum remuneratorem audient; qui vero contemnunt, Deum ipsum ultorem sentient.

---

[1] C. Non decet, 12 dist. Vigilius, in epist. ad Eutherum, in fin. Felix, in epist. 3. Can. Dudum, 3, q. 6. — [2] C. Qui suis, 93 dist. c. Quia frater, 7, q. 1. Luc. x. Hebr. xiii.

*De Indice librorum, et Catechismo, Breviario, et Missali.*

Sacrosancta Synodus in secunda sessione [1], sub sanctissimo domino nostro Pio IV celebrata, delectis quibusdam patribus commisit, ut de variis censuris, ac libris, vel suspectis vel perniciosis, quid facto opus esset considerarent, atque ad ipsam sanctam Synodum referrent: audiens nunc huic operi ab eis extremam manum impositam esse; nec tamen, ob librorum varietatem et multitudinem possit distincte et commode a sancta Synodo dijudicari; præcipit, ut, quidquid ab illis præstitum est, sanctissimo Romano Pontifici exhibeatur: ut ejus judicio atque auctoritate terminetur et evulgetur [2]. Idemque de Catechismo a patribus quibus illud mandatum fuerat, et de Missali et Breviario [3] fieri mandat.

*De loco oratorum.*

Declarat sancta Synodus, ex loco assignato oratoribus [4], tam ecclesiasticis quam sæcularibus, in sedendo, incedendo, aut quibuscumque aliis actibus, nullum cuiquam eorum factum fuisse præjudicium; sed omnia illorum, et Imperatoris, regum, rerumpublicarum, ac principum suorum jura et prærogativas illæsas et salvas esse, in eo-

---

[1] Supra, sess. 18, in princ. — [2] Vide Regulas libror. prohib. infra. — [3] Supra, sess. 24, c. 7 de reform. — [4] Vide Const. Pii V, *Supemi*, 1571; Clement. VIII, *Cum in ecclesia*, 1602; et Urbani VIII, *Divinam*, 1631. — [4] Sup. sess. 2, in fin.

denique statu permanere, prout ante præsens concilium reperiebantur.

*De recipiendis et observandis decretis Concilii.*

Tanta fuit horum temporum calamitas, et hæreticorum inveterata malitia, ut nihil tam clarum in fide nostra asserenda unquam fuerit, aut tam certo statutum, quod non, humani generis hoste suadente, illi errore aliquo contaminaverint: ea propter sancta Synodus id potissimum curavit, ut præcipuos hæreticorum nostri temporis errores damnaret et anathematizaret, veramque et catholicam doctrinam traderet et doceret, prout damnavit, anathematizavit, et definivit. Cumque tamdiu tot episcopi, ex variis christiani orbis provinciis evocati, sine magna gregis sibi commissi jactura, et universali periculo ab ecclesiis abesse non possint; nec ulla spes restet, hæreticos, toties fide etiam publica [1], quam desiderarunt, invitatos, et tamdiu exspectatos, huc amplius adventuros; ideoque tandem huic sacro concilio finem imponere necesse sit: superest nunc, ut principes omnes [2], quod facit, in Domino moneat, ad operam suam ita præstandam, ut, quæ ab ea decreta sunt, ab hæreticis depravari aut violari non permittant; sed ab his et omnibus devote recipiantur, et fideliter observentur [3]. Quod si in

---

[1] Supra, in fin. sess. 13, 15 et 18. — [2] Idem in fine quatuor primorum concil. general. Nicæni, Const. Ephes. et Chalced. — [3] Ne quis juramento se adstringat adversus Concilii decreta, vetat Gregor. III in Bulla, *Inter Apostolicas*, 1584.

his recipiendis aliqua difficultas oriatur; aut aliqua inciderint, quæ declarationem, quod non credit, aut definitionem postulant, præter alia remedia in hoc Concilio instituta; confidit sancta Synodus beatissimum Romanum Pontificem curaturum, ut vel evocatis ex illis præsertim provinciis unde difficultas orta fuerit, iis quos eidem negotio tractando viderit expedire, vel etiam concilii generalis celebratione, si necessarium judicaverit, vel commodiore quacumque ratione ei visum fuerit, provinciarum necessitatibus pro Dei gloria et Ecclesiæ tranquillitate consulatur.

*De recitandis decretis concilii sub Paulo III et Julio III, in Sessione.*

Quoniam diversis temporibus [1], tam sub fel. rec. Paulo III quam Julio III, multa in hoc sacro concilio, quoad dogmata ac morum reformationem statuta et definita sunt; vult sancta Synodus ut illa nunc recitentur et legantur.

*Recitata sunt.*

*De fine Concilii, et confirmatione petenda a sanctissimo Domino nostro.*

Illustrissimi Domini, reverendissimique patres, placetne vobis ut ad laudem Dei omnipotententis huic sacræ œcumenicæ Synodo finis imponatur? et omnium, et singulorum, quæ tam sub fel. rec. Paulo III et Julio III, quam sub sanctissimo domino nostro Pio IV, Romanis pontificibus,

---

[1] Supra, sess. 5, 6, 7, 13 et 14.

in ea decreta et definita sunt, confirmatio nomine sanctæ hujus Synodi per Apostolicæ Sedis legatos et præsidentes a beatissimo Romano Pontifice petatur [1]?

*Responderunt,* Placet.

*Postmodum illustrissimus et reverendissimus cardinalis Moronus, primus legatus et præsidens, benedicens sanctæ Synodo, dixit:* Post gratias Deo actas, reverendissimi patres, ite in pace. *Qui responderunt,* Amen.

# ACCLAMATIONES PATRUM

## IN FINE CONCILII.

### CARDINALIS A LOTHARINGIA.

Beatissimo Pio Papæ et domino nostro, sanctæ universalis Ecclesiæ pontifici, multi anni, et æterna memoria.

### RESPONSIO PATRUM.

Domine Deus, sanctissimum Patrem diutissime Ecclesiæ tuæ conserva multos annos.

### CARDINALIS.

Beatissimorum summorum Pontificum animabus, Pauli III et Julii III, quorum auctoritate hoc

---

[1] Juxta Gelas. Pap. super concil. Chalced. et Pelagium Pap. II, in epist. decretali, et Marcell. in epist. decretali ad Episc. Antioch. provinc. et Concil. Chalced. in fin. in epist. Concilii ad Leonem Papam, C. Si Romanorum, dist. 19.

sacrum generale Concilium inchoatum est, pax a Domino, et æterna gloria, atque felicitas in luce sanctorum.

RESPONSIO.

Memoria in benedictione sit.

CARDINALIS.

Caroli V imperatoris, et serenissimorum regum qui hoc universale Concilium promoverunt et protexerunt, memoria in benedictione sit.

RESPONSIO.

Amen, amen.

CARDINALIS.

Serenissimo imperatori Ferdinando, semper Augusto, orthodoxo, et pacifico, et omnibus regibus, rebuspublicis et principibus nostris, multi anni.

RESPONSIO.

Pium et christianum Imperatorem, Domine, conserva : Imperator cœlestis, terrenos reges, rectæ fidei conservatores, custodi.

CARDINALIS.

Apostolicæ Romanæ Sedis Legatis, et in hac synodo præsidentibus, cum multis annis magnæ gratiæ.

RESPONSIO.

Magnæ gratiæ : Dominus retribuat.

CARDINALIS.

Reverendissimis Cardinalibus, et illustribus Oratoribus.

RESPONSIO.

Magnas gratias, multos annos.

CARDINALIS.

Sanctissimis Episcopis vita, et felix ad ecclesias suas reditus.

RESPONSIO.

Præconibus veritatis perpetua memoria: orthodoxo Senatui multos annos.

CARDINALIS.

Sacrosancta œcumenica Tridentina Synodus: ejus fidem confiteamur, ejus decreta semper servemus.

RESPONSIO.

Semper confiteamur, semper servemus.

CARDINALIS.

Omnes ita credimus: omnes id ipsum sentimus: omnes consentientes et amplectentes subscribimus. Hæc est fides beati Petri et Apostolorum: hæc est fides Patrum: hæc est fides orthodoxorum.

RESPONSIO.

Ita credimus; ita sentimus; ita subscribimus.

CARDINALIS.

His decretis inhærentes, digni reddamur misericordiis et gratia primi et magni supremi sacerdotis, Jesu Christi Dei, intercedente simul inviolata domina nostra sancta Deipara, et omnibus sanctis.

RESPONSIO.

Fiat, fiat. Amen, amen.

CARDINALIS.

Anathema cunctis hæreticis.

RESPONSIO.

Anathema, anathema.

Post hæc mandatum fuit a Legatis et præsidentibus, sub pœna excommunicationis, omnibus patribus, ut, antequam discederent e civitate Tridentina, subscriberent manu propria Decretis Concilii, aut ea per publicum instrumentum approbarent: qui omnes deinde subscripserunt, et fuerunt numero CCLV, videlicet legati IV, cardinales II, patriarchæ III, archiepiscopi XXV, episcopi CLXVIII, abbates VII, procuratores absentium cum legitimo mandato XXXIX, generales ordinum VII.

LAUS DEO.

*Concordat cum originali: in cujus fidem subscripsimus,*

Ego Angelus MARSSARELLUS, episcopus Thelesinus, sacri Concilii Tridentini secretarius.

Ego Marcus Antonius PEREGRINUS, Comensis, ejusdem Concilii notarius.

Ego Cynthius PAMPHILUS, clericus Camerinensis diœcesis, ejusdem Concilii notarius.

## CONFIRMATIO CONCILII.

Nos Alexander, Sancti Laurentii in Damaso diaconus cardinalis, de Farnesio, S. R. E. vicecancellarius, fidem facimus, et attestamur, qualiter hodie, die mercurii, 26 januarii 1564, pontificatus sanctissimi D. nostri D. Pii, divina providentia papæ quarti, anno quinto, in consistorio secreto, apud Sanctum Petrum, reverendissimi DD. mei, cardinales Moronus et Simoneta, nuper reversi a sacro Concilio Tridentino, cui uti Sedis Apostolicæ legati præerant, petierunt ab eodem sanctissimo D. nostro ut infra:

Beatissime pater, in decreto super fine concilii œcumenici Tridentini, pridie nonas decembris præteriti publicato, statutum fuit, ut per Sanctitatis vestræ, et sanctæ Sedis Apostolicæ legatos et præsidentes peteretur nomine dicti Concilii a Sanctitate vestra confirmatio omnium, et singulorum quæ tam sub fel. rec. Paulo III et Julio III, quam sub Sanctitate vestra in eo decreta et definita sunt. Quapropter nos Joannes cardinalis Moronus, et Ludovicus cardinalis Simoneta, qui tunc legati et præsidentes eramus, volentes exsequi quod in dicto decreto stabilitum fuit, humiliter petimus nomine dicti Concilii œcumenici Tridentini, ut Sanctitas vestra dignetur confirmare omnia et singula, quæ tam sub fel. rec. Paulo III et Julio III, quam sub Sanctitate vestra in eo decreta et definita sunt.

Quibus auditis, Sanctitas sua, viso et lecto tenore dicti decreti, et habitis votis reverendissi-

morum DD. meorum Cardinalium, respondit per hæc verba :

Petitioni, nomine Concilii œcumenici Tridentini super ejus confirmatione per dictos legatos nobis factæ, annuentes, omnia et singula quæ in dicto concilio tam sub fel. rec. Paulo III et Julio III, prædecessoribus nostris, quam pontificatus nostri tempore decreta et definita sunt, auctoritate Apostolica, etiam de venerabilium fratrum nostrorum cardinalium consilio et assensu, matura cum illis deliberatione præhabita, confirmamus, atque ab omnibus Christi fidelibus recipi et inviolabiliter observari mandamus, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Amen.

Ita est.

*A. cardinalis* Farnesius,
*vicecancellarius.*

# BULLA S. D. N. PII,

## DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ QUARTI,

## *Super confirmatione œcumenici generalis Concilii Tridentini.*

Pius episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi, pater misericordiarum, et Deus totius consolationis [1], qui, respicere dignatus Ecclesiam suam sanctam, tot procellis et tempestatibus agitatam atque vexatam, et gravius in dies laboran-

[1] II Cor. 1.

tem, apto tandem ei subvenit optatoque remedio. Ad plurimas et perniciosissimas hæreses exstirpandas, ad corrigendos mores, et restituendam ecclesiasticam disciplinam, ad pacem et concordiam christiani populi procurandam, indictum jam pridem in civitate Tridentina œcumenicum et generale concilium a piæ memoriæ Paulo III, prædecessore nostro, et sessionibus aliquot habitis cœptum fuerat; ab ejus autem successore Julio in eamdem urbem revocatum, post alias sessiones celebratas, variis impedimentis et difficultatibus objectis, ne tum quidem peragi potuerat: itaque diutius intermissum fuerat, non sine maximo mœrore piorum omnium; cum quotidie magis Ecclesia ejusmodi remedium imploraret. Nos autem post susceptum Sedis Apostolicæ regimen, tam necessarium ac salutare opus, sicut pastoralis sollicitudo monebat, divinæ misericordiæ fiducia perficere aggressi, adjuti pio studio charissimi in Christo filii nostri Ferdinandi Romanorum imperatoris electi, et aliorum christianorum regum, rerumpublicarum et principum, tandem consecuti sumus, quod nec diurnis nec nocturnis curis elaborare destitimus, quodque a Patre luminum [1] assidue precati sumus. Cum enim eam in urbem undique ex christiani nominis nationibus convenisset, nostris convocata litteris, et sua etiam ipsorum pietate excitata, episcoporum, et aliorum insignium prælatorum maxima, et œcumenico concilio digna frequentia, præter plurimos alios pios, et sacrarum Littera-

---

1 Jacob. 1.

rum scientia, divinique et humani juris cognitione præstantes viros, præsidentibus ipsi Synodo Sedis Apostolicæ legatis, nobis adeo concilii libertati faventibus, ut etiam de rebus Sedi Apostolicæ proprie reservatis liberum ipsi Concilio arbitrium per litteras, ad legatos nostros scriptas, ultro permiserimus, quæ de sacramentis, et aliis rebus, quæ quidem necessariæ visæ sint, tractanda, definienda et statuenda restabant, ad confutandas hæreses, ad tollendos abusus, et emendandos mores, a sacrosancta Synodo summa libertate diligentiaque tractata, et accurate ac mature admodum definita, explicata, statuta sunt. Quibus rebus perfectis, Concilium tanta omnium qui illi interfuerunt concordia peractum fuit, ut consensum eum plane a Domino effectum fuisse constiterit: idque in nostris atque omnium oculis valde mirabile fuerit [1]. Pro quo tam singulari Dei munere supplicationes statim in alma hac urbe indiximus, quæ magna cleri et populi pietate celebratæ fuerunt; laudesque et gratias divinæ majestati merito persolvendas curavimus: cum ejusmodi concilii exitus spem magnam et prope certam attulerit fore, ut majores in dies fructus ad Ecclesiam ex ipsius decretis constitutionibusque perveniant. Cum autem ipsa sancta Synodus pro sua erga Sedem Apostolicam reverentia, antiquorum etiam Conciliorum vestigiis inhærens, decretorum suorum omnium, quæ nostro et prædecessorum nostrorum tempore facta sunt, confirmationem a nobis petierit [2], decreto de ea re

---

[1] Psalm. cxvii. — [2] In fine ultimæ sessionis.

in publica sessione facto: Nos, ex legatorum litteris prius, deinde, post reditum eorum, ex iis quæ Synodi nomine diligenter retulerunt, postulatione ipsius Synodi cognita, habita super hac re cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus deliberatione matura, sanctique Spiritus inprimis auxilio invocato, cum ea decreta omnia catholica, et populo christiano utilia ac salutaria esse cognovissemus, ad Dei omnipotentis laudem, de eorumdem fratrum nostrorum consilio et assensu, in consistorio nostro secreto illa omnia et singula auctoritate Apostolica hodie confirmavimus, et ab omnibus Christi fidelibus suscipienda ac servanda esse decrevimus; sicut harum quoque litterarum tenore ad clariorem omnium notitiam confirmamus, et suscipi observarique decernimus. Mandamus autem in virtute sanctæ obedientiæ, et sub pœnis a sacris Canonibus constitutis, aliisque gravioribus, etiam privationis, arbitrio nostro infligendis, universis et singulis venerabilibus fratribus nostris, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, et aliis quibusvis ecclesiarum prælatis, cujuscumque status, gradus, ordinis et dignitatis sint, etiamsi cardinalatus honore præfulgeant, ut eadem decreta et statuta in ecclesiis suis, civitatibus et diœcesibus, in judicio et extra judicium diligenter observent, et a subditis quisque suis, ad quos quomodolibet pertinet, inviolabiliter faciant observari: contradictores quoslibet, et contumaces, per sententias, censuras et pœnas ecclesiasticas etiam in ipsis decretis contentas, appellatione postposita, compescendo: invocato etiam, si opus fuerit, brachii sæcularis auxilio. Ipsum vero charissi-

mum filium nostrum Imperatorem electum, cæterosque reges, respublicas ac principes christianos monemus, et per viscera misericordiæ Domini nostri Jesu Cristi obtestamur, ut, qua pietate Concilio per oratores suos affuerunt, eadem pietate, ac pari studio, divini honoris, et populorum suorum salutis causa, pro Sedis quoque Apostolicæ et sacræ Synodi reverentia, ad ejusdem Concilii exsequenda et observanda decreta, prælatis, cum opus fuerit auxilio et favore suo adsint, neque adversantes sanæ ac salutari Concilii doctrinæ opiniones a populis ditionis suæ recipi permittant, sed eas penitus interdicant. Ad vitandum præterea perversionem et confusionem quæ oriri posset si unicuique liceret, prout ei liberet, in decreta Concilii commentarios et interpretationes suas edere; Apostolica auctoritate inhibemus omnibus, tam ecclesiasticis personis, cujuscumque sint ordinis, conditionis et gradus, quam laicis, quocumque honore ac potestate præditis; prælatis quidem sub interdicti ingressus ecclesiæ, aliis vero, quicumque fuerint, sub excommunicationis latæ sententiæ pœnis; ne quis sine auctoritate nostra audeat ullos commentarios, glossas, annotationes, scholia, ullumve omnino interpretationis genus super ipsius Concilii decretis quocumque modo edere, aut quidquam quocumque nomine, etiam sub prætextu majoris decretorum corroborationis, aut exsecutionis, aliove quæsito colore, statuere. Si cui vero in eis aliquid obscurius dictum et statutum fuisse, eamque ob causam interpretatione aut decisione aliqua egere visum fuerit; ascendat ad locum quem

Dominus elegit[1], ad Sedem videlicet Apostolicam, omnium fidelium magistram, cujus auctoritatem etiam ipsa sancta Synodus tam reverenter agnovit[2]. Nos enim difficultates et controversias, si quæ ex eis decretis ortæ fuerint, nobis declarandas et decidendas, quemadmodum ipsa quoque sancta Synodus decrevit, reservamus, parati, sicut ea de nobis merito confisa est, omnium provinciarum necessitatibus, ea ratione quæ commodior nobis visa fuerit, providere : decernentes nihilominus irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Ut hæc autem ad omnium notitiam perveniant, neve quis excusatione ignorationis uti possit : Volumus, et mandamus, ut hæ litteræ per aliquos curiæ nostræ cursores in basilica vaticana Principis Apostolorum, et in ecclesia Lateranensi, tunc cum in eis populus, ut missarum solemnibus intersit, congregari solet, palam et clara voce recitentur; et, postquam recitatæ fuerint, ad valvas earum ecclesiarum, itemque Cancellariæ Apostolicæ, et in loco solito campi Floræ affigantur; ibique, ut legi et omnibus innotescere possint, aliquantisper relinquantur. Cum autem inde amovebuntur, relictis de more ibidem exemplis in alma urbe, ad impressionem tradantur, quo commodius per christiani nominis provincias et regna divulgari possint. Transsumptis quoque earum quæ manu alicujus publici notarii scripta, subscriptave, et sigillo

---

[1] Deut. xvii. — [2] Cap. De recip. et observ. Decret. Conc.

ac subscriptione alicujus personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ, munita fuerint, fidem sine ulla dubitatione haberi, mandamus atque decernimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Confirmationis, monitionis, inhibitionis, reservationis, voluntatis, mandatorum et decretorum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, septimo kalend. februarii, pontificatus nostri anno quinto.

*Ego* PIUS, *Catholicæ Ecclesiæ episcopus.*

*Ego F. cardinalis* PISANUS, *episc. Ostien. decanus.*
*Ego Fed. card.* CÆSIUS, *episcopus Portuens.*
*Ego Jo. card.* MORONUS, *episcopus Tusculan.*
*Ego A. card.* FARNESIUS, *vicecan. episcopus Sab.*

. . . . . . . . .

. . . . . . . . .

*Ego R. card.* S. ANGELI, *major pœnitent.*

. . . . . . . . .

. . . . . . .

. . . . . . . . .

*Ego Jo. card.* S. VITALIS.
*Ego Jo. Michael, card.* SARACENUS.

. . . . . . . . .

*Ego Jo. B.* CICADA, *card. S. Clementis.*
*Ego* SCIPIO, *card. Pisarum.*
*Ego Jo. card.* REUMANUS.
*Ego F. M. G. card.* ALEXANDRINUS.

*Ego F. Clemens, card.* Araecoeli.
*Ego Ja. card.* Sabellus.

. . . . . . . . . .

. . . . . . . . . .

*Ego B. card.* Salviatus.
*Ego Ph. card.* Aburd.
*Ego Lud. card.* Simonetta.

. . . . . . . . . .

. . . . . . . . .

*Ego F. card.* Paciecco *y de To.*
*Ego M. A. card.* Amulius.
*Ego Jo. Franc. card. de* Gambara.
*Ego Carolus, card.* Borromaeus.
*Ego M. S. card. Const.*
*Ego Alph. card.* Gesualdus.
*Ego Hip. card.* Ferrar.
*Ego Franciscus, card.* Gonzaga.

. . . . . . . . . .

*Ego* Gui. *Asc. diac. card. Cam.*
*Ego* Vitellocius, *card. Vitellius.*

. . . . .

. . . . . . . . .

. . . . . . . . .

. . . . . . . . .

*Ant.* Florebellus Lavellinus.

*A.* Cumyn.

# CONSTITUTIONES

EX ANTIQUO JURE DESUMPTÆ,

ET PER CONCILIUM SPECIATIM INNOVATÆ,

UNA

CUM ALIIS QUATUOR PII P. IV,

AD CONCILIUM MAXIME SPECTANTIBUS.

# INDEX

## CONSTITUTIONUM INNOVATARUM.


| | |
|---|---|
| *Ad audientiam.* | Pag. 400 |
| *Clerici qui.* | 404 |
| *Consuetudinem.* | 409 |
| *Cum capella.* | 408 |
| *Cum in cunctis.* | 387 |
| *Cum præexcelsa.* | 380 |
| *De multa.* | 390 |
| *Exigit.* | 404 |
| *Grave nimis est.* | 389 |
| *Grave nimis gerimus.* | 383 |
| *Inferiora.* | 387 |
| *In singulis.* | 413 |
| *Inter cætera.* | 386 |
| *Licet canon.* | 388 |
| *Nos, ne id.* | 379 |
| *Omnis utriusque.* | 397 |
| *Ordinarii.* | 392 |
| *Periculoso.* | 410 |
| *Qualiter et quando.* | 405 |
| *Quia contingit.* | 395 |
| *Quia nonnulli.* | 388 |
| *Quoniam qui.* | 398 |
| *Romana.* | 401 |
| *Statutum.* | 415 |
| *Volentes.* | 393 |
| *Ut ii qui.* | 401 |


Symmachus, lib. 10, Epist. 21.

*Leges quæ in bonum commune procedunt, nunquam patiuntur occasum.*

# LEO DECIMUS

## In concilio Lateranensi, sessione x.

### DE IMPRESSIONE LIBRORUM.

Nos[1], ne id quod ad Dei gloriam, et fidei augmentum, ac bonarum artium propagationem salubriter est inventum, in contrarium convertatur, ac Christi fidelium saluti detrimentum pariat, super librorum impressione curam nostram habendam fore duximus, ne de cætero cum bonis seminibus spinæ coalescant, vel medicinis venena intermisceantur. Volentes igitur de opportuno super his remedio providere, hoc sacro approbante Concilio, ut negotium impressionis librorum hujusmodi eo prosperetur felicius, quo deinceps indago solertior diligentius et cautius adhibeatur : statuimus, et ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus, nullus librum aliquem, seu aliam quamcumque scripturam, tam in urbe nostra quam aliis quibusvis civitatibus et diœcesibus, imprimere seu imprimi facere præsumat, nisi prius in urbe per vicarium nostrum, et sacri palatii magistrum; in aliis vero civitatibus et diœcesibus per episcopum, vel alium habentem peritiam scientiæ, libri seu scripturæ hujusmodi imprimendæ, ab eodem episcopo ad id deputandum, ac inquisitorem hæreticæ pravitatis civitatis sive diœcesis, in quibus

---

[1] Sess. 4, decr. de edit. et usu sacr. Lib.

librorum impressio hujusmodi fieret, diligenter examinentur, et per eorum manu propria subscriptionem, sub excommunicationis sententia, gratis et sine dilatione imponendam, approbentur. Qui autem secus præsumpserit, ultra librorum impressorum amissionem, et illorum publicam combustionem, ac centum ducatorum fabricæ Principis Apostolorum de Urbe, sine spe remissionis, solutionem, ac anni continui exercitii impressionis suspensionem, excommunicationis sententia innodatus existat: ac demum ingravescente contumacia, taliter per episcopum suum, vel vicarium nostrum respective per omnia juris remedia castigetur; quod alii ejus exemplo similia minime attentare præsumant. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc. Datum Romæ in publica basilica solemniter celebrata anno incarnationis dominicæ 1515, 4 maii, pontif. nostri anno 3.

## SIXTI IV

### *Constitutio prior*

DE FESTO CONCEPTIONIS IMMACULATÆ VIRGINIS,

*Ex libro tertio Extravagantium communium, tit. de Reliquiis et veneratione sanctorum.*

Cum præexcelsa meritorum insignia [1], quibus regina cœlorum, Virgo Dei genetrix gloriosa, se-

---

[1] Sess. 3, dec. de pecc. orig. Vide Bullam Pii V, quæ incipit, *Super speculæ*, 1570; Pauli V, quæ inc. *Regis pacifici*, 1616; ejusdem decretum in generali congregatione, 1617, 31 augusti, Ne quis publice affirmare audeat Virginem peccasse in Adamo; extensum postea ad actus privatos a Gre-

dibus prælata æthereis, sideribus quasi stella matutina perrutilans, devotæ considerationis indagine perscrutamur, et intra pectoris arcana revolvimus, quod ipsa, utpote via misericordiæ, mater gratiæ, et pietatis amica, humani generis consolatrix, pro salute fidelium, qui delictorum onere gravantur, sedula oratrix, et pervigil, ad Regem, quem genuit, intercedit : dignum, quin potius debitum reputamus, universos Christi fideles, ut omnipotenti Deo (cujus providentia ejusdem Virginis humilitatem ab æterno respiciens, pro concilianda suo Actori humana natura, lapsu primi hominis æternæ morti obnoxia, eam sui Unigeniti habitaculum sancti Spiritus præparatione constituit, ex qua carnem nostræ mortalitatis pro redemptione populi sui assumeret, et immaculata virgo nihilominus post partum remaneret) de ipsius immaculatæ Virginis mira conceptione gratias et laudes referant, et instituta propterea in Ecclesia Dei, missas et alia divina officia dicant, et illis intersint, indulgentiis et peccatorum remissionibus invitare, ut exinde fiant ejusdem Virginis meritis et intercessione

---

gorio XV, in generali congregat. 24 maii 1622, data tamen facultate fratribus ordinis Prædicatorum per Bullam quæ incipit, *Eximii atque singulares*, ejusdem anni, privatim et inter se duntaxat eam quæstionem agitandi. Jam ante, Concilium Basileense, eos qui Virginis conceptioni immaculatæ detraherent, solemniter admodum damnatos ab episcopo et universo clero Parisiensi, auctor est Joannes Juvenalis Ursinus, archiepiscopus Rhemensis, lib. de Rebus gestis Caroli VI, Francorum regis, sub anno 1387.

divinæ gratiæ aptiores. Hac igitur consideratione inducti, ejusdem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli, apostolorum ejus, auctoritate confisi, auctoritate Apostolica hac in perpetuum valitura constitutione statuimus et ordinamus, quod omnes et singuli Christi fideles utriusque sexus, qui Missam et officium Conceptionis ejusdem Virginis gloriosæ, juxta piam, devotam et laudabilem ordinationem dilecti filii magistri Leonardi de Nogarolis, clerici Veronensis, notarii nostri, et quæ desuper a nobis emanavit, Missæ et officii hujusmodi institutionem, in die festivitatis Conceptionis ejusdem virginis Mariæ, et per octavas ejus, devote celebraverint et dixerint, aut illis Horis canonicis interfuerint : quoties id fecerint, eamdem prorsus indulgentiam et peccatorum remissionem consequantur, quam juxta felicis recordationis Urbani IV in concilio Viennensi approbatæ, ac Martini V, et aliorum Romanorum pontificum prædecessorum nostrorum constitutiones consequuntur illi qui Missam et Horas canonicas in festo Corporis et Sanguinis Domini nostri Jesu Christi a primis vesperis, et per illius octavas, juxta Romanæ Ecclesiæ constitutionem, celebrant, dicunt, aut Missæ, officio et Horis hujusmodi intersunt, præsentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ 1476, 3 kalend. martii, pontificatus nostri anno 6.

*Constitutio altera.*

Grave nimis gerimus et molestum, cum sinistra nobis de quibusdam ecclesiasticis personis referuntur. Sed in eorum qui ad evangelizandum verbum Dei sunt deputati, excessibus prædicando commissis, eo gravius provocamur, quo illi periculosius remanent incorrecti, cum facile deleri nequeant, qui multorum cordibus sic publice prædicando diffusius et damnabilius imprimuntur errores. Sane cum sancta Romana Ecclesia de intemeratæ semperque virginis Mariæ Conceptione publice festum solemniter celebret, et speciale ac proprium super hoc officium ordinaverit: nonnulli, ut accepimus, diversorum ordinum prædicatores, in suis sermonibus ad populum publice per diversas civitates et terras affirmare hactenus non erubuerunt, et quotidie prædicare non cessant omnes illos qui tenent, aut asserunt, eamdem gloriosam et immaculatam Dei genitricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse hæreticos: ejusdem immaculatæ Conceptionis officium celebrantes, audientesque sermones illorum qui eam sine hujusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare graviter: sed et præfatis prædicationibus non contenti, confectos super his suis assertionibus libros in publicum ediderunt, ex quorum assertionibus et prædicationibus non levia scandala in mentibus fidelium exorta sunt, et majora merito exoriri formidantur in dies. Nos igitur hujusmodi temerariis ausibus, ac perversis assertionibus ac scandalosis, quæ exinde in Dei Ecclesia exoriri possunt, quantum nobis ex alto

conceditur, obviare volentes, motu proprio, non ad alicujus nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione et certa scientia, hujusmodi assertiones prædicatorum eorumdem et aliorum quorumlibet, qui affirmare præsumerent eos qui crederent, aut tenerent eamdem Dei Genitricem ab originalis peccati macula in sua conceptione præservatam fuisse, propterea alicujus hæresis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare : aut hujusmodi officium Conceptionis celebrantes, seu hujusmodi sermones audientes, alicujus peccati reatum incurrere, utpote falsas et erroneas, et a veritate penitus alienas, editosque desuper libros prædictos id continentes, quoad hoc, auctoritate Apostolica, tenore præsentium reprobamus et damnamus : ac motu, scientia, et auctoritate prædictis statuimus et ordinamus, quod prædicatores verbi Dei, et quicumque alii, cujuscumque status, gradus, aut ordinis, ac conditionis fuerint, qui de cætero ausu temerario præsumpserint in eorum sermonibus ad populum, seu alias quomodolibet affirmare, hujusmodi sic per nos improbatas et damnatas assertiones veras esse, aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, postquam de præsentibus scientiam habuerint; excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, a qua ab alio, quam a Romano Pontifice (nisi in mortis articulo) nequeant absolutionis beneficium obtinere. Item motu, scientia, et auctoritate similibus, simili pœnæ ac censuræ subjicientes eos qui ausi fuerint asserere, contrariam opinionem tenentes, videlicet gloriosam virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, hæresis

crimen vel peccatum incurrere mortale; cum nondum sit a Romana Ecclesia et Apostolica Sede decisum : non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscumque, quibus communiter vel divisim a Sede Apostolica indultum existat, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas, non facientes plenam ac expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Et ne de præmissis aliquando valeant ignorantiam allegare, volumus, quod locorum ordinarii requisiti, præsentes litteras in ecclesiis consistentibus in eorum civitatibus, et suarum diœcesum locis insignibus, dum major ibi multitudo populi ad divina convenerit, sermonibus ad populum mandent et faciant publicari. Prætcrea, quia difficile foret præsentes litteras ad singula loca in quibus expediens fuerit deferre : etiam volumus, et dicta auctoritate decernimus, quod earumdem litterarum transsumpto, manu publici notarii confecto, et authentico alicujus prælati ecclesiastici sigillo munito, ubique stetur, prout staretur eisdem originalibus litteris, si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reprobationis, damnationis, statuti, ordinationis, voluntatis et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli, apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ 1483, pridie nonas septemb. pontificatus nostri anno 13.

CONCILIUM LATERANENSE, SUB INNOCENTIO III.

CAN. 10.

## *De prædicatoribus instituendis.*

Inter cætera quæ spectant ad salutem populi christiani [1], pabulum verbi Dei permaxime noscitur sibi esse necessarium, quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur; eo quod non in solo pane vivat homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei : unde, cum sæpe contingat, quod episcopi, propter occupationes multiplices, vel invaletudines corporales, aut hostiles incursiones, seu occasiones alias (ne dicamus defectum scientiæ, quod in eis est reprobandum omnino, nec de cætero tolerandum) per se ipsos nons ufficiunt ministrare populo verbum Dei, maxime per amplas diœceses et diffusas : generali constitutione sancimus, ut episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis officium salubriter exsequendum assumant, potentes in opere et sermone, qui plebes sibi commissas vice ipsorum, cum per se idem nequiverint, sollicite visitantes, eas verbo ædificent, et exemplo, quibus ipsi, cum indiguerint, necessaria ministrent, ne pro necessariorum defectu compellantur desistere ab incepto. Unde præcipimus tam in cathedralibus quam in aliis conventualibus ecclesiis viros idoneos ordinari, quos episcopi possint coadjutores et cooperatores habere non solum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus,

[1] Sess. 5, de reform. cap. 2.

et pœnitentiis injungendis, ac cæteris, quæ ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc neglexerit adimplere, districtæ subjaceat ultioni.

LIB. 1 DECRETALIUM,

## *tit. De electione, et electi potestate.*

CAPUT VII.

Cum in cunctis sacris Ordinibus [1], et ecclesiasticis ministeriis, sint ætatis maturitas, gravitas morum, et litterarum scientia inquirendæ; multo fortius in episcopo hæc oportet inquiri: qui ad aliorum curam positus, in se ipso debet ostendere, qualiter alios in domo Dei oporteat conversari. Eapropter, ne quod de quibusdam pro necessitate temporis factum est, trahatur a posteris in exemplum; præsenti decreto statuimus ut nullus in episcopum eligatur nisi qui jam trigesimum annum ætatis exegerit, et de legitimo matrimonio sit natus: qui etiam vita et scientia commendabilis demonstretur.

## *Ibid. § Inferiora.*

Inferiora etiam ministeria, ut puta decanatum, archidiaconatum, et alia quæ curam animarum habent annexam, nullus omnino suscipiat, sed nec parochialis ecclesiæ regimen, nisi qui jam vigesimum quintum annum ætatis attigerit, et scientia et moribus commendandus existat: cum autem assumptus fuerit, si archidiaconus in diaconum, et decanus et reliqui admoniti non fuerint præfixo a canonibus tempore in presbyteros ordinati; et ab isto removeantur officio, et aliis

---

[1] Sess. 24, de reform. cap. 12.

conferatur, qui et velint et possint illud convenienter implere. Nec prosit eis appellationis refugium, si forte in constitutionis istius transgressionem per appellationem voluerint se tueri. Hoc sane non solum de promovendis, sed etiam de his qui jam promoti sunt, si canones non obsistant, præcipimus observari.

LIB. 3 DECRETALIUM,

*De clericis non residentibus.*

CAPUT III.

Quia nonnulli [1], modum avaritiæ non ponentes, dignitates diversas ecclesiasticas, et plures ecclesias parochiales, contra sacrorum Canonum instituta nituntur accipere; ut cum unum officium vix implere sufficiant, stipendia sibi vendicent plurimorum : ne id de cætero fiat, districtius inhibemus. Cum igitur ecclesia vel ecclesiasticum ministerium committi debuerit, talis ad hoc persona quæratur, quæ residere in loco, et curam ejus per seipsam valeat exercere. Quod si aliter actum fuerit, et qui receperit, quod contra sacros Canones accepit, amittat; et qui dederit, largiendi potestate privetur.

IN SEXTO. *De electione et electi potestate.*

CAPUT XV.

Licet canon a felicis recordationis Alexandro papa III, prædecessore nostro editus [2], inter cætera statuerit, ut nullus regimen ecclesiæ parochialis suscipiat, nisi vigesimum quintum ætatis annum attigerit, ac scientia et moribus commen-

---

[1] Sess. 7, de reform. cap. 3. — [2] Ibid.

dandus existat; quodque talis ad regimen assumptus hujusmodi, si monitus non fuerit, præfixo a canonibus tempore in presbyterum ordinatus, a regiminis ejusdem amoveatur officio, et alii conferatur. Quia tamen in observatione canonis memorali se multi exhibent negligentes, nos periculosam illorum negligentiam volentes juris exsecutione suppleri, præsenti decreto statuimus, ut nullus ad regimen parochialis ecclesiæ assumatur, nisi sit idoneus moribus, scientia, et ætate: decernentes collationes de parochialibus ecclesiis, iis qui non attigerint vigesimum quintum annum, de cætero faciendas, viribus omnino carere. Is etiam qui ad hujusmodi regimen assumetur, ut gregis sibi crediti diligentius curam quærere possit, in parochiali ecclesia, cujus rector is extiterit, residere personaliter teneatur. Et intra annum a sibi commissi regiminis tempore numerandum, se faciat ad sacerdotium promoveri. Quod si intra idem tempus promotus non fuerit, ecclesia sibi commissa (nulla etiam præmissa monitione) sit præsentis constitutionis auctoritate privatus. Super residentia vero, ut præmittitur, facienda possit ordinarius gratiam dispensationis ad tempus facere prout causa rationabilis id exposcit.

LIB. 3 DECRETALIUM,

*De præbendis et dignitatibus.*

CAPUT XXIX.

Grave nimis est et absurdum [1], quod quidam ecclesiarum prælati, cum possint viros idoneos ad

---

[1] Sess. 7, de reform. cap. 3.

ecclesiastica beneficia promovere, assumere non verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec litterarum scientia suffragatur, carnalitatis sequentes affectum, non judicium rationis. Unde quanta ecclesiis damna proveniant, nemo sanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi, præcipimus, ut, prætermissis indignis, idoneos assumant, qui Deo et ecclesiis velint et valeant gratum impendere famulatum : fiatque de hoc in provinciali concilio diligens inquisitio annuatim; ita ut qui post primam et secundam correptionem fuerit repertus culpabilis, a beneficiis conferendis per ipsum concilium suspendatur, instituta in eodem concilio persona provida et honesta, quæ suspensi suppleat defectum in beneficiis conferendis. Et hoc ipsum circa capitula, quæ in his deliquerint, observetur. Metropolitani vero delictum, superioris judicio relinquatur ex parte concilii nuntiandum. Ut autem hæc salubris provisio pleniorem consequatur effectum, hujusmodi suspensionis sententia, præter Romani pontificis auctoritatem, aut proprii patriarchæ, minime relaxetur, ut in hoc quoque quatuor patriarchales sedes specialiter honorentur.

LIB. 3 DECRET.

### *De præbendis et dignitatibus.*

CAPUT XXVIII.

De multa providentia fuit in Lateranensi concilio prohibitum [1], ut nullus diversas dignitates

---

[1] Sess. 7, de reform. cap. 4.

ecclesiasticas, vel plures ecclesias parochiales reciperet, contra sacrorum Canonum instituta: alioquin recipiens sic acceptum amitteret, et largiendi potestate conferens privaretur. Quia vero propter præsumptiones, et quorumdam cupiditates, nullus hactenus, aut rarus, de prædicto statuto fructus provenit: nos evidentius et expressius occurrere cupientes, præsenti decreto statuimus, ut quicumque receperit aliquod beneficium curam habens animarum annexam, si prius tale beneficium habebat, eo sit ipso jure privatus: et si forte illud retinere contenderit, etiam alio spolietur. Is quoque ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem alterius libere conferat, cui merito viderit conferendum: et si ultra sex menses conferre distulerit, non solum ad alios secundum Lateranensis concilii statutum ejus collatio devolvatur, verum etiam tantum de suis cogatur proventibus in utilitatem ecclesiæ cujus est illud beneficium, assignare, quantum a tempore vacationis ipsius constiterit esse perceptum. Hoc idem in personatibus esse decernimus observandum: addentes, ut in eadem ecclesia nullus plures dignitates aut personatus habere præsumat, etiam si curam non habeant animarum. Circa sublimes tamen et litteratas personas, quæ majoribus beneficiis sunt honorandæ, cum ratio postulaverit, per Sedem Apostolicam poterit dispensari.

IN SEXTO, TIT. 16. *De officio Ordinarii.*

CAPUT III.

Ordinarii locorum[1] subditos suos plures dignitates vel ecclesias quibus animarum cura imminet, obtinentes, seu personatum aut dignitatem cum alio beneficio cui cura similis est annexa, districte compellant dispensationes auctoritate, quarum hujusmodi ecclesias, personatus, seu dignitates canonice tenere se asserunt, intra tempus pro facti qualitate ipsorum Ordinariorum moderandum arbitrio exhibere. Quod si forte, justo impedimento cessante, nullam dispensationem intra idem tempus contigerit exhiberi, ecclesiæ beneficia, personatus, seu dignitates, quæ sine dispensatione aliqua eo ipso illicite detineri constabit, per eos, ad quos eorum collatio pertinet, libere personis idoneis conferantur. Cæterum si dispensatio exhibita sufficiens evidenter appareat, exhibens nequaquam in beneficiis hujusmodi, quæ canonice obtinet, molestetur. Provideat tamen Ordinarius, qualiter nec animarum cura in eisdem ecclesiis, personatibus, seu dignitatibus negligatur; nec beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur. Si vero de dispensationis exhibitæ sufficientia dubitetur, super hoc erit ad Sedem Apostolicam recurrendum : cujus est æstimare quem modum sui beneficii esse velit. In conferendis insuper personatibus, et dignitatibus et aliis beneficiis curam habentibus animarum annexam, iidem Ordinarii diligentiam illam obser-

[1] Sess. 7, de reform. cap. 5.

vent, ut personatum, dignitatem, vel aliud beneficium similem curam habens animarum, alicui plura similia obtinenti non ante conferre præsumant, quam eis super obtentis dispensatio evidenter sufficiens ostendatur : qua etiam ostensa, ita demum ad collationem procedi volumus, si appareat per eamdem, quod is cui est collatio facienda, hujusmodi personatum, dignitatem, vel beneficium retinere libere valeat cum obtentis; vel si ea quæ sic obtinet, libere ac sponte resignet. Aliter autem de personatibus, dignitatibus, et beneficiis talibus facta collatio nullius penitus sit momenti.

## IN SEXTO. *De privilegiis.*

### CAPUT I.

Volentes libertatem (quam nonnullis Apostolica Sedes privilegio exemptionis indulsit) sic integram observari [1], ut et illam alii non infringant, et ipsi ejus limites non excedant, declaratione irrefragabili definimus, quod quantumcumque sic exempti gaudeant libertate; nihilominus tamen ratione delicti, sive contractus aut rei de qua contra ipsos agitur, rite possunt coram locorum Ordinariis conveniri, et illi quoad hoc suam in ipsos jurisdictionem (prout jus exigit) exercere.

Numquid ergo carent omnino in his commodo libertatis? non utique : quia nec coram Ordinariis ipsis, dummodo sit in loco exempto commissum delictum, vel contractus initus, aut res litigiosa, nec ubi domicilium habent, si alibi delinquant vel contrahant, aut res ipsa consistat,

[1] Sess. 7, de reform. cap. 14.

conveniri possunt aliquatenus super istis : nec domiciliorum prætextu, locorum diœcesani (si ubi deliquerunt, vel contraxerunt, aut res ipsa consistit, illi conveniantur) remittendi eos illuc, vel ipsis, ut illic respondeant, injungendi habeant aliquam potestatem; salvis nihilominus casibus aliis, in quibus eos episcoporum jurisdictioni subesse canonica præcipiunt instituta. Et idipsum decernimus circa illos, quibus, ut non nisi sub uno judice teneantur de se conquerentibus respondere, Apostolico privilegio est concessum. In eos autem, quibus, ne interdici, suspendi vel excommunicari a quoquam valeant, a Sede Apostolica est indultum (sicut sunt religiosi quamplures) in quorum privilegiis continetur, ne quisquam episcopus vel archiepiscopus monasteriorum suorum monachos pro ulla causa, ullove loco interdicere, suspendere, vel excommunicare præsumat : iidem Ordinarii jurisdictionem suam, quantum ad ista, ubicumque illi fuerint, penitus exercere non possint; nisi forsan ipsi monachi ad monasteriorum suorum prioratus Ordinariis iisdem subjectos fuerint destinati. Tunc enim, etsi libere possint ad eadem monasteria revocari, ac tam illorum quam ipsorum prioratuum monachi reputentur (cum non sit inconveniens aliquem utrobique locum habere monachicum) unum alteri subesse monasterio, vel ab ipso noscitur dependere; ratione tamen eorumdem prioratuum dicti Ordinarii sua jurisdictione in ipsis etiam quoad præmissa (quamdiu morantur in iis) licite uti possunt.

IN CLEMENTINIS,

*lib 3, tit. De religiosis domibus.*

Quia contingit interdum [1], quod xenodochiorum, leprosariarum, eleemosynariarum, seu hospitalium rectores, locorum ipsorum cura postposita, bona, res et jura ipsorum interdum ab occupatorum et usurpatorum manibus excutere negligunt; quinimo ea collabi et deperdi, domos et ædificia ruinis deformari permittunt : et non attento, quod loca ipsa ad hoc fundata et fidelium erogationibus dotata fuerunt, ut pauperes infectique lepra reciperentur inibi, et ex proventibus sustentarentur illorum, id renuunt inhumaniter facere, proventus eosdem in usus suos damnabiliter convertentes; cum tamen ea quæ ad certum usum largitione sunt destinata fidelium, ad illum debeant, non ad alium (salva quidem Sedis Apostolicæ auctoritate) converti : nos incuriam et abusum hujusmodi detestantes, hoc sacro concilio approbante sancimus, ut ii, ad quos id de jure vel statuto in ipsorum fundatione locorum apposito, aut ex consuetudine præscripta legitime, vel privilegio Sedis Apostolicæ pertinet, loca ipsa studeant in prædictis omnibus salubriter reformare : ac occupata, deperdita, et alienata indebite, in statum reduci debitum faciant : et ad ipsarum miserabilium personarum receptionem et sustentationem debitam, juxta facultates et proventus locorum ipsorum, rectores prædictos compellere non omittant. In quo si forte commiserint negli-

[1] Sess. 7, de reform. c. 15; et Sess. 25, de reform. c. 8.

gentiam vel defectum, Ordinariis locorum injungimus, ut, etiam si pia loca prædicta exemptionis privilegio munita consistant, per seipsos vel alios impleant omnia præmissa et singula, et rectores eosdem utique non exemptos, propria; exemptos vero, et alios privilegiatos, Apostolica ad id auctoritate compellant: contradictores, cujuscumque status aut conditionis existant, aut præbentes eisdem circa præmissa consilium, auxilium, vel favorem, per censuram ecclesiasticam, et aliis juris remediis compescendo; nullum tamen per hoc exemptionibus seu privilegiis ipsis quoad alia præjudicium generando. Ut autem præmissa promptius observentur, nullus ex locis ipsis sæcularibus clericis in beneficium conferatur; etiam si de consuetudine (quam reprobamus penitus) hoc fuerit observatum: nisi in illorum fundatione secus fuerit constitutum, seu per electionem sit de rectore locis hujusmodi providendum. Sed eorum gubernatio viris providis, idoneis et boni testimonii committatur, qui sciant, velint, et valeant loca ipsa, bona eorum ac jura utiliter regere, et eorum proventus et reditus in personarum usum miserabilium fideliter dispensare; et quos in usus alios bona prædicta convertere præsumptio verisimilis non existat: in quibus sub obtestatione divini judicii, illorum ad quos dictorum locorum commissio pertinet, conscientias oneramus. Illi etiam, quibus dictorum locorum gubernatio seu administratio committetur, ad instar tutorum et curatorum juramentum præstare, ac de locorum ipsorum bonis inventaria conficere, et Ordinariis, seu aliis quibus subsunt loca hujusmodi, vel deputandis ab eis, annis singulis de

administratione sua teneantur reddere rationem. Quod si secus a quoquam fuerit attentatum, collationem, provisionem, seu ordinationem ipsam carere decernimus omni robore firmitatis. Præmissa vero ad hospitalia militarium ordinum aut religiosorum etiam aliorum, extendi minime volumus. Quorum tamen hospitalium rectoribus in sanctæ obedientiæ virtute mandamus, ut in illis secundum suorum ordinum instituta et antiquas observantias providere pauperibus, et hospitalitatem debitam in illis tenere procurent : ad quod per superiores eorum arcta districtione cogantur, statutis aut consuetudinibus quibuslibet non obstantibus in præmissis. Cæterum nostræ intentionis existit, quod si quæ hospitalia, altare, vel altaria, et cœmeterium ab antiquo habentia, et presbyteros celebrantes, et sacramenta ecclesiastica pauperibus ministrantes, seu si parochiales rectores consueverint in illis exercere præmissa, antiqua consuetudo servetur, quoad exercenda et ministranda spiritualia supradicta.

## CONCILIUM LATERAN. SUB INNOC. III, c. 21 ; *de pœn. et remiss. c. Omnis.*

Omnis utriusque sexus fidelis [1], postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno proprio sacerdoti [2] : et injunctam sibi pœniten-

---

[1] Sess. 13, de sacr. Euch. can. 9; et sess. 14, de sacr. Pœn. can. 8. — [2] Id est *parocho*. C. Ut dominicis. de paroch. c. Nuper, de sent. exc. c. Vices de treug. in Extrav. comm. et cap. Inter cunctas de priv. cod. Verum ad episcopum ex-

tiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reverenter ad minus in pascha Eucharistiæ sacramentum, nisi forte de consilio proprii sacerdotis, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab ejus præceptione duxerit abstinendum : alioquin et vivens ab ingressu ecclesiæ arceatur, et moriens christiana careat sepultura. Unde hoc salutare statutum frequenter in ecclesiis publicetur, ne quispiam ignorantiæ cæcitate velamen excusationis assumat. Si quis autem alieno sacerdoti voluerit juxta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet et obtineat a proprio sacerdote, cum aliter ille ipsum non possit solvere vel ligare.

LIB. 3 CLEMENTINARUM,

*De vita et honestate clericorum.*

Quoniam qui, abjectis vestibus proprio congruentibus ordini, alias assumere et in publico portare rationabili causa cessante præsumit, professorum illius ordinis prærogativa se reddit indignum; præsenti constitutione sancimus, quod quicumque clericus virgata vel partita veste publice utetur (nisi causa rationabilis subsit) si beneficiatus extiterit, per sex menses a perceptione fructuum beneficiorum quæ obtinet, sit eo ipso suspensus : si vero beneficiatus non fuerit, in

---

tendi docent c. Et temporis, 16, q. 1; c. Relatio, 21, q. 1; c. Licet, de feriis, et c. Nullus, de paroch. quippe cui totius plebis animæ sunt commissæ. C. Quæcumque, 10, q. 1, et c. Præcipimus, 12, q. 1. Quin et parochi nomine venit in Conc. Vernens. passim. Sess. 18, de reform. c. 3.

sacris tamen ordinibus citra sacerdotium constitutus, per idem tempus reddatur eo ipso inhabilis ad ecclesiasticum beneficium obtinendum.

Idem quoque censemus de clericis aliis, vestem talem, simul et tonsuram publice deferentibus clericalem. Dignitatem vero, personatum, seu beneficium aliud obtinens, cui cura immineat animarum, nec non cæteri in sacerdotio constituti, ac religiosi quilibet, quos oportet per decentiam habitus extrinseci morum intrinsecam honestatem ostendere, si (præterquam ex causa rationabili) publice vestem ferant hujusmodi, aut infulam seu pileum lineum publice portent in capite; sint eo ipso beneficiati, videlicet a perceptione fructuum beneficiorum quæ obtinent, suspensi per annum. Cæteri vero sacerdotes et religiosi quilibet per idem tempus reddantur inhabiles ad quodcumque beneficium ecclesiasticum obtinendum. Sed et tales et cæteri quicumque clerici utentes epitogio seu tabardo foderato usque ad oram, et ita brevi, quod vestis inferior notabiliter videatur; epitogium ipsum sæculares clerici et religiosi, ad ministrationem habentes, teneantur intra mensem dare pauperibus : cæteri vero religiosi administrationem non habentes, intra idem tempus illud teneantur suis superioribus assignare, in pios usus aliquos convertendum. Alioquin beneficiati suspensionis, cæteri vero inhabilitatis pœnas prædictas per idem tempus se noverint incurrisse.

Huic insuper adjicimus sanctioni, ut clerici, præsertim beneficiati, caligis saccatis, rubeis aut viridibus publice non utantur.

LIB. 3 DECRETALIUM,

*De ecclesiis ædificandis.*

CAPUT III.

Ad audientiam nostram noveris pervenisse [1], quod villa quæ dicitur H. tantum perhibetur ab ecclesia parochiali distare, ut tempore hiemali, cum pluviæ inundant, non possint parochiani sine magna difficultate ipsam adire : unde non valent congruo tempore ecclesiasticis interesse officiis. Quia igitur dicta ecclesia ita dicitur redditibus abundare, quod, præter illius villæ proventus, minister illius convenienter valet sustentationem habere, mandamus, quatenus si res ita se habet, ecclesiam ibi ædifices, et in ea sacerdotem, sublato appellationis obstaculo, ad præsentationem rectoris ecclesiæ majoris cum canonico fundatoris assensu instituas, ad sustentationem suam ejusdem villæ obventiones ecclesiasticas percepturum ; providens tamen ut competens in ea honor pro facultate loci matrici servetur : quod quidem fieri posse videtur, cum ejusdem villæ dominus viginti arras terræ frugiferæ velit ad usus sacerdotis conferre. Si vero persona matricis ecclesiæ virum idoneum præsentare distulerit, vel opus illud voluerit impedire ; tu nihilominus facias idem opus ad perfectionem deduci, et virum bonum, appellationis cessante diffugio, instituere non omittas.

---

[1] Sess. 21, de reform. cap. 4.

LIB. 1 CLEMENTINARUM,

*De ætate et qualitate et ordine præficiendorum.*

Ut ii qui divinis cathedralibus vel collegiatis, sæcularibus vel regularibus ecclesiis sunt mancipati officiis[1], vel mancipabuntur in posterum, ad suscipiendos sacros ordines propensius inducantur: statuimus, ut nullus de cætero in hujusmodi ecclesiis vocem in capitulo habeat (etiam si hoc sibi ab aliis libere concedatur), nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus. Illi vero qui dignitates, personatus, officia, vel præbendas, quibus certi ordines sunt annexi, pacifice nunc obtinent in eisdem ecclesiis, vel obtinuerint in futurum, nisi (justo impedimento cessante) ad hujusmodi ordines se promoveri fecerint intra annum, ex tunc, donec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in capitulo habeant earumdem; ipsisque distributionum quæ dantur iis qui certis horis intersunt, pars dimidia subtrahatur: non obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis. Pœnis aliis, quæ contra tales promoveri ad ordines recusantes statuuntur in jure, nihilominus in suo robore permansuris.

IN SEXTO,

*lib. 2, tit. De appellationibus.*

CAPUT III.

Romana Ecclesia et infra[2]. Cum suffraganeorum Rhemensis ecclesiæ, suorumque officialium

[1] Sess. 22, de reform. cap. 4. — [2] Sess. 22, de reform. cap. 7.

(qui generaliter de causis ad ipsorum forum pertinentibus eorum vices supplendo cognoscunt) unum et idem consistorium sive auditorium sit censendum : ab ipsis officialibus, non ad dictos suffraganeos (ne ab eisdem ad se ipsos interponi appellatio videatur), sed de jure ad Rhemensem est curiam appellandum. Ab archidiaconis vero, aliisque inferioribus prælatis suffraganeis subjectis, eisdem et eorum officialibus, ad suffraganeos ipsos debet, et non ad eamdem curiam (omissis dictis suffraganeis) appellari ; nisi aliud Rhemensi ecclesiæ de consuetudine competat in hac parte. Cum autem ad præfatam curiam ab eorumdem suffraganeorum vel suorum officialium audientia fuerit appellatum, Rhemensis archiepiscopus (qui pro tempore fuerit) vel officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interpositæ ante definitivam sententiam citent partes, nec etiam aliis illam committant, appellationis ejusdem causa probabili seu legitima non expressa.

Si vero vocatis partibus, vel nullatenus, aut non intra decem dies post interlocutoriam vel definitivam sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile, sicque non esse per appellationem ad eumdem archiepiscopum, vel ejus officialem devolutum negotium, proponatur : iidem (nisi prius ipsis constiterit causam ipsam ad eas totaliter fuisse delatam) prohibere, ne in causa illa, vel ne ad exsecutionem procedatur sententiæ, non præsumant.

Quod si objiciatur ex injusta causa, seu minus legitima, ante sententiam appellationem interpositam extitisse, et ex eo non esse appellationem hujusmodi admittendam : nequeunt prædicti

archiepiscopus vel ejus officialis prohibere, ne procedatur in causa, nisi prius, appellatione recepta velut emissa ex causa probabili, cognoscere incipiant de causa hujusmodi, an sit vera. Si autem post sententiam in casibus a jure prohibitis (utpote a sententia super manifesto et notorio crimine, vel de quo quis in jure confessus extitit, promulgata) vel consimilibus appellatum fuisse dicatur: possunt, ne sententia exsecutioni mandetur (postquam cognoscere cœperint, utrum sit recipienda, vel non appellatio ab eo interposita) inhibere. In alium quoque qui circa rem, de qua inter appellantem et appellatum controversia vertitur, aliquid post eorum inhibitionem attentat: non valent occasione hujusmodi jurisdictionem aliquam vendicare. Cum vero is qui ad Rhemensem curiam super aliqua causa vocem appellationis emittit, nihilominus in causis aliis Ordinarii sui jurisdictioni subjiciatur: Rhemensis archiepiscopus vel officialis ipsius nequaquam jurisdictionem ipsam in aliis impediant, ut ab ejusdem Ordinarii potestate totaliter eximant taliter appellantem. Debet autem ad eos ab episcopis præfatæ provinciæ super causis, in quibus temporalem jurisdictionem exercent, nisi forte de consuetudine aut privilegio, sive jure alio speciali sit appellandum ad alium, appellari. Sententias quoque interdicti vel suspensionis seu excommunicationis in appellantem ab eo, a quo appellatum proponitur, promulgatas, nullatenus, nisi vocatis partibus, et de appellatione legitime cognito, revocent aut denuntient esse nullas. Cum autem ad Rhemensem archiepiscopum ab audientia suffraganei sui super aliqua causa fuerit

ante sententiam appellatum : idem archiepiscopus (postquam de appellatione cognita constiterit eam minus rationabilem extitisse) causam ad eumdem suffraganeum remittere non postponat.

BONIFACIUS VIII, IN SEXTO,

*lib. 3, tit. 2, De clericis conjugatis, c. unic.*

Clerici qui cum unicis et virginibus contraxerunt[1], si tonsuram et vestes deferant clericales, privilegium retineant canonis ab Innocentio II prædecessore nostro editi in favorem totius Ordinis clericalis[2]. Et cum juxta Parisiense concilium [3] nullus clericus distringi debeat, aut condemnari a judice sæculari; præsenti declaramus edicto, hujusmodi clericos conjugatos pro commissis ab eis excessibus vel delictis trahi non posse criminaliter aut civiliter ad judicium sæculare; nec ab ipsis sæcularibus judicibus eos debere personaliter vel etiam pecunialiter (ne per unam viam concedatur eisdem judicibus, quod per aliam denegatur) ullatenus condemnari. In cæteris autem, vel nisi, ut præmitittur, tonsuram vel vestem deferant clericales, etiam in præmissis eos gaudere nolumus privilegio clericali.

GREGOR. X IN GENERALI CONCILIO LUGDUNENSI,

*In 6, lib. 3, tit. 20, De censibus et exactionib. c. 2.*

Exigit perversorum audacia[4], ut non simus sola delictorum prohibitione contenti, sed etiam

[1] Sess. 23, de reform. cap. 6.—[2] Si quis suadente, 17, q. 4.—[3] C. Nullus, de Foro com. in 6.— [4] Sess. 24, de reform. cap. 3.

pœnam delinquentibus imponamus. Constitutionem itaque felicis recordationis Innocentii papæ quarti, prædecessoris nostri, editam super non recipiendis in pecunia procurationibus, ac super receptionem munerum visitantibus, eorumque familiaribus interdicta, quam multorum fertur temeritas præterire, volentes inviolabiliter observari, eam decernimus pœnæ adjectione juvandum : statuentes, ut universi et singuli, qui ob procurationem sibi ratione visitationis debitam exigere pecuniam, vel etiam a volente recipere, vel alias constitutionem ipsam recipiendo munera, sive visitationis officio non impenso, procurationem in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occasione, violare præsumpserint, duplum ejus quod receperint ecclesiæ a qua id receptum fuerit, intra mensem reddere teneantur. Alioquin ex tunc patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, duplum ipsum ultra prædictum tempus restituere differentes, ingressum sibi ecclesiæ sentiant interdictum. Inferiores vero ab officio et beneficio noverint se suspensos, quousque de duplo hujusmodi gravatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate, seu gratia valitura.

*Ex conc. Lateran. sub Innoc. III, cap. 8; et lib. 5 Decretalium, tit. 1, De accusationibus et inquisitionibus, cap. 24.*

Qualiter et quando debeat prælatus procedere ad inquirendum et puniendum subditorum excessus [1], ea auctoritatibus Novi et Veteris Testa-

[1] Sess. 24, de reform. c. 5.

menti colligitur evidenter, ex quibus postea processerunt canonicæ sanctiones, sicut olim aperte distinximus, et nunc sacri approbatione Concilii confirmamus. Legitur enim in Evangelio, quod villicus ille qui diffamatus erat apud dominum suum quasi dissipasset bona ipsius, audivit ab illo : Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ; jam enim non poteris villicare [1]. Et in Genesi Dominus ait : Descendam, et videbo utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverunt [2]. Ex quibus auctoritatibus manifeste comprobatur, quod non solum cum subditus, verum etiam cum prælatus excedit, si per clamorem et famam ad aures superioris pervenerit, non quidem a malevolis et maledicis, sed a providis et honestis : nec semel tantum, sed sæpe (quod clamor innuit, et diffamatio manifestat) debet coram Ecclesiæ senioribus veritatem diligentius perscrutari; ut si rei poposcerit qualitas, canonica districtio culpam feriat delinquentis, non tanquam sit auctor et judex, sed quasi deferente fama, vel denuntiante clamore, officii sui debitum exsequatur. Licet autem hoc sit observandum in subditis, diligentius tamen observandum est in prælatis, qui quasi signum sunt positi ad sagittam [3]. Et quia non possunt omnibus complacere, cum ex officio teneantur non solum arguere, sed etiam increpare; quin etiam interdum suspendere, nonnunquam vero ligare, frequenter odium multorum incurrunt, et insidias patiuntur : ideo sancti patres provide statuerunt, ut accusatio prælatorum non facile admittatur; ne, concussis columnis, corruat

[1] Luc. xvi. — [2] Genes. xviii. — 3 Thren. iii.

ædificium; nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum falsæ, sed etiam malignæ criminationi janua præcludatur. Verum ita voluerunt providere prælatis, ne criminarentur injuste, ut tamen caverent ne delinquerent insolenter, contra morbum utrumque invenientes congruam medicinam, videlicet ut criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis (id est, degradationem) intenditur, nisi legitima præcedat inscriptio, nullatenus admittatur. Sed cum super excessibus suis quisquam fuerit infamatus, ita ut jam clamor ascendat, qui diutius sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo, ad inquirendum et puniendum ejus excessus, non ex odii fomite, sed charitatis procedatur affectu; quatenus si fuerit gravis excessus, etsi non degradetur ab ordine, ab administratione tamen amoveatur omnino : quod est, secundum Evangelicam sententiam, a villicatione villicum amoveri, qui non potest villicationis suæ dignam reddere rationem. Debet igitur esse præsens is contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentaverit : et exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, ut facultatem habeat defendendi seipsum. Et non solum dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei, ut quid, et a quo sit dictum appareat, publicanda : necnon exceptiones et replicationes legitimæ admittendæ, ne per suppressionem nominum infamandi, per exceptionum vero exclusionem deponendi falsum, audacia præbeatur. Ad corrigendos itaque subditorum excessus, tanto diligentius debet prælatus assurgere, quanto damnabilius eorum offensas desereret in-

correctas : contra quos, ut de notoriis excessibus taceatur, etsi tribus modis possit procedi, per accusationem videlicet, denuntiationem, et inquisitionem eorum, ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne forte per leve compendium ad grave dispendium veniatur : sicut accusationem legitima præcedere debet inscriptio, sic et denuntiationem charitativa admonitio, et inquisitionem clamosa insinuatio prævenire; illo semper adhibito moderamine, ut juxta formam judicii, sententiæ quoque forma dictetur. Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus usquequaque servandum, quæ, cum causa requirit, facilius et liberius a suis possunt administrationibus amoveri.

LIB. 6 DECRETALIUM, TIT. 33,

*De privilegiis et excess. priv. cap.* 10.

Cum capella ducis Burgundiæ gaudere dicatur hujusmodi privilegio quod nullus archiepiscopus vel episcopus in personas canonicorum ejusdem capellæ suspensionis, vel excommunicationis, aut interdicti, sententias audeat promulgare[1] : quidam capellæ supradictæ canonici, qui parochiales ecclesias a te tenent, occasione privilegii prælibati, in his etiam quarum jurisdictio ad te pertinet, ita se dicunt exemptos, ut quantumcumque graviter interdum excedant, tuæ correctioni recusent et sententiæ subjacere. Quocirca mandamus, quatenus in quantum exempti sunt, ejusdem ratione capellæ Apostolicis privilegiis

[1] Sess. 24, de reform. cap. 11.

deferas reverenter, sed in quantum ratione parochialium ecclesiarum, vel alias, jurisdictionem tuam respicere dignoscuntur, officii tui debitum in eosdem libere prosequaris.

IN SEXTO, LIB. 3,

*tit. De clericis non residentibus, cap. unic.*

Consuetudinem quæ in quibusdam partibus inolevit [1], qua canonici et alii beneficiati seu clerici cathedralium et aliarum collegiatarum ecclesiarum, distributiones quotidianas (quæ alias manualia beneficia seu victualia nuncupantur, et tantum residentibus tribuuntur) qualitercumque in civitatibus seu aliis locis (in quibus ipsæ consistunt ecclesiæ) sint præsentes, licet divinis officiis non intersint, ex integro percipiunt, ac si continue in ipsis ecclesiis, in eisdem officiis deservirent, penitus improbantes : statuimus, ut distributiones ipsæ quotidianæ, in quibuscumque rebus consistant, canonicis ac aliis beneficiatis, et clericis ecclesiarum ipsarum, qui eisdem officiis in ipsis ecclesiis adfuerint, tribuantur juxta ecclesiæ cujuslibet ordinationem rationabilem jam factam, seu etiam faciendam : qui vero aliter de distributionibus ipsis quidquam receperit (exceptis illis quos infirmitas, seu justa et rationabilis corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas excusaret) rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas suas; imo ad omnium restitutionem, quæ contra hujusmodi constitutionem nostram receperit, teneatur. De distribu-

[1] Sess. 24, de reform. c. 12.

tionibus etiam pro defunctorum anniversariis largiendis idem decernimus observandum.

## IN SEXTO, LIB. 3, TIT. 16.

### *De statu regularium, cap. unic.*

Periculoso et detestabili quarumdam monialium statui[1] (quæ, honestatis laxatis habenis, et monachiali modestia sexusque verecundia impudenter abjectis, extra sua monasteria nonnunquam per habitacula sæcularium personarum discurrunt, et frequenter intra eadem monasteria personas suspectas admittunt, in illius cui suam integritatem voluntate spontanea devoverunt, gravem offensam, religionis opprobrium et scandalum plurimorum) providere salubriter cupientes, præsenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura, sancimus, universas et singulas moniales præsentes atque futuras, cujuscumque religionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasteriis debere de cætero permanere clausura: ita quod nulli earum religionem tacite vel expresse professæ, sit vel esse valeat quacumque ratione vel causa (nisi forte tanto et tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis absque gravi periculo seu scandalo commorari) monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas, nullique aliquatenus inhonestæ personæ, nec etiam honestæ (nisi rationabilis et manifesta causa existat, ac de illius ad quem pertinuerit speciali licentia) ingressus vel accessus

[1] Sess. 25, de regul. et monial. c. 5.

pateat ad easdem : ut sic a publicis et mundanis conspectibus separatæ, omnino servire Deo valeant liberius, et (lasciviendi opportunitate sublata) eidem corda sua et corpora in omni sanctimonia diligentius custodire. Sane ut hoc salutare statutum commodius valeat observari, districtius inhibemus, ne in monasteriis ordinum non mendicantium, aliquæ recipiantur de cætero in sorores, nisi quot poterunt de ipsorum monasteriorum bonis sive proventibus absque penuria sustentari : si secus actum fuerit, irritum decernentes.

Verum quando abbatissa vel priorissa cujusvis monasterii, pro feudo quod monasterium ipsum tenet ab aliquo principe seu domino temporali, sibi debebit homagium vel fidelitatis sacramentum præstare ( nisi quod per procuratorem illud præstet, possit efficere apud eum ), de monasterio cum honesta et decenti societate exire poterit eo casu licenter, homagio facto, quamprimum commode poterit, seu fidelitatis præstito sacramento, ad ipsum monasterium e vestigio reversura : sic quod in fraudem residentiæ sive moræ claustralis nihil fiat omnino.

Porro ne moniales causam seu occasionem habeant evagandi, principes sæculares ac alios dominos temporales rogamus, requirimus, et obsecramus per viscera misericordiæ Jesu Christi, eisdem in remissionem peccaminum nihilominus suadentes, quod abbatissas ipsas, et priorissas, ac moniales quascumque monasteriorum suorum curam, administrationem negotiave gerentes, quibuscumque nominibus censeantur, per procuratores in suis tribunalibus seu curiis litigare permittant : ne pro constituendis procuratoribus

(qui adornati in aliquibus partibus nuncupantur) seu aliis ejusmodi easdem oporteat evagari. Si qui vero contra præsumpserint, exhortationi hujusmodi rationabili atque sanctæ obtemperare nolentes, cum sit juri contrarium, quod mulieres (præsertim religiosæ) per seipsas litigare cogantur, et a via deviet honestatis, et periculum animarum inducat, ad hoc per suos ordinarios ecclesiasticos censura ecclesiastica compellantur. Episcopis autem et aliis prælatis superioribus et inferioribus quibuscumque injungimus, quod et ipsis causas seu negotia quæ præfatæ moniales habebunt agere, coram ipsis, aut in curiis eorumdem, sive sint homagia, fidelitatis sacramenta, lites, vel quidquid aliud, ipsa per procuratores earum fieri faciant et tractari.

Et quoniam parum esset condere jura, nisi essent qui ea exsecutioni debite demandarent, patriarchis, primatibus, archiepiscopis et episcopis universis districte in virtute sanctæ obedientiæ, sub obtestatione divini judicii, et interminatione maledictionis æternæ præcipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in civitate ac diœcesi propria in monasteriis monialium sibi ordinario jure subjectis, sua; in iis vero quæ ad Romanam immediate spectant ecclesiam, Sedis Apostolicæ auctoritate; abbates vero et alii tam exempti quam non exempti prælati, ecclesiarum, monasteriorum, et ordinum quorumcumque, in monasteriis hujusmodi sibi subjectis de clausura convenienti, ubi non est, ipsorum monasteriorum expensis et fidelium eleemosynis, quas ad hoc procurent diligentius facienda, et de ipsis monialibus includendis, quamprimum commode

poterunt providere, procurent : si divinæ ac nostræ indignationis voluerint acrimoniam evitare : contradictores atque rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo : invocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii sæcularis. Per hoc autem in monasteriis exemptis Ordinarii locorum, quoad alia, nullam sibi credant jurisdictionem vel potestatem aliquatenus attributam.

*Ex Innocentio III in concilio Lateranensi, cap.* 12; *et lib.* 3 *Decretal. tit.* 35, *De stat. monachorum, cap.* 7.

In singulis regnis sive provinciis [1] fiat de triennio in triennium, salvo jure diœcesanorum pontificum, commune capitulum abbatum atque priorum, abbates proprios non habentium, qui non consueverunt tale capitulum celebrare : ad quod universi conveniant, præpeditionem canonicam non habentes, apud unum de monasteriis ad hoc aptum; hoc adhibito moderamine, ut nullus eorum plus quam sex evictiones et octo personas adducat. Advocent autem charitative in hujus novitatis primordiis duos Cistertiensis ordinis abbates vicinos, ad præstandum sibi consilium et auxilium opportunum, cum sint in hujusmodi capitulis celebrandis ex longa consuetudine plenius informati. Qui absque contradictione duos sibi de ipsis associent, quos viderint expedire. Ac ipsi quatuor præsint capitulo universo, ita quod ex hoc nullus eorum auctoritatem prælationis assumat : unde, cum expedierit, pro-

[1] Sess. 25, de regul. et monial. cap. 8.

vida possint deliberatione mutari. Hujusmodi vero capitulum aliquod certis diebus continue juxta morem Cistertiensis ordinis celebretur, in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis et observantia regulari : et quod statutum fuerit, illis quatuor approbantibus, ab omnibus inviolabiliter observetur, omni excusatione et contradictione ac appellatione remotis, proviso nihilominus ubi sequenti termino debeat capitulum celebrari : et qui convenerint, vitam ducant communem, et faciant proportionabiliter simul omnes communes expensas : ita quod si non omnes potuerint in eisdem, saltem plures simul in diversis domibus commorentur. Ordinentur etiam in eodem capitulo religiosæ ac circumspectæ personæ, quæ singulas abbatias ejusdem regni sive provinciæ, non solum monachorum, sed etiam monialium, secundum formam sibi præfixam, vice nostra studeant visitare, corrigentes et formantes quæ correctionis et reformationis officio viderint indigere; ita quod si rectorem loci cognoverint ab administratione penitus amovendum, denuntient episcopo proprio, ut illum amovere procuret : quod si non fecerit, ipsi visitatores hoc referant ad Apostolicæ Sedis examen. Hoc ipsum regulares canonicos secundum ordinem suum volumus et præcipimus observare. Si vero in hac novitate quidquam difficultatis emerserit, quod per prædictas personas nequeat expediri, ad Apostolicæ Sedis judicium absque scandalo referatur : cæteris irrefragabiliter observatis, quæ concordi fuerint deliberatione provisa.

Porro diœcesani episcopi monasteria sibi subjecta ita studeant reformare, ut cum ad ea præ-

dicti visitatores accesserint, plus in illis inveniant quod commendatione, quam quod correctione sit dignum : attentissime præcaventes, ne per eos dicta monasteria indebitis oneribus aggraventur. Quia sic volumus superiorum jura servari, ut inferiorum nolimus injurias sustinere. Ad hoc districte præcipimus tam diœcesanis episcopis, quam personis quæ præerunt capitulis celebrandis, ut per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compescant advocatos, patronos, vicedominos, rectores et consules, magnates et milites, seu quoslibet alios, ne monasteria præsumant offendere in personis ac rebus. Et si forsitan offenderint, eos ad satisfactionem compellere non omittant, ut liberius et quietius omnipotenti Deo valeant famulari.

IN SEXTO, LIB. 1, TIT. 3, *De rescriptis, c.* 11.

Statutum quod circa judices a Sede Apostolica deputandos nuper edidimus [1], cum quædam contenta in eo, quæ pro communi utilitate credebantur inducta (sicut experientia docuit) tendere dignoscantur ad noxam, sanctione præsenti, quam irrefragabiliter observari mandamus, suadente utilitate, in melius duximus reformandum. Sancimus igitur, ut nullis, nisi dignitate præditis, aut personatum obtinentibus, seu ecclesiarum cathedralium canonicis, causæ auctoritate litterarum Sedis Apostolicæ, vel legatorum ejus, de cætero committantur : nec audiantur alibi quam in civitatibus vel locis insignibus, ubi possit commode copia peritorum haberi.

---

[1] Sess. 25, de reform. c. 10.

# BULLA S. D. N. D. PII,

## DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ QUARTI,

## SUPER FORMA JURAMENTI PROFESSIONIS FIDEI.

Pius episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Injunctum nobis Apostolicæ servitutis officium requirit[1], ut ea quæ Dominus omnipotens, ad providam ecclesiæ suæ directionem, sanctis patribus in nomine suo congregatis, divinitus inspirare dignatus est, ad ejus laudem et gloriam incunctanter exsequi properemus. Cum itaque, juxta Concilii tridentini dispositionem, omnes, quos deinceps cathedralibus et superioribus ecclesiis præfici, vel quibus de illarum dignitatibus, canonicatibus, et aliis quibuscumque beneficiis ecclesiasticis curam animarum habentibus provideri continget, publicam orthodoxæ fidei professionem facere, seque in Romanæ Ecclesiæ obedientia permansuros spondere, et jurare, teneantur : Nos volentes, etiam per quoscumque, quibus de monasteriis, conventibus, domibus, et aliis quibuscumque locis, regularium quorumcumque ordinum, etiam militiarum, quocumque nomine vel titulo providebitur, idem servari, et ad hoc, ut unius ejusdem fidei professio uniformiter ab omnibus exhibeatur, unicaque et certa illius forma

---

[1] Qui præterea ad fidei professionem teneantur, declarat Bulla Pii IV, *In sacrosancta*, 1564.

cunctis innotescat, nostræ sollicitudinis partes, in hoc alicui minime desiderari; formam ipsam, præsentibus annotatam, publicari et ubique gentium per eos, ad quos ex decretis ipsius Concilii et alios prædictos spectat, recipi et observari, ac sub pœnis per Concilium ipsum in contravenientes latis, juxta hanc et non aliam formam, professionem prædictam solemniter fieri, auctoritate Apostolica tenore præsentium districte præcipiendo mandamus, hujusmodi sub tenore : « Ego N. [1] firma fide credo et profiteor omnia et singula, quæ continentur in Symbolo fidei, quo sancta Romana Ecclesia utitur, videlicet : Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli et terræ, visibilium omnium, et invisibilium : et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum ante omnia sæcula; Deum de Deo, lumen de lumine; Deum verum de Deo vero; genitum, non factum; consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt; qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de cœlis; et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, et homo factus est; crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, et sepultus est; et resurrexit tertia die secundum Scripturas; et ascendit in cœlum, sedet ad dextram Patris; et iterum venturus est cum gloria judicare vivos et mortuos; cujus regni non erit finis : et in Spiritum sanctum Dominum, et vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit : qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur; qui locutus est

[1] Cap. Ego N. de jurejurando.

per Prophetas : et unam sanctam catholicam, et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum, et exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi sæculi. Amen. Apostolicas et ecclesiasticas traditiones, reliquasque ejusdem Ecclesiæ observationes et constitutiones firmissime admitto et amplector. Item sacram Scripturam juxta eum sensum quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu et interpretatione sacrarum Scripturarum, admitto; nec eam unquam nisi juxta unanimem consensum Patrum accipiam et interpretabor. Profiteor quoque septem esse vere et proprie sacramenta novæ Legis a Jesu Christo, Domino nostro, instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria, scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem et Matrimonium; illaque gratiam conferre, et ex his Baptismum, Confirmationem et Ordinem, sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque et approbatos Ecclesiæ catholicæ ritus, in supradictorum omnium sacramentorum solemni administratione recipio, et admitto. Omnia et singula, quæ de peccato originali et de justificatione in sacrosancta Tridentina Synodo definita et declarata fuerunt, amplector et recipio. Profiteor pariter in Missa offerri Deo verum, proprium et propitiatorium sacrificium, pro vivis et defunctis; atque in sanctissimo Eucharistiæ sacramento esse vere, realiter et substantialiter corpus et sanguinem, una cum anima et divinitate Domini nostri Jesu Christi, fierique conversionem totius substantiæ panis in corpus, et totius

substantiæ vini in sanguinem; quam conversionem catholica Ecclesia transsubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie, totum atque integrum Christum, verumque sacramentum sumi. Constanter teneo purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari : similiter et sanctos una cum Christo regnantes, venerandos atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas. Firmissime assero, imagines Christi, ac deiparæ semper Virginis, necnon aliorum sanctorum, habendas et retinendas esse, atque eis debitum honorem ac venerationem impertiendam : indulgentiarum etiam potestatem a Christo in Ecclesia relictam fuisse; illarumque usum christiano populo maxime salutarem esse, affirmo. Sanctam catholicam, et Apostolicam Romanam Ecclesiam, omnium ecclesiarum matrem et magistram agnosco; Romanoque Pontifici, beati Petri, Apostolorum principis, successori, ac Jesu Christi vicario veram obedientiam spondeo ac juro. Cætera item omnia a sacris Canonibus, et œcumenicis conciliis, ac præcipue a sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita et declarata, indubitanter recipio atque profiteor; simulque contraria omnia, atque hæreses quascumque ab Ecclesia damnatas, rejectas, et anathematizatas, ego pariter damno, rejicio et anathematizo. Hanc veram catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in præsenti sponte profiteor, et veraciter teneo, eamdem integram et inviolatam, usque ad extremum vitæ spiritum constantissime, Deo adjuvante, retinere et confiteri, atque a meis subditis, vel illis quorum cura ad me in munere

meo spectabit, teneri, doceri et prædicari, quantum in me erit, curaturum, ego idem N. spondeo, voveo ac juro. Sic me Deus adjuvet et hæc sancta Dei Evangelia. » Volumus autem quod præsentes litteræ in Cancellaria nostra apostolica de more legantur; et, ut omnibus facilius pateant, in ejus quinterno describantur, ac etiam imprimantur.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ voluntatis et mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, idibus novemb. pontificatus nostri anno quinto.

*Fed. cardinalis* Cæsius.

*Cæ.* Glorierius.

Lectæ et publicatæ fuerunt suprascriptæ litteræ Romæ, in Cancellaria apostolica, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, die vero sabbati, nona mensis decembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini notri, domini Pii papæ quarti, anno quarto.

*A.* Lomelinus, *custos*.

# BULLA S. D. N. D. PII,

DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ QUARTI,

*Super declaratione temporis ad observanda decreta sacri Œcumenici et generalis Concilii Tridentini.*

Pius episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Sicut ad sacrorum conciliorum decreta ac canones, auctoritas atque confirmatio Apostolicæ Sedis et debet et solet accedere : ita si qua super eis exorta sit dubitatio, ejusdem Sedis judicio et declaratione tollenda est. Ad aures nostras pervenit, multos esse qui dubitent ex quo tempore cœperint decreta sacri generalis Concilii Tridentini, ad reformationem et jus positivum duntaxat spectantia, eos, ad quos pertinent, obligare, illa præsertim, quæ tempora certa præstituunt ad provinciales diœcesanasque synodos celebrandas, ad sacros Ordines suscipiendos, ad religionem profitendam, ad parochiales ecclesias, aliaque beneficia ecclesiastica, quæ ejusdem Concilii decretis retineri prohibitum sit, resignanda, et ad complures res hujusmodi exsequendas ; ac alias omnes ad prædictam reformationem jusque positivum tantum spectantes, quæ observari aut evitari debeant. Nos itaque, ut omnis controversia dubitatioque

tollatur, Motu proprio eam rem, prout rationi, juri et æquitati convenire censuimus, duximus declarandam. Nam etsi ipsius Concilii decreta etiam de venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium consilio et assensu in consistorio nostro secreto confirmata a nobis fuerunt sub finem mensis januarii, et ab eo etiam tempore apud hanc sanctam Sedem observari cœperunt: quia tamen non parum temporis in eis Romæ diligenter emendateque imprimendis necessario consumptum fuit, et jure etiam communi sancitum est, ut constitutiones novæ vim non nisi post certum tempus obtineant; æquum nobis et justum visum est, prædicta decreta omnia ad dictam reformationem jusque positivum duntaxat spectantia, a kalendis maii proxime præteriti omnes obligare cœpisse, neque post eam diem excusationem cujusquam, quod ea ignovarerit, admittendam. Atque ita Apostolica auctoritate declaramus ac definimus, et ab omnibus judicari debere mandamus atque statuimus; decernentes irritum et inane, si quid secus a quoquam quacumque dignitate, auctoritate et potestate prædito contigerit judicari: non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, aliisque in contrarium facientibus quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, definitionis, mandati, statuti et decreti, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli, apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo

sexagesimo quarto, quintodecimo kalendarum augusti, pontificatus nostri anno quinto.

*Fed. card.* Cæsius.

*Cæ.* Glorierius.

*H.* Cumyn.

Registrata apud Cæsarem secretarium.

Anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, indictione septima, die vero vigesimo mensis julii, pontificatus sanctissimi in Christo patris, et domini nostri, domini Pii, divina providentia papæ quarti, anno quinto, retroscriptæ litteræ affixæ, lectæ et publicatæ fuerunt in valvis basilicarum Principis Apostolorum de Urbe, et Sancti Joannis Lateranensis, necnon Cancellariæ apostolicæ, et in acie campi Floræ, per nos Jacobum Carra et Julium Parinum, prælibati S. D. N. papæ cursores.

*Antonius* Clerici, magister cursorum.

## MOTUS PROPRIUS S. D. N. D. PII,

### DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ IV,

*Per quem deputantur octo cardinales, qui faciant observari reformationes ab ipso editas, necnon decreta sacri œcumenici et generalis Concilii Tridentini.*

Pius papa quartus, motu proprio, etc.

Alias nos nonnullas constitutiones, et ordinationes, reformationem majoris pœnitentiarii, ac sacræ pœnitentiariæ nostræ, ac vicarii nostri ac

ejus officii, necnon camerarii, et Cameræ apostolicæ, ac illius causarum auditoris, necnon palatii apostolici causarum auditorum, ac gubernatoris, et Capitolinæ curiarum, et contradictarum, aliorumque almæ urbis nostræ, ac Romanæ curiæ tribunalium et officiorum concernentes, edidimus : quæ tamen (ut intelleximus) ab eorumdem officiorum et tribunalium præfectis ac officialibus minus diligenter observantur. Cum autem enixæ nostræ voluntatis sit, ut illa, et pariter decreta sacri Concilii Tridentini, in his quæ ad eorum officia spectant, ab eisdem omnino observentur : Nos propterea, considerantes parum esse jura condere, nisi sint qui ea exsecutioni demandari faciant, et in præmissis, prout ex debito pastoralis officii nobis (meritis licet imparibus) injuncti obligamur, salubriter et utiliter providere, præfatasque constitutiones, et ordinationes, ac decreta Concilii, quas, et quæ hic haberi volumus pro expressis, inviolabiliter observari volentes : venerabili fratri nostro Joanni episcopo Tusculan. Morono, Jo. Michaeli Sanctæ Anastasiæ Saraceno, ac Jo. Baptistæ Sancti Clementis Cicadæ, necnon Michaeli Sanctæ Sabinæ Alexandrino, Clementi Sanctæ Mariæ in Ara cœli, et Ludovico Sancti Cyriaci in Thermis Simonettæ, ac Carolo Sancti Martini in Montibus Borromæo presbyteris, necnon Vitellotio Sanctæ Mariæ in porticu Vitellio nuncupatis, titulorum, diacono, cardinalibus committimus et mandamus [1] : qua-

---

[1] Sixtus V istius congregationis facultates declaravit in Bulla quæ inc. *Immensa*, 1588, art. 7.

tenus ipsi, seu eorum major pars conjunctim [1], vel divisim, eorum arbitrio, etiam tanquam exsecutores dictarum litterarum, constitutionum, et decretorum prædictorum constitutiones, et ordinationes, ac decreta præfata, juxta tenores eorum, ac litterarum desuper confectarum, per quoscumque Pœnitentiariæ, Vicariæ, et Cameræ, ac Rotæ curiarum, ac tribunalium prædictorum judices et officiales, sub excommunicationis latæ sententiæ, ac privationis officiorum, et aliis eisdem cardinalibus bene visis etiam pecuniarum, eo ipso incurrendis pœnis, firmiter observari faciant, et cum effectu : nisi, tam in exsecutione dictorum decretorum Concilii, quam dictarum litterarum nostrarum, aliqua dubietas aut difficultas emerserit ; quo casu ad nos referant : invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis : ac eos qui litteris et decretis prædictis, et eorumdem cardinalium mandatis non paruerint, ex tunc, prout ex eadem die, et e contra, illorum officiis privatos, necnon ad illa et alia Romanæ curiæ officia in posterum obtinenda inhabiles ; ac, ipsis ab eisdem officiis sic privatis, illa tanquam per privationem vacantia a datario nostro vendi, et a quibusvis personis idoneis pro pretio convenienti emi, libere et licite posse auctoritate nostra curent, nuntient, decernant ac declarent, prout nos harum serie nuntiamus, decernimus et declaramus. Non obstantibus quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac Pœnitentiariæ, et curiarum, necnon tribuna-

---

[1] Confirmatur Bulla Pii V, *Cum felicis*, 1566.

lium prædictorum statutis, etc. etiam juramento, etc. roboratis, privilegiis quoque, indultis, et litteris apostolicis, illis ac dictis officialibus et tribunalibus sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis clausulis et decretis, etiam motu simili, etc. et alias quomodocumque concessis, etc. Quibus omnibus, etc. illorum tenores, etc. hac vice latissime derogamus, eaque adversus præmissa nullatenus suffragari volumus: cæterisque contrariis quibuscumque.

Placet motu proprio I.

Datum Romæ apud Sanctum Marcum, quarto nonas augusti, anno quinto.

# BULLA S. D. N. PII,

PAPÆ QUARTI,

*Revocatoria privilegiorum, exemptionum, immunitatum, facultatum, conservatoriarum, indultorum, confessionalium, Maris magni, et aliarum quarumcumque similium gratiarum, quibuscumque locis et personis concessarum; in his in quibus statutis et decretis sacri Concilii Tridentini contrariantur.*

Pius episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

In principis Apostolorum sede[1], meritis licet

[1] Gregor. XIII privilegia regularibus concessa

imparibus, divina dispositione constituti, nihil neque universali Ecclesiæ, curæ et sollicitudini nostræ commissæ salubrius, neque injuncto nobis apostolicæ servitutis officio decentius præstare possumus, quam quod providentiæ nostræ ministerio œcumenicum Concilium Tridentinum, sicut nostris potissimum auspiciis, summaque sanctorum patrum concordia, per Dei misericordiam feliciter absolutum fuit, ita, per universos qui christiana pietate censentur, ubique suscipiatur, et, remotis quibuslibet obstaculis, ab omnibus æqualiter observetur. Cum itaque in eodem concilio quamplurima salubria, et ad universalem morum reformationem valde utilia, decreta atque statuta, maturo præsentium ipsorum examine præcedente, sint edita, quibus multa atque diversa privilegia, exemptiones, immunitates, dispensationes, facultates, conservatoriæ, indulta, et, ut vocant, confessionalia, et Mare magnum, et aliæ gratiæ, quæ variis, tam cathedralibus, etiam metropolitanis, quam collegiatis ecclesiis, monasteriis, conventibus, et aliis religiosis, etiam fratrum mendicantium domibus et ordinibus; necnon Sancti Spiritus in Saxia, Sancti Joannis Lateranensis, ac Incurabilium de Urbe, Sancti Antonii Viennens. et Sancti Bernardi Juren. aliisque hospitalibus, militiis, eorumque capitulis, et conventibus, ac universitatibus, etiam studiorum generalium collegiis, tam sæcularibus quam ecclesiasticis; confraternitatibus, societatibus, et tam Principis apostolorum de Urbe, quam aliis

---

a Pio V, reduxit iterum ad terminos Concil. per Bullam, *In tanta*, 1573.

fabricis Sanctæ Cruciatæ, aliisque piis locis, et operibus; necnon patriarchis, archiepiscopis, episcopis, prælatis, abbatibus, abbatissis, prioribus, præpositis, et aliis ecclesiasticis, tam sæcularibus quam diversorum ordinum et militiarum regularibus; ac etiam laicis cujuscumque dignitatis, et status, ac gradus, et excellentiæ, ac etiam ducali, regia et imperiali dignitate fulgentibus utriusque sexus personis; necnon aliquibus notariis, et etiam de latere legatis, atque nuntiis; tam perpetuo, quam ad tempus, per plures Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos et Sedem Apostolicam, ejusque legatos hactenus, etiam motu proprio, et ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu etiam imperatorum, regum, ducum, et aliorum principum contemplatione et intuitu, etiam de fratrum consilio, diversimode, variisque temporibus, in genere, vel specie, ex quavis etiam honesta causa concessa, et etiam pluries confirmata et innovata fuerunt, in plerisque contrariantur. Nos, quibus imprimis cordi est, tam sancta et Ecclesiæ Dei saluberrima decreta suos, ut par est, effectus ubique consequi, et ab omnibus obedienter observari, privilegiorum, exemptionum, immunitatum, facultatum, conservatoriarum, indultorum, confessionalium, Maris magni, et aliarum gratiarum prædictarum, ac quarumcumque apostolicarum et aliarum litterarum desuper confectarum, processuumque, decretorum, et aliorum inde secutorum, tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis, et plene insertis habentes: motu proprio, et ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine,

quod eadem omnia et singula privilegia, exemptiones, immunitates, facultates, dispensationes, conservatoriæ, indulta, confessionalia, Mare magnum, et aliæ gratiæ, in his omnibus, et singulis, in quibus illa statutis et decretis Concilii hujusmodi contrariantur, ipso jure revocata, cassata et annullata, ac ad ipsius Concilii terminos atque limites reducta sint, et esse censeantur, nec quidquam adversus ipsa decreta et statuta, quo minus ubique et apud omnes observentur, in aliquo suffragari posse, sed ea perinde haberi et reputari debere, ac si nunquam emanassent, auctoritate Apostolica, tenore præsentium declaramus, ac etiam statuimus, et ordinamus. Decernentes nihilominus omnia et singula quæ vigore privilegiorum, exemptionum, immunitatum, et dispensationum, facultatum, conservatoriarum, indultorum, confessionalium, et aliarum quarumcumque gratiarum hujusmodi, post id tempus quo Concilium obligare cœpit, facta et gesta quomodolibet fuerint, et in posterum fient, in his in quibus dicti Concilii decretis adversantur, nulla, invalida et irrita esse et censeri, ac nemini, etiam quantumlibet, ut præfertur, qualificato, tam in foro (quod aiunt) fori, quam conscientiæ suffragari posse et debere. Et ita per quoscumque locorum ordinarios, aliosque judices et commissarios quavis auctoritate fungentes, etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinales, sublata eis, et eorum cuilibet, quavis aliter judicandi facultate, in utroque foro judicari et definiri debere, ac quidquid secus a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, attentari contigerit, irritum et inane decernimus. Non obstantibus præmissis ac constitu-

tionibus et ordinationibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, statuti, ordinationis et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli, apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, tertiodecimo kalend. martii, pontificatus nostri anno sexto.

*Cæ.* Gloriekius.

*P. Episcopus* Narnien.

*H.* Cumyn.

Anno a nativitate D. millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, indictione sexta, die vero vigesima quarta mensis februarii, pontificatus sanctissimi in Christo patris et D. nostri, domini Pii divina providentia papæ quarti, anno ejus sexto, retroscriptæ litteræ apostolicæ affixæ et publicatæ fuerunt in acie campi Floræ, et valvis Cancellariæ apostolicæ, per nos Nicolaum de Matthæis, et Camillum Cherubinum, S. D. N. papæ cursores.

*Philibertus* Phapuis, magister cursorum.

## DE LIBRIS PROHIBITIS

### REGULÆ X,

*Per patres a Tridentina Synodo delectos concinnatæ, et a Pio PP. IV comprobatæ constitutione quæ incipit,* Dominici, *die 24 martii anno 1564.*

REGULA I.

Libri omnes quos ante annum 1515, aut summi Pontifices aut concilia œcumenica damnarunt, et in hoc Indice non sunt [1], eodem modo damnati esse censeantur, sicut olim damnati fuerunt.

REGULA II.

Hæresiarcharum libri, tam eorum qui post prædictum annum hæreses invenerunt, vel suscitarunt, quam qui hæreticorum capita aut duces sunt vel fuerunt, quales sunt Lutherus, Zuinglius, Calvinus, Balthazar Pacimontanus, Swenchfeldius, et his similes, cujuscumque nominis, tituli aut argumenti existant, omnino prohibentur. Aliorum autem hæreticorum libri, qui de religione quidem ex professo tractant, omnino damnantur. Qui vero de religione non tractant, a theologis catholicis, jussu episcoporum et inquisitorum examinati et approbati permittuntur. Libri etiam catholici conscripti, tam ab aliis qui

---

[1] Consule Indicem librorum prohib. Congregationem pro Indice statuit Sixtus V in Bulla, *Immensa*, 1588, art. 6.

postea in hæresin lapsi sunt, quam ab aliis qui post lapsum ad Ecclesiæ gremium rediere, approbati a facultate theologica alicujus universitatis catholicæ, vel ab inquisitione generali permitti poterunt.

REGULA III.

Versiones scriptorum etiam ecclesiasticorum, quæ hactenus editæ sunt a damnatis auctoribus, modo nihil contra sanam doctrinam contineant, permittuntur. Librorum autem Veteris Testamenti versiones, viris tantum doctis et piis judicio episcopi concedi poterunt; modo hujusmodi versionibus tanquam elucidationibus Vulgatæ editionis, ad intelligendam sacram Scripturam, non autem tanquam sano textu utantur. Versiones vero Novi Testamenti, ab auctoribus primæ classis hujus Indicis[1] factæ nemini concedantur; quia utilitatis parum, periculi vero plurimum lectoribus ex earum lectione manare solet. Si quæ vero annotationes cum hujusmodi quæ permittuntur versionibus, vel cum Vulgata editione circumferuntur, expunctis locis suspectis a facultate theologica alicujus universitatis catholicæ, aut inquisitione generali, permitti eisdem poterunt quibus et versiones. Quibus conditionibus totum volumen Bibliorum, quod vulgo Biblia Vatabli dicitur, aut partes ejus, concedi viris piis et doctis poterunt. Ex Bibliis vero Isidori Clarii Brixiani prologus et prolegomena præcidantur: ejus vero textum, nemo textum Vulgatæ editionis esse existimet.

---

[1] Consule Indicem.

REGULA IV.

Cum experimento manifestum sit, si sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde, ob hominum temeritatem, detrimenti, quam utilitatis oriri, hac in parte judicio episcopi aut inquisitoris stetur: ut cum consilio parochi, vel confessarii, Bibliorum a catholicis auctoribus versorum lectionem in vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerint ex hujusmodi lectione, non damnum, sed fidei atque pietatis augmentum capere posse: quam facultatem in scriptis habeant. Qui autem absque tali facultate ea legere seu habere præsumpserit, nisi prius Bibliis ordinario redditis, peccatorum absolutionem percipere non possit. Bibliopolæ vero, qui prædictam facultatem non habenti Biblia idiomate vulgari conscripta vendiderint, vel alio quovis modo concesserint, librorum pretium, in usus pios ab episcopo convertendum, amittant, aliisque pœnis pro delicti qualitate ejusdem episcopi arbitrio subjaceant. Regulares vero nonnisi facultate a prælatis suis habita, ea legere, aut emere possint.

REGULA V.

Libri illi, qui hæreticorum auctorum opera interdum prodeunt, in quibus nulla aut pauca de suo apponunt, sed aliorum dicta colligunt, cujusmodi sunt lexica, concordantiæ, apophthegmata, similitudines, indices, et hujusmodi, si quæ habeant admista quæ expurgatione indigeant, illis episcopi, et inquisitores, una cum theologorum catholicorum concilio, sublatis aut emendatis, permittantur.

REGULA VI.

Libri vulgari idiomate de controversis inter catholicos et hæreticos nostri temporis disserentes, non passim permittantur: sed idem de iis servetur, quod de Bibliis vulgari lingua scriptis statutum est. Qui vero de ratione bene vivendi, contemplandi, confitendi, ac similibus argumentis, vulgari sermone conscripti sunt, si sanam doctrinam contineant, non est cur prohibeantur; sicut nec sermones populares vulgari lingua habiti. Quod si hactenus in aliquo regno vel provincia aliqui libri sunt prohibiti, quod nonnulla continerent quæ sine delectu ab omnibus legi non expediat, si eorum auctores catholici sunt, postquam emendati fuerunt, permitti ab episcopo et inquisitore poterunt.

REGULA VII.

Libri qui res lascivas seu obscœnas ex professo tractant, narrant, aut docent, cum non solum fidei, sed et morum, qui hujusmodi librorum lectione facile corrumpi solent, ratio habenda sit, omnino prohibentur; et qui eos habuerint, severe ab episcopis puniantur. Antiqui vero ab ethnicis conscripti, propter sermonis elegantiam et proprietatem permittuntur: nulla tamen ratione pueris prælegendi erunt.

REGULA VIII.

Libri quorum principale argumentum bonum est, in quibus tamen obiter aliqua inserta sunt, quæ ad hæresin, seu impietatem, divinationem, seu superstitionem spectant, a catholicis theologis, inquisitionis generalis auctoritate, expurgati

concedi possint. Idem judicium sit de prologis, summariis, seu annotationibus quæ a damnatis auctoribus, libris non damnatis, appositæ sunt: sed posthac nonnisi emendati excudantur.

REGULA IX.

Libri omnes et scripta geomantiæ[1], hydromantiæ, aeromantiæ, pyromantiæ, onomantiæ, chiromanciæ, necromantiæ, sive in quibus continentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incantationes artis magicæ, prorsus rejiciuntur. Episcopi vero diligenter provideant, ne astrologiæ judicariæ libri, tractatus, indices legantur, vel habeantur, qui de futuris contingentibus, successibus, fortuitisve casibus, aut iis actionibus quæ ab humana voluntate pendent, certi aliquid eventurum affirmare audent. Permittuntur autem judicia, et naturales observationes, quæ navigationis, agriculturæ, sive medicæ artis juvandæ gratia conscripta sunt.

REGULA X.

In librorum, aliarumque scripturarum impressione servetur quod in concilio Lateranensi[2] sub Leone X, sess. 10, statutum est. Quare, si in alma urbe Roma liber aliquis sit imprimendus, per vicarium summi Pontificis, et sacri palatii magistrum, vel personas a sanctissimo domino nostro

---

[1] Vide Bullam Sixti V, *Cœli et terræ*, 1586, qua procedi potest, non modo et ipsos episcopos per ordinarios, sed etiam per inquisitores locor. — [2] Vide supra pag 379, et sess. 4 in decreto de edit. et usu sacr. libr.

deputandas, prius examinetur. In aliis vero locis, ad episcopum, vel alium habentem scientiam libri vel scripturæ imprimendæ, ab eodem episcopo deputandum, ac inquisitorem hæreticæ pravitatis ejus civitatis, vel diœcesis, in qua impressio fiet, ejus approbatio et examen pertineat, et per eorum manum propria subscriptione gratis et sine dilatione imponendam sub pœnis et censuris in eodem decreto contentis approbetur : hac lege et conditione addita, ut exemplum libri imprimendi authenticum, et manu auctoris subscriptum, apud examinatorem remaneat. Eos vero qui libellos manuscriptos vulgant, nisi ante examinati probatique fuerunt, iisdem pœnis subjici debere judicarint patres deputati, quibus impressores; et qui eos habuerint et legerint, nisi auctores prodiderint, pro auctoribus habeantur. Ipsa vero hujusmodi librorum probatio in scriptis detur, et in fronte libri vel scripti vel impressi authentice appareat; probatioque et examen, ac cætera, gratis fiant. Præterea in singulis civitatibus ac diœcesibus, domus vel loci ubi ars impressoria exercetur, et bibliothecæ librorum venalium sæpius visitentur a personis ad id deputandis ab episcopo, sive ejus vicario, atque etiam ab inquisitore hæreticæ pravitatis, ut nihil eorum quæ prohibentur aut imprimatur, aut vendatur, aut habeatur. Omnes vero librarii, et quicumque librorum venditores habeant in suis bibliothecis indicem librorum venalium quos habent, cum subscriptione dictarum personarum, nec alios libros habeant, aut vendant, aut quacumque ratione tradant, sine licentia eorumdem deputandorum, sub pœna amissionis librorum, et aliis

arbitrio episcoporum vel inquisitorum imponendis. Emptores vero, lectores, vel impressores, eorumdem arbitrio puniantur. Quod si aliqui libros quoscumque in aliquam civitatem introducant, teneantur eisdem personis deputandis renuntiare : vel, si locus publicus mercibus ejusmodi constitutus sit, ministri publici ejus loci prædictis personis significent libros esse adductos. Nemo vero audeat librum, quem ipse vel alius in civitatem introduxit, alicui legendum tradere, vel aliqua ratione alienare, aut commodare, nisi ostenso prius libro, et habita licentia a personis deputandis, aut nisi notorie constet librum jam esse omnibus permissum. Idem quoque servetur ab hæredibus et exsecutoribus ultimarum voluntatum, ut libros a defunctis relictos, sive eorum indicem illis personis deputandis offerant, et ab iis licentiam obtineant, priusquam eis utantur aut in alias personas quacumque ratione transferant. In his autem omnibus et singulis pœna statuatur vel amissionis librorum, vel alia, arbitrio eorumdem episcoporum, vel inquisitorum, pro qualitate contumaciæ vel delicti.

Circa vero libros, quos patres deputati examinarunt, aut expurgarunt, aut expurgandos tradiderunt, aut certis conditionibus, ut rursus excuderentur, concesserunt, quidquid illos statuisse constiterit, tam bibliopolæ quam cæteri observent. Liberum tamen sit episcopis aut inquisitoribus generalibus, secundum facultatem quam habent, eos etiam libros, qui his regulis permitti videntur, prohibere, si hoc in suis regnis, aut provinciis, vel diœcesibus expedire judicaverint. Cæterum nomina, cum librorum qui

a patribus deputatis, purgati sunt, tum eorum quibus illi hanc provinciam dederunt, eorumdem deputatorum secretarius notario sacræ universalis Inquisitionis Romanæ descripta sanctissimi domini nostri jussu tradidit.

Ad extremum vero omnibus fidelibus præcipitur, ne quis audeat contra harum regularum præscriptum, aut hujus Indicis prohibitionem, libros aliquos legere aut habere. Quod si quis libros hæreticorum, vel cujusvis auctoris scripta, ob hæresin, vel ob falsi dogmatis suspicionem damnata atque prohibita, legerit, sive habuerit, statim in excommunicationis sententiam incurrat. Qui vero libros alio nomine interdictos legerit, aut habuerit, præter peccati mortalis reatum, quo afficitur, judicio episcoporum severe puniatur.

# ORATIO

HABITA

IN SESSIONE IX ET ULTIMA SACRI CONCILII TRIDENTINI,

Celebrata duobus continuis diebus, 3 et 4 decemb. 1563, Pio IV pont. max.

A. R. P. D. Hieronymo Ragazono Veneto,

episcopo Nazianzeno, et coadjutore Famaugustano.

---

*Hic summatim recensentur omnia in Concilio Tridentino definita, quæ et ad pie credendum et ab bene vivendum pertinent.*

Audite hæc omnes gentes, auribus percipite omnes qui habitatis orbem. Tridentinum Concilium jam diu cœptum, aliquando intermissum, distractum varie atque divulsum, nunc demum, singulari Dei omnipotentis beneficio, summa atque incredibili omnium ordinum ac nationum voluntate connectitur atque perficitur. Dies hæc quidem felicissima christiano populo illuxit, in qua templum Domini disturbatum frequenter ac dissipatum reficitur, et absolvitur; et navis hæc una bonorum omnium ex maximis ac diuturnis turbinibus atque fluctibus tuta in portu collocatur: quam utinam conscendere nobiscum ii voluissent quorum in primis gratia hæc ipsa navigatio instituta fuit; atque ædificii hujus construendi participes existerent, qui hoc nobis negotium exhibuerunt! majoris nunc profecto lætitiæ causam haberemus. Sed nostra id certe culpa non accidit Nos urbem hanc in Germaniæ faucibus, id est

in domus illorum fere limine positam elegimus: nos custodiam nullam nobis, ne suspicionem illis aliquam minus liberi loci daremus, adhibuimus: nos eam fidem publicam illis concessimus, quam sibi ipsi composuerunt: nos hic illos perdiu exspectavimus; neque hortari ac rogare nunquam destitimus, ut ad veritatis lucem cognoscendam accederent. Verum illis etiam absentibus, satis, ut puto, a nobis consultum est. Etenim cum duo essent in quibus ægris atque infirmis illorum animis medicina fuit adhibenda: alterum fidei catholicæ, ac vere evangelicæ, illis in rebus quæ in dubium ab ipsis vocantur, quæque opportunæ his temporibus viderentur, explicata et confirmata, disjectis omnibus ac dissipatis errorum tenebris, doctrina: alterum disciplinæ ecclesiasticæ, cujus potissimum depravatione illi se a nobis defecisse affirmant, restitutio: utrumque, quantum in nobis fuit, pro temporum horum ratione, cumulate præstitimus.

Principio enim sancta hæc Synodus (facta, ex laudabili majorum nostrorum consuetudine, suæ fidei professione), ut quoddam quasi fundamentum futuris actionibus poneret, et quibus testimoniis atque præsidiis in dogmatibus sanciendis nitendum esset, ostenderet, Veteris ac Novi Testamenti libros qui essent sine ulla dubitatione recipiendi, antiquorum conciliorum probatissimorum exemplo, pie et prudenter enumeravit: ac, ne de verbis quidem ulla ex variis versionibus oriri posset difficultas, certam ac definitam de græcis et hebræis translationem approbavit. Hinc omnium hæresum caput atque arcem aggrediens, de humanæ naturæ corruptis initiis ea statuit quæ veritas ipsa, si loqui posset, exprimeret. De justificatione deinceps (res magna, et cum ab antiquis, tum a nostri temporis hæreticis mirum in modum oppugnata) ea definivit, quibus et perniciosissimis eo in genere opinionibus occurreretur, et recte sentiendi ratio miro quodam ordine, atque admirabili sapientia (ut in illis Dei

spiritum facile agnoscas) demonstraretur. Præstantissimo hoc post hominum memoriam decreto hæreses fere universæ jugulantur, et quasi caligo sole, discutiuntur ac dispelluntur : eaque claritas, isque splendor veritatis apparet, ut, tantum lumen quin videat, dissimulare jam nemo possit. Subsecuta est salutaris septem divinorum Ecclesiæ Sacramentorum tractatio : primum simul de omnibus, post de unoquoque separatim. Hic vero quis non videt, quam distincte, explicate, abundanter, illuminate, et (quod caput est) vere tota cœlestium horum mysteriorum ratio contineatur? Quis in tam magna multiplicique doctrina, quid aut sequendum aut fugiendum sit, potest ullo modo desiderare? Quis in illis omnibus errandi locum aut occasionem inveniet? Quis denique de Sacramentorum horum vi atque virtute dubitare in posterum poterit, cum gratiam illam, quæ illis ipsis quibusdam quasi stillicidiis in fidelium quotidie mentes illabitur, tunc nobis adfuisse tam copiose perspiciatur? Accesserunt ad hæc de sacrosancto Missæ sacrificio, et de communione sub utraque specie et parvulorum, decreta : quibus quidem nihil sanctius, nihil utilius, ut de cœlo lapsa, non ab hominibus composita videantur. Adjungetur his hodie certa de indulgentiis, de purgatorio, de sanctorum veneratione, invocatione, imaginibus, et reliquiis doctrina, qua non solum hæreticorum fraudibus et calumniis obsistetur, sed piorum etiam catholicorum conscientiis plane satisfiet.

Hæc de rebus ad salutem nostram pertinentibus, quæ dogmata appellantur, fauste ac feliciter erunt peracta : neque aliud quidquam præterea eo in genere a nobis hoc tempore exspectabitur.

In eorum autem quibusdam administrandis cum nonnulla essent quæ non rite omnino ac recte servarentur; accuratissime, patres amplissimi, curastis, ut pure illa, et caste, atque ex more institutoque majorum tractarentur. Ita omnem superstitionem, omnem quæstum, omnem (ut

dicunt) irreverentiam a divina Missarum celebratione abstulistis : vagis, ignotis et criminosis sacerdotibus sanctum hoc offerre sacrificium interdixistis : rei hujus sacratissimæ usum a privatis domibus et profanis, in sacra et religiosa loca revocastis : molliores cantus et symphonias, deambulationes, colloquia, negotiationes a templo Domini summovistis. Ita ecclesiastico unicuique gradui leges illæ a vobis præscriptæ sunt, ut tradito illis divinitus ordine, abutendi nullus utique locus relinquatur. Ita nonnulli matrimonii impedimenta, quæ ansam quasi quamdam ad violanda Ecclesiæ præcepta dare videbantur, removistis; facilem veniæ consequendæ viam, minus legitime connubii fœdus ineuntibus, interclusistis. Quid de furtivis tenebricosisque matrimoniis commemorem? Equidem ita sentio, si alia nulla causa convocandi concilium fuisset (quæ multæ et maximæ fuerunt), propter unam hanc id omnino fuisse faciendum. Nam, cum res hæc ad omnes spectet, neque ullus in orbe terrarum universo angulus reperiatur, quem labes hæc non invaserit; curandum merito fuisset, ut communi huic malo communi etiam consilio provideretur. Innumerabilium, patres sanctissimi, et gravissimorum delictorum ac scelerum occasio, prudentissima ista vestra ac prope divina sanctione penitus ablata est, et christianæ reip. gubernationi sapientissime consultum. Accedet ad hæc utilis imprimis ac necessaria multorum in purgatorii, sanctorum venerationis, invocationis, imaginum et reliquiarum, atque etiam indulgentiarum ratione abusuum interdictio, qui rerum ipsarum pulcherrimam faciem inquinare atque turpare mirum in modum videbantur.

Altera vero pars, in qua de labenti ac prope cadenti ecclesiastica disciplina fulcienda erat agendum, diligentissime etiam absoluta fuit, atque perfecta. Eligentur in posterum ad ecclesiastica munera obeunda, qui virtute, non ambitione præstent; quique populi commodo, non suis in-

serviant, et prosint potius quam præsint. Enuntiabitur atque explanabitur frequentius et studiosius verbum Domini, omni ancipite gladio penetrantius.

Aderunt suis gregibus et invigilabunt episcopi, cæterique quibus animarum cura commissa est; neque extra creditam sibi custodiam vagabuntur. Nihil cuiquam proderunt aut ad impure et flagitiose vivendum, aut ad male et perniciose docendum privilegia : nullum sine pœna crimen, nulla sine præmio virtus relinquetur. Pauperum et mendicantium sacerdotum multitudini optime provisum est : certæ unusquisque ecclesiæ, statutoque operi, unde ali possit, adscribetur.

Avaritia, quo nullum vitium est tetrius, præsertim in domo Dei, ab ea omnino tolletur : gratis Sacramenta omnia, ut par est, conferentur. Ex una ecclesia plures, ex pluribus una, ut populi commodum et ratio postulabit, constituetur. Eleemosynarum quæstores (ut appellant) qui sua, non quæ Jesu Christi, quærentes, magnum nostræ religioni damnum, magnam infamiam afferebant, ex omni hominum memoria (quod summæ felicitatis loco ponendum est) penitus evellentur. Hinc nostra præsens calamitas sumpsit exordium : hinc serpere infinitum malum, manareque in dies latius non desistebat : neque occurri illi adhuc multorum conciliorum cautionibus ac provisionibus potuit. Quamobrem quis nonnisi sapientissime factum dixerit ut membrum hoc, in quo sanando diu ac multum frustra laboratum est, ne reliquo corpori noceret, excideretur?

Porro Deo cultus tribuetur purius et accuratius, atque ita qui ferunt vasa Domini, mundabuntur, ut ad sui imitationem alios trahant. In quo præclare illud fuit excogitatum, ut, qui sacris essent initiandi, iis moribus atque litteris in unaquaque ecclesia a prima ætate instituerentur, ut quoddam quasi virtutum omnium seminarium illud existeret. Jam vero provincialibus synodis restitutis, visitationibus ad populorum utilitatem, non ad

querelam et sumptum renovatis; tradita pastoribus regendi suos atque pascendi commodius facultate; pœnitentia publica in usum renovata; hospitalitate tum ecclesiasticis hominibus, tum piis locis indicta; in curatis sacerdotiis conferendis memorabili, ac pene cœlesti ratione constituta; beneficiorum (ut aiunt) pluralitate sublata; hæreditaria sanctuarii Dei possessione prohibita; modo excommunicationibus imposito ac terminato; primis judiciis iis in locis, ubi lites oriuntur, assignatis; singularibus certaminibus interdictis; omnium hominum ac sacrorum in primis luxuriæ, cupiditati, atque licentiæ freno quasi quodam, quod excuti non facile possit, injecto; regibus ac principibus sui muneris diligenter admonitis; aliisque rebus hujusmodi prudentissime sancitis: quis non videt vestras vos, PP. optimi, hac etiam in re partes cumulatissime exsecutos? Actum sæpe est in superioribus conciliis de fide nostra explicanda, moribusque corrigendis; sed nescio an unquam diligentius, atque distinctius. Hic, præsertim hoc biennio, ex omnium populorum, ac nationum, in quibus catholicæ religionis veritas agnoscitur, non solum patres, sed oratores habuimus. At quos viros? si doctrinam spectemus, eruditissimos; si usum, peritissimos; si ingenia, perspicacissimos; si pietatem, religiosissimos; si vitam, innocentissimos. Numerus is quoque fuit, ut, si præsentes christiani orbis considerentur angustiæ, frequentissima hæc omnium, quæ antea fuerunt, synodus appareat. Hic singula omnium vulnera detecta, mores expositi fuere: nihil dissimulatum est. Nostrorum adversariorum argumenta, et rationes ita tractatæ, ut eorum tum causa, non nostra, agi videretur. Tertium nonnulla, atque etiam quartum discussa; summa sæpe contentione certatum: eo scilicet consilio, ut, quemadmodum igne aurum, ita quibusdam quasi luctationibus, veritatis vires ac nervi probarentur. Quæ enim inter idem sentientes, idemque spectantes, discordia potuit existere?

Quæ cum ita sint, licet optandum (ut initio dicebam) summopere fuisset ut una cum illis hæc agerentur quorum potissimum causa tractata sunt : absentium tamen etiam incolumitati atque saluti ita provisum est, ut alia ratione provideri, si adfuissent, non potuisse videatur. Legant illi quæ de fide nostra statuimus, ut christianum hominem decet, humiliter : et, si lumen eis aliquod fulserit, ne faciem avertant : et, si vocem Domini audierint, corda sua non obdurent. Ac si ad communem matris Ecclesiæ complexum, unde se illi distraxerunt, redire voluerint, clementiam sibi omnem ac misericordiam tribuendam non dubitent. Sed præcipua illa ratio est, P. A. dissentientes a nobis animos conciliandi, consentientes in fide atque officio retinendi : si, quæ hoc in loco verbis sancivimus, reipsa in nostris ecclesiis præstemus. Leges etsi optimæ sunt, muta tamen res est. Quid Hebræo populo Dei ipsius ore latæ leges profuerunt? quid Lycurgi leges Lacedæmoniis, Solonis Atheniensibus, ad libertatem retinendam, quam ob causam erant conscriptæ, utilitatis attulere? Sed cur externa atque antiqua nimis commemoro? Quæ ad bene beateque vivendum instituta atque præcepta ex unius Christi Domini nostri vita atque doctrina desiderare aut possumus, aut debemus? Quid item fuit a majoribus nostris omissum, quod cum ad recte sentiendum, tum ad præclare agendum pertineret? Medicamentum quidem salutare compositum ac paratum jamdiu habemus : verum, si morbum debet expellere, sumendum est, ac per venas in omne corpus diffundendum. Poculo hoc salutis nos primum inebriemur, charissimi, et vivæ atque loquentes leges simus, et norma quasi quædam ac regula, ad quam aliorum actiones et studia dirigantur : atque ita sibi unusquisque persuadeat, nihil et christianæ reip. commodo ac dignitate successurum, nisi quantum in se sit, studiose præstiterit.

Id curandum nobis cum antea fuit, tum multo

erit in posterum accuratius. Etenim, si magistri nostri ac Salvatoris exemplo facere prius debebamus, quam docere: postquam docuimus, quin faciamus, quæ esse poterit excusatio? Quis ferre nos ac pati poterit, si, cum non furandum esse demonstraverimus, ipsi furemur? si cum non mœchandum, mœchemur? Sanctos a sancto concilio; innocentes atque integros, ab integritatis præceptis et innocentiæ; firmos in fide atque constantes, a fidei nostræ firmata doctrina discedere minime convenit. Ac tales quidem exspectant nos populi nostri, qui nostrum jamdiu reditum sustinentes, ea seipsi ratione consolabantur, fore, ut hanc temporis usuram majori præsentes studio sarciremus. Sed fiet id a vobis, ut spero, patres sanctissimi, diligenter: et quemadmodum hoc in loco fecistis, ita etiam domi satis Deo atque hominibus facietis. Nunc (quod hujus temporis est) Deo primum ipsi maximo atque immortali, maximas atque immortales gratias et agamus et habeamus: qui non secundum peccata quæ fecimus nos, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis; sed diem hunc lætissimum, quem videre multi concupiverunt, nobis non solum videndum, sed etiam celebrandum, incredibili cum totius christiani populi assensu atque approbatione, sua magna benignitate concessit. Pio deinde IV, summo nostro atque optimo pontifici gratiæ perpetuæ ac singulares habendæ sunt: qui, cum primum beati Petri sedem ascendit, tanto synodum hanc instaurandi desiderio exarsit, ut in eo suas omnes curas et cogitationes defigeret. Nuntios statim viros probatissimos ad indicendum illis nationibus atque provinciis concilium misit, pro quorum imprimis salute convocabatur. Hi aquilonis partes prope omnes peragrarunt, rogarunt, obsecrarunt, obtestati sunt: tuta omnia atque amica promiserunt; atque id etiam egerunt, ut in Angliam trajicerent. Legatos postmodum pietate ac doctrina præstantissimos, cum interesse ille synodo, ut mirum in modum cupiebat, non posset, huc

misit : ex quibus duos (quorum memoria in benedictione est) statuta die, tametsi nulli fere episcopi convenissent, hic esse voluit. Hi, atque additus eis paulo post tertius, novem menses, atque eo amplius, justum ad synodum instituendam episcoporum numerum hoc in loco nihil agentes exspectaverunt : cum interea nihil aliud Pontifex ipse aut ageret, aut meditaretur, quam ut patres quamplurimi, quam optimi, et quamprimum huc accederent; et christiani nominis reges omnes ac principes suos huc oratores mitterent : ut communi omnium voto atque consilio communis hæc causa gravissima omnium atque maxima tractaretur. Quid vero postea omni cura, sollicitudine, sumptibus prætermisit, quod ad concilii hujus amplitudinem, libertatem, et commodum pertinere aliquo modo videretur? O singularem pastoris ac patris nostri pietatem atque prudentiam! o summam etiam ejusdem felicitatem, cujus auctoritate atque auspiciis jactatum hoc diu et agitatum concilium constitit, et conquiescit! Te Paulum III, te Julium, mortuos appello : quamdiu, quantoque studio videre, quod nos videmus, exoptastis! quot in eam rem sumptus, quot labores insumpsistis! Quamobrem vere tibi atque ex animo, Pie sanctiss. ac beatiss. gratulamur, quod tantam tibi lætitiam, tantam tuo nomini laudem (id quod maximum divinæ in te benevolentiæ argumentum est) Dominus reservavit : quem nos precibus omnibus ac votis supplices oramus, ut te nobis incolumem, pro Ecclesiæ suæ sanctæ commodo atque ornamento, et quam citissime reddat, et quam diutissime conservet. Serenissimo etiam Imperatori gratias agere, et gratulari jure optimo debemus. Ille potentissimorum Cæsarum, qui propagandæ christianæ religionis miro quodam desiderio flagrarunt, animum, ut locum, referens, urbem hanc ab omni periculo liberam conservavit, et nos ut tutam tranquillamque pacem traheremus, sua

vigilantia perfecit : magnamque nostris animis securitatem, assidua trium suorum legatorum summorum virorum præsentia, ac prope pignore attulit. Ille de nostris his rebus pro sua eximia pietate sollicitus mirifice fuit.

Ille a se atque a nobis dissentientes homines, ex obscurissimis, in quibus versantur, tenebris eruere, atque ad sanctæ hujus synodi clarissimam lucem aspiciendam adducere, maximopere laboravit. Regum præterea christianorum ac principum in concilio hoc amplissimis suis legationibus ornando, et suos vestræ auctoritati fasces submittendo, pia maxime voluntas grata nobis memoria prosequenda est. Jamvero quis est, illustriss. legati et cardinales, qui se vobis debere plurimum non fateatur? Vos, nostrarum actionum duces optimi, ac moderatores exstitistis. Vos, ne nostra aut in dicendo aut in decernendo libertas violari aliqua ex parte videretur, incredibili patientia ac diligentia curastis. Vos nulli corporis labori, nulli animi contentioni pepercistis, ut ad optatum res exitum, quod alii multi vestri similes frustra tentaverunt, quamprimum perduceretur. In quo præcipuam quamdam ac propriam lætitiam habere tu Morone illustriss. atque ornatissime debes : qui, cum vigesimo ab hinc anno primum præclaro huic ædificio lapidem posueris, extremam nunc manum post alios multos huic operi architectos adhibitos, feliciter, pro summa tua ac prope divina sapientia, impones. Factum hoc tuum egregium ac singulare omnium sermone perpetuo celebrabitur, neque ulla unquam ætas de tuis his laudibus conticescet. Quid de vobis dicam, patres sanctiss. quam bene de christiana republ. vestris his præstantissimis actionibus meruistis? quanta vestrum uniuscujusque nomini commendatio, quanta gloria a christiano populo universo tribuetur? Vos vere patres, vere pastores et agnoscent omnes, et prædicabunt : vobis suam unusquisque vitam atque salutem acceptam libentissime referet. O diem illam populis

nostris jucundissimam atque lætissimam, in qua primum revisere illis nos, atque amplecti a templi Domini ædificatione redeuntes contigerit!

Sed fac, tu Domine Deus noster, ut tam eximiæ de nobis opinioni ergegiis factis respondeamus; et semen hoc, quod in agro tuo seminavimus, uberem fructum afferat, fluatque ut ros eloquium tuum: atque, quod fore aliquando pollicitus es, fiat temporibus nostris, ut unum sit omnium ovile, et unus pastor, atque his potissimum Pius IV, in tui nominis gloriam sempiternam. Amen.

# NOMINA,

## COGNOMINA, PATRIÆ, ET DIGNITATES

Legatorum et aliorum patrum, item Oratorum et Theologorum, qui ad sacrosanctam œcumenicam Tridentinam Synodum convenerunt sub Pio IV, pont. max.

---

Hercules Gonzaga, S. R. E. presbyt. card. tituli Sanctæ Mariæ Novæ, Mantuanus. Obiit Tridenti, die secunda martii 1563, et sepultus est Mantuæ.

Hieronymus Seripandus, S. R. E. presb. card. tituli Sanctæ Susannæ, Neapolitanus, archiepiscopus Salernitanus. Obiit Tridenti, die 18 martii 1563, et ibi sepultus in ecclesia S. Marci, ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini, cujus olim fuerat generalis.

Joannes Moronus, S. R. E. card. episcopus Prænestinus, postea Ostiensis, et sacri Collegii decanus, Mediolanensis, in demortui card. de Mantua locum suffectus. Obiit 1580, 1 decembris; sepultus in æde Sanctæ Mariæ super Minervam.

Stanislaüs Hosius, S. R. E. presb. card. tit. S. Laurentii in pane et perna, civis et episcopus Warmiensis, postea pœnitentiarius major. Obiit Capranicæ, 1579, nonis augusti; sepultus Romæ in æde Sanctæ Mariæ trans Tiberim.

Ludovicus Simonetta, S. R. E. presb. card. tit. S. Syriaci in Thermis, Mediolanens. episcopus Pisaurensis. Obiit Romæ, 1563, prid. cal. maii; sepultus in æde Sanctæ Mariæ Angelorum.

Marcus Siticus de Al-

taemps, S. R. E. diaconus cardinal. basilicæ SS. duodecim Apostolorum, Germanus, episcopus Constantiensis. Obiit Romæ, 1595, mense maio; sepultus in æde Sanctæ Mariæ trans Tiberim.

Bernardus Navagerius, S. R. E. presb. card. tit. S. Nicolai inter Imagines, episc. Veronens. Venetus, in demortui cardinalis Seripandi locum missus. Obiit Veronæ, 1565, prid. cal. junii, sepultus in ecclesia cathedrali.

*Cardinales non legati.*

Carolus a Lotharingia, S. R. E. presb. card. tit. S. Apollinaris, princeps et archiepiscopus Rhemensis, abbas Cluniaci, Gallus. Obiit Avenione, 1574, 7 cal. januarii; sepultus Rhemis in ecclesia metropolitana.

Ludovicus Madrutius, S. R. E. diaconus card. tit. S. Callisti, civis et electus episcopus Tridentinus, postea episcopus Tusculanus. Obiit Romæ, 1600, 2 aprilis; sepultus in sacello familiari S. Onuphrii.

*Oratores ecclesiastici sedebant a manu dextra legatorum, videlicet:*

Antonius de Muglitio, Moravus, archiepiscopus Pragensis, orator Cæsareus.

Georgius Drascovicius, Croatus, episcopus Quinque-Ecclesiensis, orator Cæsareus pro regno Hungariæ, postea archiep. Colocensis, et cardinalis. Obiit 1585; sepultus in cathedrali Giavarini ecclesia.

Valentinus Herburtus, Polonus, episcopus Præmisliensis, orator serenissimi regis Poloniæ.

Marcus Antonius Bobba, Casalensis, episcopus Augustens. in Pedemontio, excellentissimi ducis Sabaudiæ orator, postea cardinalis. Obiit 1575; sepultus Romæ in templo S. Mariæ Angelorum.

Hieronymus de Gaddis, Florentinus, episcopus Crotonensis, orator excellentissimi ducis Flo-

rentiæ, missus in locum Joannis Strozzii.

Frater Martinus Royas Portalrubeo, Hispanus, orator Religionis Herosolymitanæ.

*Oratores sæculares sedebant a manu sinistra legatorum.*

Sigismundus a Tuun, Tridentinus, orator Cæsareus.

Ludovicus de Sancto Gelasio, dominus de Lansac.

Renaldus Du Ferrier, præsidens in parlamento Parisiensi, et

Guido Du Faut, dominus de Pibrach, judex major Tolosæ, postea advocatus regius, demum præses in suprema curia Parisiensi. Obiit Parisiis, 1584 : Oratores Christianissimi Galliarum regis.

Ferdinandus Martineus Mazcarenius, orator serenissimi regis Portugaliæ.

Nicolaüs de Ponte, doctor, et eques, et

Matthæus Dandulus, eques : oratores sereniss. dominii Venetorum.

Melchior Lussi, eques auratus, orator septem Cantonum Helvetiorum.

Augustinus Baumgartner, I. V. D. Monacensis, orator excellentissimi Alberti ducis Bavariæ.

Claudius Fernandez Vegil de Quisiones, comes Lunæ, orator regis Catholici in locum illustrissimi Ferdinandi de Avalos marchionis Piscariæ missus. Obiit Tridenti, die 20 decembris 1563, post finem Concilii, ibique sepultus est. Hic separatim ab aliis oratoribus sedebat apud reverendissimum Thelesinum, secretarium sanctæ Synodi, ob contentionem super præcedentia ortam inter ipsum et oratores regis Christianissimi.

*Patriarchæ.*

Antonius Helius, Justinopolitanus, patriarcha Hierosolymitanus.

Daniel Barbarus, Venetus, electus patriarc. Aquilegiensis.

Joannes Hieronymus Trevisanus, Venetus, patriarcha Venetiarum.

### *Archiepiscopi Pauli III.*

Ferdinandus Annius, Neapolitanus, archiepiscopus Amalphitan. postea episcopus Bovinus.

Petrus Landus, Venetus, archiepisc. Cretensis.

Petrus Antonius de Capua, Neapolitanus, archiepisc. Hydruntinus.

Marcus Cornelius, Venetus, electus archiepiscopus Spalatrensis.

Sebastianus Leccavella, Græcus, ord. Præd. archiepiscopus Naxiensis, postea episcopus Litteranensis.

Petrus Guerrero, Hispanus, archiepiscopus Granatensis.

Antonius Altovitius, Florentinus, archiepisc. Florentinus. Obiit 1589.

Cæsar Cibo, Genuensis, archiepiscopus Taurinensis. Obiit Tridenti, die 26 decembris 1562.

### *Archiepiscopi Julii III.*

Paulus Æmilius Verallus, Romanus, archiepiscopus Rossanens. postea episcopus Caputaquens.

Joannes Brunus de Olchinio, Macedo, regni Serviæ primas, archiepiscopus Antibarens.

Joannes-Baptista Castaneus, Romanus, archiepiscopus Rossanens. postea S. R. E. presb. cardinalis tit. Sanct. Marcelli, Bononiæ legatus, ac tandem pontif. max. dictus Urbanus VII. Vixit in pontif. dies XII.

Joannes-Baptista Ursinus, Romanus, archiepisc. Sanctæ Severinæ.

### *Archiepiscopi Pauli IV.*

Ludovicus Beccatellus, Bononiensis, archiepiscopus Ragusinus.

Mutius Calinius, Brixiensis, archiepiscopus Jaderensis.

Sigismundus Saracenus, Neapolitanus, archiepisc. Materanus.

Antonius Parrages de Castilegio, Hispanus, archiepisc. Calaritanus.

Julius Pavesius, Brixiensis, ord. Præd. archiepisc. Surrentinus.

Bartholomæus de Martyribus, Lusitanus, ord. Præd. archiepiscopus Bracarensis.

Augustinus Salvago, Genuensis, ord. Præd. archiepisc. Genuensis.

*Archiepiscopi Pii IV.*

Philippus Moccnicus, Venetus, regni Cypri primas, et legatus natus, archiepisc. Nicosiens.

Guillelmus d'Avançon, Gallus, archiepisc. Ebrodunens. et abbas Montis Majoris prope Arelatem.

Antonius Caucus, Venetus, archiepiscopus Corcyrensis.

Germanicus Bandinus, Senensis, electus archiepisc. Senarum.

Marcus Antonius Columna, Romanus, archiepisc. Tarentinus, postea cardinalis et archiepiscopus Salernitanus. Obiit Zagarolæ 1597; sepultus ibidem in monasterio S. Mariæ ordinis S. Francisci.

Gaspar de Fosso, Consentinus, Calaber, ord. Sancti Francisci de Paula, archiepisc. Rheginus.

Antonius de Muglitio, Moravus, orator Cæsareus, archiepiscopus Pragensis.

Maximus de Maximis, Romanus, archiepiscopus Amalphitanus.

Gaspar Cervantes de Gaeta, Hispanus, archiepiscopus Messanensis, postea Salernitanus, et cardinalis.

Leonardus Marinus, Genuensis, ord. Præd. archiepisc. Lancianeus.

Octavianus Præconius, Siculus Messanensis, ord. Min. convent. S. Francisci, archiepisc. Panormitan. Obiit Panormi, 1578, 18 julii; sepultus in æde Majori.

Nicolaüs de Pelleve, Gallus, archiepisc. Senonensis, postea cardinalis et archiepiscopus Rhemensis. Obiit Parisiis, 1594.

Antonius Justinianus, Græcus, Chiensis, ord. Præd. archiepiscopus Naxiens.

Antonius Puteus, Niciens. archiepiscopus Barensis.

*Episcopi Leonis X.*

Vincentius Nicosantius de Fano, episcopus Arbensis.

Joannes Franciscus de Flisco, Genuensis, episcopus Andriensis.

Joannes Thomas de Sancto Felicio, Neapolitan. episcopus Cavensis senior.

*Episcopi Adriani VI.*

Quintius de Rusticis, Romanus, episc. Miletens.

*Episcopi Clementis VII.*

Ducas Byzantius de Catharo, episcopus Catharens.

Aloysius Pisanus, Venetus, episcopus Patavinus, postea cardinalis. Obiit 1570, ult. maii.

Alexander Piccolhomineus, Senens. episcopus Pientin.

Dionysius, Græcus, ord. Min. Sancti Francisci de Observant. episc. Milopotamens. senior.

Gabriel Le Veneur, Gallus, episcopus Ebroicensis.

Guillelmus Barton de Monthas, Gallus, episcopus Lectorens.

*Episcopi Pauli III.*

Antonius a Camera, Sabaudus, episcopus Belliceus.

Nicolaüs Maria Caracciolus, Neapolitanus, episcopus Cataniensis.

Berardus Bonjoannes, Romanus, episcopus Camerinensis.

Fabius Mirtus, Neapolitanus, ep. Cajacensis.

Scipio Bongallus, Romanus, episcopus civitatis Castellanæ.

Georgius Cornelius, Venetus, episcopus Tarvisinus.

Vincentius Duramius, Brixiensis, episcopus Thermularum.

Maurilius de Petra, Papiens. episcopus Viglenens.

Martius de Martiis, Medices, Florentinus, episcopus Marsicens.

Joannes Vincentius Michaelius, Barolitanus, episc. Minerbinens.

Gabriel de Bouveri, Gallus, episcopus Andegavens.

Leonardus Haller, Germanus, episcopus Philadelphien.

Ludovicus Vanninus de Theodolis, Foroliviens. episcopus Britonoriensis. Obiit Tridenti, die 11 mensis januarii 1563.

Ægidius Falcetta, Cingulanus, episc. Caprulanus; postea Britonoriensis.

Julius Contarinus, Venetus, episcopus civitatis Bellunens.

Thomas Casellus, Rossanens. ord. Prædic. episcopus Caven. junior.

Hippolytus Arivabenus, Mantuanus, episcopus Hierapetrens.

Hieronymus Machabæus, Romanus, episcopus Castrensis.

Petrus Augustinus, Hispanus, episc. Oscen. et Iacensis.

Jacobus Naclantus, Florentinus, ord. Præd. episcopus Clodiens.

Bartholomæus Sirigo, Cretens. Græcus, episcopus Castellanetens.

Thomas Stella, Venetus, ord. Præd. episcopus Justinopolitan.

Petrus de Val, Gallus, Parisiuus, episcopus Sagiensis. Obiit Vicennis, 1564.

Joannes-Antonius Pantusa, Consentinus, episcopus Litteriensis. Obiit Tridenti, die 27 octob. 1562.

Joannes-Baptista de Grossis, Mantuanus, episcopus Regiensis.

Joannes Xuarez, Lusitanus, ord. Sancti Augustini, episcopus Conimbricens.

Philippus Riccabella, Recanaten. episcopus Recanaten.

Jo. Jacobus Barba, Neapolitan ord. S. Augustini, episcopus Interamnens.

Michael a Turre, Utinens. episcopus Cenetens. postea presbyter cardinalis. Obiit 1586; sepultus in ecclesia Cenetensi.

Pompejus Zambeccarius, Bononien. episc. Sulmonens.

Joannes Baroaldus, Panormitanus, episcopus Sanctæ Agathæ.

Antonius Scarampus, Aquensis, episcopus Nolanus.

Antonius de Comitibus, Genuens. ord. Prædic. episc. Brugnacens.

Cæsar Foggia, Rossanens. episcop. Umbriaticens.

Cæsar comes a Gambara, Brixiens. episcopus Tortonensis.

Jo.-Baptista de Barnardis, Lucens. episcopus Adjacens

Martinus Perezius de Ayala, Hispanus, episc. Segobiensis.

Nicolaüs Psalme, Gallus, episc. Verdunens.

Alphonsus Rosettus, Ferrarien. episc. Comaclens. postea Ferrariens.

Julius Parisianus, de Tolentino, episc. Ariminens.

Bartholomæus Sebastianus, Hispanus, episc. Pacten.

Franciscus Lambertus, Sabaudus, episc. Nicient.

Maximilianus Doria, Genuens. episc. Naulens.

Eustachius du Bellay, Gallus episc. Parisiens.

Bartholomæus de Capranica, Romanus, episc. Carinensis.

Ennius Massarius de Narnia, episcopus Feretranus.

Achilles Brancia, Neapol. episc. Bovens.

Jo. Franciscus Verdura, Messanens. episcopus Chironens.

Albertus Duimius de Gliricis, Catharensis, ord. Prædic. episcopus Vegtensis.

Joannes Antolinez de Bricianos de La Ribera, Hispanus, episcopus Juvenacens.

Tristanus de Bizet, ord. Cisterciensis, Gallus, episc. Xantonens. et abbas Sancti Nicolai, in Bosco.

*Episcopi Julii III.*

Ascanius Gherardinus de Amelia, episcopus Cattacen.

Marcus Gonzaga, Mantuanus, episc. Ausserens.

Baldovinus de Baldovinis, Pisanus, episc. Aversanens.

Petrus Franciscus Pallavicinus, Genuens. episcopus Aleriens.

Ægidius Fuscararius, Bononien. ordinis Prædicat. episc. Mutinens.

Timotheus Justinianus de Chio, Græcus, ord. Præd. episc. Calamonensis.

Didacus de Almansa, Hispanus, ep. Coriens.

Lactantius Roverella, Ferrariens. episc. Asculanus.

Ambrosius Monticula, Lunensis Sarzanensis, episcopus Signinus.

Sebastianus Gualterius, Urbevetanus, episcopus Viterbiens.

Honoratus, Hiserniensis, ex Fascitellis, monachus Casinensis, ord. S. Benedicti, Neapolitanus, episc. Insulanus. Obiit Romæ, mense martio 1564.

Petrus Camajanus, Aretinus, ep. Fesularum.

Horatius, Græcus, Trojanens. Apulus, episcopus Lesinens.

Fabius Cuppalata, Placentinus, episc. Lacedonensis.

Gaspar de Casal, Lusitanus, ord. S. Augustini, episcopus Leirien. postea Conimbricensis.

Bernardinus de Cuppis, Romanus, episc. Auximanus.

Joannes de Morvilliers, Glesensis, Gallus, episc. Aurelian.

Julius Gentilius, Tortonen. episcopus Vulturariens.

Adrianus Fusconius, Romanus, episc. Aquinas.

Antonius de S. Michaele, Hispanus, ordin. S. Francisci de Observantia, episcopus Montis Marani.

Hieronymus Melchiorius, Recanatens. episc. Maceratens.

Petrus de Petris de Monte, Aretinus, episc. Lucerinus.

Cæsar Jacomellus, Romanus, episc. Bellocastrens.

Julius Gritus, Venetus, episc. Parentinus.

Jacobus Silverius Piccolhomineus, de Cælano, episcop. Aprutinus.

Ludovicus de Breze, Gallus, episc. Meldens.

Jacobus Mignanellus, Senens. episc. Grossetan.

Jo. Andreas Crucius de Tibure, episc. Tiburtinus.

Franciscus Richardotus, Burgundio, ordinis Eremitarum S. Augustini, episc. Atrebatens. Obiit 1574, 26 julii.

Carolus Cicada, Genuens. episc. Albingannens.

Franciscus Maria Piccolhomineus, Senens. episcopus Ilcinens.

Alciscius Moya de Contreras, Hispanus, episc. Vicen.

Galeatius Roscius de Interamna, episcopus Assisiensis. Obiit Tridenti, 16 octobris 1563.

Jacobus Maria Sala, Bononien. episc. Vivariens.

Gabriel de Monte S. Sabini, episc. Hesinus.

Marianus Sabellus, Romanus, episc. Eugubinus.

Agapitus Belhomo, Romanus, episc. Casertanus.

Julius Cananius, Ferrariens. episc. Hadrien-

sis, postea presb. cardinalis tit. Sancti Eusebii, et episcopus Mutinensis. Obiit Ferrariæ, 1592; sepultus in ecclesia S. Dominici.

Julius Galletus, Pisanus, episc. Alessanens.

Hieronymus Burgensis, Gallus, episc. Catalonen. et abbas S. Petri de Monte. Obiit 1573.

*Episcopi Pauli IV.*

Scipio Æstensis, Ferrarien. episc. Casalens.

Didacus Sarmiento de Sotomayor, Hispanus, episc. Asturicens.

Thomas Goduelus, Anglus, episc. Asaphens.

Faustus Caffarellus, Romanus, episc. Fundanus.

Bellisarius Baldinus, Neapolitanus, episc. Larinens.

Urbanus Vigerius de Ruere, Genuens. episc. Senogalliens.

Jacobus Suretus, Græcus, episc. Milopotamens. junior.

Jo. Baptista Osius, Romanus, episcopus Reatinus. Obiit 12 novembris 1562.

Marcus Laurens, Tropiensis, ordin. Prædic. episcopus Campaniens.

Franciscus Belcarius, Peguilio, dominus de La Creste et Chommieres, baro Sancti Desiderati, Gallus, episc. Metensis, postea abbas S. Germani Antissiodorensis, Regniaci, et S. Sigirani. Obiit 1591, 14 februar.

Jo. Franciscus Commendonus, Venetus, episcopus Zacynten. postea cardinalis.

Carolus de Grassis, Bononien. episc. Montis Falisci, postea cardinalis.

Arias Gallego, Hispanus, episcopus Gerundens.

Hieronymus Gallego, Hispanus, episc. Ovetens.

Hercules Rettinger, Germanus, episc. Laventinus.

Julius de Rubeis, Polian. episc. S. Leonis. Obiit Romæ mense martio 1564.

Joannes de Mugnatones, Hispanus, ordinis S. Augustini, episc. Segobricens.

Franciscus Bianco, Hispanus, episcopus Auriensis.

Vincentius de Luchis,

Bononiens. episc. Anconitanus.

Pompejus Piccholomineus de Aragonia, episc. Tropien.

Petrus Barbadicus, Venetus, episc. Cursolen.

Franciscus Bachodius, Sabaudien. episc. Gebennen.

Carolus d'Angennes a Rambouillet, Gallus, episcopus Cenomanens. postea cardinalis. Obiit Corneti in Etruria 1587, 23 martii.

Hieronymus de Nichisola, Veronens. ordin. Præd. episc. Theanen.

Marcus Antonius Bobba, Cassalens. episcopus Augustens. postea cardinalis. Vide supra inter oratores ecclesiasticos.

Jacobus Lomellinus, Messanens. episc. Mazariens.

Donatus de Laurentiis, de Asculo, Apulus, episc. Arianens.

Petrus Contarenus, Venetus, episcopus Paphens.

Petrus Danesius, Gallus, episc. Vauren. Obiit 1577.

Hieronymus Savorgnanus, Forojulien. episcopus Sibinicen.

Philippus du Bec, Gallus, episcopus Venetens. postea Nannetens. deinde archiepiscopus Rhemensis. Obiit 1605.

Carolus de Roussy, Gallus, episcopus Suession.

Georgius Drasconicius, Croatus episcopus Quinque Ecclesiens. postea cardinalis. Vide supra inter oratores ecclepsiasticos.

Franciscus de Aguirte, Hispanus, episcopus Crotonens.

Andreas de Cuesta, Hispanus, episcopus Legionens.

Antonius Gorrionero, Hisp. episc. Almeriens.

Antonius Augustinus, Hispanus, episc. Ilerdens. postea archiep. Tarracon.

Angelius Massarellus, Septempedanus, episc. Thetesinus.

Antonius Cinrelia, Barensis, episc. Buduensis.

Dominicus Casabianca, Messanens. ord. Præd. episc. Vicensis.

Petrus Faunus Costacciarus, episc. Aquens.

Jo. Carolus Bovius,

Bononiens. episc. Ostumens. postea archiepisc. Brundusinus.

Hugo Boncompagnus, Bononiens. episc. Vestanus, postea card. tit. S. Sixti, et pont. max. dictus Gregorius XIII.

Salvator Pacinus de Colle, episc. Clusinus.

Lupus Martinez, Hispanus, episc. Eltiens.

Carolus d'Espinay, Gallus, electus episc. Dolens. Obiit 1591.

Ægidius Spifame, Gallus, episc. Nivern. et abbas S. Pauli Senon. Obiit Lutetiæ 1578.

Antonius Sebastianus Minturnus, de Traject. episc. Uxentin.

Bernardus del Bene, Florentinus, episc. Nemausen.

Dominicus Bollanus, Venetus, episc. Brixiens.

Jo. Antonius Vulpius, Comens. episc. Comens.

Ludovicus de Genoillac, Gallus, episcopus Turellen. et abbas S. Romani de Blavia. Obiit Burdigalæ 1583.

Philippus Maria Campegius, Bononiens. episcopus Feltrens.

Joannes de Quisiones, Hispanus, episcopus Calaguritan.

Didacus Covarruvias de Leyva, Hispanus, Toletanus, episc. civitatis Roderici, postea Segoviensis; demum Conchæ designatus. Obiit Madriti 1577, 1 octobris; sepultus Segoviæ.

Philippus Gerius, Pistoriens. episc. Isclanens. postea Assisiens.

Jo. Antonius Fachinellus de Nuce, Bononiens. episc. Neocastren. postea patriarcha Hierosolymitan. S. R. E. presb. card. tit. SS. Quatuor Coronatorum, ac tandem pontif. max. dictus Innocentius IX. Vixit in pontif. menses duos.

*Episcopi Pii* IV.

Hippolytus Capilupus, Mantuanus, episc. Fanensis.

Joannes Fabricius Severius, Neapolitanus, episc. Acerens.

Martinus Balduini Rithovius, Brabantus, primus episc. Iprens. Obiit Audomari, 1583.

Antonius Havetius, Flander, ord. Præd. primus episcopus Namurcens. Obiit 1578.

Constantinius Bonellus, Feretran. episc. civitatis Castelli.

Julius Superchius, Mantuanus, ord. Carmelitarum, episc. Acciens. postea Caprulan.

Matthæus de Concinis, Florentinus, episc. Cortonens.

Nicolaüs Sfondratus, Mediolanens. episcopus Cremonens. postea presb. card. tit. S. Cæciliæ, demum pont. max. dictus Gregorius XIV. Vixit in pontificatu menses 10, dies 10.

Ventura Buffaiinus, Tiphernas, episc. Massanens.

Ludovicus de Bueil, Gallus, episc. Venciens.

Hieronymus Galleratus, Mediolanens. episc. Sutrinus.

Jo. Petrus Delphinus, Venetus, ord. Canonicorum regularium, episc. Zacynthi, et Cephaloniæ secundus.

Jo. Andreas Bellonius, Messanens. episc. Massalubren.

Georgius Zifchovid, Hungarus, ordin. Min. S. Francisci de Observ. episc. Signien.

F. Federicus Cornelius, Venetus, ordinis S. Joannis Hierosolymitani, episc. Bergomens. postea Patavinus, et S. R. E. presbyt. cardinalis tit. S. Stephani. Obiit Romæ 1590; sepultus Patavii in ecclesia cathedrali.

Stephanus Boucher, Gallus, episc. Corisopiten.

Jo. Paulus Amanius, Cremen. episc. Anglonen.

Alexander Sfortia, ex comitibus S. Floræ, episc. Parmens. postea card. tit. S. Mariæ in Via. Obiit Maceratæ 1581; sepultus Romæ in ecclesia Sanctæ Mariæ Majoris.

Antonius Le Cirier, Gallus, episc. Abrincens.

Andreas Mocenicus, Venetus, episc. Nimosiens.

Benedictus Salvinus, Firmanus, episc. Verulanus.

Guillielmus Cassador, Hispanus, episc. Barcinonen.

Petrus Gonzalez de Mendoza, Hispanus, episcopus Salmantin.

Martinus de Corduba de Mendoza, Hispanus, ord. Præd. episcopus Dertusen.

Julius Magnanus, Placentinus, ordin. Min. convent. S. Francisci, episc. Calven.

Valentinus Herbutus, Polonus, episc. Præmislien. orator regis Poloniæ.

Simon Alcotus, Forojuliens. Obiit Tridenti, 20 augusti 1562.

Petrus de Xaque, Hispanus, ordin. Prædic. episc. Niochens.

Prosper Rebiba, Messanen. episc. Trojanus, postea patriarcha Constantinopolit.

Melchior Avosmediano, Hispanus, episcopus Guadixen.

Hippolytus de Rubeis. Parmensis, episcopus Papiensis, postea S. R. E. presb. cardinalis tit. S. Mariæ in Portic. deinde S. Blasii de Annulo. Obiit Romæ 1591, 4 cal. maii; sepultus in Sancti Blasii.

Didacus de Leon, Hispanus, ordin. Carmelitarum, episc. Columbrien.

Annibal Saracenus, Neapolit. episc. Licien.

Paulus Jovius, Comensis, electus episcopus Nucerien.

Hieronymus Trivisanus, Venetus, ordin. Præd. episc. Veronen. Obiit Tridenti, die 9 septembris 1562.

Hieronymus Ragazzonus, Venetus, episc. Nazianzenus, et coadjutor Famaugustan. postea episc. Bergomensis.

Romulus de Valentibus, de Trebia, episc. Conversan.

Lucius Maranta, Venusinus, episcopus Lavellinen.

Simon de Nigris, Genuens. episc. Sarzanen.

Theophilus Galluppus, Tropien. episcopus Oppiden.

Julius Simonetta, Mediolanen. episcopus Pisauren.

Petrus d'Albret, Navarrus, episcopus Convenarum.

Jacobus Guidius, Volaterranus, episc. Pennen. et Adriens.

Didacus Ramirez, Hisp. episc. Pampilonens.

Franciscus Delgado, Hispan. episc. Lucensis.

Joannes Clausse, Gallus, episc. Saniciensis.

Jacobus Gibertus de Nogueras, Hispanus, episcop. Aliphan.

Joannes Annius, Neapolitanus, episc. Hippo-

nen. et coadjutor Bovinus.

Antonius Maria de Salviatis, Romanus, episcopus S. Pauli, postea S. R. E. presb. cardinalis tit. S. Mariæ in Aquiro, et Bononiæ legatus. Obiit Romæ 1602, 26 aprilis; sepultus ante summam aram in S. Jacobi.

Matthæus Priulus, Venetus, episc. Æmonien. postea Vincentinus.

Thomas Lilius, Bononien. episc. Soranus.

Hieronymus Guerrinus, Feretranus, episc. Imolen.

Thomas Overllaitthe, Hibernus, episc. Rossen.

Franciscus de La Valette, Gallus, episcop. Vabren.

Fabius Pignatellus, Neapolitanus, episcopus Monopolitan.

Carolus de Vicecomitibus, Mediolanen. episcopus Vintimilien. postea cardin. tit. SS. Martyrum Viti et Modesti in Marcello. Obiit Romæ 1565, idib. novembris; sepultus in ecclesia sui tituli.

Joannes Colosuarinus, Hungarus, ord. Præd. episcopus Canadiensis. Obiit Tridenti, 24 novembris 1562.

Andreas Duditius Sbardellatus, Hungarus, episc. Thininien. postea Quinque-Ecclesien.

Spinellus Bencius, Politianus, episc. Montispolitiani.

Franciscus Abondius, Castilioneus, Mediolanensis, episc. Bobien. postea S. R. E. presbyt. cardinalis tit. S. Nicolai inter Imagines. Obiit 1568, 18 cal. decem.; sepultus Romæ in ecclesia Sanctæ Mariæ de Populo.

Stanislaüs Faleschi, Polonus, episcop. Theodosien.

Eugenius Ohairt, Hibernus, ord. Prædic. episcopus Ægaden.

Donaldus Magongial, Hibernus, episcopus Apoten.

Guido Ferrerius, Pedemontanus, civis et episc. Vercellen. postea S. R. E. presb. cardinalis tit. Sanctæ Euphemiæ, deinde SS. Viti et Modesti martyrum in Marcello, et marchio Romagnani. Obiit 1585, 16 maii; sepultus in Sanctæ Mariæ Majoris.

Jo.-Baptista Sighicel-

rius, Bononien. episc. Faventinus.

Sebastianus Vanrius, de Arimino, episcopus Urbevetanus.

Jo.-Baptista Lomellinus, Messanen. episc. Gardien.

Jo.-Baptista Milanesius, Florentinus, episc. Marsican.

Augustinus Mollignatus, Vercellensis, episc. Trivicanen.

Carolus Grimaldus, Genuen. episc. Savonen.

Fabricius Landrianus, Medialonen. episc. S. Marci.

Bartholomæus Ferratinus, civis et episcopus Amerinus.

Petrus Fragus, Hispan. episc. Usellen. postea Algarensis.

Hieronymus de Gaddis, Florentinus, episc. Cortonen.

Franciscus Contarenus, Venetus, episcopus Paphens.

Joannes Delphinus, Venetus, episcopus Torcellanus.

Alexander Molus, Comen. episc. Minoren.

Hieronymus Vielmus, Venetus, ord. Præd. episc. Argolicen.

Franciscus Raguseus, ordin. S. Francisci de Observantia, episc. Marcanens.

*Abbates.*

Ludovicus de Baissey, abbas generalis Cistertii.

Hieronymus de Souchier, Gallus, Campanus, monachus ordinis Cistertiensis, abbas Claræ Vallis, postea abbas generalis Cistertii, deinum S. R. E. presbyt. cardinalis tit. S. Matthæi in Merulana. Obiit Romæ 1571, 10 cal. nov.; sepultus in ecclesia S. Crucis in Jerusalem.

Simplicianus, abb. S. Salvatoris Papiæ, de Vultulina, congregationis Casinen.

Stephanus Catanius, Novarien. abb. S. Mariæ Gratiarum, Placentin. diœc. congregationis Casinen.

Augustinus Loscus, Hispanus, abbas Sancti Benedicti de Ferraria, congregationis Casinen.

Eutychius de Cordes, Antverpiens. abb. San-

eti Fortunati apud Bassianum, congregation. Casinen. Obiit 1582, mense sept.; sepultus in S. Justinæ de Padua.

Claudius Sainctes, Gallus, abb. Lunevillan.

Cosmas Damianus, Hortulan. Hisp. abbas Villabertrandi.

## *Generales.*

Vincentius Justinianus, Genuen. generalis ord. Prædicatorum, postea cardinalis tit. S. Nicolai inter Imagines, deinde S. Sabinæ. Obiit Romæ 1582, 28 octobr.; sepultus in Sanctæ Mariæ super Minervam

Franciscus a Zamora, Hispanus Conchensis, generalis ordinis Min. de Observantia. Obiit 1571.

Antonius de Sapientibus, Augustanus, generalis ordin. Min. Conventualium.

Christophorus Patavin. prior generalis ord. Eremitarum S. Augustini. Obiit 1569.

Joan.-Baptista Migliavacca, Asten. generalis ord. Sanctæ Mariæ Servorum.

Stephanus Fazinus, Cremonen. provincialis Lombardiæ, pro generali Carmelitarum.

Jacobus Lainez, Hispanus, ex oppido Castellæ Almazan, præpositus generalis societatis Jesu. Obiit Romæ 1565, 19 januarii.

Thomas Tifernas, civitatis de Castello in Umbria, generalis Capucinorum.

## *Doctores legum pro sacro Concilio.*

Gabriel Paleottus, Bononien. auditor Rotæ, postea S. R. E. diaconus cardinalis tit. SS. Nerei et Achillei, mox SS. Joannis et Pauli, et episcopus Bononien. deinde tit. S. Martini in Montibus, et primus Bononiæ archiepiscopus, demum tit. S. Laurentii in Lucina, ac episc. Albanus; postremo episcopus cardinalis Sabinus. Obiit Romæ 1597, 11 calend. augusti; sepultus Bononiæ in ecclesia metropolitana.

Scipio Lancellottus, Romanus, advocatus consistorialis, postea auditor Rotæ, et S. R. E. presbyt. cardinalis tit. S. Simeonis. Obiit Romæ 1598, 6 non. junii; sepultus in S. Joannis Lateranensis.

Jo.-Baptista Castellius, Bononien. promotor, postea episc. Ariminens.

Michael Thomasius, Majoricen. doctor decretorum, postea episc. Ilerdensis.

*Theologi a summo pontifice missi.*

Frater Petrus de Soto, Hispanus, ordinis Prædicatorum. Obiit Tridenti, mense aprili 1563.

Alphonsus Salmeron, Hispanus, Toletanus, societ. Jesu. Obiit Salmanticæ 1590.

Franciscus Turrianus, Legionensis, Hispanus, doctor theologus, postea societ. Jesu. Obiit Romæ 1584, ipso die festo Præsentationis B. Virginis; quem ex breviario expunctum Ecclesiæ catholicæ restitui procuraverat.

Antonius Solisius, Hispanus, doctor theol.

Frater Camillus Campegius, Papiens. inquis. Ferrariæ, ord. Præd.

Frater Hieronymus Bravo, Hispanus, ordin. Præd.

Frater Adrianus Valentinus, Venetus, ord. Præd. in demortui F. Petri de Soto locum missus; postea dominii Veneti inquisit. gener.

*Doctores theologi facultatis Parisiensis missi a Carolo nono, Galliarum rege christianiss.*

Nicolaüs Maillard, decanus facultatis Parisiensis.

Joannes Pelletier, præfect. collegio Navariæ.

Antonius Demochares, Ressonæus.

Nicolaüs de Bris.

F. Jacobus Hugonis, Franciscanus, idem etiam procurator reverendiss. Joannis Ursini, episc. Trecorensis.

Simon Vigor, Normannus, canonicus Parisiensis, postea archiep. Narbonensis.

Richardus Du Pré.

Natalis Paillet. Obiit

Tridenti, 7 cal. decembris 1562.
Robertus Fournier.
Antonius Coquier.
Lazarus Broychot.
Claudius de Sainctes, canonicus regularis Sancti Augustini, postea episc. Ebroicensis. Obiit an. 1590.

*Theologi missi a Philippo secundo, rege Catholico* [1].

Cosmas Damianus, Hortulan. electus abb. Villabertrandi.
Ferdinandus Tritius, doctor theologus, canonic. Caurien.
Ferdinan. Vellosillus, doctor theologus, canonicus Seguntinus, postea episcopus Lucensis.
Thomas Dassio. I. V. D. canonicus Valentinus.
Licentiat. Antonius Covarruvias, Didaci frater, auditor Granaten.
Ferdinandus Mincasensis, decretor. doctor.
Frater Joannes Ramirez, Hispanus, minister provincialis divi Jacobi.
Frater Alphonsus Contreras, commissarius ord. Minorum in curia regis. Hisp.
Frater Michael de Medina, Hispanus, ordinis Minor. sacræ theologiæ doctor. Obiit Toleti.
Frater Joannes Lobera, Hispanus, sacræ theologiæ lector Salmanticæ, socius ministri provincialis divi Jacobi.
Cosmus Palma Fonteyn, sacræ theologiæ doctor, Hispanus, socius Hortulani abbatis.
Frater Joannes Gallo, Hispanus, ord. Præd.

---

[1] Observa hunc theologorum ordinem a librariis inductum, hic non immutari, salvo tamen decreto super hac re sancito in fine sessionis secundæ, et decreto de loco oratorum sub finem sessionis vigesimæ quintæ. Quin et diversum plane ordinem nonnulli servavere: inter quos Gentianus Hervetus, Aurelianensis, vir clarissimus, qui et ipse Concilio inter theologos interfuit.

Frater Petrus Fernandez, Hispanus, ordin. Præd. in societate magistri Gallo.

Frater Desiderius de S. Martino, Panorm. ord. Carmelitani.

Michael Bajus Hanno, Athensis, sacræ theologiæ doctor, postea decanus ecclesiæ collegiatæ S. Petri Lovanii, Academiæ cancellarius, et ejusdem conserv. Obiit Lovanii 1589, 16 sept. ibique sepultus in sacello collegii pontificii.

Joannes Hessels, Brabantus, Lovaniensis, sacræ theologiæ doctor. Obiit Lovanii 1576, 7 novembris.

Cornelius Jansenius, Flander, Hulstensis, sacræ theologiæ doctor, postea primus episcopus Gandensis. Obiit Gand. 1576, 11 aprilis.

*Theologi missi a rege Portugaliæ.*

Frater Franciscus Foliero, Lusitanus, Ulissipponens. ordinis Præd.

Jacobus a Payva de Andrade, Lusitanus, doctor theol.

Melchior Cornelius, Decretorum doctor, senator regis Portugaliæ.

*Ab excellentissimo duce Bavariæ.*

Joannes Covillonius, Flander, Insulensis, ex societ. Jesu. Obiit Romæ 1581.

*Procuratores episcoporum absentium.*

Mechantus, doctor theologus, pro illustriss. cardinale de Mendoza, episcopo Burgens.

Jo. Gothardius, cleric. sæcul. Germanus, pro episcopo Ratisbonen.

Georgius Hochenvarter, cleric. sæcul. doctor theologus, suffraganeus, pro episcopo Basiliensi.

Frater Felicianus Minguarda a Morbinio, ord. Præd. pro illustrissimo domino Salisburgen. orator.

Petrus Cumel, doctor theologus, canonicus Malacitanus, pro reverendissimo Malacitano.

Joannes Delgadus, doctor theologus, canonicus Tudensis, pro D. Joanne de S. Æmiliano episc. Indensi.

Gaspar Cardillus,

Villalpandeus, Segob. doctor theologus, pro episc. Abulensi.

Frater Joannes de Ludenna, doctor theologus, ordin. Præd. pro episc. Seguntino.

Frater Franciscus Orantes, lector Vallisoletti, ordin. Minorum, pro episcopo Palentino.

Cæsar Ferrantius, Suessanus, doctor theologus, pro episc. Suessano apud reverendissimum Ilerdensem.

*Procuratores ordinum.*

Joannes Cotignon, doct. Gallus, procurator ord. Cluniacensis, postea prior major. Obiit 1572, 22 aprilis; sepultus Marciniaci.

Nicolaüs Boucherat, Gallus, prior monasterii de Recluso, procurator general. Ordinis Cistertien. postea ejusdem ordinis abbas generalis. Obiit 1586, 12 martii.

*Theologi sæculares et doctores juris canonici.*

Georgius Girard, Gallus, doctor theologus, cum reverendiss. Andegavensi.

Gentianus Hervetus, Gallus, Aurelianensis, cum illustriss. reverendiss. cardinale a Lotharingia. Fuit postea canonicus Rhemensis. Obiit Rhemis 1594, 12 septembris.

Franciscus Sancius, decanus facultatis theologiæ, et canonicus Salmanticen. cum reverend. Salmanticensi.

Matthæus Guerra, Concentinus, Calaber, presb. sæcularis, cum episcopo S. Marci.

Fredericus Pendasius, cum illustriss. card. de Mantua, legato sacri Concilii.

Joan. Franciscus Lombardus, cum illustriss. card. Seripando, legato sacri Concilii.

Petrus Mercatus, theologus, cum reverendiss. Vicensi.

Trigillus, doctor theologus, canonicus Legionen. cum reverend. Legionensi.

Sobannus, doctor theologus, cum reverend. Legionensi.

Antonius Leitonus, doctor theol. cum reverend. Conimbricensi.

Petrus Fontidonius, Segoviensis, canonicus Salmantinus, doctor theologus, cum reverend. Salmantino.

Joannes Villeta, doctor theologus, cum reverend. Barcinonensi.

Joannes Fonseca, doct. theol., cum reverend. archiepisc. Granaten.

Michael Oroncuspe, doct. theol., cum reverend. ep. Pampilonen.

Alphonsus Fernandez de la Guerra, Hispanus, doctor theologus, cum reverend. Guadixiensi.

Michael Ytero D. V. I. cum ep. Pampilonensi.

Josephus Puebla, doctor theologus, cum episcopo Civitatensi.

Joannes Chacon, doctor juris canonici, cum episc. Almeriensi.

Antonius Garsias, doctor theologus, cum episcopo Ovelen.

Benedictus Arias Montanus, ordin. S. Jacobi, doctor theologus, cum reverend. Segobiensi.

Joannes Barcelona, theologus, cum episc. Uscellensi.

*Doctores Galli ordinis S. Benedicti.*

Joannes de Chartougne, doctor theologus.

Joannes de Verdun, doctor theologus.

*Theologi ordinis Fratrum Prædicatorum.*

Angelus Ciosus, Florentinus, cum illustriss. card. Mantuano, legato sacri Concilii.

Seraphinus de Caballis, Brixiensis, provincialis Terræ Sanctæ cum suo generali, postea ord. generalis. Obiit Hispali 1578, 21 novemb.

Heliseus Capys, Venetus, theologus, cum archiepisc. Pragensi.

Petrus Aridien, Gallus, cum reverend. Cenomanensi.

Bernardus Bernardi, Gallus, inquisitor Avenion. vicarius cong. Franciæ, cum reverend. Nemausensi.

Joannes Matthæus Valdina, cum reverend. Tarentino.

Petrus Martyr Coma, Hisp. cum reverendiss. Gerundensi.

Petrus Zatores, Hisp. cum rever. Dertusensi.

Antonius de Grosupto, cum reverendiss. Viglevanensi.

Aurelius de Chio, cum reverend. Spalatrensi.

Adrianus Valentinus, Venetus, cum reverendiss. Nicosiensi.

Marcus Medices, Veronens. cum reverend. Cenetensi.

Benedictus Herba, Mantuanus, cum reverendiss. Brixiensi.

Michael de Ast, Genuensis, prior S. Laurentii.

Constantinus Coccianus Isorella, cum reverend. Montispolitiani.

Henricus de S. Hieronymo, cum reverend. Braccarensi.

Ludovicus de Sotomayor, Lusitanus, cum rever. Georgio Tudensi.

Baptista de Lugo, cum reverend. Veronensi.

Hieronymus Barolus, Papien.

*Theologi ordin. Minorum de Observantia.*

Aloysius de Burgo Novo, Italus, sacræ theologiæ lector Bononiæ, commissarius generalis, postea ordin. generalis.

Thomas de Sogliano, Italus, prov. Bononiæ minister.

Antonius de Padua, Lusitanus, ordin. secretarius.

Bonifacius Raguseus, apostolicus prædicator, Terræ S. gubernator, postea episcopus de Stagno in Dalmatia.

Angelus de Petriolo, Italus, lector sacræ theologiæ Perusiæ.

Angelus Justinianus, Italus, lector sacræ theologiæ Januæ.

Vincentius de Messina, Italus, sacræ theologiæ lector Neapoli.

Julius Passiranus, Urceanus, Italus, sacræ theologiæ lector Bergomi.

Jacobus Alani, Gallus, theologus, cum episc. Venetensi.

*Theologi ordinis Fratrum Minorum Conventualium.*

MarcusAntonius Gambaronus a Lugio, socius religionis.

Bartholomæus Golphus de Pergula.

Joannes Tertius, Bergomens. lector theologiæ publicus in gymnasio Papiensi.

Clemens Thomasinus

de Florentia, regens in conventu S. Crucis de Florentia.

Augustinus Balbus a Lugo.

Joannes-Baptista Chisulphus, ordinis scriba.

Antonius de Grignano, regens S. Antonii de Patavio.

Lucius Angusiola, Placentinus, regens S. Francisci Bononiæ.

Maximilianus Beniamus, Cremens. orator pro religione, et inquisitor Paduæ, postea episcopus Clodiensis.

Octavianus Charus de Neapoli, regens S. Laurentii de Neapoli.

Antonius Posius de Monte Ilcino, regens in conventu duodecim Apostolorum Romæ. Obiit Monteilcini 1580.

Bonaventura Meldulen. regens in conventu Parmæ.

Martialis Peregrinus, Calaber, regens in conventu Ferrariæ.

Antonius a Cubalo, Feltrens.

Andreas Schynopius de Amandula, cum reverendissimo Cathanzario.

Balthassar Crispus, Neapolitanus, cum reverendissimo Tropien.

*Theologi ordinis Fratrum Eremitarum Sancti Augustini.*

Thadæus Perusinus, cum reverend. Salviato, postea præpos. gener.

Joannes Paulus Recanatensis, cum reverendissimo Quinque-Ecclesiens. oratore pro regno Hungariæ.

Simon Florentinus, cum illustriss. card. Seripando legato.

Cherubinus Lavosius de Cassia, cum reverend. Vercellens.

Gabriel Duratellus, Anconitanus.

Ambrosius Veronensis, prior conventus S. Marci in urbe Tridentina.

Joannes Baptista Burgos, Hispanus, Valentinus.

Antonius Mondulphensis, cum reverend. Pragens. oratore.

Ægidius Volaterranus, cum episcopo Thiniens.

Eugenius Pisaurensis, concilii prædicator, postea episcopus Smyrnensis, et Veliterno-

rum propræsul, apud quos obiit 1580, 21 jun.

Adamus Florentinus, cum illustriss. cardin. Madrutio, orationem habuit nomine oratoris VII pagorum Helveticorum catholicorum. Obiit Romæ 1581, 17 januarii.

Aurelius Corismaltensis, cum oratore Helvetiorum.

Balthassar Messanus, cum episcopo Catanien.

Sebastianus Fanensis, ordinis scriba.

Christophorus de Sanctoris, Hispanus, Burgensis.

Simon de Brazzolatis, Patavinus.

Angelus Ferus, Venetus, cum reverendiss. de Osma. Obiit Barii in Apulia præfectus provincialis.

Petrus Lusitanus, cum reverendiss. Leiriensi.

*Theologi ordinis Fratrum Carmelitan.*

Jo. Jacobus Cheregatus, Vincentinus, provincialis Venetiarum, postea proc. gener. ord.

Theodorus Masius, Mantuan. cum reverendiss. Cremonensi.

Silvester, confessarius illustriss. card. Mantuani.

Lucretius Asolanus, cum reverend. patriarcha Venetiar.

Nicolaüs-Gallus, cum R. patre generali.

Eraldus Gallus, cum R. patre generali.

Laurentius Lauretus, Venetus, cum R. patre generali.

Angelus Ambrosianus, Venetus.

*Theologi ordinis Fratrum Servorum B. Mariæ.*

Stephanus Bonucius, Tuscus, Aretinus, postea episcopus Alatrinus, deinde Aretinus, et S. R. E. presb. cardinalis tit. SS. Petri et Marcellini. Obiit Romæ 1589, 2 januar. in collegio sui ordin., ibique sepultus.

Amans, pro congregatione Servorum, cum reverendiss. Sibinicens.

*Officiales sacri Concilii Tridentini.*

Episcopus Cavensis, commissarius.

Episcopus Thelesinus, secretarius.

Ludovicus Bondonius, magist. cæremoniarum.

Antonius Manellus, depositarius.

*Cantores sacri Concilii.*

Simon Bartholinus, Perusinus.
Joannes Aloysius de Episcopis, Neapolit.
Bartholomæus Le Comte, Gallus.
Matthias Albo, de Fulgineo.
Franciscus Bustamante, Hispanus.
Joannes Antonius Latinus, Beneventan.
Franciscus Druda, Galliensis.
Lucas Longinquus, Gisonensis.
Petrus Scorteccius, Aretinus.

*Notarii.*

Mar. Ant. Peregrinus, et Cynthius Pamphilus, de Sancto Severino.
Hieronymus Gambaru, Brixiensis forensis.

*Cursores sanctiss. D. N. et sacri Concilii.*

Nicolaüs de Matthæis, et Jacobus Carra, Allobroges.

*Numerus prælatorum cujuscumque nationis qui ad œcumenicam Tridentinam synodum convenere.*

| | | | |
|---|---|---|---|
| Prælati | Itali, | 187. | per procuratores, 2. |
| | Galli, | 26. | per procuratorem, 1. |
| | Germani, | 2. | per procuratores, 4. |
| | Hispani, | 31. | per procuratores, 4. |
| | Lusitani, | 3. | |
| | Græci, | 6. | |
| | Poloni, | 2. | |
| | Hungari, | 2. | |
| | Angli, | 1. | |
| | Hiberni, | 3. | |
| | Flandri, | 2. | |
| | Croati, | 1. | |
| | Moravi, | 1. | |
| | Illyrici, | 3. | |

# INDEX DECRETORUM

## CONCILII TRIDENTINI.


SESSIO PRIMA. Pag.

Decretum de inchoando Concilio. 15

SESSIO SECUNDA.

Decretum de modo vivendi, et aliis in Concilio servandis. 16

SESSIO TERTIA.

Decretum de symbolo fidei. 19

SESSIO QUARTA.

Decretum de canonicis scripturis. 22

Decretum de editione et usu sacrorum librorum. 24

SESSIO QUINTA.

Decretum de peccato originali. 27

Decretum de reformatione. 32

SESSIO SEXTA.

Decretum de justificatione. 39

De naturæ et legis ad justificandos homines imbecillitate. 40

De dispensatione et mysterio adventus Christi. Pag. 40

Qui per Christum justificantur. 41

Insinuatur descriptio justificationis impii, et modus ejus in statu gratiæ. 42

De necessitate præparationis ad justificationem in adultis, et unde sit. ibid.

Modus præparationis. 43

Quid sit justificatio impii, et quæ ejus causæ. 44

Quomodo intelligatur impium per fidem et gratis justificari. 46

Refellitur inanis hæreticorum fiducia. 47

De acceptæ justificationis incremento. 48

De observatione mandatorum, eamque necessariam esse, nec impossibilem. 49

Prædestinationis temerariam præsumptionem cavendam esse. 51

De perseverantiæ munere. Pag. 51
De lapsis et eorum reparatione. 52
Quolibet mortali peccato amitti gratiam, sed non fidem. 54
De fructu justificationis, hoc est, de merito bonorum operum, deque ipsius meriti ratione. ibid.
Canones de justific. 57
Decretum de reform. 65

SESSIO SEPTIMA.

Decretum de sacramentis. 71
Canones de sacramentis in genere. 72
Canones de Baptismo. 75
Canones de Confirmatione. 77
Decretum de reformatione. 78
Bulla facultatis transferendi Concilii. 87

SESSIO OCTAVA.

Decretum de translatione Concilii. 90

SESSIO NONA.

Decretum prorogationis sessionis. 91

SESSIO DECIMA.

Decretum prorogationis sessionis. 92
Bulla resumptionis Concilii sub Julio III. 94

SESSIO UNDECIMA.

Decretum de resumendo Concilio. Pag. 97

SESSIO DUODECIMA.

Decretum prorogationis sessionis. ibid.

SESSIO DECIMA TERTIA.

Decretum de sanctissimo Eucharistiæ sacramento. 99
De reali præsentia Domini nostri Jesu Christi in sanctissimo Eucharistiæ sacramento. 100
De ratione institutionis sanctissimi hujus sacramenti. 101
De excellentia sanctissimæ Eucharistiæ super reliqua sacrament. 102
De transsubstantiatione. 103
De cultu et veneratione huic sanctissimo sacramento exhibenda. 104
De asservando sacræ Eucharistiæ sacramento, et ad infirmos deferendo. 105
De præparatione adhibenda, ut digne quis sacram Eucharistiam percipiat. 106
De usu admirabilis hujus sacramenti. 107
Canones de sacrosancto Eucharistiæ sacramento. 108

Decretum de reformatione. Pag. 111
Decretum prorogationis definitionis quatuor articulorum de sacramento Eucharistiæ, et salvi-conductus Protestantibus dandi. 118
Salvus-conductus datus Protestantibus. 121

SESSIO DECIMA QUARTA.

Doctrina de sanctissimis Pœnitentiæ et Extremæ-Unctionis sacramentis. 121
De necessitate et institutione sacramenti Pœnitentiæ. ibid.
De differentia sacramenti Pœnitentiæ et Baptismi. 123
De partibus et fructu hujus sacramenti. 124
De Contritione. 125
De Confessione. 127
De ministro hujus sacramenti, et absolutione. 131
De casuum reservatione. 132
De satisfactionis necessitate et fructu. 134
De operibus satisfactionis. 136
Doctrina de sacramento Extremæ-Unct. 137
De institutione sacramenti Extremæ-Unctionis. 138
De effectu hujus sacramenti. Pag. 138
De ministro hujus sacramenti, et tempore quo dari debeat. 139
Canones de sanctissimo Pœnitentiæ sacram. 141
Canones de sacramento Extremæ-Unctionis. 146
Decretum de reformatione. 147

SESSIO DECIMA QUINTA.

Decretum prorogationis sessionis. 159
Salvus-conductus datus Protestantibus. 161

SESSIO DECIMA SEXTA.

Decretum suspensionis Concilii. 165
Bulla celebrationis Concilii Trid. sub Pio IV, pontifice maximo. 169

SESSIO DECIMA SEPTIMA.

Decretum de celebrando Concilio. 175

SESSIO DECIMA OCTAVA.

Decretum de librorum delectu, et omnibus ad Concilium fide publica invitandis. 176
Salvus-conductus concessus Germanicæ nationi. 179
Extensio ad alias nationes. - 183

SESSIO DECIMA NONA.

Decretum prorogationis sessionis. 184

SESSIO VIGESIMA.

Decretum prorogationis sessionis. Pag. 184

SESSIO VIGESIMA PRIMA.

Doctrina de communione sub utraque specie, et parvulorum. 185
Laicos, et clericos non conficientes, non adstringi jure divino ad communionem sub utraque specie. 186
Ecclesiæ potestas circa dispensationem sacramenti Eucharistiæ. 187
Totum et integrum Christum, ac verum sacramentum sub qualibet specie sumi. 188
Parvulos non obligari ad communionem sacramentalem. ibid.
Canones de communione sub utraque specie, et parvulorum. 189
Decretum de reformatione. 190

SESSIO VIGESIMA SECUNDA.

Doctrina de sacrificio Missæ. 201
De institutione sacrosancti Missæ sacrificii. ibid.
Sacrificium visibile esse propitiatorium pro vivis et defunctis. 203
De Missis in honorem Sanctorum. 204
De canone Missæ. 205
De solemnibus Missæ sacrificii cærimoniis. Pag. 205
De Missa in qua solus sacerdos communicat. 206
De aqua in calice offerendo, vino miscenda. 207
De Missa vulgari lingua passim non celebranda; et mysteriis ejus populo explicandis. ib.
Prolegomenon canonum sequentium. 208
Canones de sacrificio Missæ. ibid.
Decretum de observandis et evitandis in celebratione Missæ. 210
Decretum de reformatione. 213
Decretum super petitione concessionis calicis. 223

SESSIO VIGESIMA TERTIA.

Vera et catholica doctrina de sacramento Ordinis, ad condemnandos errores nostri temporis. 224
De institutione sacerdotii novæ legis. ibid.
De septem ordinibus. 225
Ordinem vere esse sacramentum. 226
De ecclesiastica hierarchia et ordinatione. ib.
Canones de sacramen-

to ordinis. Pag. 228
Decretum de reformatione. 230

SESSIO VIGESIMA QUARTA.

Doctrina de sacramento Matrimonii. 252
Canones de sacramento Matrimonii. 254
Decretum de reformatione Matrimonii. 257
Decretum de reformatione. 267

SESSIO VIGESIMA QUINTA.

Decretum de purgatorio. 302
De invocatione, veneratione, et reliquiis Sanctorum, et sacris imaginibus. 303
De regularibus et monialibus. 307
Decretum de reformatione. 328
Decretum de continuanda sessione in diem sequentem. 358
Contin. sess. Pag. 358
Decretum de indulgentiis. ibid.
De delectu ciborum, jejuniis, et diebus festis. 360
De indice librorum, et catechismo, breviario, et missali. 361
De loco oratorum. ibid.
De recipiendis et observandis decretis Concilii. 362
De recitandis decretis Concilii sub Paulo III, Julio III, in sess. 363
De fine Concilii, et confirmatione petenda a sanctissimo Domino nostro. ibid.
Acclamationes patrum in fine Concilii. 365
Confirmatio Concilii. 368
Bulla S. D. N. Pii divina providentia papæ IV. super confirmatione œcumenici generalis Concilii Trident. 370

# INDEX
## CAPITULORUM ET CANONUM
### CONCILII TRIDENTINI.


A.

Pag.

Ab adventu. 267
Abbates. 324
Abbatibus. 239
Abbatissa. 313
Ad cathedralium. 79
Ad consummationem. 71
Ad majores. 83
Administratores. 220
Ad minores. 236
Admonet. 339
Adversus. 54
Anathemati. 322
Apostolus. 279
A sententia. 114
Attendant. 316

B.

Beneficia. 82
Bonifacii. 311

C.

Capitula. 69
Capitulum. 291
Causæ criminales. 277
Causæ episcoporum. 117
Causæ omnes. 298
Censuræ. 318
Cæterum. 123
Circa. 131
Cogit. 330
Commune. 102
Concedit. 309
Consuetudo. 105
Contingit. 334
Contritio. 125
Controversias. 318
Cum adolescentium. 245
Cum autem. 225
Cum beneficia. 193
Cum catholica. 307
Cum dignitates. 283
Cum ea omnia. 358
Cum ecclesiasticus. 292
Cum etiam. 154
Cum ex eo. 159
Cum ex notariorum. 221
Cum hoc tempore. 39
Cum honestius. 148
Cum illud. 197
Cum in beneficiis. 338
Cum multa. 199
Cum non deceat. 192
Cum nullus. 243
Cum pleraque. 325
Cum potestas. 358
Cum præcepto. 230

Cum proprie. 147
Cumque natura. 205
Cum scripturæ. 226
Cum vero. 46, 115
Cupiens. 301, 355
Curent. 87

D.

Decernit. 264, 298, 339
Declarat. 42, 158, 361
Demum. 133
Denique. 188
Detestabilis. 354
Dispensationes. 218
Disponuntur. 43
Docet experientia. 261
Docet præterea. 124, 136

E.

Eadem, 32, 65, 78, 111, 118, 183, 190, 213, 267, 307.
Ecclesiarum. 69
Ecclesiis. 234
Episcopi, etiam. 194, 216, 219
Episcopis inferiores. 68
Episcopi, per se. 235
Episcopi, ut. 280
Episcopus familiarem. 238
Episcopus quoscumque. 150
Ergo salvator. 101
Et cum sancta. 205
Et quamvis. 204
Et quia. 156
Et quoniam. 116, 149, 203
Etsi missa. 207
Ex institutione. 127
Expedit. 294

F.

Facultates. 84, 85

G.

Grave. 265

H.

Hac igitur. 54
Hæc omnia. 326
Hæc sacrosancta. 91
Hanc dispositionem. 44

I.

Illustrissimi. 363
In commutationibus. 218
In ecclesiis. 290
In electione. 313
In exemptorum. 56
Inferiora. 80
In monasteriis. 317
In nomine. 19
In pluribus. 289
In quacumque. 319
Instituta. 138
Insuper, cum. 151, 120
Insuper declarat. 188
Insuper eadem. 24, 223
Insuper hortatur. 362
Ita plerumque. 266
Itaque. 186

J.

Jam vero. 129
Julius. 94
Justitiæ. 262

L.

Legati. 219
Libertati. 321
Liceat episcopis. 269
Locorum. 83

M.

Magnam. 346
Mandat. 303
Matrimonii. 252
Minores. 240
Monasteria. 314, 316
Monet. 207
Multi. 264

N.

Nemini. 308
Nemo autem. 49
Nemo, etiam. 157
Nemo, quacumque. 79
Nemo quoque. 51
Nihil est. 213
Non liceat capitulis. 84
Non liceat præterea. 158
Non potest. 353
Non sunt. 347
Nulla quoque. 320
Nulli. 70
Nullus in posterum. 241
Nullus itaque. 104
Nullus prima. 256

O.

Omnes. 151
Optandum. 328
Optaret. 206
Ordinarii. 81
Ordinationes. 238

P.

Patriarchæ. 272
Paulus. 87
Pius. 169
Placet. 15, 90, 97, 175
Postremo. 359
Prædicationis. 275
Præsentati. 85
Præterea declarat. 187
Præterea, quia. 155
Præterea sancta. 262
Prima. 235
Primum. 40
Principio. 100
Prohibet. 310
Provincialia. 271

Q.

Quæ alias. 280
Quæcumque. 198
Quam turpe. 348
Quamvis autem. 47
Quamvis excommunicationis. 331
Quamvis hæc. 92
Quamvis presbyteri. 243
Quanta. 210
Quia illitterati. 196
Quia vero. 35, 153, 157, 208
Quibus verbis. 42
Quicumque de cætero. 80
Quicumque in cathedrali. 217
Quicumque posthac. 215
Quicumque regularis. 323
Qui pie. 242
Qui vero. 52
Quoad usum. 107
Quo factum. 40
Quoniam ac ecclesiastico. 191
Quoniam autem. 103

Quoniam diversis. 363
Quoniam igitur. 132
Quoniam non ignorat. 307
Quoniam ob malitiosam. 344
Quoniam pleræque. 286
Quoniam privilegia. 281
Quoniam sub. 201
Quoniam vero. 116, 226

R.

Ratio. 335
Regularia. 157
Regularis. 319
Res porro. 138
Reus. 114

S.

Sacrificium. 224
Sacrosancta. 16, 22, 97, 99, 120, 121, 161, 166, 176, 179, 184, 185, 201, 361.
Sancta synodus. 237
Sic ergo. 48
Sicuti legitima. 341
Sicuti publice. 354
Si ea. 121
Si in quibuslibet. 267
Similiter. 27
Si non decet. 106
Si quem clericorum. 221
Si quis dixerit. 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 109, 110, 111, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 189, 190, 208, 209, 210, 228, 229, 230, 254, 255, 256, 257.
Si quis Adæ. 28
Si quis hoc. 29
Si quis hominem. 61, 62
Si quis in quolibet. 62
Si quis intra. 263
Si quis justificationis. 61
Si quis liberum. 58
Si quis magnum. 60
Si quis negaverit. 108, 109, 110, 141, 142, 189.
Si quis non confitetur. 28
Si quis parvulos. 29
Si quis per Jesu Christi. 30
Si quis post acceptam. 64
Si quis sacramenta. 141
Statuit. 335, 352
Subdiaconi. 241

T.

Tametsi. 357
Tanta. 362
Testes. 117

U.

Uniones. 82
Ut Etiam. 195
Ut fidelis. 278
Ut fides. 27
Ut paternæ. 351
Ut sanctorum. 244

V.

Verum. 41
Visum. 137

# INDEX
## EXTRAVAGANTIUM
### JURIS NOVISSIMI,

Quæ sparsim in annotationibus citantur.

---

### A.

*Ad compescendum*, Sixti V, 1586. Pag. 266
*Ad exsequendum*, Pii V, 1567. 68, 81, 83, 352
*Ad romani*, Gregorii XIII, 1574. 298
*Ad romanum pontificem*, Pii V, 1566. 262
*Ad romanum spectat*, ejusdem, 1568. ibid.
*Ad tollendum*, Gregorii XIII, 1582. 355
*Apostolicæ*, Pii V, 1567. 248
*Apostolicæ*, Pauli V, 1610. 34
*Ascendente*, Gregorii XIII, 1584. 192, 320

### B.

*Bulla cœnæ*, 222, 278

### C.

*Cœli et terræ*, Sixti V, 1586, 435
*Circa*, Pii V, 1566. 310, 311
*Cum felicis*, ejusdem, 1566. 425
*Cum illius vicem*, ejusdem, 1566. 261
*Cum in ecclesia*, Clem. VIII, 1602. 361
*Cum primum*, Pii V, 1566. 191, 212, 318
*Cum sacrosanctam*, Sixti V, 1589. 155
*Cupientes*, Pii V, 1568. 216

### D.

*Decori*, Pii V, 1569. 311
*Deo sacris*, Greg. XIII, 1572. ibid.

*Divinæ*, Pii V, 1568. 318
*Divinam*, Urbani VIII, 1631. 361
*Dominici*, Clem. VIII, 1603. 330
*Dubiis*, Gregorii XIII, 1581. 311
*Dum indefessæ*, Pii V, 1571. 248
*Duram*, ejusdem, 1570. 289

E.

*Ecclesiæ*, Gregorii, XIV, 1591. 192
*Effrenatam*, Sixti V, 1588. 154
*Etsi dominici*, Pii V, 1567. 38, 200, 359
*Ex debito*, ejusdem, 1571. 276
*Eximii*, Gregorii XV, 1622. 382
*Exposcit*, Julii III, 1550. 320
*Exposcit*, Gregorii XIII, 1588. 318

I.

*Illius vices*, Clem. VIII, 1592. 365
*Immensa*, Sixti V, 1588. 424, 431
*In conferendis*, Pii V, 1566. 292
*Injunctum*, Pii IV, 1564. 34
*In principis Apostol.*, ejusdem. 326
*In sacrosancta*, ejusdem, 1564. 284, 417
*Inscrutabili*, Gregorii XV, 1622. 307
*In suprema*, Pii IV, 1564. 67, 231
*In tanta*, Gregorii XIII, 1573. 428
*Inter apostolicas*, ejusdem, 1584. 362

L.

*Lilium*, Clementis VIII, 1592. 298

O.

*Onus*, Gregorii XIV, 1590. 269

P.

*Pastoralis*, Sixti V, 1589. 153
*Postquam*, ejusdem, 1586. 270
*Providentia*, Pii V, 1566. 207

## Q.

*Quæcumque*, Pii V, 1569. 157
*Quæcumque*, Clementis VIII, 1604. 219
*Quamvis*, Pii V, 1558. 215, 281
*Quoniam*, Clementis VIII, 1603. 310

## R.

*Regimini*, Pauli III, 1540. 320
*Regis pacifici*, Pauli V, 1616. 380
*Religiosa*, Sixti V, 1587. 270
*Religiosorum*, Pauli V, 1607. 152
*Romani pontif.* Pii V, 1571. 243, 326
*Romanum*, Clementis VIII, 1603. 248
*Romanus*, Pii V, 1567. ibid.
*Romanus*, Pii V, 1568. 192, 248

## S.

*Sanctissimus*, Pii V, 1570. 332
*Sanctissimus*, Clementis VIII, 1593. 133
*Sanctissimus*, ejusdem, 1602. 128
*Sedes apostolica*, Greg. XIV, 1591. 154
*Si de protegendis*, Pii V, 1569. 277
*Superni*, ejusdem, 1571. 261
*Super specula*, ejusdem, 1570. 380
*Suscepti muneris*, Clementis VIII, 1596. 320

## U.

*Ubi gratiæ*, Greg. XIII, 1575. 311

## V.

*Vigore*, ejusdem, 1584. 276

# INDEX
## RERUM ET VERBORUM
### IN CONCILIUM TRIDENTINUM.


A.

Abbates quomodo eligendi, *p.* 313; et qui in monasteriis quæ sunt ordinum capita, 325; qui visitandi jus habeant, 324; quibus tonsuram et minores ordines conferre possunt, 239; lectorem sacræ Scripturæ in suis monasteriis eligant, 35; qui usum mitræ et baculi habent, episcoporum loco adhibentur in degradatione, 115; ea quæ de regularibus decreta sunt, exsequi tenentur, 326; eorum privilegia quando cessent, 239, 294.

Abbatum monasteria quæ ab episcoporum jurisdictione exempta, 317, 324; eorum negligentia quando suppleatur, 34, 37.

Abbatissa quomodo et qua ætate eligenda, 313; duobus monasteriis non præficienda, 314; ejusdem officium in professione monialium, 322.

Abbatiæ commendatæ ab episcopo visitandæ, 196; quæ sunt ordinum capita quibus conferendæ, 324; earum onus in seminario constituendo, 248.

Abesse episcopo quando et quamdiu liceat: et qua pœna mulctentur absentes, 231, 232; quando aliis curatis, 233; et quantum canonicis et similibus, 285.

Abesse non videtur, qui aliquantisper abest, 232.

Absentia affectata non dissolvit vinculum matrimonii, 255.

Absentia episcoporum denuntianda romano pontifici, 67; quæ sit legitima, et a quibus probanda, 232.

Absens, cui curæ animarum incumbit, præsens judicatur, 216. *Cætera vide in verbo* Residentia.

Absolutio sacerdotalis, 125; est actus judicialis, 132, 144; quando nulla, 132.

Absolutionis ministri, 131, 144.

Absolutio delicti publici quando non admittenda, 115.

Absolutio peccatorum gravium a quibus dari possit, 132, 144, 278.

Absolutio a summo pontifice impetrata usurpantibus bona et jura ecelesiastica, non aliter prodest, nisi facta restitutione, 222.

Abusus tollendi, 38, 199, 305; maxime qui in missarum celebratione irrepserunt, 212; et qui in concionibus popularibus, 303; et in sanctorum celebratione, 305; et qui circa usum indulgentiarum habentur, 359.

Academiæ testimonium de ejus doctrina qui creandus est episc. 215.

Accessiones ad beneficia juris patronatus quando tollendæ, 341.

Accessus non concedendi, nec concessi extendendi, 338.

Acclamationes patrum in fine concilii, 365.

Acolythatus, 281.

Acolythorum ordo, 225.

Acta appellanti quando gratis exhibenda, 114; et intra quantum tempus, *ibid.* et 300; et quomodo ad judicem appellationis transferenda, 299, 300.

Adæ peccatum in omnes propagatione, non imitatione transfusum, 29; non illi soli, sed universæ etiam ejus propagini nocuit, 28; et quomodo tollatur, 30.

Administratio bonorum monasticorum ad quos spectet, 309.

Administratores locorum piorum quibus rationem reddere debeant, 220.

Administratores bonorum episcopatus a capitulo sede vacante electi, episcopo rationem reddant, 291.

Adolescentium ætas prona ad mundi voluptates, 245.

Adoratio Christi in Eucharistia, 104, 110.

Adventus Christi mysterium, 40.
Adulterii pœna, 265.
Adulterium non dirimit matrimonium, 255.
Adultorum justificatio, 42.
Ætas ad dignitates et canonicatus obtinendos quæ legitima, 283; ad beneficia, 236; ad singulos ordines suscipiendos, 241; ad seminarium, 245.
Affinitas ex fornicatione quando matrimonium dirimit, 262.
Aleas fugere clerici debent, 214.
Alexandri III constitutio, 79, 195.
Alienare res suas quando clericis non liceat, 193.
Altare per mensam intelligitur apud Paulum, 203.
Ambulationes tempore missæ tollant ep. 212.
Anathemata in male sentientes de peccato originali, 28; de justificatione, 57; in eos qui septem Ecclesiæ sacramenta negant, vel ea male interpretantur, 72; contra hæreticorum errores circa sacramentum Baptismi, 75; Confirmationis, 77; Eucharistiæ, 108; Pœnitentiæ, 141; Extremæ-unctionis, 146; Ordinis, 228; Matrimonii, 254; de communione sub utraque specie, 189; de sacrificio Missæ, 208.
Animarum cura non negligenda, 65, 80, 198, 230.
Annexa beneficia singulis annis, visitent episcopi, 82.
Annus ad suscipiendos ordines datus, quos requirit beneficium, obtentum, 217.
Antiquitas non damnanda, 191.
Antiquior episcopus metropolitano impedito habendæ synodi provincialis jus habeat, 271.
Antiquiori episcopo in metropolitana ecclesia œconomum eligere quando licet, 291.
Apostatarum pœnæ, 323.
Apostatandi occasio quando regularibus datur, 157.
Apostoli in cœna a Christo novi Testamenti sacerdotes instituti, 201, 208; iisdem eorumque successoribus a Christo tributa est potestas consecrandi, 224; remittendi et retinendi peccata, 122.

Appellatio cur instituta, 110; et quando non impediat, vel suspendat, 35, 220, 233, 282, 297, 299, 311, 318, 350; et quomodo admittenda, 152; et cui committenda, 114.
Appellare a quibus liceat, 112, 298.
Appellatus quid agere debeat, 114, 298.
Appellans quid, et quando solvat pro actis, 114, 298.
Aqua naturalis est de necessitate baptismi, 75.
Aqua in calice cur vino misceatur, 207.
Aquarum significatio, 207.
Arbiter de suspicione et jurisdictione cognoscenda inter ordinarium et conservatorem judicem, 152.
Archidiaconi oculi episcoporum, 283; qui eligi debeant, *ibid.*; qui visitandi jus habent, quomodo visitent, 273; causas matrimonii, et criminum non judicant, 299; neque concubinatus, 348.
Archiepiscopus, *vide* Metropolytanus.
Archipresbyteri curam animarum habentes quando prædicare debeant, 35; *Cætera vide in* Parochus.
Assumendus ad cathedrales ecclesias qualis esse debeat, 215.
Attritio quid, 125.
Avaritia idolorum servitus, 210; omnium malorum radix, 222; ab ecclesiasticis tollenda, 191.
Auctoritas Sedis Apostolicæ maxima, 67, 91, 166; in omnibus decretis concilii salva intelligitur, 78, 268, 358.
Aucupia a clero vitanda, 288.

B.

Baptismus fidei sacramentum, 44; rite collatus non iteratur, 77; ad salutem necessarius est, 44; ejus virtus, 76; aqua naturalis necessaria, 75; verba requisita, *ibid*; in eo imprimitur character in anima, 73.
Baptismi et pœnitentiæ differentia, 52, 54, 123.
Baptismo suscepto vota, postmodum facta non sunt irrita vi promissionis in illo factæ, 76.
Baptismus parvulorum, 29, 77.
Baptismus hæreticorum quomodo verus, 75.
Baptismus Joannis, 75.
Baptismi doctrina ve-

ra in Ecclesia Romana, 75; canones de eo, *ibid.*

Baptismi sola recordatio non tollit neque minuit peccata, 76.

Baptizari licet in omni ætate et tempore, 77.

Baptizantium et baptizatorum cognatio, 261.

Baptizantur parvuli in fide Ecclesiæ, 77.

Baptizati universæ christianæ legis debitores, 76; peccando gratiam amittunt, *ibid*; ab uno vel duobus suscipiendi de baptismo, 261.

Benedictio conjugum approbatur, 257; antequam conjuges simul habitent, in templo suscipienda, et a proprio parocho, 259.

Beneficia cur constituta sint, 193; ecclesiastica obtinentium habitus, 236; quibus conferenda, *ibid*; ætas ad ea obtinenda, 236, 283; hæreditariam successionem abhorrent, 338; qualitatibus et oneribus, quæ iis ex fundatione incumbunt, non derogandum, 335; in servitutem non redigenda, 341; unita visitanda, 82; ac etiam exempta, et a quibus, 83, 280, 324; curata in simplicia non convertenda, 352; et quando curam animarum recipiant, *ibid*; regularia quibus conferenda, 156; sæcularia regularibus non concedenda, 157.

Beneficium ecclesiasticum habere debet qui prima tonsura initiatus est, ut fori privilegio gaudeat, 236.

Beneficia unius diœcesis cum beneficiis alterius diœcesis perpetuo non uniantur, 156; uniones ab Ordinariis examinandæ, 82.

Beneficia juris patronatus, 157, 294, 341, *et sequentibus.*

Beneficiorum pluralitas reprobatur, 79, 80, 292; et quando permittatur, 293.

Beneficiis privare clericos quando liceat, 196, 230, 332, 348.

Biblia latina vulgatæ editionis probata, 24.

Biennii spatium litibus finiendis statutum, 298.

Bigami ad minorum ordinum ministeria non idonei, 245.

Bigamia prohibita, 254.

Bona ecclesiastica in

quos usus converti debent, 221; ea occupantium pœna, *ibid.*
Bona mobilia et immobilia quomodo regularibus concessa, 309; ante professionem monasteriis non danda, vel abeuntibus restituenda, 320.
Bonifacii VIII constitutio, 311.
Bononiæ laus, 90.
Bonum exemplum, *quære* Exemplum.
Brachium sæculare implorari potest pro revocandis monialibus intra urbem 311.
Breviarii reformatio quibusdam concilii patribus commissa, 361.
Bulla indictionis concilii Pauli III, 1.
Bulla facultatis transferendi concilii sub Paulo III, 87.
Bulla resumptionis concilii sub Julio III, 94.
Bulla celebrationis concilii sub Pio IV, 370.
Bulla confirmationis concilii sub Pio IV, 370.
Bulla, qua forma juramenti professionis fidei præscribitur, 416.
Bulla, qua tempus, ex quo concilium observari debeat, assignatur, 421.
Bulla, qua octo cardinales pro concilii observatione deputantur, 423.
Bulla revocatoria privilegiorum quæ concilii decretis adversantur, 426.

C.

Cælibatus anteponitur statui conjugali, 256.
Cæremoniæ et ritus in celebratione missæ quare instituti, 205, 208; in ordine sacro, 229; in nuptiis, 257; in sacramentorum administratione non contemnendi, 74.
Cærimoniæ ab Ecclesia probatæ in Missa adhibendæ, 211.
Calicis usus an cuiquam sit permittendus, 190.
Candelarum certus numerus prohibetur in celebratione missæ, 210.
Canon missæ ex quibus constet, 205.
Canones Apostolorum citantur a Synodo, 329.
Canones indistincte ab omnibus observandi, 354.
Canones de vita clericorum renovantur, 213; item ad episcopalem dignitatem pertinentes,

353; item ad favorem ecclesiasticarum personarum, 365.

Canonicatus quibus conferendi, 283.

Canonicatus aut portio non ei confertur, qui eo ordine initiatus non est, quem illa dignitas aut portio requirit, 283.

Canonici libri, 27.

Canonici quales eligendi, 283; et qui vocem in capitulo non habeant, 217; quos ordines habere debeant, 283; eorum tenues redditus quomodo augendi, 290.

Canonici Ecclesiæ senatus, 283; eorum vita et honestas qualis, 285; officiorum in choro, *ib.*; eorumdem officium celebrante episc., *ibid.*; residentia, 193, 216, 285; et an residere possint in ecclesia curata, 216.

Canonici regulares translati ad alium ordinem, sæcularia beneficia obtinere num possint, 157.

Canonicis non amplius tribus mensibus abesse licet, 285.

Canonici præsentes sacræ ordinationi, 238.

Canonici divina officia per se, non per alium, obire debent, 286.

Canonici duo adhiberi debent in publicatione indulgentiarum, 200; ad constituenda quæ ad seminarium spectant, 247; ad rationem reddituum seminarii exigendam, 248; ad providendum quæ necessaria sunt in divinis officiis, et de Ecclesiæ ministris, 283; ad procedendum in quibusdam casibus, 335; ad convertenda quædam in pios usus, 340. *Cætera quære in verbo* Capitulum.

Canonici episcopo inservire debent, 283; et ab eo corrigi possunt, 69; et quando, ac quomodo, 335; professionem fidei coram quibus facere tenentur, 283.

Cantus qualis esse debeat, 286; lascivus in celebratione missæ vetatur, 212.

Capellanorum regiorum privilegia restricta, 281.

Capita ordinum, 317, 326.

Capitulum si jus visitandi habet, viros ab eo deputatos prius episc. approbet, 273; ejus officium sede vacante, 291; quando litteras dimissorias concedere possit,

84; et quando œconomum sede vacante constituat, 283.

Capituli consilium adhibere debet episcopus in lectore et magistro deligendo, 32; in ordinibus canonicatuum designandis, 283; in his quæ ad debitum in divinis officiis regimen spectant, 285; et in his quæ ad seminarium pertinent, 245; in augendo præbendas tenues, 290; in omnibus his quæ non spectant ad commodum episcopi, vel suorum, 337; in substituendo judicem delegatum, 344.

Capituli mensa, 247; ejus jurisdictio, potestas et bonorum administratio intacta relinquitur, 337.

Capitula cathedralium a suis episcopis visitari et corrigi possunt, 70; quomodo et quando, 335; apud ordinarium conveniuntur, non obstantibus conservatoriis, 151; episcopo de quibus rationem reddere teneantur, 292; eorum negligentia a quibus suppleatur, 291; et quando eorum privilegia non valeant, 294. *Cætera require in verbo* Canonici.

Capitula sub nomine S. Petri, vel S. Joannis, 316.

Capitulorum generalium officium in magistris eligendis, 32; in prioribus et officialibus constituendis, 324; in exequendis piis relictis, 334; in conservanda regulari disciplina, 307; eorum negligentia a concilio provinciali quando supplenda, 304.

Capucinis et fratribus Minoribus de Observantia bona immobilia possidere non licet, 309.

Cardinales qui sint eligendi, 267; eorum consilio universalis Ecclesiæ administratio nititur, 329; eorum vita et mores quales esse debeant, *ibid.*; ad residentiam in suis ecclesiis teneantur, 231; si cathedralibus ecclesiis præsunt, infra tres menses munus consecrationis suscipere tenentur, 234.

Cardinalium indulta quando valeant, 294: accessus et regressus illis non concedendi, *ibid.*; iisdem etiam multitudo beneficiorum negatur, 292.

Cardinales quatuor affirmare debent promovendos ad cathedrales idoneos esse, 269.
Cardinalium familiares, *vide* Familiares.
Cardinalis Moronus primus legatus synodo benedixit, 364.
Carnis mortificationi jejunia conducunt, 360.
Carthaginiense concilium, 328.
Castitatis votum, 308.
Castitatis donum petentibus non denegatur, 256.
Casuum reservatio, 132, 144.
Catalogus eorum qui concilio interfuerunt sub Pio IV, 450.
Catechesis singulis sacramentis præscribenda, et vulgari lingua a parochis populo exponenda, 278.
Catechismus, 361.
Catechumeni, 41.
Cathedralem et parochialem ecclesiam nemo simul retineat, 293.
Cathedralibus ecclesiis qui præficiendi, 65, 79, 215, 267; quomodo providendum, quando exsunt exigui redditus, 286; et quando pensionibus non sint gravandæ, *ibid*; in iis pœnitentiarius ab episcopo instituendus, 279.
Cathedralium ecclesiarum pluralitas omnibus prohibetur, 79.
Cathedrali ecclesia vacante, supplicationes ac preces habendæ, 268.
Causæ matrimoniales ad judices ecclesiasticos spectant, 257; sed non ad decanos, vel alios inferiores, 299; et ubi cognoscendæ ob paupertatem, *ibid*.
Causæ cito expediendæ, 300, 344.
Causæ fori ecclesiastici ab ordinariis in prima instantia cognoscendæ, 298; et quibus delegandæ, 344.
Causæ mercedum et miserabilium personarum, 86, 153.
Causæ exemptorum quomodo tractandæ, 86.
Causæ legitimæ absentiæ quæ, 231.
Causæ civiles, *vide* Civiles.
Causæ criminales, *quære* Criminales.
Celebratio missarum *lege* Missæ.
Censuræ ab ordinariis promulgatæ etiam a regularibus observandæ, 318.
Censuræ ecclesiasticæ

a judicibus ecclesiasticis quando ferendæ, 332.
Character quid, 73; in quibus sacramentis imprimatur, 73, 226; deleri non potest, *ibid.*
Charitas vinculum perfectionis, 178.
Choreæ clericis prohibentur, 286, 214.
Chrisma sacrum, 69.
Christiana vita perpetua pœnitentia esse debet, 137.
Christiani quando communicare teneantur, 110.
Christianorum opera qualia esse debeant, 16, 50.
Christus vera lux, 11; sol justitiæ, 18; fidei nostræ auctor, *ibid*; Propitiator noster, 41; Salvator noster et Redemptor, 42, 62, 304; fons justitiæ, 43; causa salutis æternæ, 50; legislator, 62; sanctitatis auctor, 102; sacerdos secundum ordinem Melchisedech, 201; magnus et supremus sacerdos, 267; caput in membris, et vitis in palmitibus, 55; secundus Adam, 42; omnium gratiarum fons et auctor, 189; mediator Dei et hominum, 304; patribus promissus, 41; sacramentorum auctor et perfector, 72, 253 pro omnibus mortuus, 41; et ad nostram salutem, 108; in Eucharistia continetur, 100; totus sumitur sub utraque specie, 104, 109, 186; nobis meruit justificationem, 41, 45, 56; os et sapientiam promisit Ecclesiæ suæ, 175; in eo habemus redemptionem et remissionem, 42; per eum fit satisfactio, 135; qui eum diligunt, servant sermones ejus, 49.
Christi adventus, 40, meritum, 29, 40, 44, 56; jejunium, 98; divinitas, 103; amor erga nos, 108, 202.
Christo debetur latriæ cultus, 104, 110.
Ciborum delectus servandus, 360.
Circumstantiæ peccati, 129.
Citari episcopus quando possit, ut personaliter compareat, 117.
Civilibus in causis quomodo procedendum, 86, et quomodo exequendum, 332.
Civilibus et criminalibus in causis quando appellationi locus est, 112.
Clandestinorum ma-

trimoniorum correctio, 237 et *seq*.

Clavium potestas, 123, 136, 141, 145.

Claustralium monarchorum sacræ Scripturæ interpretes non examinantur ab episcopo, 34.

Clausura sanctimonialium restituenda, 311.

Clerici in sortem Domini vocati; 214; quæ vitare debeant, 147, 214, 348; qui fori privilegio gaudeant, 236.

Clericorum vita et exemplum quanti momenti, 213, 349; vestitus et habitus quales esse debeant, 153, 214; gestus, incessus, et sermones, *ibid*; vita qualis, 147, 214.

Clerici etiam exempli, ab episcopo corrigi possunt, 69, 151; delinquentes in loco decenti custodiendi, 336; matrimonium contrahere prohibentur, 256; mendicare non debent; et quomodo eis providendum, 192; turpiter et scandalose viventes quomodo puniantur, 196, 349; usurpantes bona ecclesiastica qua pœna puniantur, 121.

Clerici homicidæ pœna, et dispensatio, 154; degradatio et depositio, 115, 336.

Clericorum immunitates et privilegia renovantur, 366; merita ex quibus deprehendantur, 340.

Clerico vago missas celebrare non licet, 212, 244.

Clerici conjugati quæ ministeria exercere possint, 245; et quo privilegio gaudeant, 237.

Clerici concubinarii, *vide* Concubinarii.

Clericis aleæ, comessationes, lusus prohibentur, 214.

*Cætera quære in verbo* Sacerdotes, *et in verbo* Presbyter.

Clericorum societatis Jesu privilegia, 320.

Cluniacensis monasterii privilegium, 317.

Coadjutores quando dandi sint, 196; et quomodo, 438.

Coadjutoriæ quomodo permittantur, 338.

Cognatio spiritualis quomodo, et inter quos contrahatur, 261.

Collatio beneficiorum, *vide in verbo* Electio.

Collatio ordinum gratis fieri debet, 191; *vide* Ordo.

- Collegiorum generalium privilegia, 85, 153.
Collegia ab episcopo visitentur, 219.
Collegia litteras dimissorias concedendi jus non habent, ut quis ordinetur ab aliis, 239.
Collegiorum personæ quomodo sint exemptæ, 281.
Collegiorum privilegiis quomodo ordinariis non detrahatur, 281.
Collegii puerorum instituendi via et ratio, 245.
- Collegiatæ ecclesiæ nobilis alicujus oppidi qua ratione curent stipendium interpreti sacræ Scripturæ, 33.
Collocutiones et confabulationes in ecclesiis prohibentur, 17, 212.
Comessationes clericis prohibentur, 214.
Comitum palatinorum privilegia restricta, 281.
Commendata monasteria visitanda, 198.
Commendæ perpetuæ, 80.
Commissio causarum quibus fieri debeat, 344.
- Commemoratio defunctorum qui legata Ecclesiæ reliquerunt, semper facienda, 335.
Communio sacramentalis quibus, et quando necessaria sit, 110, 190; et a quibus sæpe percipienda, 240; et in ea præparatio qualis adhibenda, 106; in ea sub qualibet specie totus et integer Christus sumitur, 103, 109.
Commutationes ultimarum voluntatum quomodo et quando faciendæ, 218, 334.
Compatres in baptismo qui, 261.
Compositio pro fructibus male perceptis prohibita, 233.
Computi ecclesiastici disciplina docenda in seminariis, 246.
Conceptio B. Mariæ Virginis, 31.
Concilium indicere ad Romanum pontificem spectat, 94, 363; ejusque decreta ab eo confirmantur, 363, 366, 372; et dubita declarantur, 363, 374.
Concilio interesse qui debeant, 95, 171, 271, 330; ad illud convenire negligentes quomodo puniantur; 172, 330.
Conciliorum utilitas, 169, 271; in eis congregati quomodo vivere debeant, 16, 98.

Concilii Tridentini inchoatio sub Paulo III, 17; translatio, 90; celebratio sub Julio III, 97; suspensio, 167; celebratio sub Pio quarto, 175; intentio præcipua qualis, 166; finis, 363; causæ quibus indictum fuit, 15, 22, 71, 94, 99, 166, 171, 173, 175, 185, 363; confirmatio, 368; et quot patres et interfuerunt, 367.

Concilia provincialia quibus de causis renovanda; et quando, 271; de quibus judicent, 232, 250, 251, 269, 270, 271, 273, 274, 277, 286, 295, 296, 307, 327, 345, 346, 350; et quid in eis agi debeat, 330, 345, 360.

Concilio, *vide* Prædicationis munus.

Concubinatus gravissimum peccatum, 265.

Concubinariorum et concubinarum pœnæ, 265, 348; quando cum eis dispensari possit, 348.

Concupiscentia in baptizatis ad agonem relicta, 31.

Conditiones in provisione Ecclesiæ rejiciendæ, 289.

Confessio est jure divino necessaria, 127, 142; est pars pœnitentiæ, 125, 141; quomodo, et quorum peccatorum facienda, 128, 143; et quando præcipue, et cui, 130, 131; non est impossibilis, 129, 143; ad Eucharistiam percipiendam necessaria, et quando, 106.

Confessio secreta, 130, 143; ejus ministri qui, 130, 131, 243.

Confessionum libri discendi ab iis qui in seminario educantur, 247.

Confessarii monialium quandoque mutandi, 316.

Confessariorum munus in satisfactionibus injungendis, 136.

Confitendi in quadragesima salutare, 130, 143.

Confirmatio est sacramentum, 78; ejus minister episc., 78, 217, 229; eam habere debent prima tonsura initiandi, 235; in ea character imprimitur in anima, 73; inter quos spiritualem cognationem contrahat, 262.

Confraternitates visitandæ, 219.

Conjuges, *quære* Matrimonium.

Consanguinei fructibus ecclesiarum non augendi, 329.
Consecratio episcoporum ubi facienda, 235; infra tempus statutum suscipienda, 83; et quale tempus ad eam sit præscriptum, 234.
Consecrationis panis et vini efficacia, 102.
Consensus contrahentium in matrimonio necessarius, sed non parentum, 257.
Conservatores judices, 152.
Conservatoriæ litteræ quibus et quando nihil prosint, 152.
Consistorio (in) proponitur ecclesia cathedralis vacans, 269.
Constitutiones ecclesiarum approbantur, 103, 216, 284, 337; regularium etiam, 307, 314, 322, *et seq.*; et quæ rejiciantur, 289.
Constantiense concilium, 163, 183.
Constitutiones juris antiqui per concilium specialim innovatæ, 1 *et seq.*
Consuetudo locorum attendenda, 33, 69, 220, 297, 337; quandoque pro lege habetur, 188; jurisdictionem tribuit, et officium, 216; dat potestatem, ut quis concilio intersit, 95, 171, 271, 330.
Consuetudines ecclesiarum approbantur, 193, 216, 220, 284; et quæ sint corruptelæ, 234, 260.
Consultores duellorum puniuntur, 365.
Consummatio sub priori testamento non erat, 201.
Continentia diaconorum et subdiaconorum, 241.
Contritio quid, 125; est pars pœnitentiæ, 125, 142; necessaria, 126; libera et voluntaria, 127, 141; imperfecta, attritio dicitur, 126; quomodo paretur; et quid producat, 127, 142.
Contritus sine confessione ad Eucharistiam non accedat, 106.
Controversiæ de præcedentia componendæ, 318.
Contumacia severe punitur, 67, 194, 216, 234, 285, 333.
Conventus, *require* Monasterium.
Convertitiæ seu pœnitentes mulieres, 323.
Corporis Christi festum, *quære* Festum.

Correctio quomodo ab episcopis facienda, 69, 111, 151, 155, 196, 198, 319.

Credere quomodo debeamus, 108.

Criminales causæ a quibus cognoscantur, 298, 349; quando in eis appelletur, et ad quem, 114; et quomodo in appellatione procedatur, *ibid*; et quomodo executio facienda, 332, 336.

Criminales causæ graviores contra episcopos a summo tantum pontifice cognosci debent, 277.

Culpa quomodo remittatur, 63, 64; et an sine pœna, 134, 144.

Cultus Eucharistiæ, 104, 107.

Cupiditas malorum omnium radix, 222.

Cura animarum non negligenda, 65, 68, 81, 82, 83, 198, 303.

Curatum beneficium, *lege* Beneficium.

Curatus, *vide* Parochus.

Curiosa a popularibus concionibus secludenda, 303.

D.

Deambulationes in ecclesiis vitandæ, 222.

Debitorum solutio quomodo ab exemptis extorquenda, 86.

Decalogi præcepta, 61, 128.

Decanorum visitatio qualis, 273; quas causas non judicent, 299.

Decimarum solutio debita est Deo, 347; non impedienda, sed integre facienda, *ibid.*; et largius tenuioribus ecclesiis, *ibid*.

Decimæ ad laicos pertinentes, 248.

Decreta hujus concilii approbata, 260, 369, 370; in synodis provinc. et diœces. recipienda, 330; a lectoribus observanda, 331.

Decreta omnia de vita et honestate clericorum observanda, 213; et quæ ad dignitatem episcopalem pertinent, 353; et ad favorem eorum, 356.

Decreta super residentia publicanda, 234; et de matrimonio, 260.

Deductiones ex fructibus in provisione ecclesiarum rejiciuntur, 289.

Defensio permissa, 155.

Degradatio actualis quomodo facienda, 115.

Delegatio quibus fieri debeat, 344.
Delinquentes qui in loco decenti custodiendi, 336.
Denuntiationes in ecclesiis ante matrimonium quomodo et quando faciendæ, 258.
Depositio verbalis quomodo facienda, 115.
Derogationes quæ non faciendæ, 356.
Deus Pater misericordiarum, 40; unus et idem, auctor novi et veteris testamenti, 34; impossibilia non jubet, 49; operatur in nobis velle et perficere, 82; sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur, 50; castitatem petentibus non denegat, 256.
Diaboli imperium, 28; astucia ad nos perdendum, 137; calcaneo insidiatur, 139.
Diaconorum institutio, et mentio in sacris litteris, 244; ætas, 241; continentia, *ibid.*
Diaconi quomodo ordinandi, 241; festis saltem solemnibus communionem percipere debent, 242.
Die dominico quæ mira Deus egerit, 18.
Dies festi, *vide* Festi dies.
Dignitates ecclesiasticæ quare institutæ, 283; quibus conferendæ, *ibid.* non servientes quid amittant, 217.
Diligentes Christum ejus sermones servant, 49.
Dimissoriæ litteræ, *vide* Litteræ dimissoriæ.
Diœceses quare distinctæ, 156.
Diœcesana synodus quotannis celebranda; et qui interesse debeant, 272, 331; et quid ibi agi debeat, 331, 344.
Disceptationes contentiosæ vitandæ, 19.
Disciplina populis necessaria, 112.
Disciplina ecclesiastica conservanda, et restituenda, 365; ac monastica, 325, ac regularis, 307.
Dispensatio ad contrahendum matrimonium quando, quibus et quomodo detur, 263; de homicidio quando datur, 153, 278.
Dispensationes de promovendo a quocumque, cui, et quando suffragentur, 84; de non promovendo ad annum suffragantur, 85; de non

residendo quando valeant, 68; super irregularitatibus quando ab episcopis dentur, 269.

Dispensationes de pluribus curatis exhibendæ, 81.

Dispensationes gratiosæ quando sortiantur effectum, 218, 354.

Dispensationes quomodo, et quando, concedendæ, 155, 218, 263, 278, 350, 354; extra curiam ordinariis committendæ, 218.

Dispositio ad gratiam, 43.

Distributiones quotidianæ quomodo ordinandæ, vel augendæ, 193, 216, 290; et quomodo dividendæ, 193, 216; et a quibus recipiendæ, 285.

Divinis interesse, aut missas celebrare, qui publice criminosi sunt prohibentur, 211.

Divinitas Christi in Eucharistia quomodo, 102, 108.

Divinorum officiorum ratio tam de cantu quam de certa lege in choro permanendi a synodo provinciali præscribenda, 286.

Divortium quoad thorum fit ad tempus, 256.

Doctores esse debent cathedralibus præficiendi, 215; et qui examinatores deputantur, 295; illisque scholasteriæ conferendæ, 250; et pœnitentiariæ cum præbendis, 280; et archidiaconatus, 283; et dignitates, 285; et vicarii officium, 291. *Cætera vide in verbo* Lector.

Doctores universitatum quid agere, aut promittere debeant, 331.

Domini temporales, *vide* Principes.

Dominicis diebus et festis solemnibus pascendus a parocho populus salutaribus verbis, 35; ad parochiam suam populus accedat, 212.

Domus Dei nihil inordinatum habere debet, 267.

Dotari debent raptæ a raptoribus, 264.

Dubitare de quibus non debeamus, 48.

Duellorum usus prohibetur, 354.

Dyscoli et incorrigibiles puniendi, aut expellendi e seminario, 247.

E.

Ecclesia columna veritatis, 101; pia mater, 205; edocta a Christo, et

ab Apostolis, 100; et a Spiritu sancto, 100, 302; domus Dei, et orationis, 212; communis mater, 177; Dei sanguine acquisita, 66; Christi sponsa dilecta, 202; non judicat de occultis, 258; in quos judicium exerceat, 124; hæreticos invitat ad concilium, 178; sperat eorum conversionem, 159, 167; justis de causis communicat laicos sub una specie, 187; ejus est judicare de vero sensu Scripturarum, 25; in matrimonii impedimentis dispensat, 254; ejus benignitatem experiri non debet, qui ejus præcepta contempsit, 263.

Ecclesiæ catholicæ ritus observandi, 74; ejus potestas, 987, 358.

Ecclesia Romana omnium ecclesiarum mater et magistra, 75, 140, 207, 360.

Ecclesia cathedralis, *vide* Cathedralis.

Ecclesiæ patrimoniales, 294; receptivæ, *ibid.*; nullius diœcesis a quo visitandæ, 280; collapsæ reparandæ, vel transferendæ, 83, 195; duarum diœcesum non uniendæ, 156.

Ecclesiarum regimen onus formidandum, 65; quibus committendum, 65, 79, 215, 267.

Ecclesiarum pluralitas reprobatur, 79, 293; earum bona occupantes, 221; fructus quomodo consumendi, 222.

Ecclesiastica hierarchia quomodo ordinata, 225, 229.

Ecclesiastica libertas, et immunitas, 366.

Editio vulgata bibliorum approbatur, 24.

Electi Dei non possunt sciri nisi ex speciali revelatione, 51.

Electi ad ecclesiarum regimen professionem fidei facere tenentur, 269, 284.

Electio superiorum regularium quomodo habenda, 313; indignorum irritanda, 80; in beneficiis quomodo fieri debeat, 284, 294, 335; et quomodo in beneficiis juris patronatus, 157, 294, 341; et quorum fieri debeat, 66, 85, 215, 217, 283, 296; et qua ætate, 236, 283; et non sine examine, 85, 294.

Eleemosynæ pro defunctis utiles, 303; pro missis importune non exigendæ, 211; montis-

pietatis ab episcopis visitandæ, 219; earum administratores rationem episcopo reddere tenentur, 220.

Eleemosynarum quæstores, *vide* Quæstores.

Emphyteusis ecclesiæ usurpatores excommunicati, 229.

Episcopalis dignitas omnino conservanda, 353.

Episcopos a Spiritu sancto positos regere Ecclesiam Dei, 66, 227; in locum Apostolorum successerunt, 227; presbyteris sunt superiores, 227, 229, 336; patres et pastores sunt, 353; ministri sacramenti confirmationis, 78, 227, 229; ac ordinationis, 227, 229; supra omnes gradus constituti, 267; a principibus et cæteris honorandi, 353; ab obtinentibus dignitates juvandi, 283; eorum est prima sedes et locus, 336, 353; ac præcipua omnium rerum agendarum auctoritas, 336.

Episcopi qui sint eligendi, 65, 79, 215, 267; et infra quantum tempus consecrationis munus suscipere teneantur, 83, 234; creati a Rom. pontifice sunt legitimi, 230; eorum examen et testimonium quomodo faciendum, 269; quales esse debeant, 17, 111, 328; eorum familiares quales, 18; eorum mensa ac supellex qualis, 17, 329; quæ agere debeant, 17, 328.

Episcoporum onus angelicis humeris formidandum, 65; eorum præcipuum munus est, verbum Dei prædicare, 35, 230, 275; in Dei laudibus incumbere, 17; hostias, laudes et preces offerre, 17; sacramentorum vim et usum explicare, 278; Scripturarum lectionem in mensa adhibere debent, 18; vigilare, in omnibus laborare, et ministerium suum implere, 65; in suis ecclesiis residere, 65, 230; moderate ac sobrie vivere, 17, 328; bonum exemplum subditis præbere, 328; humanum erga propinquos carnis affectum deponere, 329; principibus non inservire, 353; lectorem theologiæ eligere, 32, et magistrum grammatices, 33; malos prædicatores corrigere, 37; circa plura curata

obtinentes providere, 81, et ecclesiæ parochiali vacanti, et quomodo, 294; ecclesiis, in quibus populus numerosus est alios sacerdotes adjungere, 192; novas parochias constituere, 193, 288; easque distinguere, 288; et omnia quæ ad Dei cultum spectant curare, 198, 220; ut hospitalia diligenter gubernentur, 86, 339; ut pueri in suis parochiis doceantur, 276; ut sana de purgatorio doctrina prædicetur, 302; ut de invocatione Sanctorum et imaginibus fideles instruantur, 303; ut missæ debita reverentia celebrentur, 210; vitia subditorum coarguere, 69, 112, 147, 151; eosque tanquam filios et fratres diligere, 112; et charitate, non austeritate corrigere; et meminisse se pastores, non percussores, *ibid.*; pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, 230; monialibus confessorem extraordinarium offerre, 316; præcedentiæ controversias componere, 318; virginum Deo dicandarum voluntatem explorare, 321; decreta hujus concilii de regularibus exsequi, 326; curare ut decretum matrimonii publicetur, 260; ut nuptiæ fiant cum modestia et honestate, 267.

Episcopi ad concilium provinciale debent accedere, 271; quibusdam præcipuis diebus in suis ecclesiis permanere, 232; ordines per semetipsos conferre, 235; subditos docere, 147, et bono exemplo pascere, 229; gratiam per subreptionem obtentam respuere, 116; in casibus quibusdam reservatis absolvere, 132, 142, 278; abusus in missa exortos tollere, 210; confirmationis sacramentum conferre, 227; ministros Ecclesiæ ordinare, 227, 238; atque alia peragere, quæ inferiores non possunt, 227; nova miracula approbare, 307; ordinatos ab ordinum exercitio suspendere; et quando, 150; clericos exemptos et regulares corrigere; et quomodo, et quando, 69, 151, 154, 196, 198, 319; eos degradare potest; et quando, 115; locum deserentes punire, 243; et concu-

binarios, ac concubinas, 265, et non accedentes ad synodum, 272; beneficiis privare turpiter viventes, 196; hospitalitatem non exercentes ab hospitalium cura amovere, 340; et jure patronatus patronum illud contra canonicas sanctiones transferentem privare, 343; abbatum negligentiam supplere, 33; et capituli metropolitanæ ecclesiæ, 291; et vices metropolitani, si est suffraganeus antiquior, 231, 271; illumque denuntiare romano pontifici, 67; in beneficiis juris patronatum instituere, 158; præsentatosque non idoneos repellere, 242; distributiones quotidianas dividere, 194; ordines canonicatuum designare, 284; in iis quæ ad divina officia spectant providere, 286; uniones certis de causis facere, 195, 247, 287, 290; ac jam factas examinare, aut revocare, 82, 287, 343; monitiones ad finem revelationis decernere, 332; beneficia transferre, 197; visitare beneficia curata unita, 82; et ecclesias exemptas, 83; commendata omnia beneficia, et monasteria etiam exempta, 198; hospitalia, confraternitates, eleemosynas montis pietatis, et pia loca omnia, 219; ac propriam diœcesim; et quomodo, 272; et ecclesias sæculares nullius diœcesis, 280; absentiæ causas probare, 233; contumaces non residentes variis remediis compellere, ac etiam beneficiis privare, 234, 285; de dispensationibus cognoscere, 218; per saltum promotos dispensare, 243; licentiam matrimonii contrahendi vagantibus concedere, 264; in suspensionibus et irregularitatibus dispensare, 278; in casibus occultis, etiam sedi apostolicæ reservatis, absolvere, 277; publicam pœnitentiam in aliam commutare, 279; causas omnes in prima instantia cognoscere, 298; monasteria regularium aliquando gubernare, 316; abeuntibus ex eis ante professionem bona restituere, 321; confessiones audientes approbare, 243: ultimas voluntates exsequi, 219; ab

administratoribus piorum locorum rationes exigere, 220; ac etiam ab œconomis constitutis sede vacante, 291; a visitatoribus, 273; notariis imperitis, vel delinquentibus, officii exercendi usum prohibere, 221; familiarem suum non subditum ordinare; et quando, 238; sanctorum ordinum functiones restituere, 244; ea quæ ad seminarium pertinent constituere, 245; et ejus redditum rationes singulis annis accipere, 250; jus ac potestatem habent in his, quæ ad visitationem et correctionem spectant, 280; et in protonotarios ac alios exemptos, 281.

Episcopi quibus in causis procedant ut apostolicæ sedis delegati, 34, 37, 68, 116, 151, 194, 195, 196, 198, 213, 216, 218, 219, 280, 282, 290, 311, 315, 316, 344, 349.

Episcopi quando citandi, ut personaliter compareant, 116; contra eos quales testes admittendi, 117; eorum causæ a romano pontifice terminandæ, 117, 277; vel a concilio provinciali, 277; eorum negligentia suppletur a metropolitano, 250; et aliquando a concilio provinciali, 250, 327; et quando eis coadjutor dandus sit, 338.

Episcopi puniuntur, si non consecrantur infra tres menses, 234; si subditos negligenter corrigunt, 66, 213; si non resident, 66, 233; si negligunt ea quæ ad seminarium spectant, 250; si ad concilium provinciale non accedunt, 272, 332; si aliquid visitando accipiunt, 274; si concubinas tenent, 350.

Episcopis non licet pontificalia in alterius diœcesi exercere, 70, 149; nec alterius subditum ordinare, 70, 149, 238; aut corrigere, 155; nec quædam facere sine consilio et consensu capituli, aut canonicorum, 33, 200, 247, 250, 284, 286, 290, 336, 340, 345.

Episcoporum titularium licentia correcta, 149.

Evangelium fons veritatis, 83.

Eucharistia symbolum unitatis, 99, 102, 107; pignus futuræ gloriæ, 102: spiritualis animarum cibus, *ibid.*; an-

tidotum liberans a culpis et peccatis, 102; symbolum rei sacræ, et invisibilis gratiæ forma visibilis, *ibid.*; animæ vita, et perpetua sanitas mentis, 108; panis Angelorum, *ibid.*; cur in processionibus circumferatur, 104; intra septa aut chorum monialium non servanda, 317; quomodo accipiatur; et qualis præparatio exigatur, 106, 111.

Eucharistiæ sacramenti institutio, 101; excellentia, 102; cultus et veneratio, 104, 108, 110; effectus, 102, 110: adoratores, 110; decreta, 100; canones, 108; ejus custodiendæ, et ad infirmos deferendæ consuetudo, 105, 110; in ea Christus vere et realiter continetur, 100, 108.

Eugenia constitutio curatis non suffragatur contra episcopos, 234; neque curialibus et familiaribus cardinalibus, 283.

Examen ordinandorum, 85, 235, 236, 237, 240, 241, 242; et eligendorum ad beneficia, 294.

Examinatores electorum ad parochias quot, et ubi, et quales constituendi, 294; et eorum officium, *ibid.*

Excommunicatio nervus est ecclesiasticæ disciplinæ, 331.

Excommunicationes, quando ferendæ, 331.

Excommunicatus ad sacramenta, et fidelium familiaritatem non recipiendus, 333; et non resipiscens de hæresi est suspectus, 334.

Excommunicantur ingredientes septa monialium, 311; virginum raptores, et eorum fautores, 164; clerici concubinarii, 265; qui bona ecclesiastica occupant, 222; qui virginem vel viduam, aut aliam mulierem invitam compulerint ad ingrediendum monasterium, 322; qui subditos invitos matrimonium contrahere cogunt, 266; duellum committentes, locum concedentes, patrini, fautores et spectatores, 355.

Executio quibus modis facienda, 333.

Executores ultimarum voluntatum sunt episcopi, 219.

Exemplum sacerdotum quanti momenti, 213, 242, 329, 349.

Exemplum malum ad malos mores provocat, 279.
Exemptionum restrictio, 281.
Exemptorum causæ, 86.
Exorcistæ ordo in Ecclesia, 225.
Exspectativæ tolluntur, 298.
Extrema-Unctio, *quære* Unctio.

F.

Fabricæ ecclesiæ administratores reddant rationem episcopo, 220; illique applicentur fructus beneficiorum concubinarii, 349; et episcoporum absentium, 233.
Facultates de promovendo a quocumque, et de non promovendo, quando suffragentur, 84, 85.
Familiares episcopi quales esse debent, 18; quando ab illis ordinari possint, 238; redditibus ecclesiarum non augendi, 329.
Familiaritas cardinalium, quos non eximat ab ordinarii jurisdictione, 282; et qui familiarum privilegio gaudeant, 152.
Festi dies Sanctorum quomodo celebrandi, 306; a regularibus servandi, quos episcopus præcepit, 318; in iis ad suas parochias frequenter populus accedere debet, 212; in majoribus festis pastores a suis ecclesiis non abesse, 232.
Festum corporis Christi, 105, 110, 232.
Feudalia bona quando directis dominis acquirantur, 365.
Feudorum ecclesiæ occupatores excommunicantur, 222.
Fides salutis initium, et radix justificationis, 46.
Fides sola quid, 46, 50, 60, 73; sine pœnitentia remissionem non præstat, 132; cur sine operibus mortua, 46, 50; quolibet peccato mortali non amittitur, 54.
Fidei vis, et virtus, 20, 46, 42; effectus, 46; comites, 48 : *cætera de fide vide sess.* 6, *in decretis et canonibus* de Justificatione.
Fidei professionem qui facere teneantur, 269, 284.
Fidei rudimenta in singulis parochiis pueri

doceri debent, 276.
Fiducia hæreticorum inanis, 47, 59.
Figuræ historiarum, et Sanctorum. 304.
Filii clericorum illegitimi habere non possunt beneficia in ecclesiis quæ eorum patres habuerunt, 351.
Fori ecclesiastici causæ in prima instantia ab ordinariis cognoscuntur, 298.
Fori privilegio qui gaudeant, 236.
Forma requisita in celebratione matrimonii, 258; et in promotione episcoporum, 269; et in probando legitimas absentiæ causas, 231.
Fornicatio affinitatem contrahit; et inter quos, 262.
Fratres, *vide* Regulares, *et* Sacerdotes.
Fratrum S. Joannis Hierosolymitani immunitas et privilegia, 248, 282, 326.
Fructuum sequestratio, 198, 234; et a quibus tuta conscientia percipi non possunt, 233, 340.
Frugalitas episcoporum et cardinalium, 349.
Fuga ubi timetur, quid agendum, 336.
Funeralium quarta persolvenda, 348.

G.

Gehennæ metus, 59.
Generales ordinum quomodo eligendi, 313.
Germania olim in vera religione, et obedientia summo pontifici exhibenda, nulli secunda, 95.
Germaniæ Protestantibus datus salvus conductus, 120, 161, 179.
Germanorum episcoporum in concilium adventus, 98; eorumdem discessus e concilio, 167.
Gradus affinitatis et consanguinitatis, 254, 261.
Grammaticæ magister in quibus ecclesiis eligendus, 34.
Gratia Dei præveniens, 42, 57; non ex operibus, 48; an peccatis amittatur, 54; per sacramenta confertur, 73; eam consecutum se esse an quis scire valeat, 47.
Gratiæ ad vacatura tolluntur, 298; quando suum sortiantur effectum, 84, 116, 149, 218, 238, 338, 352.
Gratis quæ sint præstanda, 26, 37, 191, 200, 215, 233, 243, 263, 274, 270, 354.

Gregorius decimus, 80, 81.
Gubernatores ecclesiastici in quibus se ingerere non debeant, 299.
Gymnasia publica sacræ Scripturæ lectorem habeant, 33.

H.

Habitus clericorum qualis esse debeat, 273, a quibus deferendus, 237, 245.
Habitus non facit monachum, 153.
Habitus religionis post quinquennium non deponendus, 323; occulte non ferendus, 324.
Hæresis crimen quis absolvit, 278; non dissolvit matrimonii vinculum, 255.
Hæresis suspectus quis, 333.
Hæreses circa sacramenta damnatæ, 71 *et seq.*, 108 *et seq.*, 141 *et seq.*, 189, 208, 228, 254.
Hæreses anathematizantur, 330, 363, 367; earum nocumenta, 71, 330.
Hæretici ad concilium invitantur, 177, 362; novatores appellantur, 136; sub prætextu Evangelii libertatem carnis introducunt, 253; omnes anathematizantur, 367; eorum perfidia, 101, 134, 362; inanis fiducia, 47.
Hæreditariæ successiones beneficiorum prohibitæ, 338.
Hierarchia ecclesiastica ex quibus constet, 226, 229.
Historiæ mysteriorum nostræ redemptionis quid præstent, 305.
Homicidii pœna; et quando super eo dispensetur, 154.
Homiliæ sanctorum legendæ in seminariis, 246.
Hospitalia visitanda, 219; diligenter gubernanda, 86; ea obtinentes hospitalitatem exercere debent, 359; eorum administratio uni ultra triennium non concedenda, 341.
Hospitalia quæ dantur in titulum, 248, 339.
Hospitalium privilegiis qui gaudeant, 153.
Hostiæ post communionem reservatæ, 109.

I.

Illegitimi, *vide* Filii clericorum.
Illitteratis rectoribus

33

coadjutores dantur, 196.
Imagines Christi, Deiparæ, et sanctorum in templis habendæ; et earum cultus qualis, 304 *et seqq.*
Immunitas ecclesiastica restituenda, et conservanda, 365.
Impedimenta matrimonio, 254, 261, 262, 263.
Imperator et reges bona ecclesiastica conservare debent, 365; et ea occupantes excommunicantur, 221; et similiter si locum ad monomachiam concedunt, 365.
Imperii jura multi habent, 342.
Imperitiæ parochorum succurritur, 196.
Impii justificatio, 42, 46, 59.
Impossibilia non sunt præcepta Dei, 49, 61.
Impressorum cautelæ, 25.
Index sacrorum Librorum, 23.
Index librorum prohibitorum, 175, 361.
Indulgentiæ maxime salutares, 358; cœlestes Ecclesiæ thesauri, 200; ad quæstum non exercendæ, *ibid.*; eas conferendi potestas a Christo concessa, 359; quomodo publicandæ, 200, aut concedendæ, 359; abusus in eis exorti tolluntur, 360.
Indulta quando non suffragentur, 294, 298.
Indulta de non residendo tolluntur, 68.
Infames qui, 355.
Infidelitate amittitur fides et gratia, 54.
Infirmorum remedium optimum, 129, 146.
Inhibitio quando fieri non debeat, 299; quando contemnenda, 113, 219, 234, 281.
Injurias nasci, a quibus jura expectantur, nefarium est, 266.
Inquisitio de moribus et vita ejus qui cathedrali ecclesiæ præficiendus est, eadem in cardinalibus servetur quæ in episcopo, 261.
Instantiæ primæ ubi cognoscendæ, et quanto tempore terminandæ, 298.
Institutio sacramenti Eucharistiæ, 101; Matrimonii, 252; Ordinis, 224, 228; Confessionis, 127, 142; Pœnitentiæ, 122, 141; Unctionis extremæ, 138; Confirmationis, 78.

Institutio in beneficiis juris patronatus, 158, 296.
Interdicta Ordinariorum a regularibus servanda, 318.
Interpretatio Scripturarum contra sensum approbatum prohibetur, 25.
Irregulares quomodo et quando ab episcopo dispensari possint, 278.
Irreverentia ab impietate vix sejuncta, 211.

J.

Jejunia ad mortificandam carnem conducunt, 360.
Jejunii virtus, 98.
Jesuitæ, 320.
Jesus, *vide* Christus.
Joannis baptismus, 75.
Judæ proditio, 58.
Judæi per legem Moysi non liberantur, 41.
Judicare Dei est, non hominum, 56.
Judices ecclesiastici cognoscunt de matrimoniis, 257; a censuris ecclesiasticis abstinere debent, 332; brevi causas finire, 345; et quomodo exsequi debeant suas sententias, 333.
Judices laici ecclesiasticos impedire non possunt, 333; delegati qui, et quomodo eligendi, 344.
Judicis impedientis acta appellanti pœna, 297.
Judicium Dei ante oculos quisque habere debet, 56.
Jurisdictio Ordinariorum non impedienda, 298.
Jurisdictio capituli ubi salva relinquitur, 237.
Jurisdictiones ecclesiasticas locare non licet, 346.
Jus patronatus quibus habere liceat, 157, 341; ex fundatione aut dotatione esse debet, 341; et quomodo probetur, *ibidem;* in alios non transferendum, sub pœna privationis illius, *ibid.*; quorum sit electio, vel institutio, 296, 341; et quod abrogatum censeatur, 341.
Justi adhuc justificari possunt, 48; in venialia peccata aliquando cadunt, 49, 62.
Justificationis causæ, 44; effectus, *ibid.;* fructus, 54; incrementum, 48; præparatio, 43, 59; ad eam naturæ et legis

imbecillitas, 40; canones, 52 *et seq.*
Justificatio adultorum, 42.
Justificationis impii descriptio, 42; et quare dicatur per fidem, et gratis fieri, 46.
Justificati per Christum, qui, 41.
Justificatus peccare potest, 62.
Justitia accepta augetur, *ibid.*
Justitiæ Dei infusio, 55, 58.
Justitiæ Dei infusio, 55, 58.
Justitiæ publicæ honestatis impedimentum, 262.

L.

Lapsorum post baptismum reparatio, 52, 63.
Lateranense concilium magnum, 79, 130.
Lateranense concilium ultimum, 26.
Latinam linguam scire debent qui minoribus ordinibus initiantur, 240.
Latriæ cultus exhibendus est Christo in Eucharistia, 104, 110.
Laici effici non possunt rite ordinati, 226, 229; a sacerdotibus communionem accipiunt, 107; non adstringuntur ad communionem sub utraque specie, 186.
Lectio sacræ Scripturæ ubi instituenda, 32; mensis episcoporum admiscenda, 18.
Lectoris ordo, 225.
Lectorum stipendium, 32; privilegium, 33.
Legata ad pios usus quomodo exsequenda, 334.
Legati de latere quæ impedire non possint, 299; quomodo procedere debeant in appellationibus et inhibitionibus, 219.
LegislatorChristus,62.
Legis Moysis impotentia ad justificationem, 41.
Libertas ecclesiastica non violanda, 356.
Libertas virginum Deo dicandarum conservanda, 321.
Liberum arbitrium, 52.
Libri de rebus sacris quomodo edendi, 25.
Libri de matrimoniis, 260; de baptizatis, 261.
Librorum prohibitorum index, 361; ad illum conficiendum delecti patres, 177.
Librorum sacrorum in-

dex, 23; vulgata eorum editio approbatur, 24.
Licentia prædicandi gratis concedenda, 37; similiter licentia discedendi a beneficiis, 233.
Licentiæ non residendi a quibus probandæ, vel judicandæ, 231.
Licentiati cathedralibus præficiendi, 215; et vicarii episcoporum constituendi, 291; et examinatores, 295; et archidiaconi, 283; et pœnitentiarii, 280; illisque scholasteriæ conferendæ, 250; et dignitates, 285.
Litigatorum paupertati succurritur, 299; et occurritur artibus, 345.
Litteræ conservatoriæ, 151; commendatitiæ, 149, 244; testimoniales, 191, 237; dimissoriæ, 84, 149, 191; gratis concedendæ, 191; et a quibus, 84, 191.
Locationes in præjudicium successorum prohibitæ, 346; et ad longum tempus, *ibid.*
Lucra turnorum prohibentur, 289.
Lucrum turpe prohibendum, 200, 211, 306, 359.
Lusus et luxus clericis prohibetur, 286.

M.

Magistri grammaticæ ubi eligendi, 33.
Magistri legentes quid agere et spondere debeant, 331.
Magistri in theologia ad cathedrales assumendi, 215; ad dignitates quæ scholasteriæ dicuntur, 250; ad archidiaconatus, 283; ad dignitates, 285; eligi debent pœnitentiarii, 280; et examinatores, 295; eorum privilegia, 35.
Majores ordines, *vide* Ordines.
Mandata Evangelii et Decalogi observanda, 49, 61; non sunt impossibilia, *ibid.*
Mandata de providendo tolluntur, 298.
Mare magnum regularium non obstat decretis hujus concilii de regularibus, 326; neque quartæ funeralium, 348.
Maria Virgo fuit sine peccato veniali, 62; ejus conceptio, 31.
Martyrum reliquiæ, 304.
Matrimonium, sacramentum magnum, veteribus connubiis gratiam præstat, 253; a Christo institutum; et gratiam

confert, 252; sancta res est et sancte tractanda, 267; fieri debet libero consensu, 257; cum parentum voluntate, licet non sit necessaria, *ibid.*; cum denuntiationibus præcedentibus in ecclesiis, *ibid.*; in facie ecsiæ celebrandum, interrogante parocho, et quibus verbis, 259; præsentibus duobus aut tribus testibus, *ibid*; cum benedictione a proprio parocho suscipienda, *ibid.*; cum peccatorum confessione, et Eucharistiæ perceptione, 260; et servatis laudabilibus consuetudinibus et cærimoniis provinciæ, *ib.*

Matrimonium quæ vincula impediant, 254, 255, 262, 263; quando non valeat, 257; quomodo dirimatur, 255; ex multis causis separatur quoad thorum, 256; cum vagantibus non facile contrahendum, 264.

Matrimonia clandestina Ecclesia semper detesta est, 257.

Matrimonii libertas non impedienda, 266; cærimoniæ non damnandæ, 257; solemnitas prohibita certis anni temporibus, 257, 267; ejus causæ spectant ad ecclesiasticos, 257.

Mendacii peccatum, 116.

Mendicare clericos non decet, 192.

Mensæ episcopalis sobrietas et frugalitas, 17, 329.

Mensa apud Apostolum altare significat, 203.

Mercedum causæ favor, 86, 153.

Merces bonorum operum exspectanda, 50, 55, 64.

Mercenarii a cura animarum arcendi, 67, 68, 230.

Merita passionis Christi, 41, 42, 45, 55.

Merita hominum sunt dona Dei, 56.

Merita bonorum operum, 55.

Metropolitani officium in lectore eligendo, 32, in denuntiando Romano pontifici episcopos absentes, 65; in probando et judicando legitimas episcoporum absentias, 231; in corrigendo episcopos negligentes, 250; in supplenda negligentia regularium, 37, 315, et capituli sede vacante, 291; in visitando propriam diœcesim, 272, et ecclesias

comprovincialium; et quando, 273; in cogendo synodum provincialem, 271; in erigendo collegia ob ecclesiarum paupertatem, 251; in judicando aliqua cum concilio provinciali, 232, 307 (*vide* Concilium provinciale); et in erigendo aliquando congregationes monasteriorum, 315.

Metropolitanus obligatur ad personalem residentiam, 67, 231; et non residens denuntiatur ab episcopo antiquiore, 67; et ab eodem ejus absentia probatur, 232; negligens in seminarii erectione corripitur a synodo provinciali, 250; et punitur, si statutis temporibus synodum provincialem non cogit, 272.

Metus gehennæ, 59.

Militum sancti Joannis Hierosolymitani immunitas, 248; et aliqua correcta, 282, 326.

Ministri sacramentorum, 74, 131, 138, 139, 144.

Ministri episcoporum quales esse debeant, 18.

Miracula nova quomodo admittantur, 366.

Missæ verum sacrificium, 201, 208; vere propitiatorium, 203, 209; tremendum mysterium, 210; pie et pure peragendum, *ibid.*; quantum, et quibus prosit, 203, 209, 210, 302; in ejus celebratione quæ vitanda sint, 17, 210.

Missa magnam continet eruditionem, 207; vulgari sermone non celebranda, *ibid.*

Missæ in memoriam sanctorum, 204, 209; horis debitis celebrandæ, 212; non in domibus privatis, 211.

Missæ, in quibus sacerdos solus sacramentaliter communicat, approbantur, 206.

Missæ defunctorum quomodo disponendæ, 334; prosunt illis qui in Christo mortui sunt, et nondum ad plenum purgati, 204, 209, 302.

Missæ novæ, 211.

Missarum celebratio frequentanda, 242; quibus præsentibus, et ubi, et a quo non facienda, 211, 244; earum ratione eleemosynæ importune non exigendæ, 211.

Missalis reformatio, 361.

Monachi ad publicas processiones accedere tenentur, 319.

Monasteria visitanda etiam Sedi Apostolicæ subjecta; et quomodo, 316; item commendata, 198; etiam ordinum capita; et quomodo, 324; illisque quomodo de abbatibus provideri debeat, 325; curam animarum habentia quibus subsint, 317; et quomodo et quando subsint episcopis, 316; lectorem sacræ Scripturæ habere debent, 34; quæ bona possidere possint, 308, 309; non erigenda sine licentia episcopi, 310; non augenda insolito numero, *ibid.*; in iis erigi debent congregationes, 315.

Monasteria sanctimonialium ingredi quando liceat, 311; extra urbem posita intra urbem reducenda, *ibid.*; etiam episcopis et superioribus eorum claustra ingredi non licet, 314; quæ regantur ab episcopo, 316; et in illa ingredi nullam cogendam, aut impediendam, 322.

Monasticæ vitæ disciplina restituenda, 326.

Moniales quando confiteri, et Eucharistiam sumere debeant, 316; metu ad ingressum religionis non compellendæ, nec impediendæ, 322; bona mobilia et immobilia ut propria habere non possunt, 308; nec e monasterio exire, 310; intra quantum tempus professionem facere debeant; et quomodo, et qua ætate fiant, 320.

Monitiones binæ quando præcedere debeant, 333, 349; excommunicatis faciendæ 333; relevationis causa quando concedendæ, 332.

Monomachia prohibita, 354.

Montes pietatis visitandi, 220.

Mortuorum commemoratio, 334.

Mulctæ pecuniariæ locis piis assignandæ, 333; vel fabricæ ecclesiæ, 233, 349.

Munera non accipienda a visitatoribus, 274.

Musicæ quæ in ecclesiis prohibeantur, 212.

Mysteriorum nostræ redemptionis historiæ, 305.

N.

Naturæ impotentia ad

justificationem, *pag.* 40.
Necessitas absentiæ excusationem præstat, 231.
Negotia sæcularia fugere debent clerici, 214.
Ninivitarum pœnitentia, 127.
Nominati ad beneficia non admittuntur sine examine, 85.
Notarii quantum, et quando pro litteris dimissoriis accipiant, 191; non idonei, vel delinquentes in causis ecclesiasticis, quomodo corrigendi, 221; infra quantum tempus actorum copiam exhibere teneantur, 297; eorum imperitia litium occasionem producit, 221.
Novatianorum hæresis, 123.
Novatores hæretici vocantur, 136.
Novitii et novitiæ ad professionem quando admittendi, 319.
Nuntii apostolici quæ impedire non possint, 299; et quomodo procedant in appellationibus et inhibitionibus, 219.
Nuptiæ prohibitæ certis anni temporibus, 257, 267.

O.

Obedientia præstanda Romano pontifici, 284, 330; et præpositis, 148, 360.
Obedientia excusat absentiam, 231.
Obedientiæ votum, 308.
OEconomi institutio sede episcopali vacante ad quem pertineat, 291.
Opera satisfactionis, 136.
Opera ante justificationem, 58.
Opera bona augent justitiam, 61; sunt dona Dei, et justificati merita, 64.
Operum sine gratia imbecillitas, 55.
Operum bonorum retributio, 51, 54, 62.
Oratoria ab episcopis designanda, et visitanda, 212.
Oratio Ragazoni habita in fine ultimæ sessionis, 439.
Orationes quomodo faciendæ, maxime in concilio, 16.
Oratorum locus in concilio, 361.
Ordinarius, *vide* Episcopus.
Ordinatio ab episcopo facienda, 226, 229; et a proprio episcopo, 70, 84, 150, 238; a Christo

instituta fuit, 228; quomodo, quando et ubi facienda, 238; qua ætate, 241; gratis, 191, et cum examine, 70, 235, 241; et quibus cærimoniis, 229.

Ordinari non debet homicida, 154; item qui beneficium non habet, vel aliud unde vivere possit, 192; nec qui Confirmationem non suscepit, 235; nec qui fidei rudimenta edoctus non fuit, *ibid.*; nec qui linguam latinam ignorat, 240; nec qui scribere nescit, 235; nec minor ætate requisita, 241; necbonum testimonium non habens, 236, 238, 242; nec qui in suo ordine versatus non fuerit, 240; nec qui non sit utilis et necessarius sui episcopi ecclesiis, 243.

Ordinationis inhabilium effectus, 150.

Ordinatio sacra est unum ex septem sacramentis, 226, 228; gratiam confert, *ibid.*; et absolvendi potestatem, 243; in ea imprimitur character in anima, 73, 236.

Ordinati suis ecclesiis deservire debent, 216, 236.

Ordinatorum a non suo episcopo pœnæ, 70, 84, 150, 238; et eorum qui ordinantur per licentiam capituli sede vacante, 84; et a sæculari potestate, 227, 229.

Ordines majores et minores, 225, 228, 240, 241, 242.

Ordinum diversorum rationes, 244.

Ordines requisiti infra annum a quibus suscipiendi, 217.

Ordines minores per temporum interstitia conferendi, 240; et quibus, *ibid.*; sunt gradus ad majores, 228, 240.

Ostiariatus ordo, 225, 244.

Originalis peccati materia, 27 *et seqq.*

Ovium munus erga pastores, 347.

P.

Papa, *quære* Pontifex Maximus.

Parentum consensus in matrimoniis non necessarius, 257.

Parochiales ecclesiæ tenues quomodo augendæ, 287; quibus non uniantur, *ibid.*; quæ pensionibus aut reservationibus non graven-

tur, 288; et illis vacantibus quid agendum, 294.

Parochiæ quare distinctæ, 156; quando novæ instituendæ, 195; vel distinguendæ, 288; et collapsæ reficiendæ, vel transferendæ, 197; in civitatibus faciendæ, 288; in parochiis propriis singuli tenentur audire Verbum Dei, 276; et sacramenta suspicere, 288.

Parochi officium est prædicare, 35, 230, 275; exponere ea quæ in missa leguntur, 207, 212; explicare decretum matrimonii, 260; pueros fidei rudimenta et obedientiam docere, 276; vim et usum sacramentorum explicare, 278; sacra eloquia et salutis monita explanare, *ibid.;* jejunia, dies festos, et obedientiam commendare, 360; oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, sacramenta administrare, et bono exemplo pascere, 230; pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, *ibid.;* missas frequenter celebrare, 242; in suis ecclesiis residere, 68, 230; decreta matrimonii observare, 257; nuptias benedicere, 260; librum matrimonii habere, *ibid.,* ac baptizatorum, 261; ad synodum diœcesanam accedere, 272, 359; baptizando quædam peragere, 261; carnis affectum erga propinquos deponere, 329; decreta concilii recipere, obedientiam spondere, ac hæreses anathematizare, 330; et hospitalitatem servare, 329.

Parochi paupertati succurritur, 195, 347; imperitiæ et malæ vitæ occurritur, 196. *Cætera lege in verbo* Sacerdos, *et in verbo* Clericus.

Parochiani, *vide* Populus.

Parvuli ad Eucharistiæ perceptionem non obligantur, 188.

Parvulorum baptismus, 29, 77.

Pascha vetus et novum, 202.

Paschatis tempore communicandum, 111.

Pastoris officium, 112, 230.

Patriarcha, *vide* Metropolitanus.

Patrimonium quando alienare non liceat, 193.

Patrini duellorum puniuntur, 355.

Patrini tantum duo vel unicus, 261.

Pauli vocatio, 58.

Pauperes gratis docendi, 33; in collegium clericorum eligendi, 246; erga eos episcoporum cura, 220.

Paupertatis votum, 308; privilegia, 86, 153, 299.

Peccantes publice palam corripiendi, 279.

Peccata omnia mortalia in confessione recensenda, 128, 143; ac eorum circumstantiæ, 129, 143; eorum remissio quomodo fiat, 47, et per quem, 123, 131, 136, 141, 143, 224, 228.

Peccata venialia etiam justi committunt, 49, 62; an taceri possint in confessione, 128.

Peccatum originale quomodo tollatur, 30; de eo doctrina et canones, 27 *et seqq.*

Pensiones quando extinguere non liceat, 193; quomodo minuantur, 249; quibus ecclesiis imponi non possint, 288; et quibus habere non permittatur, 351.

Peregrino sacerdoti missam celebrare non licet, 211.

Perseverantiæ munus, 51, 60.

Petrus princeps Apostolorum, 50.

Picturæ quid erudiant; et quomodo fieri debeant, 305.

Pii IV indictio hujus concilii, 169: ejusdem Concilii confirmatio, 370.

Plebanus, *vide* Parochus.

Pluralitas beneficiorum et ecclesiarum prohibetur, 79, 80, 292.

Pœna temporalis non semper remittitur, 53.

Pœna violantium salvos conductus, 164.

Pœnarum genera, 112, 333, 340, 350.

Pœnitentia quid, 122; ante adventum Christi non erat sacramentum, *ibid.*; dicitur secunda tabula post naufragium, 52, 141; quid contineat, 53, 124, 141; cur, et quando, et a quo instituta, 121, 141; in quo differat a Baptismo, 53, 123, 141; ejus utilitas et partes, 124, 141; et fructus, 124, 135.

Pœnitentia publica quando imponenda, 279.

Pœnitentiarius in cathedrali instituendus, 279.

Pontifex vicarius Dei in terris, 65, 97; ejus est suprema auctoritas, 63; 133; in omnibus salva intelligitur, 78, 168, 338.

Pontificis est ecclesiis de pastoribus providere, 65; circa matrimonii impedimenta constituere, et dispensare, 254, 255; concilium generale indicere, 94; ejusque decreta confirmare, 363, 368; eorum dubia declarare, 363; formam examinis episcoporum approbare, 269; Ecclesiæ utilitati consulere, 363; et ejus sollicitudinem habere, 269; cardinales creare, 270, et episcopos, 65, 230; resignantium necessitatibus providere, 293, et ecclesiis tenuioribus, 286; curare quæ ad studiorum reformationem spectant, 331; de coadjutoriis disponere, 338, abusus circa indulgentias corrigere, 361; in episcopos non residentes animadvertere, 67, et in concubinarios, 350; causas episcoporum graviores terminare, 117, 277; et legitimas causas absentiæ eorum probare, 231; ad eum referendum de accedere nolentibus ad concilium provinciale, 329.

Pontifex Maximus utitur consilio cardinalium in administratione universalis Ecclesiæ, 329; graviorum criminum absolutionem sibi reservare potuit, 133; bona ecclesiastica occupantes absolvere, 222; causæ extra curiam quibus committantur, 277, 345, et quomodo, 299, eo consulto, nihil inusitatum decerni debet, 307; eidem obedientia ab omnibus præstanda, 330.

Pontificalia in alterius diœcesi exercere non licet, 70.

Populus in sua parochia tenetur audire verbum Dei, 276; et quando compellatur subministrare necessaria parochis, 195, 287.

Populo numeroso quomodo provideatur, 194.

Portio, *quære* Præbenda.

Possessio triennalis quibus non suffragetur, 326.

Præbenda lectorum, 33.

Præbendæ quibus conferendæ, 283, et quomodo, 335; tenues quomodo augendæ, 286; eas obtinentium residentia, 285.

Præcedentiarum controversiæ componendæ, 318; circa eas nihil in Concilio innovatum, 361.

Præcepta Dei sunt possibilia, et observanda, 49, 61.

Prædestinationis præsumptio cavenda, 51, 60.

Prædicationis munus præcipuum episcopi, 35, 275; quomodo, et quando præstandum, *ibid.*; et ejus utilitas, 35; non omnibus est concessum, 36, 276; maxime sine licentia, 37.

Prædicatores quando et quomodo corrigendi, 37.

Præfecta, *vide* Abbatissa.

Prælatus, *vide* Episcopus.

Præparatio ad justificationem, 42, 43.

Præsentare non licet nisi episcopo, 158.

Præsidentium integritas salus est subditorum, 65.

Præstimonia, 33, 156, 249.

Presbyteri qui dicantur, 139, 146; eorum ætas, 241; quales ordinandi, 242; quando missas celebrare teneantur, *ibid.*

*Cætera quære in verbo* Clericus, *et in verbo* Sacerdos.

Præsens quis judicetur, 216, 231.

Primas, *vide* Metropolitanus, *et* Episcopus.

Principes a Deo constituti sunt fidei et Ecclesiæ protectores, 356; cogentes subditos ad contrahendum matrimonium excommunicantur, 266; locum ad monomachiam concedentes puniuntur, 355; episcopos paterno honore prosequi debent, 356; libertatem ecclesiasticam conservare, *ibid.*; et decreta hujus concilii observare, 362.

Prioratus et præpositure ab episcopo visitandæ, 198.

Priorum et priorissarum electio, 313.

Privilegia causa sunt multarum turbationum, 354.

Privilegia in ecclesiis parochialibus vacantibus quando non valent, 294.

Privilegia de non residendo tolluntur, 68, et alia, 285.
Privilegia scholarium, *vide* Scholares.
Processiones, in quibus Eucharistia circumfertur, cur institutæ, 105, 110; iis interesse debent etiam exempti, 319.
Processus quando fit nullus, 219.
Procurationis causa nihil exigendum a visitatoribus, 274.
Professio quomodo emittenda, 320; infra quantum tempus a regularibus facienda, 319.
Professionem fidei qui facere teneantur, 269, 284.
Prohibitiones matrimonii quæ, 254, 255, 261 *et seqq.*; et quibus temporibus, 257, 267.
Promissiones in provisione ecclesiæ prohibitæ, 289.
Promoti per saltum ab episcopo dispensari possunt, 243.
Promovendi ad cathedrales, *vide* Episcopi.
Promovendi ad ordines, *vide* Ordinandus.
Proponentibus legatis, etc.; quomodo intelligantur hæc verba, 301.
Protestantes Germaniæ, 118, 160; eis datus salvus conductus, 120, 161, 179.
Protonotariatus, 281.
Provinciale concilium, *vide* Concilium.
Provinciales quando non constituendi, 313.
Publicatio decretorum de residentia fieri debet, 234.
Puellæ non cogendæ, nec impediendæ monasterium ingredi, 322.
Pueri ad religionem informandi, 245; et quomodo, 246.
Purgatorium, 64, 204; de eo doctrina, 302.

Q.

Quadragesimæ tempus acceptabile, 130.
Quæstiones inutiles secludendæ a popularibus concionibus, 279; necnon difficiles, 303.
Quæstores eleemosynarii prædicare prohibentur, 38; eorum nomen penitus tollendum, 199.
Quarta funeralium persolvenda, 348.

R.

Raptores et raptæ

quando matrimonium contrahere possint, 264; tenentur raptores raptas dotare, *ibid.*

Raptores bonorum ecclesiasticorum puniuntur, 221.

Reatus æternæ pœnæ quomodo deleatur, 64.

Rebaptizare non licet, 77.

Rector, *vide* Parochus, *et* Beneficiatus.

Reformatores studiorum quid agere debeant, 331.

Regressus tolluntur, 338.

Regulæ de libris prohibitis, 432 *et seqq.*

Regulares non possunt prædicare sine licentia episcopi, 37; et minus contradicente episcopo, 276; nec confessiones audire sine ejus examine, 243; nec bona possidere, 308; nec alicujus obsequio sine superioris licentia se subjicere, 310; nec sine illa a conventibus recedere, 311; nec habitum sponte dimittere, 323; nec ad laxiorem religionem se transferre, *ibid.*; quomodo occulte ferre, 324; quomodo ordinandi, 239; qua ratione vitam instituere debeant, 307; in conventibus, etiam si absint causa studiorum, habitare debent, 311; episcoporum præcepta in aliquibus servare, 318; ad publicas processiones accedere, *ibid.*; infra quantum tempus professionem facere debeant, 325; viventes extra claustra quando prædicare valeant, 37; corriguntur ab Ordinario, 69, 86, et quando, 198; aliquando etiam si intra claustra degant, 319.

Regularis disciplina instauranda, 307.

Regularium superiores quomodo creandi, 313; eorum beneficia quibus conferantur, 156.

Regularium monasteriorum provisio, 325.

Religiosus, *vide* Clerici, Regulares et Sacerdotes.

Reliquiæ martyrum et aliquorum sanctorum, 303.

Remuneratio exspectanda, 51, 54.

Renuntiatio bonorum ante professionem, quando nulla, 320.

Reparatio lapsorum, 52.

Rescripta quando sortiantur effectum, 84,

116, 149, 218, 238, 352, 354.
Reservationes mentales nemini conceduntur, 298.
Reservationes quando non prosint, 290.
Reservationibus fructuum quando non gravandæ ecclesiæ, 288.
Reservationes casuum, 132.
Residere tenentur primates, patriarchæ, metropolitani, et episcopi, 65, 231; cardinales, 231; omnes obtinentes beneficia quæ requirunt residentiam de jure seu consuetudine, 68; obtinentes dignitates, personatus, et officia, 193, 216; et obtinentes canonicatus, præbendas, aut portiones, 193.
Residere negligentium peccatum, et pœna, 67, 193, 216, 233, 285.
Residentiæ decreta publicanda, 234.
Resignare beneficium quando non liceat, 192; quando non prosit, 249, 351; et quando quis cogatur, 293.
Resignantium necessitati providendum, 293.
Restitutio ad priores ordines et gradus quando non suffragetur, 148.
Reus in criminali appellans quid agere debeat, 114.
Rex occupans bona Ecclesiæ excommunicatur, 222.
Ritus Ecclesiæ catholicæ servandi, 74, 205, 210.

S.

Sacerdoti vago missam celebrare non licet, 211, 243.
Sacerdotes sunt vicarii Christi, 128; præsides ac judices, 128, 131; sacramentorum ministri, 74, 128, 138, 139, 143; clavium ministerium habent, 128, 145; verbi Dei ministerium exercere debent, 226; a quibus instituti fuerint, 209; seipsos communicant, 107, 111; sine confessione quando celebrare possint, 106; laici effici nequeunt, 226; eorum dignitas, et potestas, 128, 131, 136, 139, 209, 224; et eorum exemplum quanti momenti, 214, 242, 328.
Sacerdotes mali qualem potestatem habeant, 131.
Sacerdotium et sacrificium Dei ordinatione

conjuncta sunt, 224; divina res est, *ibid.*

Sacramentum quid, 102.

Sacramenta novæ legis septem, 72; a Christo instituta, *ibid.*; gratiam continent, 73; aliud alio dignius; 72; in iis conficiendis ministrorum intentio requiritur, 74; a sacramentis antiquæ legis differunt, 72; eorum utilitas, 71; necessitas, 72; essentialia, 74; ministri, *ibid.*

Sacramenta, quibus imprimitur character in anima, 73.

Sacramentum extremæ unctionis, *vide* Unctio, *et sic de singulis, quæ locis suis invenies.*

Sacra Scriptura, *vide* Scriptura.

Sacrificium quod in missa peragitur, quid contineat, aut operetur, 203; et a quo institutum, 224.

Sacrorum Librorum index et editio qualis approbetur, 23.

Salvus conductus Protestantibus datus, 120, 161, 179; ac etiam aliis, 183.

Salvi conductus violatorum pœna, 164, 182.

Sancta sancte administranda, 205, 267.

Sanctimoniales, *vide* Moniales.

Sanctorum invocatio, 204, 303.

Satisfactio est pars Pœnitentiæ, 125; quomodo fiat, 53, 144; per Christum fit, 135; qualis imponenda confitenti, 136; ejus fructus, 135; opera satisfactionis, 136.

Schismaticorum inanis fiducia, 47.

Scholæ dicuntur confraternitates in quibusdam locis, 220, 248.

Scholares pauperes gratis docendi, 33; per se, vel per substitutos magistrum eligunt, 250; eorum privilegia, 35, 153, 236; *et vide* Studiorum generalium privilegia.

Scholasteriæ quibus conferendæ, 250.

Scientia non mediocris requiritur in episcopo, 215.

Scribendi scientia necessaria suscipientibus primam tonsuram, 235.

Scripturæ canonicæ quæ, 23.

Scripturæ sacræ lectio ubi instituenda, 32; mensis episcoporum admiscenda, 18; ejus interpretatio quæ probi-

bita, 25; ejus verba ad res profanas non convertenda, 26.
Sedis Apostolicæ suprema auctoritas, 67, 92, 170; in omnibus salva intelligitur, 78, 82, 270, 358.
Seminarium clericorum, 237, 244.
Sententia in subditos tantum ferenda, 132.
Sequestratio fructuum quando facienda, 197, 234.
Servitium in ecclesiis implendum a quo præscribatur, 216, 286.
Silentio et modestia uti debent qui intersunt Concilio, 18.
Simoniaca labes prohibetur, 191, 289, 295.
Sixti IV constitutio de conceptione B. Mariæ, 31, 381.
Societatis Jesu clericorum religio, 320.
Solutiones quædam in provisione ecclesiæ prohibitæ, 289.
Spiritus sancti operatio, 45, 57.
Statuta ecclesiarum approbantur, 194, 216, 185, 335; et quæ rejiciantur, 289.
Stola prima quid, 46.
Strepitus ab ecclesiis arcendus, 212.
Studia publica sacræ Scripturæ lectorem habere debent, 33.
Studiorum generalium privilegia, 85, 153, 337, 341; eorum reformatores quid agere debeant, 331.
Studium est commune Ecclesiæ bonum, 248.
Studentes, *vide* Scholares.
Subdiaconi quomodo ordinandi, 241; et qua ætate, *ibid.*; eos saltem diebus dominicis et solemnibus communionem percipere decet, 242.
Subdiaconatus ad majores ordines refertur, 225.
Subditi quomodo tractandi, 112; cum correpti sunt, episcopum odisse solent, 116; eorum salus est integritas præsidentium, 65.
Subpriores a quibus constituendi, 324.
Substituti quando non admittendi, 285.
Successor non tenetur stare locationi, 346.
Successiones hæreditariæ in beneficiis prohibitæ, 338.
Suffragia fidelium pro animabus defunctorum, 302.

Supellex episcoporum qualis, 329; et regularium qualis, 309.
Superstitio quid sit, 210; tollenda est, 303.
Supplicationes faciendæ ecclesia vacante, 268.
Suspensus ab ordinibus et gradibus non restituitur contra sui prælati voluntatem, 148.
Symbolum fidei, 21.
Synodus diœcesana quotannis celebranda, 272; et quid ibi agendum, 234, 331, 334, 345.
Synodus provincialis, *vide* Concilium provinciale.

T.

Tabernæ a clericis vitandæ, 286.
Tabula secunda post naufragium pœnitentia recte appellata, 53, 141.
Tempora quibus nuptiæ prohibentur, 257, 257.
Tentatio non est supra id quod possumus, 256.
Testamentum Vetus et Novum quos libros contineant, 23.
Testamentorum exsecutores sunt episcopi, 219; et eorum relicta pia persolvenda, 303.
Testatorum voluntas conservanda, 334; quando, aut quomodo commutanda, 341; et quomodo implenda, 334.
Testimoniales litteræ, 191, 236.
Testimonia Ecclesiæ catholicæ, 22.
Testes contra episcopum quales, 117.
Testium numerus in matrimonio, 259; eorum pœna, quando intersunt contractui matrimonii sine parocho, *ibid*.
Tori separatio ob multas causas fit, 256.
Timore salus comparanda, 52.
Titularium episcoporum licentia correcta, 149.
Tonsura prima quibus non conferatur, 235; et qui ejus privilegio gaudeant, 256.
Traditiones Apostolorum, 23, 46, 107, 138, 206, 208, 225, 253, 302.
Translatio simplicium beneficiorum, 197.
Transsubstantiatio, 103, 109.
Tribulationum patientia est loco satisfactionis, 136, 145.
Tridentinum concilium, *vide* Concilii Tridentini.

Turnorum lucra prohibentur, 289.

U.

Unctio extrema quid; et cur instituta, 137; et a quo, 137, 146; est verum sacramentum, *ibid.*; materia ejus et forma, 138; effectus, *ibid.*; minister, 138, 146; sacramentum exeuntium appellatur, 139; quomodo ab hæreticis impugnetur, *ibid.*; quando sit danda, 138; potest iterari, 139.

Unctio sancta in Ordinatione, 229.

Uniones ad vitam tolluntur, 80, 293; a quadraginta annis factæ examinandæ, 82, 287, 343; et quando revocentur, 82, 343; quomodo fieri debeant, 82, et quando, 105, 247, 286, 289; et quorum beneficiorum, vel ecclesiarum, 105, 286, 289; unius diœcesis cum alterius diœcesis beneficio non sunt faciendæ, 156; nec dignitatum, et similium, 287.

Unita beneficia visitanda, 82.

Universitatum privilegia, 86, 337; earum reformatores quid agere debeant, 331.

Usurpatores bonorum ecclesiasticorum excommunicantur, 222.

Uxores plures habere non licet, 254.

Uxoratorum concubinariorum pœnæ, *vide* Concubinatus.

V.

Vagantes non facile ad matrimonium recipiendi, 264.

Vago sacerdoti missas celebrare non licet, 211, 244.

Venationes a clericis fugiendæ, 286.

Vendere patrimonium quando clericis non liceat, 193.

Veneratio Eucharistiæ, 104, 110.

Vestitus clericorum, 237, 286.

Vicariæ quomodo, et quando tollendæ, 352.

Vicarii quando et qui in beneficiis deputandi, 68, 81, 196, 294, 352.

Vicarius episcopi doctor vel licentiatus eligi debet, 291; ejus officium in collatione beneficiorum, 295.

Violatorum salvi conductus pœnæ, 164, 182.

Virginitas beatior statu conjugali, 256.

Virgo Maria ex speciali Dei privilegio ab omni labe, etiam veniali, immunis, 62; ejus conceptio, 31.

Visitari debent beneficia curata unita, 82; ecclesiæ omnes, etiam exemptæ, 83, 198, 280; ecclesiæ sæculares nullius diœcesis, 273; commendata omnia beneficia, et monasteria, etiam exempta, 198; monasteria, quæ sunt ordinum capita, 324; hospitalia, confraternitates, eleemosynæ montis pietatis, et pia loca omnia, 219; propriæ diœceses a suis episcopis, 272.

Visitatio clericorum sive sæcularium sive regularium ad episcopum pertinet, 69, 151.

Visitatio quomodo fieri debeat, 272; et in ea magna episcoporum potestas, 280, 335; et quando in ejus causis appelletur, 114.

Visitatio reliquiarum, 306.

Visitationum finis, 82, 83, 198, 272.

Visitatores regularium, 314, 324.

Vita æterna quomodo acquiratur, 46; a bene operantibus exspectanda, 50, 54, 62; et quibus denegetur, 54.

Vocem in capitulo qui amittant, 309.

Vota reguliarium, 308.

Vota facta post baptismum non sunt irrita, 76.

# COROLLARIUM

## AD SESSIONES VI ET XIV.

---

Religio fuerit, loca duo insignia suis citatis auctoribus non facere testatiora : quorum prior sess. VI, can. 23, deiparam Virginem ab omni labe veniali omnino vindicat; eum esse asserens Ecclesiæ sensum. Et quidem theologorum orthodoxorum cum S. Thoma 3 parte, q. 27, art. 9 communi suffragio id affirmari constat; si unicum excipias Ariminensem in 2, dist. 30, q. 2, art. 1, ab omnibus aliis merito rejectum. In cujus tamen opinione observatione dignum est, quid ipsum in fraudem induxerit : cum enim ex Augustini quodam effato videret, Servatoris matrem ne originali quidem macula in ortu coinquinatam fuisse, si omni postea veniali caruerit; maluit utroque modo ream facere quam neutro. Verum nemo illi magis refragatur quam ipse Augustinus l. de Nat. et Grat. c. 36, ubi sane gravissima emphasi Ecclesiæ sententiam suo calculo firmat; ne audire quidem sustinens, ut Deiparæ ab omni noxa immunitas in dubium vocetur. Præiverat Cyprianus, serm. de Nativitate Christi : secuti sunt Bernardus, epist. 174, et serm. super Signum magnum ;

Anselmus, de Conceptu Virginis, et de Peccato originali, cap. 18; Rupertus, lib. 7 de Glorif. Trin. c. 13, et l. 9 in Cant.; Richar. de S. Victore, l. 2, de Emmanuele, cap. 30, et l. super Cant. c. 39; et alii plurimi. Sed præ omnibus magni facienda auctoritas concilii Claromontani sub Urbano II, apud Vegam, l. 14, de justificatione, in hanc sessionem VI, cap. 18, ut quidem citant insignes theologi Franc. Suarez et Gabriel Vasquez, dum in hoc argumento versantur. Verum diligenter scrutanti mihi nihil tale apud Vegam occurrit; nisi forte quid melius appellandum sit. Neque enim Claromontanum citat Vega, sed apud Vegam fax Europæ Calvinus, qui can. 29 sui venenosi antidoti, purissimæ omnium fidelium parentis prærogativam hanc omnimodæ sanctitatis rubiginoso dente obrudere tentans, fatetur tamen eam illi laudem jam antea a concilio Claromontano attributam. Quod sane testimonium ab hoste ipso veritatis redditum, plurimum videtur habere ponderis, cum certum sit, eum id nunquam concessurum, nisi aliquo in exemplari pervetusto (nam in vulgaribus non exstat) forte ex tot nobilibus veterum monasteriorum manuscriptis, quæ illius nebulonis asseclæ expilarunt, diserte legisset, ac putasset idem in reliquis prælo jam excusis reperiri.

Alter locus sess. XIV, c. 2, pœnitentiam a sanctis patribus laboriosum quemdam baptismum vocatam fuisse testatur: quod patres nondum laudatos reperi ab iis qui hactenus hoc concilium notis suis illustrarunt. Damus itaque Nazianzenum orat. in Sancta lumina, quæ est 39, sub finem, ubi enumerans sex diversa baptismatum genera,

quinto loco collocat βάπτισμα τῶν δακρύων, ἀλλὰ ἐπιπονωτερον, *baptisma quod est lacrymarum, verum laboriosius*. Hæc hujus theologi vestigiis Joannes Damascenus, lib. 4 de Fide orthodoxa, c. 10, qui octo baptismatum genera commemorans, sexto loco pœnitentiam ponit his verbis : Ἕκτον τὸ διὰ μετανοίας καὶ δακρύων, ὄντως ἐπίπονον, *sextum quod per pœnitentiam et lacrymas, vere laboriosum.*

Hæc subjungere visum, ne opus hoc aliqua ex parte minus absolutum quisquam criminari posset.

---